

КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
ПОЛТАВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ АКАДЕМІЇ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА АСОЦІАЦІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ПОЛТАВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД
«ФОНД РОЗВИТКУ ГРОМАДИ «ІНІЦІАТИВА»
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ І АДМІНІСТРУВАННЯ ХАРКІВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. В.В.ДОКУЧАЄВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ ХАРКІВСЬКОГО
РЕГІОНАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ І ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ХАРКІВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ім. О.М.БЕКЕТОВА

**ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**
*«РЕФОРМА АДМІНІСТРАТИВНО-
ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ»*

Тези доповідей всеукраїнської науково-практичної конференції

**м. Полтава Україна
29 травня 2019 року**

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Вченою радою Полтавської державної аграрної академії (протокол № 27 від 23 липня 2019 р.)

Тези доповідей всеукраїнської науково-практичної конференції «РЕФОРМА АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ». – Полтава, 2019. – 261 с.

У збірнику тез висвітлюються погляди науковців, аспірантів, слухачів магістратури, представників підприємницьких структур щодо актуальних проблем економічного та просторового розвитку територіальних громад в контексті впровадження адміністративно-територіальної реформи в Україні. Тематика конференції охоплює дослідження особливостей публічного управління процесами територіального та економічного розвитку громад в сучасних умовах в контексті світових та регіональних тенденцій.

Матеріали подано в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Цей збірник було підготовлено Полтавським обласним благодійним фондом «Фонд розвитку громад «Ініціатива» спільно з кафедрою публічного управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії в межах проекту Центру політико-правових реформ "Посилення ролі громадянського суспільства у забезпеченні демократичних реформ і якості державної влади" за підтримки Європейського Союзу. Думки, висловлені в публікаціях, жодною мірою не відображають офіційної позиції Центру політико-правових реформ та Європейського Союзу.

Організаційний комітет конференції:

Голова організаційного комітету:	Лозинська Тамара Миколаївна – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії
Співголова організаційного комітету:	Іваніна Олександр Васильович – менеджер проектів Полтавського обласного благодійного фонду «Фонд розвитку громади «Ініціатива»
Члени організаційного комітету:	Микійчук Володимир Пилипович – Голова Полтавської обласної Асоціації органів місцевого самоврядування
	Гуторов Олександр Іванович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного аграрного університету ім. В.В.Докучаєва
	Латинін Микола Анатолійович – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри економічної політики та менеджменту Харківського регіонального інституту державного управління
	Новікова Марина Миколаївна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри менеджменту і публічного адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О.М.Бекетова
	Різник Ірина Вікторівна – здобувач вищої освіти ступеня доктор філософії кафедри публічного управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії
	Мирна Ольга Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії
	Шерстюк Любов Миколаївна – заступник голови сільської ради Мачухівської сільської об'єднаної територіальної громади
	Сердюк Ольга Іванівна – доцент, кандидат економічних наук, професор кафедри публічного управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії
	Шупта Ірина Миколаївна – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії
	Щетініна Тетяна Олексіївна – доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії

Наукові напрями:

1. Просторове планування територій та урбаністичні тенденції.
2. Ефективне використання місцевих ресурсів.
3. Правове забезпечення адміністративно-територіальної реформи.
4. Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України.
5. Сільський розвиток та урбанізація.
6. Управління організаціями публічної сфери.
7. Маркетинг територій.

ЗМІСТ

1.	Берестецька О.М.	ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДЛЯ ТЕКСТИЛЬНОГО КЛАСТЕРУ	10
2.	Бобко Л.О.	ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	13
3.	Бублій М.П.	АГРОТУРИЗМ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	18
4.	Ворона П.В.	ПРАВОВА ПРОБЛЕМАТИКА РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	22
5.	Гайдученко С.О., Товарницька В.І.	НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ НА РАЙОННОМУ РІВНІ	26
6.	Герасименко О.В.	ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РЕФОРМУВАННЯ	29
7.	Гринчишин І.М.	ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ ТА РИЗИКИ ПЕРШОГО ЕТАПУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ	32
8.	Гуторова О.О.	ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	35
9.	Давидова К.О.	КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	40
10.	Дегтяр О.А.	УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ МІСЦЕВИХ ГРОМАД: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ	43
11.	Жайворонок Ж.О.	РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ ГРОМАД	47
12.	Застрожнікова І.В.	ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ОСВІТИ НА СЕЛІ	49
13.	Іваніна О.В.	ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОСТОКОВОГО РОЗВИТКУ ВЕЛИКИХ МІСТ В КОНТЕКСТІ УТВОРЕННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ГРОМАД В ПРИМІСЬКИХ ЗОНАХ	52
14.	Іпатюк І.С.	ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ	59
15.	Капленко Г.В., Мосолова Ю.О.	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА: ПРИХОВАНІ МОЖЛИВОСТІ	62
16.	Капленко Г.В., Чапко Т.С.	ПРОБЛЕМАТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У РЕФОРМУВАННІ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ	66
17.	Карнаухова М.Д.	НАРАТИВНА МОДЕЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ	70

		ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	
18.	Кашталян Т.М.	ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	73
19.	Колотій Ю.С.	ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ БРЕНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ	76
20.	Костенко А.М.	ОЦІНКА РІВНЯ ПІДТРИМКИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ ДЕПУТАТАМИ МІСЦЕВИХ РАД	79
21.	Кравцова Я.В.	РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ РЕГІОНУ	84
22.	Кривошей В. М.	ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ У СПРАВІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧАСНИКІВ АТО	87
23.	Кудріна О. Ю.	ВДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	92
24.	Кудряшова С.В.	ТРАНСФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ ТА ОЦІНКА РЕЙДЕРСТВА В ІНОЗЕМНИХ ДЖЕРЕЛАХ	94
25.	Куліш І.М.	ІНЖЕНЕРНІ СПОРУДИ І ЖИТЛОВЕ БУДІВНИЦТВО В МІСТАХ УКРАЇНИ	99
26.	Лещух І.В.	МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ АДМІНІСТРАТИВНО-ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ	102
27.	Линник С.О.	АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	107
28.	Лободенко К.В.	РОЛЬ І МІСЦЕ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	108
29.	Лозинська Т.М.	ВКЛЮЧЕННЯ МІСТ ОБЛАСНОГО ЗНАЧЕННЯ ДО ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ	111
30.	Лях Ю.І.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ	114
31.	Малюхова Ю.І.	ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРОЮ МІСТ	119
32.	Меланченко Т.С.	РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УПРАВЛІННІ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ	122
33.	Мороз С.А.	ЗАЛЕЖНІСТЬ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВІД ФОРМИ ФІНАНСУВАННЯ ЇЇ ЗДОБУТТЯ: АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ АНКЕТУВАННЯ СТУДЕНТІВ З КИТАЮ	126

34.	Муха Т.О.	ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖІ АГРОРЕКРЕАЦІЙНИХ ЕКОПОСЕЛЕНЬ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНИ	131
35.	Нагаєв В.М.	МОДЕЛЬ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ДЕРЖАВНОГО ДІЯЧА В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	134
36.	Напльоков Ю.В.	MAINTAINING OF EFFECTIVE PUBLIC GOVERNING THROUGH A SOCIAL DIALOGUE	139
37.	Немчук П.В.	ЗМІНИ СТРУКТУРИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД РІВНЯ УРБАНІЗАЦІЇ	142
38.	Панасенко Д.І.	НАЛАГОДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В ШИШАЦЬКІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ (ОТГ) ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	145
39.	Папірник Д.А.	ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ МЕХАНІЗМУ ФОРВАРДНИХ КОНТРАКТІВ	148
40.	Пастух К.В.	УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	151
41.	Петренко О.М.	ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ	154
42.	Плотницька А.І.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	159
43.	Попова Ю.М., Трайно М. А.	СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	164
44.	Попова Ю.М., Філоненко В.Ю.	МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ГРОМАД ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ РЕСУРСІВ	167
45.	Попова Ю.М., Чепа Т.О.	РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	170
46.	Прокопець А. А.	ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	173
47.	Ревенко Т.І., Михайлова Л.І.	НЕМАТЕРІАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ МОТИВАЦІЇ ДО ПРАЦІ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	176
48.	Реуцький І.Ю., Творошенко І.С.	ПРО МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПЛАНУВАННЯ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	180
49.	Сердюк О.І., Рівна І. О.	РІВЕНЬ ПРОЗОРОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	184
50.	Сидоренко Є.В.	СИСТЕМА ДОРАДЧИХ СЛУЖБ У РОЗВИТКУ	188

		ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	
51.	Ситник А.П., Аранчій Я. С.	МІСЦЕ МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ ЦНАП	190
52.	Соловійов В.Д.	НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ САМОДОСТАТНІХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	195
53.	Сподарик Т.І.	МАРКЕТИНГ ТЕРИТОРІЙ ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК РЕГІОНУ	197
54.	Стрельченко О.Г.	АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ ОБІГУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ У СВІТЛІ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ	201
55.	Таран О.М., Калюжна Т.Ю.	МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	205
56.	Таран О.М., Степанова І.Д.	САМОМЕНЕДЖМЕНТ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	209
57.	Таран Ю.С.	СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК УМОВА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ	212
58.	Тюріна Н.М., Карвацка Н.С.	ПРОЦЕСИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	215
59.	Тюріна Н.М., Назарчук Т.В.	ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	220
60.	Угоднікова О.І.	ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ: МАРКЕТИНГОВА СКЛАДОВА	224
61.	Усата Н.В.	ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	227
62.	Харченко Т.О.	АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ: ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ В РАМКАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	230
63.	Хрущ С.В.	СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	234
64.	Чернявський К.О.	ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	237
65.	Шаповал І.А., Фоміна О.О.	ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА В АСПЕКТІ УПРАВЛІННЯ СОЦІУМОМ	239
66.	Шевчук Ю.І.	СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	243

67.	Шупта І.М.	ПУБЛІЧНИЙ ЛЕКТОРІЙ ЯК ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ДОЗВІЛЛЯ СУЧАСНОГО ГОРОДЯНИНА В КРЕАТИВНОМУ ПРОСТОРІ МІСТА	248
68.	Щетініна Т.О.	ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТЕРМІНОЛОГІЇ	252
69.	Явтушенко С.П.	ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В УМОВАХ РЕФОРМИ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ	255

Науковий напрям: Ефективне використання місцевих ресурсів

Берестецька О.М.

*асистент кафедри економічної кібернетики
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна*

ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДЛЯ ТЕКСТИЛЬНОГО КЛАСТЕРУ

Значну роль у підвищенні продуктивності та ефективності праці має відігравати пришвидшення інноваційного розвитку текстильної промисловості шляхом підтримки роботи нових об'єднань українських виробників тканини, зокрема, індустріальних парків, кластерів та технопарків.

Персонал є важливою складовою ресурсного забезпечення діяльності підприємства, основною рушійною силою виробництва. Підготовка кваліфікованих кадрів для текстильної промисловості є важливим питанням, яке може стати одним із стимулів зростання легкої промисловості та економіки України в цілому. Внаслідок простою підприємств, велика кількість працівників втратили кваліфікацію, інші змінили професію або виїхали за кордон.

В багатьох регіонах України, а особливо у західному, загострюється дефіцит кадрів по ряду професій. Головною причиною зростаючої нестачі кадрів є трудова міграція до країн ЄС та Росії з причини низької заробітної плати та відсутності роботи.

Інноваційний розвиток економіки країни характеризується формуванням якісного конкурентоспроможного кадрового потенціалу та ефективністю його використання. Саме використання інноваційної праці, яка являє собою трудову діяльність з використанням нових прогресивних знань, кваліфікаційних та творчих навиків, високої професійної майстерності кадрів, здатна задовольняти суспільні потреби з більшим корисним ефектом.

Суб'єктами інноваційної праці є працівники, які здатні створювати нові знання і активно їх використовувати, адже результатом такої праці є нові ідеї,

образи, що визначається, насамперед, творчими здібностями до певного виду діяльності, активністю людини, умовами реалізації цих здібностей у суспільстві. Наразі інноваційна діяльність, зокрема в Україні, є недостатньо забезпечена працівниками інноваційного типу [1].

Кластер може стати ідеальною моделлю для розвитку регіону саме через готовність представників бізнесу взаємодіяти із місцевою владою та університетами. Відомо, що освітній напрямок є одним з ключових для кластеру. Необхідно розпочати зміни у навчальному процесі, та виховувати для себе інноваційного працівника через:

- оновлення та збільшення навчальних програм, введення нових спеціальностей, необхідних саме для забезпечення функціонування текстильного кластера;
- залучення представників індустрії до розробки навчальних програм та програм практики для студентів;
- введення окремих лекцій для студентів;
- проведення тематичних хакатонів, з можливістю пропрацювати нову ідею або наявний продукт під керівництвом досвідчених менторів зі сфер освіти, бізнесу, технологій;
- співпрацю зі службою зайнятості, з питань проведення міні-ярмарок вакансій та співбесід із кандидатами на робочі місця;
- створення пропозицій кластеру щодо працевлаштування випускників університетів.

Запуск нових програм — це чудовий приклад, коли підготовка майбутніх фахівців отримує не лише теоретичний вимір та логічну основу, але й тісно пов'язана з практикою на виробництві. Найбільшу користь отримує студент, який буде готовий до вимог ринку. Вигідним це є і роботодавцям, які отримають готового спеціаліста.

Зараз ми живемо в епоху завершення третьої, цифрової революції, що почалася в другій половині минулого століття. Її характерні риси - розвиток

інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизація та роботизація виробничих процесів.

Поряд із Стратегією сталого розвитку України, метою якої є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі з'явився провідний тренд «Четвертої промислової революції», яка відбувається на наших очах, Індустрія 4.0 (Industry 4.0) - це повністю автоматизовані виробництва, на яких керівництво всіма процесами здійснюється в режимі реального часу і з урахуванням мінливих зовнішніх умов. Важливу роль тут відіграють інтернет-технології, що забезпечують комунікації між персоналом та машинами. Підприємства виробляють продукцію відповідно до вимог індивідуального замовника, оптимізуючи собівартість виробництва.

Про перехід на технології Індустрії 4.0 на даний час можна говорити тільки як одиничні випадки. Проте ще є шанс інтегрувати українську швейну та текстильну промисловість у цей тренд, що зараз активно обговорюється [2].

Визначення впливу кластера на рівень економічного розвитку країни здійснюється за такими показниками:

- кількість створених нових робочих місць;
- рівень скорочення виплат із безробіття;
- рівень наповнення бюджету (учасниками кластера);
- кількість отриманих нових проектів;
- приріст конкурентоспроможності регіону країни;
- зміна інноваційного потенціалу країни, обсягу експорту, залучених інвестицій [3, с.138].

Отже, інноваційний розвиток економіки країни характеризується формуванням якісного конкурентоспроможного кадрового потенціалу.

Література:

1. Яковенко С.В. Формування компетенцій інноваційного працівника

// Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. -2013. - № 2 (58). -С.222-226.

2. <https://industry4-0-ukraine.com.ua/2019/02/11/industriya-4-0-legka-promislovist-ta-moda/>

3. Іванченко Г.В. Оцінка очікуваної ефективності кластера як основа прийняття рішень щодо кластероутворення // Науковий вісник Ужгородського національного університету. -2016. –Вип.16, част.1.- С.136-139.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Бобко Л. О.

*доцент кафедри економіки та менеджменту
Львівського національного університету
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сьогодні Україна впевнено здійснює кроки демократичного переходу до відповідального та політично організованого суспільства з високим рівнем ділової активності та політичної участі громадян у реалізації забезпечення їхніх прав і свобод та формуванні нової структури соціального простору. Водночас відбувається комплексне перетворення та вдосконалення українського суспільства в усіх сферах життєдіяльності на основі мобілізації національних ресурсів та з урахуванням досвіду розвинених країн.

Реформування органів державної влади є складовими процесу створення демократичної, правової, соціальної держави в Україні й реалізації її курсу на євроінтеграцію, що знайшло своє відображення у розробленій та затвердженій урядом Стратегії реформування державного управління до 2020 року.

Провівши аналіз вищезазначеної Стратегії, можна визначити ключові завдання реформи, які повинні дати можливість Україні досягнути

європейського рівня адміністрування та стати основою для модернізації інших сфер діяльності в державі, зокрема[1] :

- формування і координація державної політики (стратегічне планування державної політики, якість нормативно-правової бази та державної політики в цілому, включаючи вимоги щодо формування політики на основі ґрунтового аналізу та участь громадськості);
- модернізація державної служби та управління людськими ресурсами;
- забезпечення підзвітності органів державного управління (прозорість роботи, вільний доступ до публічної інформації, організація системи органів державного управління з чітким визначенням підзвітності, можливість судового перегляду рішень);
- надання адміністративних послуг (стандарти надання та гарантії щодо адміністративних процедур, якість адміністративних послуг, електронне урядування);
- управління державними фінансами (адміністрування податків, підготовка державного бюджету, виконання державного бюджету, система державних закупівель, внутрішній аудит, облік та звітність, зовнішній аудит).

Місцеве самоврядування також виступає важливим фактором демократизації суспільного життя, децентралізації управління та необхідною передумовою становлення громадянського суспільства. В Україні закладено конституційні засади місцевого самоврядування, ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, прийнято ряд базових нормативно-правових актів, які створюють правові та фінансові основи діяльності органів місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Реформа децентралізації розпочалась в Україні 2014 року. Цьому передувало ухвалення Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади і низки інноваційних законів, зокрема: «Про співробітництво територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про місцеве самоврядування в Україні», змін до Бюджетного та Податкового кодексів стосовно фінансової децентралізації.

Сьогодні реформа місцевого самоврядування покликана вирішити три основні проблеми: демонтувати надмірну централізацію влади, яка тягне за собою високий рівень корупції, низький рівень управлінських рішень та неузгодженість політики розвитку і реалізації інтересів громад; вирішити проблему слабкої матеріально-фінансової основи територіальних громад, яка є причиною низької якості публічних послуг, зношеності мереж та створює ризики виникнення різних техногенних катастроф; розв'язати проблему надмірної подрібненості адміністративно-територіальних одиниць, наслідком якої є низький рівень професіоналізму посадових осіб місцевого самоврядування, зникнення з карти України сотень сіл.

Існуюча в Україні система місцевого самоврядування не відповідає потребам суспільства. Функціонування місцевого самоврядування не спрямовано на реалізацію його головного призначення – створення та підтримка сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, надання мешканцям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади [2].

Враховуючи відповідний позитивний зарубіжний та історичний вітчизняний досвід, спроможність місцевого самоврядування всіх територіальних громад України може бути забезпечена лише через наділення їх достатньою базою у фінансовому, інфраструктурному та кадровому аспектах.

Здійснення постійної фінансової підтримки через районні бюджети мало чисельних територіальних громад з використанням системи дотацій вирівнювання є обтяжливим для державного бюджету та стримує розвиток малих міст і великих селищ. Удосконалення потребує також система територіальної організації влади з метою підвищення ефективності управління суспільним розвитком на відповідній території [3].

Збереження диспропорційності адміністративно-територіального устрою як основи існування нераціональної територіальної організації влади (відсутність цілісної території адміністративно-територіальної одиниці базового рівня, перебування територіальної громади села, селища, міста у

складі іншої територіальної громади або на території іншої адміністративно-територіальної одиниці, територіальної громади району в місті) призводить до конфлікту компетенції як між органами місцевого самоврядування, так і між органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади. Проведення структурних реформ дасть змогу досягти стійкого економічного ефекту за умови гармонізації пріоритетів і етапів зазначених реформ із реформою місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

На даний час ефективного та швидкого розв'язання потребують такі проблеми правового та інституційного характеру, які не були розв'язані у попередні роки, це:

- погіршення якості та доступності публічних послуг внаслідок ресурсної неспроможності переважної більшості органів місцевого самоврядування здійснювати власні і делеговані повноваження;

- зношеність теплових, каналізаційних, водопостачальних мереж і житлового фонду та ризик виникнення техногенних катастроф в умовах обмеженості фінансових ресурсів місцевого самоврядування;

- неузгодженість місцевої політики щодо соціально-економічного розвитку з реальними інтересами територіальних громад;

- складна демографічна ситуація у більшості територіальних громад - (старіння населення, обезлюднення сільських територій та монофункціональних міст);

- зниження рівня професіоналізму посадових осіб місцевого самоврядування, зокрема, внаслідок низької конкурентоспроможності органів місцевого самоврядування на ринку праці, зниження рівня престижності посад, що призводить до низької ефективності управлінських рішень;

- нерозвиненість форм прямого народовладдя, неспроможність членів громад до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та інтересів, у співпраці з органами місцевого самоврядування і місцевими органами виконавчої влади та досягнення спільних цілей розвитку громади;

- корпоратизація органів місцевого самоврядування, закритість і непрозорість їх діяльності, високий рівень корупції, що призводить до зниження ефективності використання ресурсів, погіршенні інвестиційної привабливості територій, зростання соціальної напруги;

- надмірна централізація повноважень органів виконавчої влади та фінансово-матеріальних ресурсів;

- відсторонення місцевого самоврядування від вирішення питань у сфері земельних відносин;

- посилення соціальної напруги серед сільського населення внаслідок відсутності повсюдності місцевого самоврядування [4].

Зазначені проблеми ускладнюються внаслідок проблем правового та інституційного характеру, а також неузгодженості реформ у різних сферах з реформуванням системи місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою держави.

Отже, реформа державного управління – ключовий напрям перетворень в Україні. Відкритість і прозорість органів державного управління є невід’ємними характеристиками здійснення державної влади на засадах реальної демократії. Наявність та динамічне підвищення рівнів відкритості та прозорості державної влади перед громадськістю є якісними ознаками демократичних перетворень суспільства на шляху його еволюційного розвитку.

Література:

1. Стратегія реформування державного управління на 2016–2020 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/474-2016-%D1%80>.

2. Малаш С.М. Проблематика взаємовідносин між органами виконавчої влади та громадськістю /С. М. Малаш // Державне управління: теорія та розвиток. – 2017. № 9. С.21-27.

3. Новікова О. Основні напрями реформування та територіальної організації влади в Україні / О. Новікова // Національна академія державного управління при Президентові України Дніпропетровський регіональний інститут державного управління. [Електронний ресурс]. Режим доступу : [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2012/2012_01\(12\)/12nooovu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2012/2012_01(12)/12nooovu.pdf)

4. Торгонська А.В. Реформування органів місцевого самоврядування в Україні / А.В. Торгонська // Право і суспільство : Зб. наук. пр. №1, ЧАСТИНА 2/2017. С. 42-47.

Науковий напрям: Сільський розвиток та урбанізація

Бублій М.П.

*кандидат наук з державного управління,
доцент, доцент кафедри економіки праці
та управління персоналом,
Харківський регіональний інститут
державного управління Національної
академії державного управління
при Президентові України,
м. Харків, Україна*

АГРОТУРИЗМ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

В результаті економічних реформ, що проводилися в 90 рр. ХХ ст. в Україні, у сільській місцевості утворився комплекс економічних і соціальних проблем. Для їх вирішення потрібно не тільки масштабне ресурсне забезпечення сільськогосподарського виробництва, але і нестандартні ідеї і нові підходи. Буде корисним звернути увагу на один з перспективних альтернативних напрямків розвитку сільських територій, що позитивно зарекомендували себе за кордоном, а саме аграрний туризм.

Під агротуризмом прийнято розуміти проведення різних заходів (спортивних, оздоровчих, культурно-розважальних), націлених на створення сприятливих соціальних умов у сільській місцевості (насамперед, зайнятість місцевого населення), підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва (за рахунок «переливу» капіталу) і, нарешті, забезпечення

оптимального конкурентного середовища на туристському ринку (на базі розвитку рибництва та рибальства, а також виробництва дичини для спортивного полювання) [1, с. 24].

У широкому сенсі аграрний туризм розглядається в територіальному аспекті як домінуюча ключова галузь, тобто інші галузі (дорожнє господарство та транспорт, постачання продовольством і торгівля, народні ремесла) підлаштовуються технологічно під відповідну природно-рекреаційну середу. У зв'язку з цим агротуризм є також один з різновидів екологічного туризму.

З геодемографічної точки зору агротуризм – це туризм за межами міської межі на території з низькою щільністю населення. З точки зору організації виробництва рекреаційного продукту – це набір різноманітних послуг, починаючи з проживання у сільській хаті, екотурів, пригодницьких походів і закінчуючи безпосередньою участю в заняттях місцевого населення [3, С. 111].

Вищевикладене дозволяє стверджувати, що агротуризм – це вид туристської діяльності по використанню природних, культурно-історичних та інших ресурсів сільської місцевості для створення комплексного продукту, коли розміщення туристів бере на себе приймаюча сторона. Буде, ймовірно, правомірним поняття «агротуризм» і «сільський, сільський, фермерський туризм» вважати синонімами.

У зарубіжних країнах агротуризм підтримується як на державному рівні, так і на місцях. Поряд з прийняттям відповідних законодавчих актів щодо розвитку даного виду туризму створені спеціальні організації, що підтримують цей вид діяльності.

Хоча агротуризм як турпродукт починає розвиватись і в Україні, він не отримав ще інтенсивного просування на туристському ринку.

Суб'єктами агротуризму виступають фізичні особи, що постійно проживають у сільській місцевості, ведуть особисте підсобне господарство, і селянські (фермерські) господарства, які здійснюють діяльність з надання послуг у сфері агротуризму. Місцем постійного проживання фізичної особи як суб'єкта агротуризму є житлове приміщення, що належить йому або члену його

сім'ї. Відповідно, об'єктом агротуризму виступає сільська садиба (будинок в сільській місцевості з ізольованими мебльованими кімнатами і кухнею).

Цільовими сегментами ринку агротуризму виступають як громадяни України, так і іноземні туристи.

Першу категорію формують три групи громадян:

- ділові люди, які не можуть в силу особливості своєї діяльності дозволити собі тривалу відпустку;
- особи з відносно низькими доходами та обмеженими можливостями для організації закордонних поїздок;
- діти в канікулярний час, батьки яких неоднозначно сприймають велике скупчення дітей у літніх таборах і вважають необхідним видом відпочинку для своїх дітей обрати агротуризм.

Другу категорію складають іноземні туристи, що поділяються на три групи:

- іноземні туристи, які приїжджають з діловими та іншими цілями, що віддають перевагу зупинятися в спокійних місцях;
- транзитні туристи;
- гостьові туристи, які відвідують певний регіон за ностальгічними мотивами.

Класична модель агротуризму передбачає його організацію виключно зусиллями фермерів або членів їх сімей, які отримують з цього додатковий дохід, але не змінюють при цьому свого виробничого профілю. Тут принциповим і особливим є те, що клієнту-гостю пропонуються послуги проживання в сільській місцевості і знайомство з життям і побутом фермерів. Туристи деякий час ведуть сільський спосіб життя серед природних ландшафтів, знайомляться з цінностями народної культури, прикладного мистецтва, з національними піснями та танцями, місцевими звичаями, беруть участь у традиційній сільській праці, народних святах і фестивалях [2, с. 61].

Узагальнення результатів наукових досліджень показує, що сільський туризм забезпечується трьома наступними умовами:

- 1) житло для розміщення приїжджих, створення В&В місць (дослівно - «ліжко і сніданок»);
- 2) організація харчування;
- 3) забезпечення дозвілля рекреантів 1.

Практика показує, що головною умовою або базою для розвитку агротуризму крім природно-географічних передумов є досить високий сільськогосподарський потенціал і селянські (фермерські) господарства, які функціонують на території регіону. Цим умовам цілком відповідає Харківська область, володіє різноманітністю природних умов, сприятливими кліматичними параметрами, багатством тваринного і рослинного світу, концентрацією пам'яток культурно-історичної спадщини, різноманітністю широко розвинених народно-художніх промислів і ремесел.

Висока питома вага сільського населення і наявність селянських (фермерських) господарств відображають сформовану в регіоні матеріальну базу для розвитку агротуризму.

Слід підкреслити, що агротуристський сектор стає важливою складовою частиною економіки багатьох країн.

Потенційний економічний ефект від розвитку агротуризму для жителів сільських поселень досить значний. Необмежений діапазон надання таких послуг, як проживання, харчування, відпочинок і дозвілля, дає можливість отримувати дохід кожному учаснику туристського процесу в сільській місцевості.

Таким чином, формування галузевого комплексу аграрного туризму може стати одним із перспективних напрямків розвитку сільської економіки України та її регіонів і сприятиме:

- підвищенню рівня доходів сільського населення;
- забезпечення зайнятості населення (нові робочі місця);
- розвитку економіки, соціальної та інженерної інфраструктури сільської місцевості;
- збуту продукції особистих підсобних господарств;

- подолання процесу деградації сільських регіонів;
- збереженню, відтворенню культурної спадщини, національної самобутності регіонів і традицій.

-

Література:

1. Герасименко В.Г., Аграрний туризм як вид підприємництва : монографія / В.Г. Герасименко, С.Г. Нездоймінов. – Одеса: ПАЛЬМІРА, 2011. – 178 с.
2. Липчук В. В. Агротуризм: організаційно-економічні засади розвитку : монографія / В. В. Липчук, Н. В. Липчук. – Л. : СПОЛОМ, 2008. – 160 с.
3. Нездоймінов С. Г. Соціально-економічні передумови формування територіальної мережі агротуризму / С. Г. Нездоймінов, Н. М. Андрєєва // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 3. – С. 110-114.

Науковий напрям: Правове забезпечення адміністративно-територіальної реформи.

Ворона П. В.

д.держ.упр., доцент, перший проректор Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України, віце-президент Академії парламентаризму, депутат Полтавської обласної ради

ПРАВОВА ПРОБЛЕМАТИКА РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Інституційне вдосконалення процесу децентралізації публічної влади має включати передачу відповідним місцевим радам не лише додаткових повноважень, але й фінансового ресурсу для їх виконання з метою якісного надання послуг та забезпечення соціальних гарантій. Крім того, слід зазначити, перед ухваленням профільних законів та відповідно до Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» слід закріпити практику

консультацій центральних органів влади із всеукраїнськими асоціаціями органів місцевого самоврядування, особливо щодо: проекту закону про Державний бюджет; положень підзаконних актів щодо бюджетного процесу; пропозицій про введення в дію або внесення змін до законодавства про місцеві бюджети та міжбюджетні відносини; проектів загальнодержавних програм щодо розвитку регіонів; проектів державних соціальних програм, реалізація яких покладається на місцеве самоврядування тощо.

У процесі адаптації національного законодавства до європейських стандартів, у межах реалізації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС), потрібно усунути всі неузгодженості, у тому числі з нормами Європейської Хартії місцевого самоврядування (ЄХМС), забезпечити дотримання положень Концепції та інших документів, що спрямовані на децентралізацію, посилення ролі місцевого самоврядування у вирішенні нагальних питань розвитку територіальних громад. Слід імплементувати пропозиції груп експертів в галузі конституційного права і місцевого самоврядування щодо внесення змін до Конституції України, які ґрунтуються на положеннях ЄХМС.

Потребує дальшої імплементації в систему принципів місцевого самоврядування принципи субсидіарності та повсюдності, що є принципами ЄХМС, а отже, тим європейським стандартом, до якого має прагнути практика муніципального будівництва України [1-2]. Відповідно до принципу повсюдності, місцеве самоврядування має здійснюватися на всій території країни, що означає відсутність територій, на які не поширюється юрисдикція територіальних громад і відповідних органів місцевого самоврядування, крім місцевостей, де можуть бути передбачені обмеження окремими законами.

Перспективні зміни до Основного Закону України мають передбачати: закріплення принципу децентралізації в здійсненні державної влади, повсюдності та спроможності місцевого самоврядування, сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць (АТО); запровадження трирівневої системи адміністративно-територіального устрою – регіон, район, громада з

широким самоврядуванням; громада є АТО, що включає один або кілька населених пунктів (село, селище, місто, а також прилеглі до них території); передача функцій виконавчої влади від місцевих держадміністрацій виконавчим органам відповідного рівня; розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування за принципом субсидіарності і наділення громад максимально широким колом повноважень; необхідне забезпечення фінансовими ресурсами повноважень органів місцевого самоврядування, уключаючи їх участь у розподілі загальнодержавних податків; ліквідація державних адміністрацій і створення державних представництв, наділених контрольно-наглядовими та координаційними повноваженнями.

У процесах соціально-економічного та культурного розвитку територіальних громад довела свою важливу роль міжмуніципальна співпраця (ММС), про що свідчить й зарубіжний досвід. Водночас у значній кількості країн вона почала активно розвиватися лише після нормативноправового й організаційного забезпечення з боку держави, що, як у випадку із Францією, Німеччиною, Польщею та іншими країнами, активізувала ці процеси майже примусово і вони стали початком процесу об'єднання громад. Досвід країн у створенні нормативно-правових основ для функціонування ММС та їх практичної імплементації може бути вкрай корисним для країни, оскільки, на відміну від нашої держави, у більшості країн закони, присвячені саме міжмуніципальному партнерству, було ухвалено раніше. Особливе місце серед усіх форм ММС має транскордонне співробітництво, зокрема єврорегіони.

Зарубіжний досвід показує потребу широкого застосування різноманітних методів і механізмів транскордонного співробітництва заради розвитку прикордонних територій спільними зусиллями територіальних громад різних країн, що граничать між собою. Україна потребує не лише врахування зарубіжного досвіду з питань ММС, а й інституціоналізації процесів, розроблення їх комплексного теоретико-методологічного забезпечення. У значній кількості країн ЄС органам місцевого самоврядування надано майже необмежені повноваження щодо територіального розвитку, і вони мають право

ухвалювати будь-які рішення. Водночас система контролю залишається, як це і має бути в демократичній державі, – усі акти органів місцевого самоврядування підлягають юридичному контролю. У країнах ЄС сьогодні стає помітною тенденція до укрупнення основних адміністративно-територіальних одиниць (АТО) з метою оптимізації адміністрування. Субсидіарність впроваджується через делегування частини повноважень центральних органів виконавчої влади на місця, що забезпечує більш ефективне Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи: збірник матеріалів конференції 39 розв'язання наявних проблем на місцевому рівні та підвищує якість послуг, що надаються населенню [3].

В умовах України досвід ЄС адміністративно-територіального реформування може бути реалізований у процесі об'єднання територіальних громад та запровадження міжрегіонального та ММС, що має забезпечити вищий рівень кооперації між областями зі спільною господарською структурою, а делегування значної частини повноважень дасть змогу більш ефективно вирішувати інфраструктурні, культурні, соціально-економічні питання на рівні регіону та територіальних громад.

Література:

1. Ворона П. В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади [Текст]: монографія / П. В. Ворона. – Полтава, РВВ ПУЕТ, 2012. – 305 с.
2. Ворона П. В. Повсюдність місцевого самоврядування – нереалізований принцип місцевої демократії в українському законодавстві [Текст] / П. В. Ворона // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. – Д. ДРІДУ НАДУ, 2008. – Вип. 2(32). – С. 261–269
3. Полтавець В. Д., Міжмуніципальне співробітництво у Франції. Досвід та уроки / В. Д. Полтавець // Державне управління: теорія та практика. – 2013. – № 2. – С. 214-218.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України.

Гайдученко С. О.

професор кафедри менеджменту та публічного адміністрування

Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, м.Харків, Україна

Товарницька В. І.

студент магістратури

Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, м.Харків, Україна

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ НА РАЙОННОМУ РІВНІ

Процеси модернізації державного управління та формування публічного управління в Україні [2, 4] значно інтенсифікували розвиток інституту місцевого самоврядування [3, 5, 6]. Визначально, що цей інститут має кілька класифікаційних ознак, а саме: одна з ключових основ конституційного порядку життєдіяльності суспільства; класичний формат здійснення народовладдя; одна з підсистем системи публічного управління; інститут громадянського суспільства і, врешті-решт, політико-правовий механізм реалізації завдань держави на місцях і самоврядних структур певних територій. Згідно чинного адміністративно-територіального устрою України, ці території поділяються на такі територіальні одиниці: область (регіон), район, громада. Саме на районному рівні, на разі, не маючи національної моделі організації діяльності самоврядних структур, ведеться пошук різних моделей самоврядної політики місцевого самоврядування. В силу неефективної державної політики щодо децентралізації влади та розвитку місцевого самоврядування, переважно, районний самоврядний рівень публічного управління потерпає від відсутності чинника системності у задекларованих державою реформах (наявність організаційно-правових

зв'язків між адміністративно-територіальною одиницею та державою) і втрачає довіру до влади.

Тільки принцип системності реформування місцевого самоврядування може забезпечити відповідне формування і функціонування самоврядних організаційних структур, зокрема на рівні адміністративного району. Тому стратегічним ресурсом діяльності органів місцевого самоврядування має стати знання організаційних технологій та навички їх використання. Важливість цього ресурсу значно загострилася при участі населення у формуванні просторової основи своєї життєдіяльності – об'єднаних територіальних громад (районів) [1] як єдність соціального, економічного, культурного, природно-кліматичного та політичного простору.

За таких умов, можна визначити такі ключові напрями удосконалення системи місцевого самоврядування у контексті дієздатності районного рівня управління:

- визначити винятковий перелік повноважень, за які відповідає лише адміністрація, утворена в межах району, а органи управління інших рівнів при цьому здійснюють лише контрольні функції;

- обґрунтувати ресурсну базу, що необхідна для реалізації визначених повноважень або керованості території, в силу права на затвердження бюджету та накопичування надходжень;

- реалізувати нерозривність території та відсутність у її складі інших адміністративно-територіальних одиниць з тим же переліком повноважень;

- упорядкувати ТПЦОВВ (систему правоохоронних органів, соціальних служб, Пенсійного Фонду, медичних, освітніх закладів тощо);

- передбачити на законодавчому рівні право ініціативних груп звертатися до судів, а також брати участь у законотворчій діяльності держави.

За своїм змістом розглянуті напрями можуть складати основу моделі управління розвитком району (об'єднаної територіальної громади).

Отже, озвучена проблематика в Україні хоча і широко досліджена, проте, досі існують стратегічні прогалини у державотворенні, які повинні бути досить

швидко усунені за ініціативи не тільки теоретиків-законотворців, а й практиків публічного управління на місцях.

Література:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 / [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

2. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22.07.1998 р. № 810/98 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05. 1997 р. № 280-97-ВР / [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97>

4. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9.04.1999 р. № 586-XIV / [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>

5. Про основні засади розвитку місцевого самоврядування в Україні : проект закону України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.auc.org.ua

6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

*Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування
адміністративно-територіального устрою України*

Герасименко О.В.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри
економіки та менеджменту
факультету управління фінансами та бізнесу
Львівського національного університету
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РЕФОРМУВАННЯ

Стан сучасного економічного розвитку України обумовлює доцільність оновлення системи державного регулювання її окремих сфер, а також спонукає вітчизняний уряд сприяти реалізації системи необхідних реформ. У тому числі йдеться і про подальше адміністративно-територіальне реформування. Але трансформація будь-яких процесів в державі потребує залучення додаткового інвестування, до того ж, в Україні залишається низьким рівень інвестиційного клімату. Останнє, безумовно, негативно впливає на обсяги залучених іноземних інвестицій державою з метою продовження реформаційних процесів.

В цілому, сутність інвестиційної політики полягає в забезпеченні відтворення основних фондів виробничих і невиробничих галузей, їх розширенні і модернізації. Одні науковці вважають, що державна інвестиційна політика являє собою визначення структурних та кількісних потреб в інвестиційних ресурсах, збільшення джерел фінансування, вибір пріоритетних напрямків фінансування та формування ефективної пропозиції для залучення інвестицій [1]. Натомість інші розглядають державну інвестиційну політику як комплекс заходів і перспектив розвитку інвестиційної діяльності для залучення інвестиційного потенціалу до процесу відтворення, створення оптимальних умов для вкладення інвестицій, забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни [2]. На думку Гриценко Л., «державна інвестиційна політика» – це система заходів, що визначають обсяг, структуру та основні напрямки усіх вкладень інвестиційних ресурсів різної форми для забезпечення високих темпів

розвитку економіки через концентрацію інвестицій на тих інвестиційних проектах, від яких залежать досягнення високих темпів розвитку виробництва, збалансованість та ефективність економіки, одержання максимального приросту продукції і доходу на одиницю витрат, а також для створення в країні соціального середовища, яке відповідає вимогам суспільства щодо необхідної якості життя, належного рівня задоволення соціальних стандартів з урахуванням потреб майбутніх поколінь [3].

Серед основних проблем та перспектив інвестиційної політики щодо забезпечення залучення іноземних інвестицій з метою реалізації реформ в Україні доцільно звернути увагу на:

- недостатній рівень якості функціонування існуючих інституцій, що зумовлює несприятливі умови для залучення іноземних інвестицій. Виникає парадокс, оскільки для реалізації реформ в Україні необхідні додаткові інвестиції, а інвестори готові надати кошти лише після проведення відповідних реформ. Отже, на даному етапі Україні доцільно спрямувати інвестиційну політику на отримання державної підтримки з боку міжнародних організацій, гарантуючи при цьому цільове використання коштів. Окрім цього, перспективним видається розширення системи державно-приватного партнерства, створення системи спільних цінностей, що при обмеженості ресурсів держави виявляється ефективним;

- незадовільні умови для реалізації інституцій та невисокий темп їх вдосконалення в державі. На даний час, незважаючи на окремі досягнення в сфері поліпшення умов для інвесторів, неналежними усе ще залишаються умови ведення бізнесу (зокрема, в Україні для започаткування бізнесу необхідно в середньому 2 місяці, у Норвегії – 5 днів, в Сенегалі – 6 днів, а загалом в 70% країн світу цей термін становить 20 днів) [4]. Подібна ситуація впливає і на гальмування розвитку ОТГ та заважає успішному завершенню адміністративно-територіального реформування;

- військова та політична загрози в окремих регіонах (Автономна республіка Крим, а також Донецька та Луганська області України) та стосовно

окремих галузей, які раніше були інвестиційно-привабливими для іноземних інвесторів;

- неефективність функції контролю роботи окремих державних інститутів. Так, механізм залучення іноземних інвестицій має включати не лише процес пошуку самих інвесторів, створення сприятливих умов для їх залучення, але й контроль за цільовим використанням цих коштів на реалізацію реформ в Україні;

- перестороги успішніших щодо акумуляції фінансових ресурсів територій, що майбутнє об'єднання із менш розвинутими територіями суттєво гальмуватиме їх подальший розвиток. Нівелювати подібні настрої та продовжити ефективне адміністративно-територіальне реформування можна завдяки проведенню відповідної роз'яснювальної та консультативної роботи із представниками відповідних територій.

Отже, ключовим аспектом здійснення системи реформ в Україні, зокрема й адміністративно-територіальної, є наявність на це відповідних коштів, які в умовах їх недостатності в державі мають залучатися з-за кордону. До основних проблем, які гальмують розвиток державної інвестиційної політики та мінімізують інвестиційне забезпечення проведення реформ можна віднести: низький рівень якості діяльності вже існуючих інституцій та незадовільні зовнішні умови для їх реалізації; політичну та військову загрози в окремих регіонах; неефективність реалізації функції контролю над роботою окремих державних інститутів; перестороги успішніших територій, що майбутнє об'єднання згідно адміністративно-територіального реформування суттєво гальмуватиме їх подальший розвиток.

Література:

1. Коюда О. П. Інвестування / О. П. Коюда, О. П. Лепейко, В. О. Коюда, В. М. Гриньова. – К. : Знання, 2008. – 452 с.

2. Сокурено П. І. Інвестиційна політика як ефективна форма управління ухваленням інвестиційних рішень / П. І. Сокурено, О. Ф. Кришан // Європейський вектор економічного розвитку. – 2010. – № 1 (8). – С. 208–214.

3. Гриценко Л. Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання / Л. Л. Гриценко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – Вип. 22 (2). – С. 89-95.

4. Підвищення України на 16 позицій у рейтингу Doing Business 2015 не є достатнім для зацікавлення інвесторів [Електронний ресурс] / Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України : офіційне інтернет-представництво. – Режим доступу : <http://www.ukrproject.gov.ua/news/pidvishchennya-ukraini-na-16-pozitsii-u-reitingu-doing-business-2015-ne-e-doctatnim-dlya-zatsik>.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Гринчишин І.М.

*к.е.н., с.н.с. відділу регіональної фінансової політики
ДУ «Інститут регіональних досліджень
ім. М.І. Долишнього НАН України»
м.Львів, Україна*

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ ТА РИЗИКИ ПЕРШОГО ЕТАПУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ¹

Сучасний етап соціально-економічного розвитку країни, ознаменований реформами в різних сферах суспільного розвитку, вказує на потребу визначення особливостей першого етапу децентралізації. Реформі місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні в частині розподілу повноважень між різними рівнями публічного управління передувало прийняття змін до Бюджетного та Податкового кодексів України [1; 2]. Основними новаціями бюджетної децентралізації стали:

---

¹ Підготовлено в межах бюджетної програми "Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень" (КПКВК 6541230)"

- прямі бюджетні відносини органів місцевого самоврядування (ОМС) базового рівня з Державним бюджетом України;
- закріплення за кожним рівнем публічного управління визначених часток загальнодержавних податків і зборів;
- формування власних доходів за рахунок місцевих податків і зборів;
- зміна підходів до фінансового вирівнювання на засадах доходної спроможності;
- субвенційний механізм фінансування освіти та охорони здоров'я;
- запровадження субвенцій на розвиток інфраструктури та соціально-економічний розвиток тощо.

Відповідно до Бюджетного кодексу України [1], Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [3], Закону України «Про місцеве самоврядування» [4] визначено повноваження ОМС різних рівнів. Слід також вказати, що з 2015 р. кардинально змінилась система фінансового забезпечення власних та делегованих повноважень ОМС. Так, до реформи децентралізації влади делегованими повноваженнями вважались видатки, що враховувались при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів (освіта, медицина, соціальні послуги, культура, спорт, видатки на управління тощо). Встановлення галузевих трансфертів (освітньої та медичної субвенцій), а також зміна системи міжбюджетного вирівнювання в частині забезпечення виключно доходної спроможності територіальних громад (видатки при цьому не враховуються) дозволяє констатувати факт, що такі видатки як культура, спорт, надання соціальних послуг, дошкільна та позашкільна освіта з 2015 р. є власними повноваженнями територіальної громади та в значній мірі залежать від наявного фінансового ресурсу об'єднаної територіальної громади.

Варто звернути увагу на такі загрози першого етапу децентралізації:

1. Відсутність чіткого розподілу делегованих та власних повноважень в розрізі рівнів публічного управління, а також джерел їх фінансового забезпечення.

2. Діючий механізм фінансового забезпечення повноважень ОМС на сучасному етапі не встановлює взаємозв'язку надходжень та видатків бюджетів ОМС, окрім того, чітко простежується можливість маневрування як зменшення частки розподілених податків для ОМС, так і навантаженням додатковими видатками.

3. Децентралізація доходів більшою мірою пов'язана з перерозподілом доходів між місцевими бюджетами різних рівнів публічного управління та не супроводжується посиленням їх фінансової ваги в структурі Зведеного бюджету України.

4. Наявність фінансових ресурсів в бюджетах ОТГ не завжди свідчить про їх реальну автономію (фінансову, податкову), адже отримання надходжень від податків та платежів не завжди супроводжується їх самостійністю щодо визначення ставки та бази податку.

5. В Україні доволі високий показник децентралізації видатків, що свідчить про фінансування багатьох функцій на рівні ОМС, однак значна їх частка забезпечується цільовими трансфертами з ДБУ.

6. Спрямування делегованих повноважень відволікають додаткові ресурси з відповідного місцевого бюджету та зумовлюють зниження обсягів ресурсів, що повинні бути спрямовані на підтримку закладів культури та спорту, соціальних послуг, житлово-комунального господарства, управління тощо (власні повноваження). За таких умов ще більше поглиблюється основну суперечність розвитку громади: фінансування соціальних видатків чи видатків розвитку.

Таким чином, виокремлення ризиків першого етапу децентралізації в частині секторальних повноважень ОМС та їх фінансового забезпечення потребує врахування комплексу таких заходів: чіткого розмежування повноважень між різними рівнями публічного управління; дотримання принципу «гроші ходять за повноваженнями» при подальшому проведенні реформи децентралізації та недопущення погіршення фінансового становища ОТГ; посилення податкової автономії ОТГ в частині надання права

встановлення ставок окремих податків або закріплення більшої частки розподілених загальнодержавних податків за базовим рівнем місцевого самоврядування; моніторингу результатів децентралізації не лише за дохідними параметрами, а й в частині надання послуг на предмет їх повсюдності, доступності та якості.

Література:

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс].–Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс].–Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження Кабінету міністрів України [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
4. Про місцеве самоврядування. Закон України [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

Науковий напрям: Сільський розвиток та урбанізація

Гуторова О.О.

професор кафедри менеджменту і адміністрування

Харківського національного аграрного

університету ім. В.В. Докучаєва

м. Харків, Україна

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ

СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Розвиток сільських територій в Україні на сьогоднішній день є складним завданням як з позиції реалізації, так і в контексті обґрунтування концептуальних напрямків здійснення якісних перетворень структурного та інституціонального характеру. Між розвитком сільського господарства і сільських територій існує прямиий і зворотній зв'язок. З одного боку, за умов

стійкого зростання сільськогосподарського виробництва розвиваються і сільські території, з другого – розвиток сільських територій відбувається за наявності інженерної та соціальної інфраструктури, ефективного використання економічного та ресурсного потенціалу, багатофункціональності і диверсифікації сільської економіки.

В інституціональному аспекті – сільські території це авансцена функціонування різного роду інститутів суспільного й приватного характеру. За ретроспективний 27-річний період сільські території практично позбавилися колективних форм виробничих інституціональних структур. Були введені сервітути приватної власності на землю і результати праці. Виникли коопераційні, інтеграційні, кластерні інститути організації сільськогосподарського виробництва і переробки сільськогосподарської продукції. Разом з тим ускладнилася структура контролюючих, управляючих, координаційних та забезпечуючих інститутів. Відбувся злам традиційних механізмів функціонування та розвитку сільських територій, демонтаж систем розселення, інфраструктури та матеріального забезпечення; активізувався відтік населення й найбільш підготовлених кадрів в міські території. У результаті на фоні депопуляційних процесів відбулося якісне погіршення характеристик сільської місцевості [1].

У той же час сільські території – це самовідновлювальна система, яка, незалежно від трансформацій всередині неї, показує дивовижну живучість «не завдяки, а всупереч». І саме тому такого роду регенеративний потенціал необхідно використовувати при формуванні та реалізації концептуальних векторів розвитку сільських територій [2].

Диверсифікація сільської економіки – це організація переробки сільськогосподарського сировини та реалізації готової продукції, а також створення нових видів діяльності, які не пов'язані з сільським господарством. Суттєвою перевагою диверсифікації є те, що вона усуває залежність підприємства від одного ринку, однак у той час призводить до появи специфічного ризику. Процес диверсифікації потребує урахування усіх ринкових факторів, ретельного прорахунку фінансових питань, а також питань управління.

Диверсифікація сільської економіки і розширення джерел формування доходів сільського населення є одним з найважливіших завдань, вирішення яких буде сприяти стійкому розвитку сільських територій.

У країнах ЄС особлива увага приділяється розробці ефективних підходів до розвитку сільських територій, які за період свого існування мали суттєві зміни: від забезпечення продовольчої безпеки на основі інтенсивного сільського господарства до підтримки диверсифікованого розвитку багатофункціональної сільської економіки, створенню привабливих робочих місць, підвищенню рекреаційного й економічного потенціалу села.

Наприклад, у Данії модель підтримки сільського розвитку заснована на ролі сімейних ферм, де кожний фермер зобов'язаний пройти спеціальне п'ятирічне навчання в сільськогосподарській школі та є членом сільськогосподарського кооперативу. Крім того, фермер зобов'язаний здавати свою продукцію в кооперативне підприємство, членом якого він є. Таким чином виключається можливість участі посередників, що дозволяє значно скоротити витрати на реалізацію продукції.

В Японії розвинені універсальні кооперативи, які надають різноманітні види послуг: реалізація, постачання, кредитування, вироблені гнучкі механізми функціонування сільських територій.

У Китаї політика розвитку сільських територій направлена на скорочення розриву середньодушових доходів міського і сільського населення, які залишаються поки що доволі високими. Відміна сільськогосподарського податку і податку на специфічну продукцію значно полегшила податкове навантаження на селян. Політика розвитку також направлена на покращення якості питної води, забезпечення системи водозабезпечення, будівництво сільських автодоріг та інших інфраструктур, а також на підвищення доходів сільського населення, покращення їх житлових умов [2, 3].

За субсидіарним принципом будується політика розвитку сільських територій в США, Франції та інших європейських країнах для підтримки органічного сільського господарства. У розвинених країнах відбувається перехід

до екологічно орієнтованої аграрної політики. Суттєве значення при цьому відіграє й державна політика щодо підтримки сільгоспвиробників шляхом надання дотацій, пільгової кредитної політики, а у деяких країнах і повна відміна оподаткування підприємницької діяльності в сільській місцевості.

Вивчення досвіду сільськогосподарського виробництва Канади показує, що в цій країні суттєво розвиненим є державний сектор. І через діяльність професійних об'єднань знайдено оптимальне поєднання інтересів держави і приватного бізнесу в області сільського господарства, значно збільшені вкладення приватних компаній у фінансування фундаментальних проектів, необхідних для розвитку сільських територій [3].

В Україні диверсифікація поки не знайшла такого широкого застосування, як за кордоном і тому досвід інших країн, безумовно, буде корисним для досягнення стійкого розвитку сільських територій. Розвиток сільських територій повинен бути складовою частиною діяльності будь-якої держави, адже це сприяє поліпшенню якості життя сільського населення, посиленню їх соціальної захищеності, виступає необхідною умовою розвитку підприємницької діяльності в сільській місцевості.

Світовий та вітчизняний досвід засвідчують, що розвиток соціальної сфери села є одним із основних чинників стабілізації соціально-економічних відносин, створення умов для сталого економічного зростання. Тому основними складовими державної аграрної політики в Україні є комплекс правових, організаційних і економічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування аграрного сектору економіки, зокрема: диверсифікація сільської економіки, розвиток несільськогосподарської діяльності; підвищення економічної активності населення та розширення джерел формування його доходів; покращення житлових умов сільського населення та забезпечення житлом молодих сімей, спеціалістів на селі; покращення якості послуг освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, у тому числі шляхом реконструкції, будівництва нових об'єктів соціальної та інженерної інфраструктури на селі;

підтримка місцевих ініціатив; формування позитивного відношення до сільського життя й праці тощо [4].

При розробці регіональних схем територіального планування та планів розвитку сільських територій необхідно орієнтуватися на створення в сільській місцевості соціальних кластерів, які б забезпечували в повному обсязі задоволення мінімальних потреб населення в соціальних послугах з урахуванням їх доступності та розвитку форм сервісу. Плани розвитку сільських територій повинні бути направлені на вирішення завдань з облаштування не тільки сільських населених пунктів, а й територій садівничих, садово-огородніх і дачних некомерційних об'єднань громадян у напрямку розвитку інженерної інфраструктури. При здійсненні політики житлового будівництва необхідно орієнтуватися на задоволення потреб усіх груп сільського населення в упорядкованому житлі, яке відповідає особливостям сільського способу життя.

Інфраструктура дає можливість стійкому розвитку сільського господарства та сільських територій, збільшенню обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, досягненню повної зайнятості сільського населення і підвищенню рівня його життя, раціональному використанню земель за рахунок виробництва широкого асортименту продукції та послуг. Глибокий асортимент може задовольняти потреби різних споживчих сегментів по одному товару, максимізувати використання місця у торгівельних точках, перешкоджати появі конкурентів.

Одночасно повинні бути задіяні внутрішньогосподарські резерви та джерела для досягнення ефективності процесів диверсифікації. До таких джерел можна віднести: економію від збільшення масштабів (концентрації) виробництва; розширення масштабів діяльності та економію за рахунок організації багатопрфільного виробництва, впровадження техніко-технологічних інновацій; економію на трансакційних втратах, обумовлених представницькими витратами, укладанням угод, договорів і контрактів; через диверсифікацію капіталу у створення вертикально-інтегрованих структур, агрохолдингів,

аграрно-промислових корпорацій, що скорочує внутрішні витрати та сприяє збільшенню конкурентних переваг на агропродовольчих ринках [4].

Таким чином, об'єктивні особливості розвитку сільських територій та значний розрив у рівні та якості життя на селі й місті свідчить про те, що коригування в зміні ситуації, що склалася можливі за умови диверсифікації розвитку сільських територій, у тому числі постановки завдання, визначення шляхів його вирішення із залученням коштів місцевої та державної підтримки.

Література:

1. Малік М. Й. Концептуальні засади розвитку сільських територій / М. Й. Малік, В. А. Пулім. – Режим доступу : <http://baitas.lzuu.lt/~mazylis/julram/8/156.pdf>
2. Теорія, політика та практика сільського розвитку / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НАНУ О. М. Бородіної, д-ра екон. наук, чл.-кор. УААН І. В. Прокопи ; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозування. – К., 2010. – 376 с.
3. Колесников В. Світовий досвід розвитку сільських територій. фективна економіка. 2014. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2956>.
4. Проект Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки / Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <http://minagro.gov.ua/system/files>.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Давидова К.О.

студентка Магістратури Харківського національного університету міського господарства ім. О.М. Бекетова

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

До нинішньої реформи місцевого самоврядування Україна йшла довго, долаючи радянські стереотипи, популізм та бажання проводити лише видимі

зміни, не змінюючи нічого по-суті. З початку 90-х років в Україні поступово будується європейська модель взаємовідносин державної влади і місцевого самоврядування. На шляху децентралізації та реформування місцевого самоврядування в Україні ключовим орієнтиром є Європейська хартія місцевого самоврядування (далі – Хартія), яку держава без застережень ратифікувала 15 липня 1997 р.

Хартія є основним міжнародно-правовим документом і для країн членів Ради Європи, оскільки містить стандарти щодо організації управління на місцях на засадах місцевого самоврядування.

В Україні процес децентралізації розпочато з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, Законів «Про співробітництво територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та змін до Бюджетного і Податкового кодексів – щодо фінансової децентралізації.

Метою реформи децентралізації – формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Розвиток України як заможної, міцної європейської держави неможливий без проведення певних реформ, у тому числі й адміністративних. У зв'язку з цим набуває особливого значення вдосконалення управління на місцевому і регіональному рівні.

Ефективність державного та муніципального управління залежить від їх кадрового забезпечення, що потребує відповідної системи роботи з кадрами, яка являє собою планований і контролюючий процес, спрямований на підвищення кваліфікаційного рівня державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування.

Актуальність проблеми обумовлена й тим, що прагнення України до інтеграції у світові та європейські структури потребує не лише відповідного

узгодження суспільно-політичних, правових і соціально-економічних засад, але й запровадження відповідних стандартів життя, в тому числі й у сфері організації та практичної реалізації місцевого самоврядування. Тому при організації цільової підготовки кадрів майбутніх керівників та спеціалістів місцевого самоврядування та самим органам цієї системи, та вищим навчальним закладам необхідно виходити з чітких принципів та положень ефективної, науково аргументованої муніципальної кадрової політики.

Основним завданням реформування кадрової політики місцевого самоврядування є перехід від бюрократичної, жорсткої форми державного управління до гнучкої, ринкової форми місцевого самоврядування, що повністю відповідає потребам українських територіальних громад та світовим тенденціям розвитку суспільства.

Разом з тим передача повноважень на місцевий рівень за недостатнього кадрового забезпечення, відсутності управлінських навичок та невідпрацьованої правової бази місцевого самоврядування призводить до безсилля влади у здійсненні соціально-економічних функцій і забезпеченні внутрішньої безпеки.

Рухаючись крок за кроком, необхідно послідовно готувати кадри місцевого самоврядування до здійснення діяльності в нових умовах: враховувати та поєднувати інтереси держави та громади, надавати нові публічні послуги, ставити на перше місце "публічний менеджеризм", "ринкове державне управління", "підприємницький уряд". Від спроможності органів та посадових осіб місцевого самоврядування ефективно реалізовувати зростаючу кількість повноважень залежатиме надання більш якісних послуг населенню. Лише за таких умов реформування кадрової політики місцевого самоврядування в Україні можлива трансформація, що має наметі побудову демократичної, правової і соціальної держави.

Місцеве самоврядування є однією з найефективніших форм місцевого управління та розвитку територій. Адже саме цей інститут грає значну роль у поєднанні в єдине ціле інтересів держави, суспільства та особистості, сприяє

гармонізації прав і свобод людини і громадянина з інтересами держави і суспільства. Там, де воно дійсно функціонує, де місцеве населення має реальне право та можливість самостійно вирішувати питання місцевого значення, спостерігається зростання доходів місцевих бюджетів і соціально-економічний розвиток в цілому. Тобто надання мешканцям громади якісних та доступних соціальних, публічних послуг та змогу приймати участь у розвитку держави шляхом самостійного вирішення проблем місцевого значення забезпечить сталий розвиток громади та держави в цілому. На даному етапі розвитку нашої країни як демократичної, соціальної та правової держави, саме розвиток місцевого самоврядування має бути одним з пріоритетних напрямів державної політики.

На жаль, слід зазначити що існуючий інститут місцевого самоврядування у системі держави, визначений Конституцією, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» надміру централізований та не має чітко окреслених повноважень, тобто функції органів місцевого самоврядування здвоюються. Він не адаптований до сучасних методів надання адміністративних послуг населенню, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій, які знаходяться, м'яко кажучи, на початковому рівні.

Науковий напрям: Ефективне використання місцевих ресурсів

Дегтяр О.А.

д.н.держ. упр., доцент кафедри

Менеджменту і публічного адміністрування,

Харківського національного університету

міського господарства імені О.М. Бекетова ,

м. Харків, Україна

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ МІСЦЕВИХ ГРОМАД: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

Актуальним напрямком наукових досліджень на сьогодні є питання забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад. В умовах реформи децентралізації влади ряд функцій та механізмів державного управління було

делеговано на місця з метою підвищення ефективності управління територіями. Реформа децентралізації передбачала, що влада та громадськість в об'єднаних територіальних громадах, знаючи місцеві особливості, переваги та потреби населення більш ефективно буде розподіляти фінансові ресурси як інвестиції у розвиток соціально-економічних систем. Проте, залишившись без «опіки» органів центральної влади та в умовах кадрового голоду, об'єднані територіальні громади зустрілися з проблемою раціонального використання власних ресурсів з метою забезпечення стратегічного розвитку території.

Першочерговим кроком на шляху розвитку об'єднаної територіальної громади є оцінка власних ресурсів, проведення аудиту та визначення потенціалу для подальшого розвитку. Більшість територіальних громад, переходячи у нову систему взаємовідносин, не має чітких кордонів та планів власних територій. Першочерговим теплом на шляху розвитку об'єднаної територіальної громади є оцінка стану територій, розробка генерального плану території та визначення потенціалу територій з точки зору стратегічних орієнтирів розвитку об'єднаної територіальної громади.

Територіальне планування має забезпечити просторове визначення специфіки територіального розвитку відповідно до наявних ресурсів. оцінка ресурсного забезпечення має стати другим теплом на шляху територіального розвитку. При цьому, ресурсна планування можна розподілити на наступні блоки:

- соціально-економічні ресурси,
- природні ресурси,
- техніко-технологічні ресурси,
- земельні ресурси,
- інтелектуальні ресурси,
- інноваційні ресурси.

Аналізуючи кожен блок ресурсів доцільно визначити критерії для їх оцінки – коефіцієнти, які кількісно характеризуватимуть потенціал розвитку території. При проведенні оцінки даних коефіцієнтів доцільно визначити наявні

на сьогоднішній день показники, планові показники, визначені як цілі і задачі управлінською діяльністю об'єднаної територіальної громади, та проводити моніторинг фактичних показників їх реалізації.

Основними планувальними документами, що визначають оцінку ресурсного потенціалу території відповідно до чинних нормативно-правових актів є наступні:

1. Генеральний план – містобудівна документація, в якій визначається територіальне планування території з точки зору визначення проектів забудови об'єднаної територіальної громади,

2. План зонування території – містобудівна документація, яка визначає специфічні особливості територій та можливості їх використання відповідно до можливостей та призначення,

3. Детальний план території – містобудівна документація, яка визначає територіальне планування локального характеру.

4. Проектна документація – «затверджені текстові та графічні матеріали, якими визначаються містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні, технологічні вирішення, а також кошториси об'єктів будівництва» [1].

Алгоритм використання ресурсного потенціалу об'єднаних територіальних громад з метою забезпечення стратегічного розвитку територій може бути представлений у вигляді наступних дій:

- оцінка ресурсного потенціалу території,
- аудит території: визначення коефіцієнтів кількісної оцінки ресурсів для забезпечення територіального планування,
- визначення переваг та недоліків розвитку територій з метою реалізації можливостей стратегічного управління об'єднаною територіальною громадою,
- розробка стратегічного плану дій розвитку території об'єднаної територіальної громади,
- розробка Концепції розвитку території об'єднаної територіальної громади,

- формування стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади,
- розробка та впровадження календарних планів управління проектами стратегічного розвитку територіальних громад,
- визначення критеріїв оцінки ефективності реалізації стратегії розвитку території об'єднаної територіальної громади,
- забезпечення процесів організації реалізації стратегії розвитку території об'єднаної територіальної громади шляхом запровадження організаційно-економічних механізмів управлінської діяльності,
- проведення контролю та моніторингу ходу реалізації стратегії розвитку території об'єднаної територіальної громади.

Таким чином, в умовах реформи децентралізації влади одним із актуальних питань розвитку територій є оцінка та визначення механізмів використання ресурсів об'єднаних територіальних громад. Ресурсне забезпечення стратегічного розвитку територій є одним із пріоритетних завдань системи управління об'єднаною територіальною громадою. Першочерговим завданням керівництва об'єднаної територіальної громади є аналіз та оцінка ресурсного забезпечення. Проведення аудиту земель з метою визначення їх ресурсного потенціалу спрямоване на забезпечення управлінських рішень стратегічного характеру, спрямованих на забезпечення розвитку територій.

Література:

1. Борщ Г. А. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю. Ф. Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович] – К. : – 2017. – 107 с.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України.

Жайворонок Ж. О.

здобувач вищої освіти за освітньою програмою

*«Зв'язки з громадськістю» спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»*

СВО «Магістр»

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава, Україна

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ ГРОМАД

Ресурсне забезпечення розвитку місцевих громад поєднує в собі декілька аспектів: воно стосується раціонального та ефективного використання місцевих ресурсів для потреб усієї громади; у зв'язку із плануванням якісних змін стану громади може набувати суттєвого значення проблема залучення ресурсів зі сторони; питання раціональності та ефективності використання ресурсів залежать від якості управління; ресурсне забезпечення завжди тісно корелюється з просторовим розвитком громади і потребує розроблення відповідних планів [1-3].

Особливо актуальними питання ресурсного забезпечення стають для об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які отримали в своє розпорядження додаткові кошти унаслідок фінансової децентралізації, раціональне використання яких є турботою керівництва. Наприклад доходи загального фонду Пирятинської ОТГ Полтавської обл., створеної однією з перших в області, у 2017 р. перевищили 70 млн грн і хоча це досить велика сума для громади, сукупність невирішених проблем та їх складність не дають підстав керівникам громади заспокоюватися. Разом із коштами громади отримують додаткові повноваження, виконання яких ускладнюються об'єктивними і суб'єктивними чинниками. Інколи громади не можуть отримати в своє розпорядження власність, яка перебуває під контролем районних рад; інколи, навпаки, не вистачає коштів для фінансування переданих об'єктів; у багатьох випадках в сільській місцевості і невеликих містах існують проблеми з кадрами тощо.

Та все ж співпраця сільських і міських громад, об'єднаних в ОТГ має позитивні наслідки, які, стосовно ресурсного забезпечення, проявляються у такому:

- створюється планувальна документація, що дозволяє розробляти стратегії розвитку ОТГ;
- спостерігається спільне використання виробничого потенціалу міст, оскільки сільські населені пункти без створених планів розвитку території залишаються інвестиційно малопривабливими;
- налагоджується спільне використання приміських зон;
- створюються умови для більш раціонального планування бюджету тощо.

Зараз необхідною вимогою правового регулювання просторового розвитку ОТГ є вимоги щодо генерального плану, зонування території, детальних планів забудови. Основними планувальними документами просторового розвитку громад згідно чинного законодавства є: Генеральний план населеного пункту – основний містобудівний документ, що визначає умови використання території населеного пункту; План зонування території – документ, що визначає зони певної території для містобудівних потреб; Детальний план території – документ, яка розробляється для окремих районів, мікрорайонів, кварталів та районів реконструкції існуючої забудови населених пунктів; Проектна документація – затверджені текстові та графічні матеріали, якими визначаються містобудівні, технічні, технологічні вирішення, а також кошториси.

Таким чином, можна говорити, що в основі покращення ресурсного забезпечення розвитку місцевих громад на даному етапі стає удосконалення планувальної роботи.

Література:

1. Борщ Г. А. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю.

Ф. Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович] – К., 2017. – 107 с.

2. Безверхнюк Т. Принципи ресурсного забезпечення регіонального управління [Електронний ресурс] // Т. Безверхнюк. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ardu_o/2009_1/R_1/Bezverhruk.pdf.

3. Савчук, Д. М. Характеристика ресурсного потенціалу громади та оцінка ефективності його використання / Д. М. Савчук// Український журнал прикладної економіки. – 2018. – Том 3. – № 1. – С. 83-94.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Застрожнікова І.В.

к. н. держ. упр., доцент, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та права, Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного м. Мелітополь

ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ОСВІТИ НА СЕЛІ

Зараз в Україні виникла велика необхідність реформування освіти та введення сучасних шляхів впливу державного регулювання на освітні процеси. Розвиток аграрного потенціалу країни – запорука стійкого економічного зростання. Загалом, як свідчить міжнародний досвід, на сьогоднішній день необхідним є перехід від централізованої аграрної політики, сконцентрованої на аграрному секторі, до більш інтегрованої політики розвитку сільської місцевості, що передбачає наявність зв'язку між економічними, екологічними, соціальними та територіальними аспектами життєдіяльності сільських територій [4]. Для успішної реалізації цієї політики потрібно, зокрема, забезпечити створення відповідних місцевих інститутів, серед яких сучасні освітні заклади.

Неможливо уявити розвиток сільського господарства без розвитку сільських територій, добробуту селянина, як основного господаря земель. Тому, сталий розвиток сільських територій є важливою передумовою для гарного

економічного розвитку сільського господарства країни. Все більшого значення набуває реалізація на практиці тих організаційно-економічних заходів мотиваційного механізму, які пов'язані з соціальними перетвореннями на селі [2].

Пріоритетність розвитку сільських територіальних громад в Україні зумовлюється винятковою значущістю виробництва продукції сільського господарства та продовольства в життєдіяльності людини, потребою відродження селянства як господаря землі, носія моралі та національної культури. Найгострішими проблемами на селі залишаються відсутність мотивації до праці, безробіття, бідність та трудова міграція [1].

Серед основних проблем розвитку сільських територій можна назвати масовий відтік молодих кваліфікованих кадрів з села до великих міст. Раніше у [4] нами було встановлено, що важливими пріоритетами державної аграрної політики є створення умов для закріплення в сільській місцевості кваліфікованих спеціалістів сільського господарства, освіти, культури, охорони здоров'я та побутового обслуговування.

На думку вченого Р.Олексенко, саме освіта є суспільною підсистемою, в якій у найактивніший та найадекватніший спосіб долається невідповідність між сферою знання і цінностей та об'єктивно-реальними умовами [6].

Тому, першочерговим завданням влади є забезпечення усіх умов для життя та розвитку молоді у селах. І розпочинати треба з освіти усіх рівнів, у першу чергу, із шкільної. Відомо, що сільські учні вже кілька років поспіль, мають нижчі бали ЗНО - це пояснюється як соціально-економічним статусом мешканців сіл, так і нижчою якістю освіти в сільських школах . У селах бракує молодих спеціалістів, включаючи вчителів.

Станом на 1 травня 2018 року в Україні вже утворено 519 опорних шкіл. Концентрація ресурсів та найкращих учителів в одному місці спрощує доступ до якісної освіти для сільських дітей.

Природно, що питання оптимізації шкільної мережі є нелегким для громад. Але шукати спільні рішення та компроміси між керівництвом громади

та громадянами на місцях легше. Так, наприклад, відділ освіти Баранівської ОТГ (Житомирська область) провів аналіз шкільної мережі за різними показниками - кількість учнів та дітей дошкільного віку, приріст населення в останні роки, відстань між школами, стан доріг між населеними пунктами, середні витрати на одного учня в кожній зі шкіл, тощо. За підсумками проведеного аналізу було вирішено закрити дві школи з п'ятнадцяти в громаді. В кожному селі, де заклади підлягали закриттю, відділ освіти провів громадські слухання для всіх зацікавлених сторін. Керівництву ОТГ вдалося переконати вчителів та батьків у економічній доцільності закриття цих шкіл - адже важко сперечатися, коли ОТГ обіцяло забезпечити перевезення школярів автобусами та працевлаштувати вчителів із закритих шкіл [5].

Для подолання проблеми нестачі шкільних вчителів на селі, на початку 2019 року в Україні було прийнято закон, у якому зафіксовано, що вступники, які мають бажання працювати в сільській місцевості, вперше зможуть скористатися правом першочергового зарахування на бюджет. Наразі дане право поширюється на майбутніх лікарів та вчителів, що оберуть навчання на спеціальностях галузей знань 01 «Освіта/Педагогіка» і 22 «Охорона здоров'я». За даними МОН, право першочергового вступу отримають ті, хто попередньо пройде конкурс та укладе угоду на відпрацювання в селі або селищі міського типу не менше 3 років [3]. На наш погляд, дія цього закону допоможе покращити якісний склад вчителів сільських ОТГ.

Література

1. Гришко Л. Агрономи, але не землероби – особливості аграрної освіти в Україні / Л. Гришко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dw.de/p/152V6>.

2. Застрожніков А.Г., Застрожнікова І.В. Державна підтримка інфраструктури села, як передумова сталого розвитку сільського господарства країни./А.Г. Застрожніков, І.В. Застрожнікова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) /

За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2016. - №1. – с.148-152 .

3. Застрожнікова І.В. Державне регулювання підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад вищими навчальними закладами України./ І.В. Застрожнікова // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2019. – Вип. 1 (55).

4. Застрожнікова І.В. Обґрунтування пріоритетів державної аграрної політики / Економіка та держава. – 2010. – № 6. – С. 33-35

5. Самохін І. Освіта в руках громад. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/articles/detsentralizatsiia>.

6. Олексенко Р.І. Стратегічні завдання освіти і виховання сучасного підприємця / Р.І. Олексенко Нова парадигма. – 2012. – Вип. 112. – с.19-28.

Науковий напрям: Просторове планування територій та урбаністичні тенденції.

Іваніна О. В.

*аспірант кафедри суспільних наук
Ужгородського національного університету,
м. Ужгород, Україна*

ТЕНДЕНЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ВЕЛИКИХ МІСТ В КОНТЕКСТІ УТВОРЕННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ГРОМАД В ПРИМІСЬКИХ ЗОНАХ

Реформа з децентралізації влади спрямована на зміну адміністративно-територіального устрою, відносин між органами центральної влади та місцевого самоврядування, перерозподіл повноважень, посилення місцевого самоврядування тощо. Концепцією реформи та методикою утворення об'єднаних територіальних громад передбачено, що центрами об'єднання, в першу чергу, мають стати міста обласного значення та міста – районні центри, міста районного значення [1, п. 6].

Однак наразі великі міста України в цілому не включені в процес реформи. Натомість в приміських зонах, безпосередньо на міській межі,

утворюються сільські ОТГ, між якими та містами складаються не надто дружні відносини в розрізі розуміння розвитку та використання приміських територій. Виникає ситуація, коли органи місцевого самоврядування приміських громад своїми рішеннями можуть гальмувати або заперечувати певні положення напрямків просторового та економічного розвитку міст та приміських територій, які закладені в генеральних планах та стратегіях розвитку цих міст.

Разом тим, самі по собі процеси об'єднання громад, набуття органами місцевого самоврядування «приміських» громад додаткових повноважень, розширення кола рішень, які ними розглядаються та ухвалюються, спричиняють виникнення факторів, які в більшому чи меншому ступеню впливають на розвиток великих міст, поруч з якими вони знаходяться.

Аналіз містобудівної документації, стратегічних та програмних документів, програм соціального та економічного розвитку, бюджетів міст Полтава, Суми, Кременчук, Львів, Ужгород та об'єднаних територіальних громад, утворених в приміських зонах та зонах впливу цих міст показав високий ступінь залежності економік та перспектив розвитку цих громад від економік та тенденцій просторового розвитку міст. Разом з тим цей аналіз продемонстрував також і високий рівень залежності просторового розвитку міських громад від можливості використання приміських територій.

Однак розв'язання проблемних питань використання зон спільних інтересів не знаходяться лише в площині місто-село. Згідно із Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2] та Методикою формування спроможних територіальних громад [1], спроможна територіальна громада в розумінні ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад» формується відповідно до перспективного плану, який складається обласною державною адміністрацією, ухвалюється обласною радою та затверджується Кабінетом Міністрів України ([2], ст 11, [1], п. 4). Таким чином, формат об'єднання проектується обласними державними адміністраціями і органи

місцевого самоврядування громад міст та сіл можуть брати участь в цьому процесі лише на консультативному рівні.

Аналіз генеральних планів Полтави [3], Кременчука [4], Сум [5], Львова [6], Ужгорода [7], а також аналіз перспективних планів Полтавської [8], Сумської [9] та Львівської [10] областей дає підстави припускати, що під час складання останніх документів спеціалістами обласних державних адміністрації не бралися до уваги положення генеральних планів міст.

Особливо гостро це можна помітити на прикладі Львова. Львівська міська рада доволі активно проектує свою приміську зону і зону впливу. Це проглядається в розділах генерального плану «Містобудівна система «Великий Львів» ([6], дод. 7) та «Схема розташування міста в системі розселення (з приміською та зеленою зонами)» ([6], дод. 1). В той же час в межах цих територій вже утворено 8 об'єднаних територіальних громад і проектується утворення ще 6-ти громад [11]. В разі несприйняття органами місцевого самоврядування цих громад тенденцій, закладених в генеральному плані Львова можуть виникнути проблеми, пов'язані із конфліктами інтересів розвитку приміських та міської громади.

Шляхи вирішення таких проблем пропонуються в проекті Закону про міські агломерації [12]. Цей документ був розглянутий в Комітеті з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування Верховної Ради України і отримав позитивний висновок, однак до порядку денного сесії Верховної ради ще не включений. Натомість вже зараз можна спостерігати деякі недосконалості тексту цього законопроекту.

Так, проектом Закону передбачено, що агломерація може бути утвореною в межах однієї області ([12], ст.4, п.3). Натомість, під час аналізу перспектив розвитку міста Кременчука було розглянуто в якості оптимістичного сценарію інституційне утворення Кременчуцької агломерації, яка уже фактично утворилася в складі міст Кременчук, Горішні Плавні та Світловодськ. Однак, у розумінні згаданого законопроекту така агломерація не може бути створеною,

оскільки місто Світловодськ територіально знаходиться в Кіровоградській області, а Кременчук та Горішні Плавні – в Полтавській.

Не на всі проблемні питання має відповідь законопроект про міські агломерації і у випадку формування перспектив розвитку крупних (населення від 500 до 800 тисяч осіб) і найкрупніших (населення понад 800 тисяч осіб) міст [13]. На прикладі Львова було виявлено, що це місто значно перевищує економічний потенціал населених пунктів його приміської зони і створює вирішальні чинники формування тенденцій економічного та соціально-культурного розвитку не лише власне Львова, а й громад, які входять до його приміської зони, яка сягає відстані, яку долає транспорт загального користування протягом 45-60 хвилин від межі міста ([13], розд. 4 п.4.15). В цю зону входять навіть 3 районних центри – Городок, Пустомити та Жовква. ДБН «Планування та забудова територій» передбачають, що місто-цент і його приміська зона є взаємопов'язаними об'єктами просторово-планувальної документації на стадіях розробки схем планування територій та генеральних планів населених пунктів. На практиці ж політичні процеси та амбіції представників місцевого самоврядування громад як міста-центру та к і тих, які входять до приміської зони можуть стати на зваді створенню взаємноінтегрованих документів із просторового планування, що в свою чергу може негативно впливати та перешкоджати розвитку крупних та найкрупніших міст.

Виходом з такої ситуації могло б бути утворення окремої адміністративно-територіальної одиниці – субрегіон, де крупні та найкрупніші міста виконували б функцію субрегіонального центру із поширенням повноважень органів місцевого самоврядування міста-центру на територію субрегіону. При цьому органи місцевого самоврядування окремих міст чи сіл можуть бути збереженими із делегуванням їм окремих повноважень міської ради міста-центру.

Однак запровадження вищеописаної форми потребує передбачення її у відповідних законодавчих актах. Наразі в Україні відсутні закони, які врегульовують адміністративно-територіальний устрій держави. У Верховній Раді зареєстрований проект Закону про засади адміністративно-територіального устрою України [14]. Цей документ отримав позитивний висновок Комітету з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування Верховної Ради України, однак до порядку денного сесії Верховної Ради не внесений. Натомість, для реалізації ідеї утворення субрегіонів навколо крупних та найкрупніших міст, текст цього законопроекту потребує зміни в частини визначення адміністративно-територіальних одиниць.

В цілому можна зробити висновок, що під час складання перспективних планів утворення спроможних громад областей Полтавською, Сумською, Львівською та Закарпатською (в цьому випадку – проекту перспективного плану) обласними державними адміністраціями не враховувалися положення генеральних планів та тенденцій просторового розвитку відповідних міст обласних центрів. Це виражається в проектуванні об'єднаних громад, територія яких накладається на територію, яка проектується в генеральних планах для розширення території міст, розміщення в її межах комунально складських та рекреаційних зон, зон транспорту та житлової забудови. Цей факт не обов'язково може призвести до перепон в просторовому розвитку міст. Однак це можливо лише в тому випадку, якщо сільські ради при виготовленні містобудівної документації в межах своїх повноважень враховуватимуть положення генеральних планів міст.

При прогнозуванні сценаріїв подальшого розвитку ситуацій із утворенням міських ОТГ та ОТГ приміських рад варто говорити про недоцільність уніфікованого підходу до утворення чи неутворення нових громад за участі міст чи без такої. Подібними виявилися процеси та тенденції, які прогнозуються в містах Полтава та Суми та їх приміських зонах. Однак для крупних та найкрупніших міст, таких як Львів, рішення повинні розроблятися з

урахуванням особливостей кожного міста, тенденцій розвитку, соціально-політичної ситуації, характеру формування місцевих економік як міста, так і прилеглих громад тощо.

Окремої уваги заслуговують міста – промислові центри. Їх унікальність сформована характером місцевої економіки, орієнтованої на ресурсоемні виробництва, важку промисловість, видобуток корисних копалин у великих об'ємах тощо. В таких міських громадах сформовані певні соціальні регламенти, цінності, взаємовідносини, які відрізняють їх серед інших міських громад. Крім того, такі міста в своїй історичній ретроспективі ставали своєрідним магнітом для будівництва на відносно коротких радіусах виробничих потужностей, а відтак і інших міст, як правило менших за розміром, але із співставним із містом-метрополією виробничим потенціалом. Через певний час на базі інтегрованих логістично-транспортних, господарсько-виробничих, соціально-трудова зв'язків були утворені агломерації. Така картина є характерною для міст сходу та півдня України – територією, де сконцентровано виробничо-промисловий потенціал держави.

Література:

1. Постанова Кабінету міністрів України від 08.04.2015 № 214 «Про затвердження методики формування спроможних територіальних громад» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>;
2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>;
3. Генеральний план міста Полтави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada-poltava.gov.ua/city/plan/>;

4. Генеральний план міста Кременчука [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www1.kremen.gov.ua/index.php/rozdil/gromadyanam/misto/planmista>;
5. Генеральний план міста Сум [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.smr.gov.ua/uk/dokumenti/mistobudivna-dokumentatsiya/1205-generalnij-plan.html>;
6. Генеральний план міста Львів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://city-adm.lviv.ua/lmr/generalnij-plan-m-lvova>;
7. Генеральний план міста Ужгород [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rada-uzhgorod.gov.ua/generalnyts-plan-mista/>;
8. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 №994-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад в Полтавській області» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994-2015-%D1%80>;
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 №994-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад в Сумській області» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2015-%D1%80>;
10. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 №994-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад в Львівській області» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1158-2015-%D1%80>;
11. Геопортал адміністративно-територіального устрою України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://atu.gki.com.ua/ua/karta#map=11//49.84838837518499//24.071731567382816&&layer=8906587201596708-1,100//7376316114267884-1,100//8977813008084459-1,100//8912201193221416-1,100>;
12. Проект Закону про міські агломерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62318;

13. ДБН Б.2.2-12:2018 Планування і забудова територій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/06/B-2212_InBul.pdf;

14. Проект Закону про засади адміністративно-територіального устрою України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=8051&skl=9

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Іпатюк І. С.

здобувач другого (магістерського) рівня
Харківський національний університет
міського господарства ім. О.М. Бекетова
м. Харків

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Українська держава значно поступається розвиненим державам світу, які вже запровадили сервісно-орієнтовану державну політику. Така державна політика забезпечила перехід від командного управління життєдіяльністю суспільства до ринкових підходів щодо надання державних послуг, орієнтованих на інтереси та законні права клієнтів-громадян.

Ключові стратегічні документи держави «Стратегія сталого розвитку «Україна –2020»[2], «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [3] і «Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади»[4] значно інтенсифікували процеси інституційно-правового, організаційного, економічного та функціонального характеру на державному рівні та на рівні місцевого самоврядування, які забезпечують децентралізацію державної влади в Україні. Процес децентралізації державної влади базується на положеннях ратифікованої Україною Європейської Хартії місцевого самоврядування[1], що

передбачає максимальне наближення якісних послуг до споживачів завдяки реалізації принципу субсидіарності (максимальне використання повноважень первинної ланки публічної влади). Утім, органи публічної влади на місцях (переважно у сільській місцевості), де поступово концентруються основна частина владних повноважень, ресурсів та відповідальності, ще неспроможні вийти на європейський рівень якості в силу низки як об'єктивних, так і суб'єктивних причин. Перші причини обумовлені недосконалістю нормативно-правового поля, яке не закріплює види та порядок надання публічних послуг на місцях або, так званих, муніципальних послуг, а також низьким рівнем електронного урядування. Суб'єктивні причини низького рівня якості публічних послуг зумовлені, переважно, людським чинником: низькою вимогливістю клієнтів-громадян і такою ж відповідальністю чиновників. В результаті процеси надання послуг є складними, тривалими та часто непрозорими.

За таких умов, цілком доцільним може бути використання успішного зарубіжного досвіду надання на місцях публічних послуг високої якості.

У країнах з розвинутою демократією, звідки до нас прийшла ідея «сервісної держави», категорія «послуг» відносно публічного сектору вживається у найширшому ніж в Україні і дуже гнучкому значенні. Фактично йдеться про «публічні послуги», «послуги адміністрації», «послуги для громадян», «послуги для бізнесу» тощо. Акцент робиться не на юридичну складову, а на те, що всі продукти (рішення, дії тощо) публічної адміністрації у відносинах з приватними особами є послугами [5, с.12].

Спираючись на наведену наукову думку, можна визначити такі ключові напрями підвищення рівня якості адміністративних послуг на місцях, які базуються на досвіді Польщі, Канади, Естонії та Грузії, а саме: тотальна інформатизація суспільства щодо сфери публічних послуг; впровадження електронної платформи надання послуг; впровадження державних стандартів якості публічних послуг усіма міністерствами на базі європейських (ISO 9001: 2000); створення «інтегрованих офісів», які об'єднують зусилля представників

усіх рівнів влади при наданні комплексних адміністративних послуг; запровадження мобільних філій державних сервісних центрів для обслуговування сільського населення; створення інтегрованих модульних електронних баз даних, орієнтованих на захист особистої інформації громадян та безпеку інформації; зменшення кількості різновидів ліцензій та дозволів; впровадження ID-картки – ідентифікаційного документа людини-громадянина, який забезпечує доступ до усіх електронних послуг; визначення сфери відповідальності суб'єктів надання адміністративних послуг з координаційною функцією центрального органу виконавчої влади; публічне оцінювання діяльності місцевих адміністрацій з надання послуг за чітко визначеними законодавством критеріями.

Розглянуті напрями підвищення рівня якості адміністративних послуг на місцях за своїм змістом можуть складати основу моделі бізнес-процесів надання послуг і комплексної методики їх аналізу та оптимізації.

Отже, хоча озвучена проблематика в Україні є широко дослідженою, проте, у контексті зарубіжного досвіду ще залишається великий простір для діяльності фахівців з публічного адміністрування щодо системного забезпечення процесів надання клієнтам-громадянам якісних адміністративних послуг на усіх рівнях влади і, зокрема, на місцевому рівні.

Література:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 15.10.1985 [Електронний ресурс].

Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036

2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

3. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів

України від 01.04.2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

4. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.02.2006. р. № 90-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80>.

5. Тимошук В.П. Адміністративні послуги: навч. посіб. Київ: ТОВ «Софія-А», 2012. 104 с.

Науковий напрям: Сільський розвиток та урбанізація

Капленко Г.В.

*к.е.н., доцент кафедри
економіки та менеджменту*

Мосолова Ю.О.

*студентка,
Львівський національний університет
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА: ПРИХОВАНІ МОЖЛИВОСТІ

Проблема адміністративно-територіального устрою є актуальною з погляду забезпечення ефективності територіального управління. Децентралізація являє собою прийняття низки актів, які дозволяють впорядкувати адміністративно-територіальний устрій, розділити компетенції органів влади та наповнити їх необхідними ресурсами.

Україна має розгалужений аграрний сектор, що здатний забезпечити виробництво конкурентоспроможної аграрної продукції. Україна увійшла до п'ятірки лідерів серед країн, з яких до ЄС надходить імпорт сільськогосподарської продукції. Відповідні дані оприлюднені Єврокомісією у дослідженні щодо стану торгівлі сільськогосподарською продукцією за станом на жовтень 2018 року. «Сільськогосподарський імпорт з третіх країн за період 12 місяців з листопада 2017 року по жовтень 2018 року зареєстровано на рівні

115,2 мільярдів євро... Найбільш важливими напрямками, звідки до ЄС надходить сільськогосподарський імпорт, за минулі 12 місяців залишаються Бразилія (12,0) та США (11,5), за якими йдуть Китай, Аргентина, Україна, Швейцарія, Туреччина та Індонезія, – на кожен з цих країн припадає від 4,4 до 5,5 мільярдів євро» [1]. При цьому Україна посідає 16 місце серед 20 найважливіших напрямків європейського експорту сільськогосподарської продукції з показником у 2 мільярди 22 мільйони євро, що на 15,6% більше, ніж у відповідний період 2016-2017 років.

Проте, на сьогодні, постає необхідність вирішення питання визначення оптимальної концепції розвитку, яка б забезпечила економічну основу самоврядування в сільській місцевості. На регіональному рівні недооцінюється роль сільських територій у загальній структурі економіки областей України. Основним видом виробництва серед сільських територій України залишається аграрне виробництво, відповідно нерозвиненими є несільськогосподарські види діяльності.

На даному етапі розвитку економіки, основною реформою є децентралізація, основні цілі якої: переорієнтувати в зворотний бік сільську міграцію, боротьба з бідністю, розширення зайнятості населення, забезпечення рівних можливостей і задоволення потреб населення, покращення якості життя. Між міськими і сільськими територіями повинен бути досягнутий справедливий баланс бюджетних витрат, капіталовкладень в інфраструктуру, збільшення фінансування програм економічного розвитку сільських територій.

Варто зазначити, що суттєвою перевагою об'єднаних громад являється концентрація коштів та можливість їхнього розподілу на місцях. До того ж, держава надалі буде надавати субвенції на захищені статті та сприяти реалізації проектів громад щодо підвищення рівня життя у рамках державної стратегії децентралізації [2].

Також до позитивних сторін реформування адміністративно-територіального устрою необхідно віднести: створення умов для розвитку міст, селищ незалежно від їхніх розміру та значення, адже більшість бюджетних

коштів, що надходять від міста, залишаються в ньому; можливість розвитку тих об'єктів, котрі дійсно потрібні даному населенню; місцеве співтовариство матиме змогу краще контролювати владу.

Необхідно зупинитися на тому, що переважна більшість українців, які живуть у селі, хочуть виїхати з нього. Тим часом, коли в країнах Європи все навпаки, там навіть силою не змусиш зробити цього. У них все своє: земля, гроші, техніка, реальна підтримка держави. Селяни самі визначають свою долю, діяльність і відповідальність – в умовах реальної децентралізації, основи якої закладено вже багато років тому.

Узагальнюючи закордонний досвід ми можемо сказати, що сільські території не поступаються мегаполісам ані рівнем надання послуг, ані доступністю основних життєво необхідних об'єктів, ані наявністю досить розгалуженої інфраструктури [3].

Таким чином, сільські громади повинні створювати територіальне конкурентоспроможне виробництво та належний соціум села, найважливішими завданнями для них повинні стати:

- створення нових робочих місць у виробництві та невиробничій сфері;
- підвищення економічного розвитку кожного територіально-адміністративного утворення за рахунок високопродуктивної праці.

Наскільки сільські громади зможуть скористатись можливостями, що пропонує реформа адміністративно-територіального устрою для збільшення їхньої участі у розвитку поселень, залежить від продуктивності взаємодії та пошуку компромісних рішень між державними органами управління, представниками сільського агробізнесу, місцевим самоврядуванням та членами локальних сільських спільнот.

Удосконалення територіальної організації влади в Україні, як відповідь на потребу підвищення ефективності вирішення питань місцевого значення, створення кращих умов для забезпечення сільського розвитку, визначення подальших кроків щодо зміцнення позицій місцевого самоврядування на

регіональному і районному рівнях, перегляд функціонального навантаження та організаційної структури органів виконавчої влади на місцях.

Про важливість розвитку українського села (у інтерв'ю про конкурс «Неймовірні села України 2018») влучно сказав керівник проекту «Німецько-український агрополітичний діалог» Фолькер Зассе: «Українські сільські території знаходяться в процесі активного розвитку, на жаль, не завжди в позитивний бік, що стосується інфраструктури, соціального життя і т.д. Міністерство аграрної політики і продовольства робить певні кроки для їх підтримки, і я сподіваюся, що при цьому буде використовуватися європейський досвід, який ми надаємо. На мій погляд, кінцева ідея розвитку сільських територій повинна зводитися до того, щоб життя в селі було нічим не гірше за життя у великих містах, тоді ми досягнемо балансу, і люди не будуть мігрувати. Українське село — це частина української культури, навіть якщо зараз ми говоримо не про аграрну сферу: по тому, які села представляють свої заявки, ми бачимо, що у них є щось своє, самобутнє, і ось це самобутнє теж має бути збережено» [4].

Література:

1. Monitoring EU Agri-Food Trade: Development until October 2018. – Режим доступу : https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/trade/documents/monitoring-agri-food-trade_oct2018_en.pdf
2. Колесников В. І. Світовий досвід розвитку сільських територій / В. І. Колесников // Ефективна економіка : [електрон. наук. фах. видання]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2956> .
3. Лисенко Л. В. Розвиток сільського господарства і сільських територій в Польщі – досвід для України / Л. В. Лисенко // Державне будівництво. – 2008. – № 2. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua>.
4. Неймовірні села України 2018: представник села-переможця поїде до Німеччини. // AgroPortal. – Режим доступу :

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Капленко Г.В.

*к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту
м. Львів, Україна*

Чапко Т.С.

*Львівський національний університет
імені Івана Франка*

ПРОБЛЕМАТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У РЕФОРМУВАННІ АДМІНІСТРАТИВНО- ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ

На разі місцеве самоврядування є однією із ланок народоправства та конституційного ладу України. Революція Гідності стала значним поштовхом до федералізації, стабільності влади та зміни конституційного ладу в Україні. Є досить багато пояснень цьому явищу, але головною причиною є тяга українців до гідного життя. Формуючи сучасну модель демократичної, процвітаючої держави потрібно змінювати та вдосконалювати без системи місцевого самоврядування. Головною ціллю державної політики є створення якісного розвитку регіонів як важливої ланки економіки України.

Місьцеве самоврядування вважають одним із потенціалів державотворення, адже він поєднує цілі держави та суспільства, свободу громадян із інтересами державних органів управління.

Загалом управління місцевими справами здійснюється двома способами, а саме: як призначуваними «згори» чиновниками державного апарату, які функціонують на місцях (місьцеве управління) та на основі самоврядування населення адміністративно-територіальних одиниць (місьцеве самоврядування). Однак саме місцеве самоврядування закономірно вважається необхідною складовою демократичної системи управління суспільством [1, с. 14].

В уявленнях населення про публічну владу переважають застарілі, сформовані десятиріччями стереотипи з питань організації владних державних структур. Це підкріплюється повсякденною практикою домінування державної влади при виборі завдань та функцій муніципальної влади, форм та методів їх реалізації, реформування місцевого самоврядування «згори», а не через участь населення. За існуючої системи державотворення досі живе традиція жорсткого централізованого управління, не вистачає ресурсів, і, відповідно, функціонування виконавчої влади на місцях є не досить динамічним, спостерігаються суперечності між місцевими органами влади. В результаті відбувається відчуження населення та окремої людини від публічної влади, відсутні достатні передумови для соціальної включення громадян у процес вирішення проблем на рівні територіальних громад.

Незважаючи на те, що у 2015 році обласними державними адміністраціями було сформовано Перспективні плани об'єднань територіальних громад, майже 30% цих планів не знайшли підтримки в Кабінетів Міністрів України та були передані на доопрацювання обласним державним адміністраціям. Це призвело до сповільнення реалізації адміністративно-територіальної реформи, а також послабило фінансову спроможність територіальних громад, що не пройшли процедуру об'єднання. За підсумками 2018 року, відображеними у Моніторингу процесу децентралізації та реформування місцевого самоврядування станом на 10 січня 2019 року, тільки 7 областей повністю завершили роботу над перспективними планами, які вже затверджені Урядом і покривають 100% території цих областей. Мова йде про Дніпропетровську, Донецьку, Запорізьку, Луганську, Рівненську, Харківську, Хмельницьку області. Повною протилежністю таким результатам є ситуація у Закарпатській області. У цьому регіоні у 2018 році, як і в попередні роки, так і не схвалили перспективний план формування територій громад. Перспективний план формування громад Полтавської області покриває менше половини території регіону – 45,5% і протягом 2018 року жодних змін до цього документу область не направляла на затвердження Уряду. У Одеській

області поки лише 30,2% території охоплені перспективним планом формування територій громад. Наприкінці грудня 2018 року, за даними Мінрегіону, область направила відомству на опрацювання схвалений проект змін. 54,3% – стільки території Київської області охоплено перспективним планом і весь 2018 рік ситуація залишалася незмінною. Наприкінці грудня схвалені зміни до перспективного плану направили на опрацювання Мінрегіону Черкаська область, де на сьогодні 64,3% території змодельовано у спроможні громади та Волинська область, де такий показник складає 92%. Продовжується робота над перспективним планом Вінницької області, де поки близько 40% території охоплено цим документом. Зміни до нього – зараз на опрацюванні в Мінрегіоні.

Загалом в Україні перспективними планами передбачено 1285 об'єднаних територіальних громад – 82% від загальної площі країни.

Серйозною проблемою залишається те, що українці, в цілому, все ще не довіряють інститутам громадянського суспільства та недостатньо уявляють можливості їх реального застосування. На жаль, люди мають слабе уявлення про дії громадських організацій у розвинених демократіях. У розвинених країнах публічна влада передає захист прав інвалідів та багатодітних сімей громадським організаціям: проводить тендери і передає їм гроші для розподілу на ці потреби. Державне фінансування громадських організацій у країнах Центральної Європи становить 30-40 %, а всі громадські організації в західній Європі існують за допомогою державних інвестицій. В той же час, в Україні все ще діє неефективна структура фінансування громадських організацій, в якій частка, «пожертв» приватних вітчизняних та іноземних донорів становить 73%, а фінансування з боку держави – лише 2% [2, с 46].

Одним із способом вирішення цієї проблеми є передача певної частини повноважень органам, які не є підпорядковані центральній владі, а обираються чи створюються громадою.

Система місцевого самоврядування, яка існує на разі в Україні, не відповідає основним потребам суспільства. Адже, на думку громадян, місцеве

самоврядування має створювати надійне життєве середовище, в якому людина може всебічно розвиватися. На місцевому рівні слід вносити такі зміни у територіальний поділ, які сприяли б не віддаленню, а наближенню органів державної влади та місцевого самоврядування до населення, поступово звужуючи явище периферійності. В цьому контексті доцільно відновити таку окрему категорію поселень із постійним населенням, як хутори, що може стати запорукою їхнього збереження та зміцнення мережі сільського розселення загалом.

Отже, місцеве самоврядування – одна з основ сучасної демократичної системи управління, яка передбачає самостійне вирішення проблем в інтересах населення в межах територіальної одиниці. Незважаючи на реформування адміністративно-територіального устрою в Україні, місцеве самоврядування має багато проблем та недоліків. Про те це можна виправити за допомогою вивчення досвіду європейських країн та вдосконалити все ще недостатньо ефективну систему місцевого самоврядування України.

Література:

1. Величко В. О. Децентралізація влади: міжнародний досвід. - // Державне будівництво та місцеве самоврядування. - Випуск 28, 2014. – 12-22 с.
2. Методика формування спроможних територіальних громад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/214-2015-п>
3. Як не варто проводити адмінреформу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Eurointegration.com.ua/articles/2015/05/25/>

*Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування
адміністративно-територіального устрою України*

Карнаухова М.Д.
*аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
Інституту підготовки кадрів
державної служби зайнятості України
Київ, Україна*

НАРАТИВНА МОДЕЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Нарація є результатом композиції, що організує елементи подій у певному штучному порядку. Функціонування нарації у культурі неминуче супроводжується інтерпретацією подій, про які розповідається. При цьому жодна інтерпретація не буває вільною від ідеології суспільства і його імпліцитних орієнтацій на певні цінності. Тому проблема вивчення інтерпретаційності наративів є актуальною для сучасних соціополітичних досліджень.

Зазначимо, що модель – це завжди репрезентація. Етимологічний смисл поняття моделі (*modus*) вказує на міру, лад, мелодію, такт, ритм, образ, спосіб. Наративна породжувальна модель є водночас і моделлю семіотичною, вона відбиває відношення між означуваним і означником у процесі рецепції. Кажучи про семіотику, ми маємо на увазі, за висновком Ю. Крістевої, саме виробку «моделей, тобто формалізованих систем, структура яких ізоморфна або аналогічна структурі деякої іншої системи (що є об'єктом вивчення) [1].

Специфіка семіологічного дослідження, за компетентним висновком У.Еко, полягає в розгляді всіх феноменів культури як фактів комунікації, в якій окремі повідомлення організуються і стають зрозумілими лише у співвідношенні з певним кодом [4, с.36]. Саме тому У.Еко прагнув виявити ці коди, дослідивши їх «відсутню» структуру: комунікативний ланцюг конструюється певними повідомленнями, які організовані на підставі одних кодів, інтерпретуються за допомогою інших, і, зрештою, виявляються носіями багатьох значень і смислів [4, с.471]. Кожна культура у будь-якій сфері

життєсвіту віднаходить стійкі кореляції між різними репрезентами, кожен з яких своєю чергою інтерпретує наступного. Отже, інтерпретанти – це відповідності, які перевіряються і описуються шляхом загальноприйнятого асоціативного порівняння з іншими знаками. Як доводить У. Еко, процес необмеженого семіозису демонструє нам, як означування, постійно співвідносячи один знак з іншими, вирізняє елементи культури "асимптотично", ніколи не дозволяючи доторкнутися до них безпосередньо, проте уможлиблюючи їх доступність завдяки посередництву інших елементів. Зрештою семіозис являє собою постійний колообіг, унормовуючи означування; він забезпечує процес комунікації, за допомоги знаків, аби розповісти про предмети і явища світу [5].

Гадаємо, є всі підстави визначити управлінський дискурс (як і будь-яку комунікативну дію) як повідомлення, що його хтось комусь передає/сприймає, на підставі певних правил комунікування. Адже все, що відбувається в соціумі, є нічим іншим як обміном повідомленнями. Ці повідомлення можуть бути усними або письмовими, мати форму запиту або настанови тощо. А відтак критична рефлексія *governance* має передбачати (послугуючись, щонайперше, класичною моделлю комунікації Р.Якобсона) не лише аналіз повідомлень як таких, але й фокусування уваги на адресаті, адресанті, специфіці певного контакту, контексту і коду комунікації з усіма притаманними їм функціями.

Згідно з моделлю комунікації Р.Якобсона, від адресанта-відправника (1) повідомлення (2) потрапляє до адресата-одержувача (3) через канал зв'язку (4); повідомлення закодоване (5) і співвіднесене з певним контекстом (6). Кожному із згаданих шести чинників відповідає своя, відмінна від решти, функція. Між цими функціями встановлюється певна ієрархія залежно від типу комунікативного акту. Як правило, референтна функція ("орієнтація" на контекст) є центральним завданням багатьох повідомлень, проте повідомлення може бути орієнтованим на адресата і мати метою виразити певну емоційну реакцію (експресивна функція) або на адресанта (апелятивна функція).

Подекуди особливе навантаження несе сам код (метамовна функція), або навіть контакт (фатична або контактовстановлююча функція). Поетична (риторична) ж функція мови спрямована на повідомлення як таке.

Зазначимо, що повідомлення – це послідовність мовних знаків, якими виражається смисл та відображається трансформована адресантом реальність. Будь-яке повідомлення завжди являє собою звернення одного суб'єкта до іншого. Код в даному випадку є пакувальником інформації, тобто змісту повідомлення, незалежно від того, що цей зміст відображає. Так, скажімо, марксистська політика справедливо характеризується Ю. Крістєвою як «політика, практика якої є надміром коду» [2]. Зрозуміння коду, яка впливає з моделі Якобсона, передбачає врахування певного контексту, контакту, особливостей комунікантів та самого повідомлення.

Поняття контексту і контакту потребують їх розуміння у широкому і вузькому значенні. Контекст у його широкому потрактуванні – це простір, в якому відбувається комунікація і який оприявнюється у повідомленні; у вузькому сенсі – це фрагмент дійсності, що відображений в інформації. Вагомість орієнтації на контекст засвідчується доволі виразно сьогодні серед завдань прогнозування політичної поведінки, що узалежнені від розуміння не лише того, ким є відповідні актори і чого вони прагнуть, але й «яким контекст соціальної структури міг би бути» [6]. Все наполегливіше акцентується той факт, що особливості публічного управління «визначаються інституційною і контекстуальною специфікою публічної діяльності» [3].

Література:

1. Крістєва Ю. Избранные труды: Разрушение поэтики. –М.: Российская политеская энциклопедия, 2004, с.54.
2. Крістєва Ю. Полілог. –К.: Юніверс, 2004, с.12.
3. Сморгунов Л.В. Знание и публичное управление: от утверждения нормы к сужденню. Political sitnce, 2016, № 2, с.194.

4. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию/ У.Эко [пер. с итал. В. Резник и А. Погоняйло]. – СПб.: “Симпозиум”, 2004. – 544 с.
5. Эко У. Роль читателя. Исследования по семиотике текста / У. Эко [пер. с англ. и итал. С. Серебряного]. – СПб.: “Симпозиум”, М.: Издательство РГГУ, 2005. – 502 с., с. 328.
6. Finnemore, Martha, and Kathryn Sikkink. 2001. “Taking Stock: The Constructivist Research Program in International Relations and Comparative Politics.” *Annual Review of Political Science* 4: 391–416, p.393.

Науковий напрям: Ефективне використання місцевих ресурсів

Кашталян Т. М.

*здобувач навчально-науково-виробничого центру
Національний університет цивільного захисту України,
м. Харків, Україна*

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Сфера земельних відносин перебуває на стику деяких видів національної безпеки – соціально-економічної, екологічної, інформаційної тощо. Земля є особливим фактором виробництва і природним ресурсом, без якого неможлива будь-яка діяльність людини. Відтак, слушно стверджувати про необхідність дослідження стану реалізації державного регулювання у цій сфері, зважаючи на особливості забезпечення національної безпеки загалом.

Економічні, організаційні, правові, інформаційні та інші аспекти державного регулювання земельних відносин певною мірою розглядаються в дослідженнях В. Боклаг, А. Дегтяра, В. Круглова, М. Латиніна, Т. Лозинської, А. Мерзляк, А. Помази-Пономаренко, Т. Титаренко, Ю. Ульянченко та ін. [2–3], які присвячені тим чи іншим проблемам формування державної політики в означеній сфері. Проте, зважаючи на сучасні трансформаційні процеси (децентралізацію влади), окремого системного розгляду потребують особливості функціонування та розвитку економічного механізму державного

регулювання земельних відносин як складової безпекової діяльності держави. Отже, метою цього дослідження є визначення особливостей формування та реалізації цього механізму.

На вітчизняних теренах і досі триває земельна реформа, яка останнім часом набула нових рис і покликана гарантувати безпечний еколого-економічний розвиток земельних відносин. Усе це визначає необхідність ґрунтовного дослідження особливостей функціонування механізмів державного регулювання земельних відносин в Україні. Його основна мета – це створення і функціонування системи земельних відносин і землекористування, що дозволяє при підтримці високого рівня екологічних та соціальних умов життя для сучасного і майбутнього поколінь, отримати не тільки максимальну економічну вигоду, а й забезпечити стійкий соціально-економічний розвиток держави, її регіонів та суспільства, яке проживає в них. Така триєдність категорій і понять у межах досліджуваної теми дозволяє стверджувати про необхідність аналізу взаємозв'язку земельного адміністрування і проблем сталого розвитку та національної безпеки. Оскільки саме остання згідно із законодавчим визначенням є втіленням збалансованого поєднання інтересів держави, суспільства й окремо взятої особистості (див. Закон України «Про національну безпеку України» [1]).

Земля стає все більш і більш цінним ресурсом для більшості народів на нашій планеті. Розвинуті країни намагаються досягти не тільки показників економічного зростання, а й екологічної та соціальної безпеки, що, у свою чергу, пов'язана з раціональним та ефективним використанням земельних ресурсів. Непоодинокими є випадки, коли таке використання пов'язане з рейдерським захопленням сільськогосподарських земель. Спірні земельні питання можуть, за словами Жака Діюффа (Директора продовольчої і сільськогосподарської організації ООН), створити форму «колоніалізму», за якої бідні держави постачають продукти харчування, не піклуючись про власну продовольчу, економічну й соціальну безпеку. Це може, звичайно, сприяти вирішенню конкретних державно-політичних завдань. Проте таке зростання

економічної складової сталого розвитку за рахунок применшення значення соціальної складової означатиме втрату соціальної рівності в правах на землю.

Уважаємо, що виважене земельне адміністрування має особливе значення для сталого розвитку. В останні десятиліття світові «драйвери» сталого розвитку, глобалізації, урбанізації, економічних реформ і технологій впливають на розробку різноманітних методів і моделей земельного адміністрування, що використовуються державними інституціями.

Разом із тим, подальший розвиток державного регулювання земельних відносин вимагає обґрунтування напрямків його вдосконалення економічного механізму, а саме:

1) підвищення рівня незалежності та відповідальності органів публічної влади – місцевого самоврядування як інституцій об'єднаних територіальних громад, в управлінні земельних відносин;

2) залучення інвестицій в дану сферу та використання новітніх технологій у ній з метою збереження земельних ресурсів для наступних поколінь, поліпшення суспільної інфраструктури, покращення добробуту громадян, які проживають у сільській місцевості тощо;

3) оцінювання екосистемних послуг в межах здійснення громадської екологічної експертизи, актуалізація проведення інших видів контролю;

4) упорядкування положень нормативно-правових документів, які стосуються нормативно грошової оцінки земель. Така оцінка земель впроваджена наказом Міністерства агрополітики від 16 листопада 2018 року № 552, і почала здійснюватися з 1 січня 2019 року [1]. Однак її розмір значно зменшився, як результат, місцеві бюджети втрачають додаткові надходження, зокрема, зі сплати єдиного податку відповідною групою платників, а також орендної плати за землю та податку на доходи фізичних осіб з доходів за здавання в оренду земельних ділянок, земельних часток (паїв).

Отже, запровадження новації в процес реалізації державного регулювання землекористування має теоретико-концептуально обґрунтовуватися, а також ураховувати чинники, що впливають на практику використання економічних

форм і методів управління й адміністрування в зазначеній сфері. Як показує світова практика, державна земельна політика реалізується в єдності із застосуванням механізмів саморегуляції, тобто адміністрування, економіко-правові особливості якого потребують більш детального аналізу в межах окремого наукового дослідження.

Література:

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>.
2. Помаза-Пономаренко А. Л. Державне управління відносинами землекористування (центральний і регіональний рівні). *Молодий вчений*. 2015. № 2 (5). С. 196–198.
3. Binswanger, H. P., Deininger, K. and Feder, G. Agricultural Land Relations in the Developing World. *American Journal of Agricultural Economics*. 1993. № 75 (5). Pp. 1242–1248.

Науковий напрям: Маркетинг території

Колотій Ю. С.
здобувач СВО Магістр
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ БРЕНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

В Україні діє одна з найважливіших реформ – децентралізація, що полягає у передачі повноважень та фінансів від державної влади якнайближче до людей – органам місцевого самоврядування. Тобто державна влада надає громадам повноваження та ресурси для управління власним розвитком. Цей розвиток, який означає добробут і процвітання будь-якої територіальної громади, залежить, насамперед, від того, наскільки успішно такі громади зможуть самореалізуватися, узгоджувати діяльність своїх членів задля досягнення їх спільних цілей. Їх успішне досягнення майже неможливе без

залучення зовнішніх ресурсів. Розвиток ОТГ потребує інвестицій для формування іміджу, створення привабливого і сприятливого інвестиційного клімату певної території (область, район, місто, село, селище ОТГ) [2, с. 72].

У зв'язку з цим, актуальним інструментом місцевого розвитку є маркетинг територій, а саме брендинг. Брендинг території – це процес формування й управління брендом; він включає в себе його створення, посилення, просування, оновлення, можливе репозиціонування, ребрендинг.

Вдалиий брендинг допомагає краще показати переваги території, працює над поліпшенням іміджу і дозволяє успішно конкурувати за інвестиційні, економічні, культурні, туристичні потоки [2, с. 72].

Переважно, під брендом розуміють тільки логотип, шрифтове оформлення тексту, слоган та інше. Тому, формування територіального бренду здебільшого призводить до створення такого образу як дизайн логотипу, а також до розробки PR-кампанії для просування бренду, що є помилкою.

Бренд території – не лише торгова марка, торговий знак чи територіальний символ, а це люди, які представляють певну територію, це процедури взаємодії між бізнесом і владою, це продукція, що виробляється на території, це соціальна інфраструктура, яка забезпечує своїми послугами якість життя осіб, які мешкають на певній території, це інвестиційна привабливість регіону, це відображення культури праці й побуту, унікальні і яскраві події, (ярмарки, фестивалі), що приваблюють туристів і т. ін.

В Україні одним із яскравих прикладів використання даного маркетингового підходу є бренд «розумного міста» Харкова і Дрогобича. Акцент зроблено на IT-кластері. Адже, саме Харків, Львів і Київ заслужено вважаються китами вітчизняної сфери IT. Важливо розробляти правильні образи українських громад [2, с. 85].

Територіальний брендинг істотно впливає на економіку регіонів і є сучасним інструментом залучення зовнішніх і внутрішніх споживачів послуг.

Водночас основним підходом до оцінки ефективності брендингу території стає програмно-цільовий підхід, за яким місцеві органи влади повинні

розробляти брендингові програми території з чітко визначеними цільовими показниками, за допомогою яких можна здійснювати управління розвитком території, і які мають бути досягнуті за результатами реалізації таких програм. Досягнення даних цільових показників або відхилення від них буде відображати рівень ефективності брендингу території.

Очікуваний ефект від брендингу території у сфері:

- туристичній: зростання числа туристів; зростання доходів від туризму; збільшення витрат туристів на території;

- інвестицій та бізнесу: створення сприятливих умов для інвестиційного клімату; зростання обсягу прямих вітчизняних та іноземних інвестицій; приплив інвестиційних ресурсів в економіку території; збільшення кількості суб'єктів підприємницької діяльності; зростання обсягу вивезення продукції та послуг виробників території за її межі; зростання доходів від туристичної галузі та суміжних з нею.

- соціальній і культурній: тенденція зростання чисельності населення, нових робочих місць; посилення значення культурної та історичної спадщини території; зростання взаємної довіри серед населення території; підвищення культури туристичного обслуговування місцевим населенням та підприємцями; покращення якості життя населення.

- екологічній: збільшення можливостей щодо збереження і покращення якості навколишнього середовища, дотриманням екологічного балансу території; активізація діяльності територіальної адміністрації щодо поліпшення екологічної ситуації.

- управління на регіональному та місцевому рівнях: зростання валового регіонального продукту; збільшення надходжень у місцевий бюджет; позитивна репутація території; зростання довіри населення до місцевих органів влади; зростання ринкової вартості територіальних цінних паперів [1].

Отже, одним із найбільш перспективних напрямів для місцевого розвитку територіальної громади є територіальний брендинг, що спрямований на

формування конкурентних переваг однієї території перед іншими, а також на формування і поліпшення її іміджу та залучення інвестицій в економіку громади.

Місцевий розвиток на засадах брендингу сприятиме поліпшенню якості життя населення, реалізації економічного, соціального, культурного, туристичного потенціалу території.

Література:

1. Басюк О. Проблема брендингу туристичних територій. URL : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream.pdf>

2. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг. Навчальний посібник. Київ, 2017. С. 72-95.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Костенко А. М.

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри психології, політології
та соціокультурних технологій
Сумського державного університету
м. Суми, Україна*

ОЦІНКА РІВНЯ ПІДТРИМКИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ ДЕПУТАТАМИ МІСЦЕВИХ РАД

Реформа децентралізації в Україні передбачає одночасне реформування інституту місцевого самоврядування, адміністративно-територіального устрою та державної регіональної політики. При цьому адміністративно-територіальна реформа відіграє вирішальну роль в процесі посилення децентралізації в Україні, оскільки вона покликана сформувати фінансово спроможні громади, що здатні задовольняти потреби населення, забезпечувати комплексний та системний розвиток територій, посилити рівень фінансової самостійності місцевої влади, тощо.

Питанням реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні присвячено наукові праці низки вітчизняних вчених, зокрема: Ю. Ганащук [1], А. Павлюк [2], А. Ткачук [3], О. Яқуніна [4], та ін.

Завершення адміністративно-територіальна реформи потрібно для приведення повноваження і відповідальності громад до спільного знаменника. Проте без консолідованої позиції органів місцевого самоврядування в цілому та депутатів місцевих рад зокрема завершення зазначеної реформи не виглядає можливим.

Метою роботи є оцінка рівня підтримки адміністративно-територіальної реформи в Україні депутатами місцевих рад.

Дослідження проводилося Проблемною лабораторією «Центр соціально-гуманітарних аспектів регіональних досліджень» Сумського державного університету спільно із Полтавським обласним фондом «Фонд розвитку громад «Ініціатива» протягом жовтня-грудня 2018 року серед депутатів міських рад міст Львова, Полтави, Кременчуга, Сум та Ужгороду, а також суміжних до зазначених міст сільських рад в межах проекту Центру політико-правових реформ «Посилення ролі громадянського суспільства у забезпеченні демократичних реформ і якості державної влади» за підтримки Європейського Союзу. Всього було опитано 503 депутати. Теоретична похибка вибірки не перевищує 3%.

Спостерігається посередній рівень поінформованості депутатів міських та сільських рад щодо змісту адміністративної реформи. Так, на запитання «Оцініть, будь ласка, міру Вашої обізнаності щодо змісту адміністративної реформи (децентралізації влади) в Україні?» 39,9% депутатів обрали варіант «достатньо добре знаю про стан справ» і ще 37,95% – «обізнаний/на з основних питань». Лише 9,9% опитаних зазначають, що вони обізнані повною мірою про зміст адміністративної реформи (децентралізації влади), а 5,28% зізналися, що взагалі не знають про що йде мова.

Розподіл відповідей за регіонами демонструє нерівномірну обізнаність депутатів. Депутати Ужгороду, Сум та Полтави демонструють вищий рівень

обізнаності, оцінюючи його як «достатньо добре знаю про стан справ» (61,7% в Ужгороді, 52,86% в Сумах та 42,03% в Полтаві). Депутати ж Львову та Кременчуґа дещо менше обізнані, оцінюючи свої знання як «обізнаний/на з основних питань» (52,86% у Львові та 46,81% у Кременчузі).

Основними джерелами інформації для народних обранців є нормативно-правові акти та Інтернет. 22,55% депутатів зазначили з нормативно-правових актів, а 19,63% з Інтернету. Ще достатньо поширеними джерелами інформації є наукові статті (14,84%) та соціальні мережі (12,03%). Меншою мірою депутати дізнаються про хід реформи з центрального телебачення (7,01%), виступів відомих урядовців, політиків та експертів у телешоу та аналітичних публікацій в журналах (по 5,96% кожна), інформаційних матеріалів в газетах (5,14%). Респонденти могли обрати до трьох варіантів відповіді.

Тобто, можемо припустити, що депутати, ознайомившись із нормативною базою реформи, намагаються сформулювати своє ставлення та політичну позицію із загальних коментарів та оцінок, які знаходять в Інтернеті та соціальних мережах. Таким чином, в регіонах відсутні реальні наукові прорахунки та обґрунтування щодо позитивних та негативних наслідків реформи, а відповідно відсутні альтернативні варіанти її коригування та впровадження в конкретному місті.

Отримання інформації з нормативно-правових актів переважають в усіх регіонах (26,63% у Львові, 20,73% у Полтаві, 20,65% в Кременчузі, 17,89% у Сумах та 17,09% в Ужгороді) та з Інтернету (22,28% в Полтаві, 21,29% в Кременчузі, 17,37% в Сумах, 15,58% в Львові та 14,07% в Ужгороді).

Поряд з цим в Кременчузі та Львові важливим джерелом інформації для депутатів є ще наукові статті (21,94% та 17,59% відповідно); а соціальні мережі в Сумах (20%).

Народні обранці міських та сільських рад демонструють високий рівень підтримки адміністративної реформи та реформи децентралізації. На запитання «Як Ви вважаєте, потрібна чи не потрібна адміністративна реформа та децентралізація влади?» 69,3% зазначають «безумовно потрібна», ще 24,4% –

«скоріше потрібна». Біля 5% опитаних депутатів не змогли сформувавши власну позицію стосовно адміністративної реформи та реформи децентралізації.

Можемо констатувати, що на рівні місцевих рад відсутнє політичне протистояння реформі децентралізації, а її гальмування, пов'язані більшою мірою із намаганням з одного боку «загравати із виборцями» (тому депутати моніторять соціальні мережі) та відсутністю науково-обґрунтованої інформації про можливості реформи та її наслідків для власного міста й села. Тобто тих аргументів, які б депутати могли використовувати у спілкуванні із своїми виборцями.

Серед основних перспектив для розвитку міста у зв'язку з проведенням реформи респонденти зазначають: збільшення ресурсів для розвитку міста, в тому числі людських, фінансових (18,79%); збільшення повноважень для розвитку (16,35%); збільшення місцевого бюджету (16,27%) та територіальний розвиток (розширення меж) (13,83%).

Меншої підтримки набрали перспективи, пов'язані з: розширення можливостей, покращення якості управління (8,4%); оперативність прийняття рішень (7,03%); покращити рівень життя населення (6,72%) та активізація громади (6,42%).

Бачимо, що однобоке сприйняття реформи впливає так само і на однобоке сприйняття депутатами перспектив для міста. Народні обранці більшою мірою розцінюють зазначені перспективи як збільшення доходів і недооцінюють такі чинники як покращення якості управління та рівня життя населення.

В усіх регіонах до перспектив розвитку міста відносять збільшення ресурсів для його розвитку, в тому числі людських, фінансових (у м. Суми – 22,05%; у м. Полтава – 21,36%; у м. Ужгород – 18,03%; у м. Кременчуг – 17,1% та м. Львів – 15,27%). Крім того депутати кременчуцької та львівської міських та суміжних сільських рад до переваг відносять збільшення повноважень для розвитку (17,62% та 19,31% відповідно); а депутати полтавської, сумської та ужгородської міських та суміжних сільських рад – збільшення місцевого бюджету (15,17%, 21,67% та 22,95% відповідно).

Що стосується загроз для міста у зв'язку з проведенням реформи, то респонденти зазначають: збільшення витрат місцевого бюджету на відновлення інфраструктури об'єднаних сіл (22,63%); пасивність та необізнаність населення (16,53%); збільшення витрат на надання послуг (медицина, освіта, ЖКГ, культура тощо) (13%) та утруднення виконання повноважень міською радою (12,68%). Лише біля 14% депутатів міських та сільських рад не вбачають жодних загроз.

Складається враження, що депутати недооцінюють такі загрози як: конфлікт між сільським та міським населенням (7,22%), неефективність системи управління (неготовність до здійснення розширених повноважень) (6,58%) та соціальна напруга в місті (3,53%).

Зазначений вище депутатами розподіл загроз може свідчити про їх небажання витратити кошти на розбудову саме сільської інфраструктури, а також недооцінювання власного низького рівня компетентності у прийнятті рішень та необхідності зняття соціальної напруги між міським та сільським населенням.

Література:

1. Ганущак Ю. Політики думають, що децентралізація – проклята реформа / Ю. Ганущак // аналітичне Інтернет-видання «platfor.ma». – 2015 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reforms.platfor.ma/yuriiganushchak/>

2. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування / за ред. А.П. Павлюк // - К.: НІСД, 2016.- 61 с.

3. Ткачук А. Мільярди, витрачені на АТР, підуть на розвиток всієї України / [Електронний ресурс] / А. Ткачук // Інформаційно-аналітичний ресурс «Діалог UA». – Режим доступу: http://www.dialogs.org.ua/ru/dialog/page_22-57.html

4. Якуніна О. Децентралізація: що буде далі - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://project198026.tilda.ws/page1302360.html>

Науковий напрям: Ефективне використання місцевих ресурсів

Кравцова Я.В.,
*студентка спеціальності Публічне управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна
Науковий керівник: Мирна О.В.*

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ РЕГІОНУ

Благополуччя України пов'язане з вирішенням проблем фінансової кризи, розвитком державності та зміцненням її власного економічного потенціалу. Нинішній же процес соціально-економічних перетворень відбувається в екстремальних екологічних умовах. Виходячи з цього, як ми вважаємо, одним із найскладніших завдань сучасного періоду є екологічна реконструкція всієї господарської діяльності в нашій країні з тим, щоб вона могла гідно увійти в Європейський союз. Проте ні приєднання до Ради Європи, ні підписання всіх міждержавних конвенцій з охорони навколишнього середовища із відтворення природних ресурсів не скасовують загально визнаний офіційний міжнародний статус України як зони екологічної нестабільності.

В Україні робляться певні кроки в напрямі подолання екологічної кризи. Так, реалізують "Концепцію сталого розвитку України", яка визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових, екологічних умов становлення та розвитку України [1].

Основою сталого розвитку є паритетність відносин у тріаді людина – господарство – природа. Сталий розвиток узагальнює в собі процес виживання і відтворення генофонду нації, активізацію ролі кожної окремої людини в суспільстві, забезпечення її прав і свобод, збереження навколишнього природного середовища, формування умов для відновлення біосфери та її

локальних екосистем, орієнтацію на зниження рівня антропогенного впливу на природне середовище й гармонізацію розвитку людини в природі.

Визначення шляхів забезпечення сталого розвитку Полтавської області повинно ґрунтуватися на формулюванні стратегічних цілей управління регіоном в реаліях сьогодення, тенденцій розвитку з урахуванням екологічної ситуації окремого регіону.

Важливою проблемою в Полтавській області залишаються негабаритні відходи, які спричиняють утворення несанкціонованих звалищ. Вирішення даної проблеми потребує запровадження планової системи збору від населення негабаритних відходів, а також предметів побуту, відпрацьованих електротоварів та небезпечних відходів. Це передбачає необхідність проведення психологічно-інформаційної роботи серед населення, будівництва майданчиків для збору даних відходів, розробки плану щодо їх збору та визначення можливостей утилізації. Співвідношення між викидами від стаціонарних джерел та пересувних засобів (автотранспорту) у 2015 -2017 рр. склало 39,8-47,2 % та 62,2-52,8 % відповідно. Ці дані свідчать про те, що одним із пріоритетів для регіону залишається проблема зниження викидів у атмосферне повітря автомобільним транспортом.

Однією з основних характеристик техногенного навантаження (ТН) на територію області є рівень навантаження на повітряне середовище, який визначається за обсягами викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, віднесених на 1 км території районів області (табл. 1).

Прогнозування перспектив у галузі екології не викликає реальних сподівань на раціональне природокористування. Насиченість території України промисловими комплексами шкідливо впливає на екологічну ситуацію в країні. Пріоритетний розвиток важкої індустрії призвів до екстенсивного використання природних ресурсів і їх прискореного вичерпання. Так, дефіцит енергетичних ресурсів поставив Україну в залежність від інших країн. Однак і вона вже вичерпує їх і скорочує видобування палива.

На нашу думку, є багато раціональних та ефективних рішень для

вирішення екологічних проблем, наприклад: потрібно ввести штрафні санкції в сумі від 3 до 5 тис. грн або відпрацювання громадських робіт у випадку першого порушення (при порушенні вимог щодо охорони середовища перебування і шляхів міграції, переселення, акліматизації та схрещування диких тварин, невжиття заходів щодо запобігання загибелі диких тварин, погіршенню середовища їх перебування та умов міграції або добування диких тварин, які зазнають лиха), або 20 -25 тис. грн та до позбавлення волі від 1 до 3 років (умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави та об'єктів природно-заповідного фонду, вчинені шляхом підпалу або іншим загально небезпечним способом, якщо це спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки).

Таблиця 1

Характеристика техногенного навантаження на територію Полтавської області

Райони	Показник ТН	Райони	Показник ТН
Чорнухинський	0,7	Пирятинський	1,8
Семенівський	0,8	Зіньківський	1,8
Миргородський	0,85	Гребінківський	1,83
Лубенський	0,9	Машівський	1,85
Козельщинський	0,9	Полтавський	1,9
Кобеляцький	1,2	Хорольський	1,9
Чутівський	1,25	Решетилівський	1,9
Глобинський	1,3	Новосанджарський	1,9
Оржицький	1,4	Карлівський	2,8
Кременчуцький	1,5	Великобагачанський	2,8
Котелевський	1,8	Шишацький	3,1

Джерело: [3]

Слід запровадити практику екологічного патрулювання. Для цього створити в м. Полтава та населених пунктах області відповідну службу, аби зберегти місто від екологічних проблем та розростання їх до рівня екологічної катастрофи. Місцеві жителі мають змогу скористатися інструментом публічного управління – подання петиції, оформити її та зібрати підписи для її реалізації. Також доречним є створення відповідних громадських організацій та виховання нового освіченого покоління, інформування людей, залучення

засобів масової інформації.

Як висновок можна сказати, проблеми, що існують в області, – спільні, і їх вирішення залежить не лише від влади, але і від свідомості місцевих жителів. Усвідомлення рівня екологічних проблем та бажання жити у чистому, охайному середовищі – перший крок до їхнього розв’язання. Наступним етапом у вирішенні цього питання має стати тісна співпраці органів місцевого самоврядування, Державної екологічної інспекції та громадськості для пошуку оптимальних шляхів подолання негативних наслідків безвідповідальної поведінки громадян та попередження причин такої діяльності.

Література:

1. Про Концепцію сталого розвитку України : Закон України від 25.04.2001 № 3234. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1566/> (дата звернення: 23.11.18.).

2. Царенко О., Несветов О., Кадацький М. Основи екології та економіка природокористування: Навч. посібн. для студ. вузів. К., Університетська книга, 2016. 399 с.

3. Шубова Л.Я., Каменовська І. Я. Проблема забруднення навколишнього середовища // Екологія і промисловість. 2016. № 12. С. 34-39.

Науковий напрям: Управління організаціями публічної сфери

Кривошей В. М.
*здобувач ІПК ДСЗУ,
м. Київ*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ У СПРАВІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧАСНИКІВ АТО

Державна політика у сфері підтримки ветеранів АТО передбачає активне сприяння їхній соціальній адаптації та соціально-психологічній реабілітації. Постанова КМУ від 27 грудня 2017 р. № 1057 «Про затвердження Порядку проведення психологічної реабілітації» регулює механізм організації

проведення зазначеної реабілітації структурними підрозділами з питань соціального захисту населення обласних, Київської міської держадміністрацій, районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад. Метою такої соціально-психологічної реабілітації є: збереження або відновлення фізичного та психологічного здоров'я, зниження частоти та тяжкості наслідків перенесених бойових психічних травм у формі гострих стресових реакцій, запобігання інвалідності, профілактика агресивної та саморуйнівної поведінки та соціальна адаптація до мирного життя. Ця реабілітація передбачає надання таких послуг: психологічна діагностика, психологічна просвіта та інформування, консультування, психологічна підтримка та супроводження, психотерапія, групова робота. Послуги з психологічної реабілітації надаються окремо або в комплексі з іншими оздоровчими, фізкультурно-спортивними, санаторно-курортними, медико-психологічними та соціальними послугами. Але важлива роль у цьому процесі окрім НДО – ГО, належить державній службі зайнятості. Адже повернення до мирної праці є важливим елементом цього процесу.

Сприяння зайняття в сучасних умовах ринку праці колишніх військовослужбовців – учасників бойових дій (УБД) є одним з пріоритетних напрямків роботи державної служби зайнятості в усіх регіонах України. З цією метою службою проводиться активна інформаційна робота з УБД, населенням, роботодавцями та соціальними партнерами.

Учасники бойових дій, а в нашому випадку – учасники україно-російської війни на Сході України, що виникла у результаті агресії Російської Федерації – це та категорія людей, яка потребує особливої уваги з точки зору адаптації до умов мирного життя та інтеграції на ринку праці. Багато з них пройшли бойові дії у складі добровольчих батальйонів, як «соціального продукту» нового громадянського суспільства, яке зародилося на Майдані. За умов паралічу рішень в українській армії, який був помітний на початковій стадії АТО, солдати добровольчих батальйонів взяли на себе основні удари сил ворога, часто діяли за принципом доконаних фактів і з відчуттям, що держава їх не

підтримує. Роль держави в цей період взяло на себе суспільство. Форми, каски, бронежилети, запаси продовольства, спальні мішки – власне усе, часто включно зі зброєю, було придбане за кошти українців і самих бійців. Величезна кількість волонтерів піклувалася про те, щоб солдати мали цей мінімум необхідних їм речей, продуктів та пристроїв [2]. Але довгий час існує проблема про визнання добровольців – учасниками АТО та визнання заслуг і отримання громадянства учасниками *добробатів* – не громадянами України [1].

Повертаючись з фронту, українські добровольці опиняються в країні бутафорій – реформи продовжують буксувати, антикорупційні потуги влади нагадують «боротьбу з вітряками», а в ЗМІ маховик істерії тим часом розкручують політики-популісти, особливо напередодні виборчих баталій. У таких реаліях окремі зусилля, направлені на забезпечення прав ветеранів АТО та їхню реабілітацію в рамках Цільового фонду НАТО або ініціативи щодо створення профільного Міністерства виглядають імітацією вирішення проблеми [2]. Одним з важливих інструментів соціальної адаптації та реабілітації учасників цієї війни є робота в трудовому колективі з позитивною психологічною атмосферою, або взагалі трудова діяльність, що дає змогу повернутись у мирне життя і долати наслідки посттравматичного синдрому УБД.

Учасникам бойових дій, які звертаються за допомогою до служби зайнятості, крім підбору підходящої роботи та отримання допомоги по безробіттю, надаються адресні індивідуальні послуги з працевлаштування, професійна підготовка та підвищення кваліфікації, профорієнтація. А також можливість започаткувати власну справу за рахунок виплати допомоги по безробіттю одноразово для організації підприємницької діяльності.

Наприклад, у столичному Київському міському центрі зайнятості працює інформаційно-консультаційний центр, де можна ознайомитись з інформаційними матеріалами, з базою вакансій, отримати психологічну підтримку, відвідати семінари, скласти резюме, взяти участь у цільових міні-ярмарках вакансій, пошукати роботу в мережі Інтернет.

Столична служба зайнятості намагається забезпечити індивідуальний підхід до кожного, а налагоджена співпраця з роботодавцями дозволяє мобільно визначати кадрові потреби роботодавця, для працевлаштування за професіями, які вони мали до мобілізації. У разі потреби роботодавцям пропонують підвищення кваліфікації потенційного працівника.

Всього з 2015 по 2018 рр. послугами міської служби зайнятості скористалися 3,3 тис. з числа військовослужбовців. Які приймали участь у бойових діях, 2,8 тис. осіб – отримували допомогу по безробіттю. За допомогою столичної служби зайнятості знайшли роботу 1,1 тис. учасників АТО. Отримали одноразову виплату допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності та започаткували власну справу – 179 осіб даної категорії. Працевлаштовано на нові робочі місця з наданням компенсації єдиного внеску роботодавцям – 12 осіб. Проходили професійне навчання – близько 0,4 тис. осіб.

Столична служба зайнятості постійно прагне удосконалювати свою роботу, перебуває у пошуку найбільш ефективних методів для задоволення потреб клієнтів, особливо УБД. Тут важливо бути поряд з ними, консультиувати, направляти, а найголовніше – надавати допомогу у пошуку гідної роботи з достойною оплатою, а не відгороджуватись від них формалізмом та бюрократією. Тому УБД, що перебувають на обліку в службі, постійно запрошуються на цільові семінари, тренінги, семінари з техніки пошуку роботи. А інформаційні матеріали про послуги, що надаються звільненим учасникам АТО, розміщуються на інтернет-ресурсах Київського міського центру зайнятості, а саме: мережі «Facebook» та на сторінці Київського міського центру зайнятості (www.kie.dcz.gov.ua) у рубриці «Громадянам» в підбірці «Учасникам АТО».

З метою адаптації до мирного життя, активізації роботи щодо працевлаштування звільнених учасників АТО на базі районних філій столичної служби зайнятості проводяться Міжрайонні презентації роботодавців. Яскравим прикладом є проведення у травні 2018 року на території музею

«Київська фортеця» Фестивалю вакансій для учасників АТО, де Київський міський центр зайнятості не залишився осторонь. А відвідувачі фестивалю змогли поспілкуватись безпосередньо з роботодавцями, які презентували свої вакансії, скористались послугами громадських та інших організацій, які пропонувались учасникам фестивалю. Фахівці Київського міського центру зайнятості проводили профтестування, пропонували вакансії та надавали інформаційно-консультативні послуги. Учасники АТО, які стали підприємцями, презентували свій бізнес, надавали консультації бажаючим як започаткувати власну справу.

До цих заходів, як правило залучаються представники НДО. У даному випадку у заході взяли участь партнери: громадська організація «Міжнародний Альянс Братерської Допомоги», Центр працевлаштування та перекваліфікації ветеранів, благодійний фонд «Інформаційно-координаційний центр», Всеукраїнське об'єднання організацій роботодавців «Конфедерація роботодавців України», Центр практичної допомоги захисникам України «АхіоS», громадська організація «Центр зайнятості вільних людей» тощо.

Досвід роботи столичної служби зайнятості, що робить все можливе для адаптації учасників бойових дій на сході України та прискорює їхнє повернення до мирного життя, щоб кожен ветеран міг себе реалізувати у ньому, є надзвичайно корисним для системи зайнятості України, адже саме завдяки цим людям є можливість вільно жити і працювати. Але такий досвід є і в інших регіональних службах (Полтавська, Рівненська, донецька, Луганська та інш.), його потрібно узагальнити і систематизувати, що сприятиме вирішенню проблематики держави у соціальній адаптації до мирного життя УБД та сприятиме національній безпеці країни. Ця узагальнена методологія роботи держави по соціальній адаптації та реабілітації у перспективі може використовуватись і в роботі з вимушеними переселенцями з зони АТО, що теж часто отримують посттравматичний стресовий розлад (ПТРС).

Література:

1. Ворона П. В. Феномен добровольчого руху в Україні, як реакція громадянського суспільства на загрозу безпеці держави з боку Російської Федерації / П. В. Ворона // Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників АТО: збірник матеріалів круглого столу до Дня захисника України, Київ, 17 жовтня 2018 року / За заг. ред. Войтович Р. В., Ворони П. В. – Київ, ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018. – 208 с.

2. Гуральська А. Звіт: Добровольчі батальйони. Виникнення, діяльність, суперечності // Відкритий діалог – URL: <https://ua.odfoundation.eu/a/6444,zvit-dobrovolchi-batalyoni-viniknennya-diialnist-superechnosti>.

3. Постанова КМУ від 27 грудня 2017 р. № 1057 «Про затвердження Порядку проведення психологічної реабілітації». URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-provedennya-psihologichnoyi-reabilitaciyi-uchasnikiv-antiteroristichnoyi-operaciyi>.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Кудріна О.Ю.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри бізнес-економіки та адміністрування
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка
м. Суми, Україна*

ВДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У питанні стратегічного планування діяльності промислового підприємства важливу роль відіграє сутність й зміст державного регулювання економічної політики, обґрунтування перспективних напрямків розвитку всієї ринкової системи.

Заради справедливості слід зазначити, що глибина кризових потрясінь, які охопили економіку України (як і економіки країн колишнього пострадянського

табору) зумовлена не тільки деформаціями командно-адміністративної системи, але й технічною відсталістю пострадянської промисловості і й зовнішніми недружелюбними актами країн-конкурентів.

Проте якби стратегічні курс і механізм реалізації державної промислової політики були визначені вірно й поступово створювалися нові, більш ефективні елементи економічної системи, зокрема техніко-економічних відносин, типів і форм: економічної власності й господарського механізму, то трансформаційні процеси в Україні не мали б настільки руйнівного, кризового характеру.

Очевидною й нагальною до вирішення постає проблема державного регулювання розвитку регіонів. Розглядана проблема є комплексною і потребує для свого розв'язання серйозних теоретичних напрацювань, формування правової та інституційної бази, визначення першочергових напрямів її розв'язання, що дасть змогу реалізувати системний принцип ефективного державного впливу на розвиток регіонів.

Безліч промислових підприємств, які цілеспрямовано намагаються уникнути негативних наслідків світової фінансової кризи, розглядають економічну інтеграцію в якості найбільш ефективного способу підвищення конкурентоспроможності. Налагодження економічних зв'язків, зміцнення інститутів локальної кооперації поліпшує перспективи розвитку промислового виробництва.

Державне регулювання регіонального розвитку є головним засобом реалізації регіональної політики. Воно як і інші державні регулюючі механізми знаходяться на етапі становлення. Проте наслідки державного регулювання регіонального розвитку вельми довготривалі і виявляються в досить широкій сфері інтересів суспільства, і тому використання його з позиції миттєвої кон'юнктури може призвести до територіальної розбалансованості економічних, соціальних і інших відносин.

Державне регулювання є активним засобом системної дії на зміну регіональної ситуації в Україні. Результативність цієї дії може бути реально забезпечена й істотно підвищена за умови використання його елементів

(загальнополітичних і економіко-правових) в системі, у взаємозв'язку, в контексті єдиної державної регіональної політики.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України.

Кудряшова С.В.
*аспірант кафедри менеджменту і адміністрування
ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, м. Харків, Україна*

ТРАНСФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ ТА ОЦІНКА РЕЙДЕРСТВА В ІНОЗЕМНИХ ДЖЕРЕЛАХ

Проблему рейдерства та недружніх поглинань підприємств висвітлюють в своїх роботах такі вчені як Зайцева І.Ю., Нечай В.О, Бурбело О.А. і Рамазанова С.В. та інші [1-3]. В своїх дослідженнях вони спираються на визначення понять та формування систем зниження ризиків недружніх поглинань та рейдерства, викладених у західній літературі, оскільки у правових колах розвинутих держав рейдерство та недружні поглинання інституалізовані, та виконують функції своєрідних оптимізаторів економічної галузі, позбавляючи її від неефективних підприємств та сприяючи укрупненню підприємств галузі в цілому.

Так, в іноземних довідниках рейдер – це приватна компанія, яка шукає недооцінені компанії та намагається отримати за них швидкий прибуток. Рейдери придбавають достатньо великі долі в таких компаніях з метою надання їм значних прав голосу, які вони використовують, для того, щоб підштовхнути компанію до прийняття нових мір по збільшенню акціонерної вартості, таких як заміна топ-менеджерів, реструктуризація компанії або її ліквідація. Сучасні рейдери, переважно, називають себе активістами-інвесторами.[4]

Також рейдер – це інвестор, який намагається взяти під контроль публічно торгуємо компанію, шляхом придбання пакету акцій компанії та змінюючи в подальшому раду директорів та/або корпоративних співробітників.[5]

У світі фінансів, рейдер, скорочено від корпоративного рейдера, - це особа або організація, яка купує компанію з єдиною метою – продажу її активів. Рейдерів приваблюють компанії, активи яких мають балансову вартість активів вищу за їх ринкову капіталізацію.[6]

Наведені в іноземних довідниках сучасні визначення рейдерства об'єднують наявність інвестиційної складової, тобто, на теперішньому етапі розвитку іноземних ринків, рейдерство можливо розглядати як різновид інвестиційної діяльності.

На користь цього аргументу свідчить те, що в сфері такого роду інвестиційної діяльності існують свої інвестиційні банки, створений широкий спектр періодичних видань, в яких надається аналітична інформація, орієнтована на рейдерські компанії, телекомунікаційні джерела регулярно транслюють рейтинги інвестиційної привабливості тих чи інших галузей господарської діяльності, тощо.

Тобто, на сучасному етапі розвитку міжнародної економіки, а зокрема, фінансової її складової, можна констатувати, що діяльність рейдерських компаній прибуткова та представлена крупними міжнародними фінансовими корпораціями. Це зумовлює необхідність формування позитивного іміджу таких корпорацій. Рейдерські компанії намагаються позбутись негативної оцінки з боку учасників ринку і позиціонують себе в якості інвестиційних діячів-активістів, метою яких є отримання максимально можливого прибутку у короткостроковій перспективі із використанням доволі прагматичних, іноді безжалісних фінансових інструментів.

Проте, низка публікацій провідних іноземних видань свідчить про те, що останнім часом активність рейдерських компаній (інвесторів-активістів), попри зміни в назві, є співставною із сплеском рейдерських протистоянь 80-х років 20 століття та не набула позитивного відношення з боку суспільства.

Так у статті Ніла Хамфрі (Neil Humphreys), опублікованій для *Howgate Sable* 05.06.2018р., констатується, що під загрозу втручання інвесторів-активістів останнім часом попадають не тільки малоефективні підприємства з

низькою ринковою капіталізацією, а й доволі успішні, стабільно функціонуючі підприємства, що, на думку автора, свідчить не тільки про активізацію діяльності інвесторів-активістів, а й про зміну парадигми їх дій: «Той факт, що не тільки невдалі підприємства, а й ті, які добре працюють, не досягаючи вражаючих результатів, тепер є життєздатними цілями для ворожих поглинань, говорить про зміну парадигми. Отже, ніколи не було так важливо мати протестовану в критичних умовах (критично протестовану, проаналізовану) та перевірену операційну модель.

Для цього може знадобитися довга та трудомістка перебудова організації, але, здійснення цих активних кроків для покращення вашої позиції до того, як це зробить зовнішній агресор, може бути найкращою надією на незалежне майбутнє».[7]

Тобто, автори наведених публікацій привертають увагу до факту активізації рейдерських компаній та значного розширення кола їх інтересів відносно компаній-цілей. Сучасні атаки великих рейдерських компаній можуть бути направлені не тільки на підприємства, у яких є тимчасові труднощі, а й на більш-менш успішні організації та, навіть, на інші рейдерські компанії.

Поряд з цим, дії компаній-агресорів в іноземній пресі аналізуються не тільки з фінансових позицій, а й розглядаються як загроза компаніям, що займаються створенням інтелектуального, суспільно-корисного продукту. Тобто, діяльність рейдерів, орієнтована тільки на збільшення своїх прибутків у короткостроковому періоді, може завдавати істотної шкоди суспільним інтересам та інтересам держави. Реальний масштаб такої шкоди можливо побачити тільки у довгостроковій перспективі.

В статті Ебигейл Кейн ([Abigail Cain](#)), написаної для журналу «The Outline» 26.09.2018р. говориться про те, що активність рейдерів на ринку освітніх комп'ютерних програм сприяло створенню монополії SoftKey, під керівництвом О'Лірі. В подальшою компанія зазнала ребрендингу у The Learning Company та було продана іграшковій компанії Mattel за 3,5 мільярди доларів.

Маттел не мав уявлення про те, як керувати освітньою програмною компанією, а О'Лірі вже витіснив більшість справжніх новаторів у цій галузі. Результатом став спад ринку освітнього програмного забезпечення, який тривав близько десяти років. Ця історія застерігає про те, що відбувається, коли компанії віддають перевагу прибутку в порівнянні з реальною вартістю продуктів, які вони продають.[8]

Підсумовуючи викладене, можна дійти до висновку, що оцінка з боку учасників ринку та аналітиків діяльності рейдерських компаній, попри їх власне позиціонування як інвесторів-активістів, є досить неоднозначною.

Короткострокові фінансові результати рейдерських дій, направлених на збільшення дивідендів акціонерів компаній-цілей: оптимізації бюджетів, скорочення персоналу, продаж активів, тощо, провокують значно більший за розмірами негативний ефект в економіці, викликаючи кризові соціальні явища, такі як безробіття, зниження доходів, збільшення розриву між багатими та бідними.

Зміни парадигми дій рейдерських компаній з атаки «слабких» учасників на атаки «незахищених» учасників може загрожувати дестабілізацією цілих галузей економіки, що, в свою чергу, впливає на безпеку держави.

Тобто, зростаючий масштаб активності рейдерських компаній, суттєве розширення кола їх інтересів по відношенню до компаній-цілей розглядається аналітиками не тільки та не стільки як оздоровчий елемент економіки, а й як джерело не прогнозованого впливу на економіку та соціальні сфери в довгостроковій перспективі.

Література:

1. Зайцева І.Ю. Визначення ризиків недружнього поглинання підприємств та напрямків розвитку корпоративного сектора економіки України [Електронний ресурс] / І.Ю. Зайцева // Ефективна економіка. – 2009. – №2. – URL:<http://www.economy.nauka.com.ua> (дата звернення 20.03.2019)

2. Економічна безпека підприємства в умовах рейдерських загроз: колективна монографія [Текст] / [О.А.Бурбело, С.К. Рамазанова, О.М.Заєць, Т.С. Гудіма, О.М. Кузьменко / за наук. ред. О.А.Бурбело, С.К. Рамазанова]. – Сєвєродонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. – С. 99.

3. Нечай В.О. Схеми недружнього поглинання (рейдерство)[Електронний ресурс] / В.О. Нечай // Ефективна економіка. – 2009. – №4. – URL:<http://www.economy.nauka.com.ua> (дата звернення 20.03.2019)

4. Raider [Электронный ресурс] // Investopedia: Financial dictionary. - Электрон. дан. - [Б. м.], 2018. - URL: <http://www.investopedia.com> Raider (Дата звернення:20.04.2019)

5. Corporate raider[Электронный ресурс] // BusinessDictionary.com. - Электрон. дан. - [Б. м.], 2019. - URL: <http://www.businessdictionary.com/definition/corporate-raider.html> (Дата звернення:20.04.019)

6. Raider definition & Examples [Электронный ресурс] // Investing Answers: Financial dictionary. - Электрон. дан. - [Б. м.], 2019. - URL: <http://www.investinganswers.com/financial-dictionary/businesses-corporations/raider-5871> (дата звернення 20.04.2019)

7. Fronda A. The rebranding of corporate raiders [Электронный ресурс] / Fronda A. // World Finance. – 2016. - URL: <https://www.worldfinance.com/strategy/the-rebranding-of-corporate-raiders> (дата звернення 20.04.2019)

8. Humphreys N. The return of corporate raider [Электронный ресурс] / N. Humphreys // Howgate Sable. – 2018. - URL: <https://www.howgate-sable.com/return-corporate-raider/> (дата звернення 20.04.2019)

9. Cain A. The rise and fall of the company behind «reader rabbit» and all your favorite educational games [Электронный ресурс] / A. Cain // The Outline. – 2018. - URL: <https://theoutline.com/post/6293/reader-rabbit-history-the-learning-company-zoombinis-carmen-sandiego?zd=1&zi=zct5us7s> (дата звернення 20.04.2019)

Науковий напрям: Просторове планування територій та урбаністичні тенденції

Куліш І. М.

*кандидат наук з державного управління,
старший науковий співробітник
ДУ «Інститут регіональних досліджень
ім. М. І. Долішнього НАН України»,
м. Львів, Україна*

ІНЖЕНЕРНІ СПОРУДИ І ЖИТЛОВЕ БУДІВНИЦТВО В МІСТАХ УКРАЇНИ

Науково-технічний прогрес в усьому світі невідривно пов'язаний із ростом доданої вартості: процвітають та розвиваються саме ті місця, де цей процес є активним. Розвиток міст може має не лише позитивні сторони, адже великі міста споживають дуже багато природних ресурсів продукуючи при цьому тони сміття і викидів (у повітря, воду, землю).

Відбувається постійне переселення жителів сіл до міст – ближче до таких осередків. Наприклад, у 1995 р. природне скорочення населення Львівської області становило 2222 особи, при цьому, у сільській місцевості жителів стало менше на 3046 осіб, а населення міст зросло на 824 особи і ця тенденція зберігається досі. Загалом по Україні у 1991 р. у містах проживало 35,1 млн осіб, у селах – 16,9 млн осіб; у 2017 р. – 29,4 млн осіб, та 13,0 млн осіб.

Серед пріоритетів державної житлової політики важливе місце займає розв'язання проблеми нерівності житлових умов громадян. Часи бараків та нетрів, на щастя, відійшли у минуле, однак житлові проблеми залишилися і одним із показників їх успішного вирішення є ліквідація черги на покращення житлових умов, у першу чергу ліквідація комунальних квартир, як невичерпні джерела конфліктів та негативу [1, с. 138]. Однак, станом на початок 2019 р. в Україні залишається понад 38 тисяч комунальних квартир.

Другим аспектом, який слід розглянути є зміна розуміння якості життя, що для великої кількості громадян України стало можливим зі здобуттям державою незалежності. Сучасні люди вже не вважають за прийнятне жити у комунальних квартирах або родинами по кілька сімей. Слід зауважити, що,

хоча житлове будівництво почало вестись в значно менших обсягах, велика кількість людей отримала можливість жити у окремих квартирах або будинках, адже була значно спрощена процедура отримання дозволів на будівництво приватного житла.

У містах досить щільна забудова, тому почали розбудовуватись приміські території. Великий вклад у цю справу зробили кошти заробітчани і бізнесменів, зароблені гроші, у першу чергу, вкладались у будівництво або купівлю нерухомості. Поблизу міст почали швидко виростати котеджні поселення, як правило, на базі навколишніх сіл. Однак і тут була своя пастка, яка спрацювала через кілька років: батьки будували великі дома із розрахунку, що діти житимуть з ними та матимуть достатньо простору, а діти, коли вирости, захотіли жити окремо. І тепер у кількоповерхових особняках використовуються лише кілька приміщень, що, у т.ч., пояснюється і великою вартістю енергоносіїв.

Слід враховувати той факт, що відбувається постійне природне скорочення населення України, житловий фонд вивільняється і поступає у розпорядження спадкоємців або виставляється на продаж. З 1990 р. обсяги спорудження житла почали зменшуватись, але надходження житла перекриває площу житла, що вибуло за рік, наприклад, за 2017 р. надійшло 22,667 млн кв. м житла, а вибуло – 20,844 млн кв. м [2, с. 53].

Не можна залишати поза увагою й організацію транспортного сполучення у містах, щільна забудова унеможлиблює розширення доріг, що виливається у марно втрачений час, який водії та пасажири проводять у «корках».

Одним із важливих принципів експлуатації вулично-дорожніх мереж є ефективне функціонування, що реалізується через збалансованість роботи всіх її елементів та задоволення інтересів транспортного, пішохідного руху і, як наслідок, розв'язанні важливих транспортних проблем усіх мешканців міста [3, с. 142].

У розвинених країнах світу над оптимізацією транспортного сполучення вже давно працює місцева влада, адже саме до її компетенції належить

забезпечення жителів можливістю швидкого та комфортного переміщення. На жаль, світова практика у цій сфері, часто є неприйнятною для міст України, особливо старовинних із вузькими вулицями, що унеможлиблює розширення доріг і підвищення їх пропускнуої здатності.

Таким чином, швидкий розвиток міст України, який відбувається останнім часом, призводить до зниження комфортності проживання в них, оскільки цей процес не супроводжується реконструкцією та розширенням мереж та комунікацій, котрі забезпечують життєдіяльність міста.

Під час будівництва житла мало уваги приділяється інженерним спорудам, які необхідно будувати або, згідно з існуючими нормативами, проводити їх реконструкцію, що практично не робиться. Усі показники наводились лише для житлової забудови, але слід враховувати, що у містах постійно відкриваються нові офісні, адміністративні та інші споруди, які збільшують навантаження на мережі. Такі об'єкти навантажують інженерні комунікації, що з часом може обернутись катастрофою (м. Львів вже було на грані сміттевого колапсу у 2018 р.).

Література:

1. Куліш І. М. Особливості вирішення житлового питання в Україні / І. М. Куліш // Регіональна економіка. – 2013. – №1(67). – С. 138-145.
2. Житловий фонд України у 2017 р. Статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. – Київ : Державна служба статистики України, 2018. – 72 с.
3. Степанчук О. В. Сутність ефективності функціонування вулично-дорожньої мережі міст / О. В. Степанчук // Проблеми розвитку міського середовища. – 2016. – Вип. 1 (15). – С. 133-143.

Науковий напрям: Просторове планування територій та урбаністичні тенденції

Лещух І.В.

*к.е.н., науковий співробітник
відділу просторового розвитку
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. Долишнього НАН України»
м. Львів, Україна*

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ АДМІНІСТРАТИВНО-ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ²

Ефективність адміністративно-фінансової децентралізації характеризується формуванням надійної платформи для соціально-економічного зростання територіальних суспільних систем різних рівнів і мала б супроводжуватись підвищенням рівня та якості життя їх населення.

Зазначене актуалізує оцінювання впливу адміністративно-фінансової децентралізації, зокрема, в контексті формування власного фінансового (бюджетного) потенціалу міст обласного значення та районів Карпатського регіону на активізацію та характер інвестиційних процесів.

Для дослідження ефективності адміністративно-фінансової децентралізації в містах обласного значення та районах Карпатського регіону України з позиції активізації інвестиційних процесів у зазначених адміністративних одиницях пропонується оцінити чотири блоки показників:

Блок 1. Співвідношення темпів зростання власних доходів до зайнятості:

$$C_i^3 = \frac{\Delta ВДБ_i}{\Delta З_i}, \text{ де:} \quad (1)$$

C_i^3 – коефіцієнт співвідношення темпів зміни власних доходів бюджету i -го міста обласного значення/району Карпатського регіону до чисельності зайнятого населення за аналізований період; $\Delta З_i$ – темп зміни чисельності зайнятого населення в i -му місті обласного значення/районі Карпатського регіону за аналізований період; $\Delta ВДБ_i$ – темп зміни обсягу власних доходів бюджету i -го міста обласного значення/району Карпатського регіону за аналізований період.

---

² Публікацію підготовлено в межах виконання наукової роботи «Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: оцінка ефективності, напрями удосконалення» (виконується згідно з Постановою Бюро ВЕ НАН України від 21.08.2018р. протокол 71).

Оскільки левову частку власних доходів бюджету будь-якої адміністративно-територіальної одиниці формують податки та збори на доходи фізичних осіб, при $C_i^3 \geq 1$ має місце продуктивна зайнятість; спостерігається висока чутливість зміни темпів росту власних доходів бюджету щодо зміни темпу росту зайнятості.

Блок 2. Співвідношення темпів зростання капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій (далі – ПІІ) до власних доходів:

$$C_i^{KI} = \frac{\Delta KI_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_i^{PII} = \frac{\Delta ПІІ_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad \text{де:} \quad (2)$$

C_i^{KI}, C_i^{PII} – коефіцієнт співвідношення темпів зміни одного показника до іншого в і-му місті обласного значення/районі Карпатського регіону за аналізований період; ΔKI_i – темп зміни обсягу капітальних інвестицій і-го міста обласного значення/району Карпатського регіону за аналізований період; $\Delta ПІІ_i$ – темп зміни обсягу прямих іноземних інвестицій, залучених і-тим містом обласного значення/районом Карпатського регіону за аналізований період; $\Delta ВДБ_i$ – темп зміни обсягу власних доходів бюджету і-го міста обласного значення/району Карпатського регіону за аналізований період.

$C_i^{KI}, C_i^{PII} < 1$ є свідченням низької щільності взаємозв'язку між досліджуваними показниками; $C_i^{KI}, C_i^{PII} \geq 1$ – має місце стимулюючий вплив зростання власних доходів бюджету на інвестиційні процеси.

Блок 3. Співвідношення темпів зростання зайнятості до капітальних інвестицій та ПІІ (з врахуванням часового лагу):

$$C_i^{3/KI} = \frac{\Delta Z_i}{\Delta KI_i}; \quad C_i^{3/PII} = \frac{\Delta Z_i}{\Delta ПІІ_i}; \quad \text{де:} \quad (3)$$

$C_i^{3/KI}, C_i^{3/PII}$ – коефіцієнт співвідношення темпів зміни одного показника до іншого в і-му місті обласного значення/районі Карпатського регіону за аналізований період; ΔZ_i – темп зміни чисельності зайнятого населення в і-му місті обласного значення/районі Карпатського регіону за аналізований період; $\Delta ПІІ_i$ – темп зміни обсягу прямих іноземних інвестицій, залучених і-тим містом обласного значення/районом Карпатського регіону за аналізований період; ΔKI_i – темп зміни обсягу капітальних інвестицій і-го міста обласного значення/району Карпатського регіону за аналізований період.

Якщо $C_i^{3/KI}, C_i^{3/PII} < 1$ – щільність взаємозв'язку між досліджуваними показниками низька; $C_i^{3/KI}, C_i^{3/PII} \geq 1$ – має місце стимулюючий вплив інвестиційних процесів на зайнятість.

Блок 4. Співвідношення темпів росту видатків на соціально-економічний розвиток до власних доходів досліджуваних бюджетів

$$C_i^{OMS} = \frac{\Delta OMS_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_i^{DZO} = \frac{\Delta ДЗО_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_i^{ZOШ} = \frac{\Delta ZOШ_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_i^{ЖЕГ} = \frac{\Delta ЖЕГ_i}{\Delta ВДБ_i};$$

$$\begin{aligned}
C_i^{СЗ} &= \frac{\Delta СЗ_i}{\Delta ВДБ_i}; & C_i^{КВ} &= \frac{\Delta КВ_i}{\Delta ВДБ_i}; & C_i^{БМ} &= \frac{\Delta БМ_i}{\Delta ВДБ_i}; & C_i^{ФКС} &= \frac{\Delta ФКС_i}{\Delta ВДБ_i}; \\
C_i^{ВЗНЗ} &= \frac{\Delta ВЗНЗ_i}{\Delta ВДБ_i}; & C_i^{ВЛ} &= \frac{\Delta ВЛ_i}{\Delta ВДБ_i}; & C_i^{РАД} &= \frac{\Delta РАД_i}{\Delta ВДБ_i}; & C_i^{СЛРГ} &= \frac{\Delta СЛРГ_i}{\Delta ВДБ_i}; \\
C_i^L &= \frac{\Delta L_i}{\Delta ВДБ_i}; & C_i^Б &= \frac{\Delta Б_i}{\Delta ВДБ_i}; & C_i^{ШЕВ} &= \frac{\Delta ШЕВ_i}{\Delta ВДБ_i}; & C_i^{ЦСО} &= \frac{\Delta ЦСО_i}{\Delta ВДБ_i}, \text{ де:} & (4)
\end{aligned}$$

$C_i^{ОМС}$, $C_i^{ДЗО}$, $C_i^{ЗОШ}$, $E_i^{ЖЕГ}$, $C_i^{СЗ}$, $C_i^{КВ}$, $C_i^{БМ}$, $C_i^{ФКС}$, $C_i^{ВЗНЗ}$, $C_i^{ВЛ}$, $C_i^{РАД}$, $C_i^{СЛРГ}$, C , $E_i^Б$, $C_i^{ШЕВ}$, $C_i^{ЦСО}$ – коефіцієнти співвідношення темпів зміни одного показника до іншого в i -му місті обласного значення Львівської області у 2014-2017 рр.; $\Delta ОМС_i$ – темп зміни обсягу фінансування органів місцевого самоврядування місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ДЗО_i$ – темп зміни обсягу фінансування дошкільних закладів освіти місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ЗОШ_i$ – темп зміни обсягу фінансування загальноосвітніх шкіл місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; ΔL_i – темп зміни обсягу фінансування лікарень місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ЖЕГ_i$ – темп зміни обсягу фінансування житлово-експлуатаційного господарства місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta СЗ_i$ – темп зміни обсягу фінансування програм та заходів, пов'язаних із соціальним захистом та соціальним забезпеченням місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta КВ_i$ – темп зміни обсягу фінансування капітальних вкладень місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta БМ_i$ – темп зміни обсягу фінансування благоустрою міста місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ФКС_i$ – темп зміни обсягу фінансування фізичної культури та спорту місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ВЗНЗ_i$ – темп зміни обсягу фінансування відновлення (будівництва, реконструкції) загальноосвітніх навчальних закладів місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ВЛ_i$ – темп зміни обсягу фінансування відновлення (будівництва, реконструкції) лікарень загального профілю місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta РАД_i$ – темп зміни обсягу фінансування ремонту (будівництва, реконструкції, утримання) автомобільних доріг місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta СЛРГ_i$ – темп зміни обсягу фінансування сільського, лісового і рибного господарства місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta Б_i$ – середньорічний темп зміни обсягу фінансування бібліотек місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ШЕВ_i$ – темп зміни обсягу фінансування шкіл естетичного виховання дітей місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ЦСО_i$ – темп зміни обсягу фінансування територіальних центрів соціального обслуговування місцевим бюджетом i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ВДБ_i$ – темп зміни обсягу власних доходів бюджету i -го міста обласного значення Львівської області за аналізований період.

Коефіцієнти співвідношення темпів зміни одного показника до іншого, значення яких < 1 вказують на низьку щільість взаємозв'язку між досліджуваними показниками; якщо ж значення коефіцієнтів ≥ 1 – присутній

стимулюючий вплив власних доходів бюджету на фінансування соціально-економічних видатків

Проведене оцінювання впливу адміністративно-фінансової децентралізації на інвестиційні процеси, здійснене за методикою, наведеною вище, дозволило окреслити основні трансформації інвестиційних процесів в Карпатському регіоні в контексті проведення адміністративно-фінансової децентралізації, а саме:

1) внаслідок запровадження нової форми горизонтального вирівнювання місцевих бюджетів – вирівнювання дохідної спроможності адміністративно-територіальних одиниць, суттєво знизилася частка дотаційних бюджетів міст обласного значення Карпатського регіону України; територіальні одиниці отримали можливість сформувати додатковий фінансовий ресурс, зокрема і на капітальні інвестиції;

2) структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування змінилася в напрямі зростання частки інвестицій за рахунок місцевих бюджетів при зниженні частки інвестування коштом державного бюджету;

3) одним з результатів децентралізації була продуктивна зайнятість (яка супроводжувалась відповідним відрахуванням ПДФО, як основного джерела формування власних доходів) у всіх містах обласного значення та у більшості районів Карпатського регіону (за винятком Жовківського, Кам'янка-Буського та Дрогобицького районів Львівської області, Хустського та Берегівського районів Закарпатської області). Вища частка сільського населення і вищий рівень його зайнятості у Чернівецькій та Івано-Франківській областях зумовили вищу продуктивність зайнятості в розрізі районів відносно інших досліджуваних областей (в т.ч. міст обласного значення);

4) динаміка капіталовкладень відносно зростання власних доходів бюджетів міст обласного значення/районів у 2017/2016 рр. загалом є позитивною у 30% міст обласного значення та 57% районів Львівської області, у 83% міст обласного значення та 21% районів Закарпатської області, у 28% міст обласного значення та 33% районів Івано-Франківської області, у 33% міст

обласного значення та 42% районів Чернівецької області. Це свідчить про вищу просторову ефективність процесів децентралізації у Львівській області, натомість у Закарпатській області капіталовкладення активізуються лише на рівні міст обласного значення;

5) у Карпатському регіоні найбільш ефективною є політика залучення ПІІ у Львівській області, а саме іноземні інвестори з лагом в один рік зреагували на підвищення власного фінансового потенціалу як міст, так і регіонів, що є результатом соціально-економічного розвитку, зокрема, концентрації ділової активності. І це пов'язано з: активною політикою регіональних органів влади щодо залучення інвестицій, розвиненою мережею інституційної підтримки підприємств, концентрацією висококваліфікованих кадрів, наявністю розгалуженої транспортної мережі, доступом до якісного логістичного обслуговування бізнесу, вищим рівнем інфраструктурного забезпечення, порівняно із гірськими територіями. Низькою є щільність зв'язку між темпами зростання ПІІ та темпами зростання власних доходів міст обласного значення та районів в Івано-Франківській та Закарпатській областях. Відтік інвесторів відбувався з територій, яким надано статус гірських;

б) з огляду на розміщення/будівництво крупних іноземних виробництв за межами великих міст, то більшою є ефективність інвестиційних процесів з огляду на створення нових робочих місць саме в районах, що, в свою чергу, є потенційним чинником формування власних доходів бюджетів усіх рівнів;

7) ефективність інвестування власних коштів місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток міст обласного значення Львівської області показав активізацію процесів фінансування розвиткових проектів, відбулася переорієнтація власного ресурсу органів місцевого самоврядування на видатки капітального характеру для розвитку соціальної, транспортної, комунальної інфраструктури.

*Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування
адміністративно-територіального устрою України*

Линник С. О.

*доктор наук з державного управління,
професор кафедри бізнес-економіки та адміністрування
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка
м. Суми, Україна*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Прискорення соціально-економічного розвитку територій завдає значної шкоди навколишньому природному середовищу. Тому екологічні проблеми останнім часом у більшості розвинених країн світу суттєво загострюються. Їх вирішення на міжнародному рівні покликано забезпечити збалансованість соціально-економічного розвитку за умови збереження природно-ресурсного потенціалу і навколишнього природного середовища з метою задоволення потреб нинішніх і майбутніх поколінь.

Подолання екологічної кризи як реальної загрози національній безпеці країн потребує визначення завдання захисту навколишнього середовища і раціонального природокористування як пріоритетного.

В Україні перехід до стратегії стійкого розвитку господарства має супроводжуватися удосконаленням внутрішньої і зовнішньої еколого-економічної політики, прийняттям ефективних рішень щодо національної безпеки держави. Екологізація суспільного життя на засадах сталого розвитку і науково обґрунтоване використання природних ресурсів лежать в основі сучасної екологічної концепції розвитку розвинених країн.

Удосконалення механізмів державного регулювання природокористування на територіальному рівні набуває особливої актуальності з огляду на загальну спрямованість стратегії розбудови держави. Його значущість зростає в умовах децентралізації управління та підвищення ролі управління економічним, соціальним і екологічним впорядкуванням територій. Саме на регіональному рівні можна співставити структуру і масштаби

виробництва з структурою і обсягом інтегрального природоресурсного потенціалу, визначити пріоритети його використання.

Соціально-економічний прогрес і якість навколишнього середовища – це взаємопов'язані пріоритетні напрямки розвитку регіону, які доповнюють і підсилюють один одного. На цій інтегративній основі можна забезпечити адекватність інтересів економіки та екології при домінуванні екологічних критеріїв, вимог і показників. Перебудова суспільно-природних відносин на рівні регіону передбачає, насамперед, оцінку природоресурсного потенціалу, а також запровадження заходів щодо його ефективного і раціонального використання.

Науковий напрям: Управління організаціями публічної сфери

Лободенко К. В.

здобувач навчально-науково-виробничого центру

Національний університет цивільного захисту України,

м. Харків, Україна

РОЛЬ І МІСЦЕ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Політичні події останніх років у світі показали важливість ідеї прав людини в суспільстві і зв'язку їх із державною політикою. Цінність прав людини висувається на передній план у правовій політиці як на міжнародному рівні, так і всередині держави. Розробка теоретичних понять, пов'язаних з даними суспільно-політичним інститутом, набуває все більш актуального характеру. Відтак, при дослідженні правозахисної політики держави важливо визначити суб'єктів даного виду політичної діяльності, тобто коло потенційних учасників правовідносин і предметного закріплення їх суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

Для визначення суб'єктів, їх місця, статусу й юридичних характеристик необхідно побудувати відповідний алгоритм. У першу чергу, варто згадати найбільш поширений поділ суб'єктів державної політики, який отримав обґрунтування в межах фундаментальної науки, потім розглянути суб'єктів

правової політики і виділити з них ті, які мають безпосереднє відношення до захисту охоронюваних державою демократичних цінностей. Саме така дедуктивна логічна конструкція, на наш погляд, забезпечить розв'язання поставленого завдання.

Суб'єкти державної політики – це конкретно-політичні носії різноманітної політичної діяльності, спрямованої на завоювання, захист або використання влади з метою реалізації своїх інтересів. В їх ролі можуть виступати як індивіди, так і соціальні спільності, які самостійно розробляють і реалізують програми дій, спрямовані на досягнення певних політичних цілей за допомогою свідомої діяльності [1]. До суб'єктів державної політики відносять також соціально-політичні інститути як безпосередніх носіїв владних функцій у суспільстві.

За організаційно-правовою ознакою (формою створення й функціонування) суб'єктів державної політики поділяють на фізичних суб'єктів (громадян, політичних лідерів, високопоставлених осіб держави та ін.) і юридичних суб'єктів (суспільно-політичні організації, установи та заклади).

За напрямками державної політики її носіїв можна класифікувати, на суб'єктів внутрішньої політики (громадян, керівників, партії та ін.) і суб'єктів зовнішньої політики (народи, держави, їх спеціалізовані органи, міждержавні об'єднання тощо).

Суб'єкти державної політики класифікують також за ознакою первинності та вторинності їх політичної участі. У цьому випадку до першої групи належать громадяни (з різним політико-юридичним статусом) і такі соціальні спільності, як класи, нації, політичні еліти та інші соціальні групи. Щодо другої групи, то її представниками є суспільно-політичні інститути, а саме: держави, суспільно-політичні організації та рухи, міждержавні об'єднання тощо [2].

Можливе групування суб'єктів державної політики й за іншими ознаками. Проте розглядати їх недоцільно, оскільки вони мають необхідне наукове обґрунтування, більше того, отримали статус сформованих дослідницьких категорій. Разом із тим, слід розглянути найбільш поширені думки науковців з

приводе суб'єктів правової політики держави в контексті забезпечення національної безпеки.

На думку науковців [1; 2], до цих суб'єктів можна віднести президента, парламент, уряд, конституційний суд, депутатський корпус, парламентські комітети, наукові установи, регіональні органи державної влади та ін. Крім того, у формуванні правової політики держави в контексті забезпечення національної безпеки беруть участь громадські організації, рухи, об'єднання, громадяни, але не безпосередньо, а через представників, офіційні канали.

Вплив неурядових організацій на правозахисну сферу і ступінь «проникності» їхнього контролю, хоча є значно меншим, ніж державний, але цей вплив має очевидну тенденцію до зростання. В українському суспільстві помітним є запит на таку діяльність. Значна кількість громадян вважають, що громадські організації мають займатися, насамперед, захистом соціально вразливих груп, надавати людям юридичну та іншу допомогу в обстоюванні своїх прав і контролювати діяльність влади тощо.

Слід відзначити, що правозахисні організації розширюють простір своєї діяльності у сфері захисту прав людини та ствердились в загальній структурі громадських організацій. Разом із тим, інституції громадянського суспільства у своїй діяльності можуть шкодити інтересам суспільства, створюючи додатковий фон напруги в ньому. Крім того, варто враховувати те, що так уже склалося, що вітчизняні правозахисні організації залежать і від зарубіжних донорів. Тому актуальним завданням для України є вирішення цієї проблемної ситуації з метою забезпечення національної безпеки, що включає інтереси держави, суспільства й окремо взятої особистості.

Література:

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 692 с.

2. Самофалова О. Ю. Перспективи державної політики в сфері

правозахисту в умовах системної кризи влади в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ*. 2014. № 3 (22). С. 45–56.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України.

Лозинська Т. М.

*доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава, Україна*

ВКЛЮЧЕННЯ МІСТ ОБЛАСНОГО ЗНАЧЕННЯ ДО ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ

Міста обласного значення і обласні центри виявилися найменш активними, а навіть пасивними, у процесі об'єднання територіальних громад, у той час як саме вони є центрами економічної активності. Основні причини – недосконалість законодавства та відсутність економічних стимулів. Зараз бачимо, що на практиці створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) відхиляється від перспективних планів, що обумовлюється наявністю суб'єктивних чинників і прихованих намірів, які неможливо врахувати в процесі планування. Негативним наслідком цього стало створення неспроможних громад, виключення із процесу об'єднання окремих сільських і селищних рад, де домінували настрої скепсису та недовіри до влади, формування анклавів, які суттєво утруднюють управління в громадах. Що стосується міст обласного значення та обласних центрів, то їх громади визнавалися спроможними, мали прямі бюджетні відносини і податкові надходження, які сільські і селищні громади отримували лише після об'єднання, тому зацікавленість з боку керівництва міст щодо об'єднання була відсутня.

Доволі швидко ситуація змінилася: самостійні громади, слідкуючи за позитивними результатами децентралізації, почали виявляти бажання

доєднатися до вже створених ОТГ, а міста обласного значення відчули загрозу втрати контролю над приміськими територіями унаслідок створення навколо міст значної кількості ОТГ. Проте на заваді усунення допущених управлінських помилок стає законодавство, а саме Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1], який передбачав повторне здійснення повної процедури об'єднання у разі приєднання до ОТГ і міст обласного значення окремих громад. Завершення процесу децентралізації вимагало прискорення процесів об'єднання територіальних громад, що викликало необхідність удосконалення законодавчого забезпечення реформи децентралізації. У 2018 р. до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» вносяться зміни, які спрощують процедуру приєднання громад і по суті розблоковують процес укрупнення ОТГ і громад міст обласного значення [2].

Законом передбачається, що до проведення чергових місцевих виборів у разі приєднання до територіальних громад міст обласного значення вибори голів ОТГ не проводяться, а головою об'єднаної громади вважається міський голова міста, до територіальної громади якого відбулося приєднання. Спрощення процедури створення міських ОТГ на базі міст обласного значення, з одного боку, сприятиме більш ефективному використанню соціально-економічного потенціалу приміських агломерацій, а, з другого, викликає занепокоєння щодо виникнення корупційних ризиків, пов'язаних із відсутністю необхідності дотримуватися процедур базового закону. Керуючись положеннями Методики формування спроможних територіальних громад [3], обласні державні адміністрації та Рада міністрів Автономної Республіки Крим мали розробити проекти перспективного плану, спрямувати їх до обласних рад та Верховної Ради Автономної Республіки Крим для схвалення, а потім до Кабінету Міністрів України для затвердження, де було б чітко визначено ключову роль міст обласного значення та обласних центрів як потенційних центрів місцевих громад нової конфігурації.

На практиці розроблення та затвердження перспективних планів з включенням обласних центрів, міст обласного значення до складу новоутворених громад відбувається надто повільно, що обумовлено значними витратами часу на узгодження позицій керівників різних громад і врахування громадської думки. Для прикладу, у Полтавській області до схваленого обласною радою перспективного плану 8 разів вносилися зміни, у результаті чого запланована кількість ОТГ збільшилася з 57 до 70 одиниць, однак у затвердженому урядом перспективному плані області передбачено створення лише 54 громад. На січень 2019 р. урядом було затверджено 23 перспективні плани, практична реалізація яких потребує не лише часу, а й знаходження суспільного консенсусу, ресурсного забезпечення, формування стратегічного бачення щодо подальших перспектив функціонування ОТГ, створених на базі великих міст, унормування проблемних питань взаємодії міських і сільських громад, об'єднаних у спільну ОТГ тощо. У цьому контексті науковий інтерес викликають дослідження, спрямовані на виявлення потенційних втрат і вигід для громад міст обласного значення та обласних центрів, пов'язаних із створенням на їх базі об'єднаних територіальних громад.

Література:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157- VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/157-19>.

2. Про внесення змін до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» щодо добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ до територіальних громад міст республіканського Автономної Республіки Крим, обласного значення: Закон України від 03.04.2018 № 2379 – VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2379-19>.

3. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 №214

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.

Науковий напрям: Правове забезпечення адміністративно-територіальної реформи

Лях Ю. І.
*аспірант кафедри менеджменту
та публічного адміністрування
Харківського національного університету
міського господарства ім. О. М. Бекетова
м. Харків, Україна*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО- ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Сьогодні для України актуальним є реформування адміністративно-територіального устрою на засадах децентралізації, стратегічно необхідним визначено розробка ефективних напрямів трансформації даної реформи. Саме ці засади являються одними з ключових задач у час переходу країни на новий рівень соціально-економічного розвитку.

Задля трансформації адміністративно-територіального устрою було розпочато реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, цьому сприяли адміністративно-територіальна реформа та децентралізація публічної влади в Україні. Цей процес знайшов відображення у розпорядженні Кабінету Міністрів України № 333-р від 01.04.2014 р., а саме в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, метою якої є запровадження заходів щодо розроблення концептуальних пропозицій посилення відповідальності органів місцевого самоврядування за прийняття рішень, у разі, якщо ті порушують Конституцію та закони України; статус старост та їх вибори; розширення переліку послуг, які надаються через центри надання адміністративних послуг; забезпечення супроводження у Верховній Раді України проектів законів України, які необхідні для реалізації реформи; проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи; надання консультативно-

методологічної допомоги; запровадження в територіальних громадах (передусім в об'єднаних територіальних громадах) дільничних поліцейських і т. п. [1].

Згідно з Концепцією послідовно передбачалося: визначити територіальну основу організації місцевого самоврядування та державної виконавчої влади; розмежувати повноваження між органами місцевого самоврядування різних рівнів; розмежувати повноваження між місцевим самоврядуванням та виконавчою владою; визначити за кожним рівнем органів влади необхідний обсяг ресурсів; встановити відповідальність органів місцевого самоврядування перед виборцем і державою [2].

Впровадження реформи у практичну дію почалося з 2015 р., що супроводжувалося створенням об'єднаних територіальних громад. Їх перевагою було те, що вони стали наділені повноваженнями і додатковими ресурсними можливостями. Але, на жаль, не вистачало змін, які стосувалися б наділенням обласних і районних рад виконавчими органами, а також нормативно-правового затвердження розподілу повноважень між відповідними радами. У Постанові Верховної Ради України «Про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади» № 656-VIII від 31.08.2015 р. [3] передбачається низка змін до Конституції України, які сприяють ефективній та результативній адміністративно-територіальній реформі, а саме затверджується система адміністративно-територіальних одиниць з трьох рівнів, до якої належать громади, райони, регіони; передбачається, що на усіх рівнях влади у місцевому самоврядуванні повинні бути виконавчі органи місцевого самоврядування, при цьому реалізація їх діяльності має бути обумовлена чинними механізмами.

Досвід розвинених країн показує, що інститути префекти позитивно впливають на розвиток місцевих органів і країни в цілому. Вони активно і ефективно функціонують, наприклад, у Франції. Там формування інституту префектів зайняло досить тривалий час, це було пов'язано з ретельним відбором і підготовкою кадрового складу, визначенням їх функцій і обов'язків.

Тому в Україні вже сьогодні слід розпочати процес формування кадрового резерву для інститутів префектів. Необхідно визначитися з критеріями, за якими буде формуватися кадровий склад, тобто освіту та досвід службовців, розробити державні функції та компетенції для префектів задля ефективної і результативної діяльності даних інститутів.

Зміни в Конституції України щодо введення інститутів префектів, потребують наділення цих органів функцією нагляду, тобто має бути розроблений і запроваджений інструмент нагляду за законністю рішень органів місцевого самоврядування. Ці питання підіймалися українською делегацією на заході у Страсбурзі під час «круглого столу» у штаб-квартирі Ради Європи. Експерти, представники асоціацій місцевого самоврядування України обговорювали, «яким чином до конституційних змін та введення в Україні інституту префектів, забезпечити ефективність влади на місцях та нагляд за дотриманням законодавства органами місцевого самоврядування України» [4].

Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні передбачено розробка проектів та законодавчих актів, які удосконалюють правове регулювання механізму прямого народовладдя, а також встановлюються додаткові гарантії щодо дій органів самоорганізації населення. Передбачається створення сприятливих умов на правовому рівні щодо залучення населення до прийняття органами місцевого самоврядування управлінських рішень. На основі цього був розроблений проект Закону України «Про органи самоорганізації населення», він направлений на спрощення процедур стосовно проведення загальних зборів громадян за місцем їх проживання та підвищення ефективної роботи органів самоорганізації населення. Передбачається подолання певних правових прогалин стосовно заохочення місцевих жителів до активної участі у справах місцевого органу влади.

Закон України «Про органи самоорганізації населення» потребує удосконалення щодо визначення положень про право голосу, вибори, строки повноважень і відповідальності суб'єктів органів самоорганізації населення;

потребує спрощення процедура створення і удосконалення способу діяльності органів самоорганізації населення; необхідним є зменшення повноважень органів самоорганізації населення та підвищення рівня підзвітності місцевим органам влади.

У вересні 2018 року голова Верховної Ради України визначив пріоритети для парламенту, серед яких було просування реформи децентралізації та посилення місцевого самоврядування. На жаль до сьогодні не був затверджений жоден законопроект стосовно реформи місцевого самоврядування.

Нагальною потребою є прийняття Законопроекту №8051 «Про засади адміністративно-територіального устрою України». На його основі припускається декомунізація українського законодавства в адміністративно-територіальній устрій, в якому визначені порядок формування, запровадження нових процедур, що збігаються з Конституцією України та Європейською хартією місцевого самоврядування. Прийняття даного законопроекту сприятиме проведенню виборів до місцевих рад 2020 року вже на новій основі.

У травні 2018 року парламентом був відхилений законопроект «Про службу в органах місцевого самоврядування», сьогодні створений новий Законопроект №8369 «Про службу в органах місцевого самоврядування» з урахуванням попередніх зауважень. Положення цього законопроекту передбачають можливість залучення нових фахівців на місця, запровадивши нові підходи до вирішення кадрової проблеми, що має сприяти формуванню сталого складу працівників з належними умовами оплати праці.

Також, особливої уваги потребує Законопроект № 6150 «Про державну реєстрацію актів цивільного стану». Адже його сутність полягає у спрощенні процедури надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану і передачі цих повноважень на місцевий рівень, ці законодавчі зміни дозволяють наблизити послугу безпосередньо до громадян.

Отже, потрібно провести широку інформаційно-роз'яснювальну роботу з питань реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади; необхідно визначитися з формуванням нової територіальної основи

адміністративно-територіального устрою й реорганізацією діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування; значної уваги потребує формування законодавчої бази з питань діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на новій територіальній основі з визначенням їх повноважень та ресурсного забезпечення відповідно до вимог Концепції [5], що сприятиме переходу децентралізації на новий рівень розвитку.

Література:

1. Урядовий портал Кабінету Міністрів України [електронний ресурс]. Режим доступу: [http:// www.kmu.gov.ua/ua/npas/249350402](http://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249350402)
2. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/333-2014-p>
3. Постанова Верховної Ради України «Про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/656-19>
4. Урядовий портал Кабінету Міністрів України [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/do-vvedennya-institutu-prefektiv-mayemo-napracyuvati-mehanizm-naglyadu-za-zakonnistyu-rishen-oms-gennadij-zubko-u-radi-yevropi>
5. Кравців В. Реформа адміністративно-територіального устрою: результати, проблеми, подальші дії / Кравців В. С., Жук П. В. // Стратегічна панорама. – 2016. – № 10. – С. 104-112

Науковий напрям: Просторове планування територій та урбаністичні тенденції

Малюхова Ю.І.
*аспірант кафедри менеджменту
та публічного адміністрування
Харківський національний університет
міського господарства
імені О. М. Бекетова,
м. Харків, Україна*

ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРОЮ МІСТ

На становлення та розвиток системи управління інфраструктурою міст України впливає багато як позитивних, так негативних факторів. Виходячи з цього, держава потребує нових підходів та активізації інноваційних складових розвитку, додаткової фінансової підтримки і здійснення певних змін в законодавстві країни. Тому доцільним є запозичення світового досвіду країн-лідерів, що успішно застосували на практиці методи управління інфраструктурою міст, зокрема: Австралія, Нідерланди, Сінгапур та Японія.

В Університеті Нового Південного Уельсу, що знаходиться у Сідней (Австралія), здійснюють випробування першого у країні повністю інтегрованого в міське середовище комплексу рішень для «розумного» міста – Tamworth Smart City. Партнерами даного рішення стануть Providence Asset Group (PAG) і Міська рада Тамворті (Tamworth City Council). Використання існуючої інфраструктури IoT забезпечить безпроблемну інтеграцію пристроїв інтернет-речей в усі сфери життя громадян: від контролю побутових приладів до послуг комунальних служб, наприклад, служби управління відходами, освітленням і паркуванням. Також став можливим віддалений моніторинг пацієнтів у клініках або тих, хто знаходиться на домашньому лікуванні [2]. Слід враховувати, що даний проект в основі технології інтернет-речей (IoT) досить важливий не тільки для громадян міста, а для суспільства в цілому.

Протягом останнього десятиріччя у Нідерландах спостерігається тенденція впровадження «розумних міст» та інтеграції їх в систему управління інфраструктурою, адже міста стають «розумними» не тільки в тому, як вони можуть автоматизувати рутинні функції, що обслуговують конкретних людей, будівлі та системи руху, а й в тому, як вони можуть контролювати, розуміти, аналізувати та планувати місто для підвищення ефективності, справедливості та якості життя для своїх громадян у режимі реального часу [3].

Столиця Нідерландів, місто Амстердам, сьогодні є прикладом сучасного підходу до управління інфраструктурою, який був розроблений як «Life Lab of the City», що дозволяє компаніям перевіряти та демонструвати інноваційні продукти та послуги. Дане партнерство формує інфраструктуру знань і навчання серед усіх цих суб'єктів та забезпечує основу для конкретних проектів, спрямованих на сталу енергію, інноваційні рішення в галузі охорони здоров'я, кращу транспортну та цифрову участь для громадян. Для зменшення заторів на дорогах потоки руху регулюються в реальному часі за допомогою браузера GPS. Вуличне освітлення також регулюється від потоку людей на вулиці. В Амстердамі сформований департамент, який за допомогою статистичних даних відображає всі нагальні проблеми міста та одразу ж пропонує оптимальні шляхи їх вирішення.

Ватро відзначити, що цікавий підхід до управління інфраструктурою міст використовується у Сінгапурі, що через технології «розумних міст» підносить систему управління зовсім на новий рівень. У містах і маєтках HDB встановлюється технологія «HDB Town Framework», що зосереджена на чотирьох ключових вимірах: розумне планування; розумне середовище; розумне майно; розумний спосіб життя. Наприклад, розумна система міста контролює енергосистему, стан газопроводу та водопостачання і швидко реагує на надзвичайну ситуацію [4].

Слушно, що у Сінгапурі вже працюють «розумні транспортні засоби» – роботизовані автобуси. Також у місті встановлено систему моніторингу людей похилого віку, щоб забезпечити здоров'я і добробут своїх старших громадян.

Люди похилого віку або люди з обмеженими можливостями, використовуючи соціальну картку, мають змогу додати час до зеленого сигналу на переходах.

Технології зазначеної системи управління містом допомагають органам публічної влади прийняти правильне управлінське рішення, за допомогою запропонованих системою варіантів для забезпечення сталого розвитку та досягнення цілей економічно-ефективним чином.

На локальному рівні відбувається залучення приватних інвестицій у розвиток інфраструктури міст в Японії. Для цього Урядом протягом останніх років було змінено нормативно-правову базу у напрямку надання суспільних послуг та механізму державно-приватного партнерства. У результаті чого було створено систему так званого «ринкового тестування» для сприяння переведенню на ринкову основу частини суспільних послуг, суб'єктами надання яких традиційно були організації бюджетної сфери, підпорядковані Уряду або муніципальній владі. Цікавим досвідом є концесійні проекти по створенню парків відпочинку та спеціальних районів [1].

Отже, сучасна система управління інфраструктурою міст у розвинених країнах світу характеризується різними методиками та розробками, що спонукають до дій та стратегічного планування влади, які знаходяться на місцях, через посилення самоврядування, синергії громади та побудови громадянського суспільства. Однак, на сьогодні наукові дослідження щодо зазначеної проблематики є неповними та потребують подальшого аналізу функціонування системи управління інфраструктурою міст в умовах децентралізації та практичних рекомендацій щодо чіткого та цілісного планування.

Література:

1. Кириченко С. О. Використання світового досвіду задля розвитку соціальної інфраструктури в регіонах України / С. О. Кириченко // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський

політехнічний інститут». – 2016. – № 13. – С. 48-55. – Режим доступу: <http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/18206/1/10Kyrychenko.pdf>

2. У Сідней запускають водневу систему зберігання енергії і комплекс рішень для «розумного» міста [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.everest.ua/ai-platform/smart-city/u-sidneyi-zapuskayut-vodnevu-systemu-zberihannya-enerhiyi-i-kompleks-rishen-dlya-rozumnoho-mista/>

3. Batty M., Axhausen K.W., Giannotti F., Pozdnoukhov A., Bazzani A., Wachowicz M., Ouzounis G. and Portugali Y. (2012). Smart cities of the future. *European Physical Journal*, 214. P. 481–518.

4. Housing & Development Board [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www20.hdb.gov.sg/Aug2018/hdb-sales-launch-e.html>

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Меланченко Т.С.,
студентка спеціальності Публічне управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії м. Полтава, Україна
Науковий керівник: к.е.н., доцент Мирна О.В.

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УПРАВЛІННІ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

За оцінками економічних аналітиків упродовж останніх років простежується фактична кризовість стану практично всіх сфер соціально-економічного життя України, що опосередковано свідчить про низьку ефективність управління країною в цілому. Криза державного управління, і регіональним розвитком в тому числі, багатьма науковцями та практиками пояснюється системними недоліками процесу управління. Один з них пов'язаний з переплетінням функцій різних гілок влади на різних рівнях управління, а, отже, під час моделювання чи аналізу діяльності посадових осіб органів управління однією з центральних проблем є співвідношення централізації та децентралізації в ієрархічних структурах.

Місцеве самоврядування реалізується в межах одного або декількох населених пунктів. Органи місцевого самоврядування вирішують питання, пов'язані із затвердженням програм соціально-економічного і культурного розвитку, обласних і районних бюджетів і контролем за їх виконанням, а інші повноваження делегуються місцевим державним адміністраціям.

Неможливість використання загальних, уніфікованих для всіх територій методів проведення реформ децентралізації і реформи адміністративно-територіального устрою України викликає необхідність врахування їх територіальної специфіки. А це можливо за рахунок перенесення прав ініціативи і реалізації реформ на місцевий рівень, а саме – передати право приймати рішення і нести за них відповідальність безпосереднім суб'єктам економіки – підприємствам, а частину повноважень з регулювання економічного і соціального розвитку транспортувати з державного рівня на регіональний і місцевий. Проте держава завжди залишає за собою право регулювання економічних процесів на місцевому рівні. При цьому важливим є визначення і розподіл повноважень, відповідальності державних і місцевих виконавчих органів влади.

Формування демократичної моделі управління, становлення громадянського суспільства в українських реаліях сьогодення можливі лише за умови оптимального співвідношення централізації і децентралізації у сфері державного управління. Механізм взаємодії централізації і децентралізації виступає функціональною передумовою ефективності й конструктивності управління.

Централізація в управлінні фактично підкреслює замкненість системи управління, коли воно будується з єдиного центру в напрямку «зверху вниз» з дотриманням строгих принципів єдності та чіткості розпорядництва. Характерними рисами централізації є збільшення кількості рівнів в управлінській ієрархії, зосередження прийняття більшості рішень на верхніх рівнях управління, обмеження участі органів управління нижчих рівнів у прийнятті рішень [1].

Децентралізація в управлінні, навпаки, передбачає відкритість системи управління для рішень «знизу». Багато локальних рішень можуть прийматись на середніх і нижчих рівнях організаційної управлінської ієрархії без шкоди для інтересів системи, яка функціонує як єдине ціле. Система управління, в якій гармонійно враховані принципи централізації і децентралізації (досягнуто оптимальної пропорції між ними), є по суті відкрито-замкнутою. Централізація в державному управлінні покликана внести організуючий момент у функціонування органів державної влади, спрямовувати їх діяльність у русло реалізації єдиної державної політики. За умов посилення централізації законодавство часто не спрацьовує внаслідок відсутності належної взаємодії між органами виконавчої влади різних рівнів, а це зумовлює дезінтеграційні тенденції в різних сферах суспільної життєдіяльності [2, с. 27-28.].

Співвідношення централізації і децентралізації у сфері державного управління не просто сума двох складових, в яких збільшення одного елемента тягне за собою зменшення іншого. У цих відносинах має бути певний оптимум. Вирішити проблему оптимального і раціонального поєднання централізації і децентралізації покликана адміністративна реформа в Україні [2, с. 35 - 36].

Так, відповідно Кабінетом міністрів України 06.08.2014 року була затверджена Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. Підвищення ролі регіональної політики у функціонуванні української держави, поступовий перехід від короткострокового до середньострокового планування в галузі регіонального розвитку, підвищення вимог до подальшої децентралізації в ресурсному забезпеченні регіонального розвитку – все це вимагає вдосконалення управління у сфері регіонального розвитку.

У багатьох країнах одним із основних мотивів децентралізації є кращі перспективи місцевого розвитку. Це в повній мірі стосується й України. Розвиток, звичайно, можливий і без децентралізації, але перевага сильних органів місцевого самоврядування в більш ефективному управлінні, про що йшлося раніше, сприяє покращанню місцевих та регіональних проєктів розвитку. Місцеве самоврядування може усунути інституційні та юридичні

перешкоди і заохочує інноваційні форми вирішення місцевих проблем. Заходи з розвитку за участю громадян дозволяють планувати діяльність у відповідності до специфічних потреб місцевого населення [3, с. 58 - 59].

З метою покращання суспільних послуг насамперед потрібно якісно розподілити повноваження та сфери відповідальності між різними рівнями управління. Це стає можливим за умови чіткого визначення функцій та повноважень, які передаються від одного рівня влади до іншого, наприклад, від центрального уряду до органів місцевого самоврядування.

Самодостатність та автономія фінансових витрат щодо розподілу місцевих послуг дасть можливість органам місцевого самоврядування надавати якісні та доступні суспільні послуги у відповідності до потреб та пріоритетів територіальних громад. Органи місцевого самоврядування регулюють процеси надання послуг, зокрема, адміністративних, базуючись на коротко- та довготерміновому стратегічному плануванні, наприклад, у сфері регіонального розвитку.

У процесі створення нової децентралізованої системи управління необхідним елементом є поєднання загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів, врахування місцевої специфіки соціально-економічного, політичного та культурного розвитку.

Разом з тим на сучасному етапі в Україні першочерговим завданням є збереження унітарного державного устрою України з одночасною децентралізацією – важливою складовою оптимізації системи органів державної влади і місцевого самоврядування [4].

Отже, визначальними в умовах демократизації українського суспільства є реалізація цього процесу відповідно до існуючих міжнародних стандартів і сучасних потреб людини, трансформація системи влади і територіальної організації. Надмірне посилення центральної влади може спровокувати появу централізму, а результатами неконтрольованої самостійності регіонів можуть стати сепаратизм, руйнування державності. Тому доцільно продовжити пошук і забезпечення механізмів підтримки оптимального співвідношення між різними

рівнями влади, забезпечення територіальної цілісності, єдності територіально-політичних кордонів держави і прагнення регіонів реалізувати власний потенціал, надавати адміністративні послуги населенню та результативно впроваджувати в життя стратегії регіонального розвитку.

Література:

1. Борденюк В. І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії: [монографія]. К. : Парлам. вид-во, 2017. 185 с.

2. Гройсман В. Процеси централізації та децентралізації в сучасному державному управлінні // Державне управління та місцеве самоврядування. 2015. Вип. 2, С. 26-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2015_2_5.

3. Гладій В. І. Реформування системи місцевого самоврядування: досвід Вишеградської групи // Грані. 2015. № 12(1). С. 27-63. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_12%281%29__12.

4. Смирнова Т. С. Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні. К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2001. 262 с.

Науковий напрям: Ефективне використання місцевих ресурсів

Мороз С.А.

*старший науковий співробітник
навчально-науково-виробничого центру
Національного університету
цивільного захисту України
м. Харків, Україна*

ЗАЛЕЖНІСТЬ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВІД ФОРМИ ФІНАНСУВАННЯ ЇЇ ЗДОБУТТЯ: АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ АНКЕТУВАННЯ СТУДЕНТІВ З КИТАЮ

Постановка проблеми в загальному вигляді та аналіз останніх досліджень. Питання пошуку найбільш ефективної моделі фінансування функціонування як окремого закладу вищої освіти (ЗВО) так і сфери вищої

освіти в цілому, постійно перебуває у межах кола наукової уваги дослідників та фокусі професійної діяльності суб'єктів державного управління. Серед найбільш цитованих наукових праць відповідного змістовного спрямування слід звернути увагу на такі з них: «Особливості фінансування вищої освіти в Україні та інших країнах світу» (А.О. Касич, 2013); «Фінансування вищої освіти: диверсифікація джерел» (Л.С. Шевченко, 2013); «Проблеми фінансування вищої освіти в Україні в контексті забезпечення конкурентоспроможності» (І.О. Тарасенко та Т.М. Нефедова, 2013); «Стан і тенденції фінансування вищої освіти в Україні» (Ю.Ю. Бенедик, 2009); «Фінансування вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи» (В.В. Малишко, 2016); «Правові засади цільового використання фінансових ресурсів у сфері вищої освіти» (М.Н. Курко, 2010); «Фінансування вищої освіти України в контексті інтеграційних процесів» (Т.В. Лапіна, 2008); «Нормативно-правове забезпечення фінансування вищої освіти в Україні» (М.Н. Курко, 2010); «Деякі методичні питання фінансування вищої освіти в Україні» (А.З. Підгорний та Т.С. Королева, 2002); «Адаптація зарубіжного досвіду державного фінансування вищої освіти» (А.О. Дегтяр, 2010) тощо. Переважна більшість наукових досліджень відповідного змістовного спрямування зосереджена на розв'язанні проблем методологічного рівня та вирішенні питань теоретичного характеру, тим самим залишаючи по за увагою деякі практичні аспекти їх прояву. Наприклад, питання визначення (встановлення) причинно-наслідкових зв'язків між об'єктом фінансування та динамікою зміни його якісних характеристик все ще залишається відкритою для подальших наукових пошуків. Про практичну значущість відповідних питань для подальшого розвитку системи вищої освіти свідчить, у тому числі і факт неабиякої уваги органів державної влади до їх вирішення. Наприклад, серед програмних напрямів Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, заходи щодо формування ефективної політики у сфері освіти визначені на рівні найбільш актуальних та значущих [4].

Формулювання мети публікації. Аналіз проблематики залежності якості вищої освіти від джерел та обсягів її фінансування, з огляду на складність та багатогранність прояву її змісту, має декілька відносно самостійних напрямів у розбудові наукових пошуків, наприклад, виявлення залежності між обсягами фінансування галузі вищої освіти та: зростанням ВВП країни; підвищенням рівня життя громадян; рівнем позиціонування ЗВО у межах міжнародних університетських рейтингах тощо. З огляду на обмеженість обсягу цієї публікації вважаємо за можливе зосередити увагу на тому з них, зміст якого пов'язано з аналізом думок студентів, як безпосередніх учасників навчального процесу та одержувачів освітянської послуги, щодо залежності якості вищої освіти від форми фінансування її отримання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливістю саме цієї нашої публікації є той факт, що у якості респондентів нами були обрані студенти Institute of International and Comparative Education at Beijing Normal University (China). Анкетування студентів цього Інституту стало можливим внаслідок реалізації домовленостей між учасниками неформального наукового колективу вітчизняних та зарубіжних науковців щодо проведення позагрантового (відсутність будь-якої фінансової підтримки з боку державних, комерційних та громадських інституцій) дослідження «Оцінка якості вищої освіти». Залишаючи по за увагою аналіз змісту та практики реалізації механізму пошуку зацікавлених в участі у проекті осіб, відповідний напрям наукової роботи так само як і обґрунтування наших вподобань щодо вибору саме студентів китайського університету, нами було викладено у межах попередніх напрямів наукових досліджень [2, 3], перейдемо безпосередньо до презентації отриманих нами результатів.

Одне з питань опрацьованої відповідно до методичних порад С. Судмана, та Н. Брадбурна [5] анкети було сформульовано авторами дослідження у вигляді «Чи залежить якість вищої освіти від форми фінансування її отримання»? За своєю формою це питання було закритим, а отже респондентам було запропоновано обрати відповідь з визначеного переліку. За результатами

аналізу ми отримали такі результати: 92% опитаних вважає, що бюджетна форма фінансування навчання здатна забезпечити більш високу якість вищої освіти за умови її порівняння з контрактною; 8% респондентів переконані в тому, що якість вищої освіти не залежить від форми фінансування її здобуття; жоден з респондентів не погодився з тим, що контрактна форма фінансування навчання здатна забезпечити більш високу якість вищої освіти за умови її порівняння з бюджетною.

Висновки. Результати аналізу відповідей китайських студентів щодо визначення значущості форми фінансування здобуття вищої освіти для забезпечення її якості дозволили сформулювати такі основні висновки.

По-перше, достатньо несподіваним для організаторів дослідження, особливо в контексті рішення Уряду Китаю (2014 рік) щодо відкриття ринку освітніх послуг для надходження іноземних інвестицій у тому числі й у сферу вищої освіти, виявився факт відсутності серед респондентів тих з них, які б погодились з твердженням про те, що використання контрактної форми фінансування навчання здатне забезпечити більш високу якість вищої освіти за умови її порівняння з бюджетною формою фінансування. Іншими словами, ігнорування респондентами потенціалів контрактної форми фінансування навчання для забезпечення якості вищої освіти, свідчить про їх високу оцінку рівня значущості держави у забезпеченні ефективності функціонування системи забезпечення ЗВО якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. Про це свідчить і той факт, що переважна більшість респондентів (92%) переконані у тому, що використання бюджетної форми фінансування навчання здатне забезпечити більш високу якість вищої освіти за умови її порівняння з контрактною формою фінансування.

По-друге, за умови повного не сприйняття (0%) респондентами твердження про те, що використання контрактної форми фінансування навчання здатне забезпечити більш високу якість вищої освіти за умови її порівняння з бюджетною формою фінансування, дещо дивним виглядає той факт що 8% студентів переконані у відсутності залежності між якістю вищої

освіти та формою її фінансування. Разом з тим, можемо припустити що саме ця частка студентів не заперечує, принаймні гіпотетичну можливість факту, ефективності приватного капіталу у забезпеченні якості вищої освіти. Отже, з огляду на результати аналізу відповідей студентів з Китаю, можемо стверджувати про значну роль держави у забезпеченні якості вищої освіти у межах азійської моделі розбудови її системи. Разом з тим, зростання рівня відкритості китайського суспільства, у тому числі й у межах процесів інтернаціоналізації вищої освіти Китаю, може з часом вплинути на зміну думки представників суспільства щодо залежності якості вищої освіти від форми фінансування її отримання. Не дивлячись на можливість зміни думки респондентів щодо запропонованого об'єкту уваги, можемо стверджувати про те, що саме визначальна роль держави у забезпеченні якості вищої освіти забезпечила можливість її системі позиціонувати на рівні кращих світових моделей у межах міжнародних рейтингів.

Вище наведені висновки не вичерпують порушеної проблематики, а лише створюють підґрунтя для подальшого її розвитку. Серед перспективних напрямів організації наукових пошуків, на нашу думку можуть бути ті з них, змістовне спрямування яких пов'язано з порівнянням думок студентів з Китаю та тих студентів, які навчаються у межах європейського простору вищої освіти. Для тих з представників наукової громадськості які зацікавились можливістю використання методу компаративістики саме для дослідження питань залежності якості вищої освіти від форми її фінансування, радимо звернути увагу на відповідні результати нашого аналізу щодо думки латвійських студентів [1].

Література:

1. Мороз С.А. Залежність якості вищої освіти від форми фінансування її здобуття: аналіз відповідей європейських студентів та напрями вдосконалення механізмів державного управління освітянською галуззю / С.А. Мороз //

Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 30 листопада 2018 р. – Дніпро, 2018. – С. 457–461

2. Мороз С.А. Напрями вдосконалення механізмів державного управління системою вищої освіти та її якістю: обґрунтування можливості використання латвійського досвіду / С.А. Мороз, В.М. Мороз // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2018. – №4. – С. 45–61

3. Онлайн опитування студентів у системі забезпечення якості вищої освіти [електронний ресурс] / В.М. Мороз, В.П. Садковий, В.М. Бабаєв, С.А. Мороз // Інформаційні технології та засоби навчання. – 2018. – №6. – Режим доступу: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2415>

4. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плани пріоритетних дій Уряду / Програма діяльності Уряду // Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/programa-diyalnosti-uryadu/serednostrokovij-plan-prioritetnih-dij-uryadu-do-2020-roku-ta-plan-prioritetnih-dij-uryadu-na-2017-rik>

5. Thinking About Answers: The Application of Cognitive Processes to Survey Methodology / S. Sudman, N. Bradburn, N. Schwarz. - San Francisco: Jossey-Bass, 2010. – 322 p.

Науковий напрям: Просторове планування територій та урбаністичні тенденції

Муха Т.О.
здобувач вищої освіти ступеня кандидата архітектури, асистент кафедри містобудування Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, м.Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖІ АГРОРЕКРЕАЦІЙНИХ ЕКОПОСЕЛЕНЬ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Урбанізація сьогодні набуває значних розмірів, що призводить до якісних змін навколишнього середовища. Соціально-економічна, функціонально-

планувальна та екологічна трансформації не тільки міського, але й сільського середовища, створює проблеми для повноцінного розвитку населених пунктів, зокрема сільських поселень з агрорекреаційною функцією.

В процесі дослідження [1] виявлені основні закономірності формування функціонально-планувальної організації агрорекреаційних екопоселень в процесі їх розвитку, визначені основні структурні елементи та принципи їх взаємодії в залежності від характерних чинників, а також сформувані пропозиції та рекомендації щодо перспективного проектування агрорекреаційних екопоселень.

На прикладі окремих адміністративних районів Полтавської області представлені особливості формування мережі агрорекреаційних екопоселень. Зважаючи на наявні природні ресурси, рівень їх збереження, а також особливості агровиробничого розвитку найбільш характерним можна вважати Котелевський та Шишацький адміністративні райони.

Відповідно до таксономічної структури територіальної організації агрорекреаційних екопоселень [1, с.146] визначені основні рівні функціонально-планувальної організації мережі агрорекреаційних екопоселень.

Агрорекреаційні екопункти (V рівень системи агрорекреаційних екопоселень) визначені як складові мережі агрорекреаційних екопоселень: окремі малі або середні сільські населені пункти – агрорекреаційні екопоселення (агровиробничі, агрорекреаційні та рекреаційні екопоселення) та окремо розташовані агрорекреаційні екозаклади (екоагрокотеджі, фермерські садиби, агрорекреаційні екопарки тощо).

Агрорекреаційний екоцентр (IV рівень системи агрорекреаційних екопоселень) визначено як великий населений пункт – агрорекреаційне екопоселення (агровиробничі, агрорекреаційні та рекреаційні екопоселення), розташований поряд з цінними аграрними та рекреаційними ресурсами, де сформувалася мережа екоагросадиб і екоагропансіонів (агрорекреаційних екопунктів).

Агрорекреаційний ековузол (ІІІ рівень системи агрорекреаційних екопоселень) визначений як сукупність агрорекреаційних екопунктів, згрупованих навколо агрорекреаційного екоцентру в межах певної компактної території.

Агрорекреаційний екорайон (ІІ рівень системи агрорекреаційних екопоселень) визначений як однорідна в природно-етнокультурному плані територія зі сформованою мережею агрорекреаційних екопоселень.

Агрорекреаційний екорегіон (І рівень системи агрорекреаційних екопоселень) визначений як велика природна етнокультурна адміністративна територіальна одиниця, до якої входять від одного до декількох адміністративних областей, що характеризуються схожістю природно-ландшафтної будови, історико-культурного та соціально-демографічного та економічного розвитку, способом ведення агродіяльності, визначеними інфраструктурними зв'язками та іншими факторами.

Особливості формування мережі агрорекреаційних екопоселень в межах адміністративних районів можуть бути прийнятими і для утворення такої мережі в межах ОТГ (внутрішньорайонних, міжрайонних). Наприклад Шишацька ОТГ поєднує в собі близько 80% території району.

Отже, розглянуті особливості формування агрорекреаційних екопоселень залежать від природних ресурсів, наявної мережі рекреаційних закладів та інфраструктури, необхідної для їх функціонування. Виділені ієрархічні рівні територіальної організації агрорекреаційних екопоселень (на прикладі Котелевського району) є складовою частиною загального процесу формування агрорекреаційних територіальних поєднань, що утворюють важливі структурні ланки агрорекреаційних екосистем різного типу і масштабу.

Література:

1. Муха Т.О. Про окремі підходи з формування агрорекреаційних комплексів. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*: наук.-техн. збірник / відпов. ред. М.М. Дьомін. Київ, КНУБА, 2016. Вип. 42. С. 189–193

2. Муха Т.О. Особливості формування мережі агрорекреаційних екопоселень. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*: наук.-техн. збірник / відпов. ред. М.М. Дьомін. Київ, КНУБА, 2018. Вип. 51. С. 293–298

3. Муха Т.О. Закономірності формування просторової структури агрорекреаційних екопоселень. *Сучасні проблеми архітектури і містобудування в умовах міжнародної інтеграції*: матеріали міжнар. наук.-техн. конф., Харків, 27–28 листопада 2014 р.: тези доповідей / ред. кол.: Древаль І.В. (відповід. ред.), Жмурко Ю.В., Вітченко Д.М. та ін.. Харків: ХНУМГ, 2014. С. 280–282

4. Муха Т.А., Занина В.Г. Особенности формирования агрорекреационных экокомплексов в пределах малых населенных пунктов. *Город в зеркале наук – 2015*: матер. всерос. науч-практич. конференции, 21–22 мая 2015 г., Санкт-Петербург / под ред. Л.В. Балтовского, Е.А. Соловьевой, Санкт-Петербург, СПбГАСУ, 2015. С. 59–63 (РІНЦ SCIENCE INDEX.)

5. Муха Т.О. Функціонально-планувальна організація агрорекреаційних екопоселень (на прикладі Полтавської області) : дис.. на здобуття наук. ступеня кандидата архітектури : 18.00.04. / Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова. Харків, 2019. 231 с.

Науковий напрям: Управління організаціями публічної сфери

Нагаєв В. М.

д-р пед. наук, професор кафедри менеджменту і адміністрування Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва м. Харків, Україна

МОДЕЛЬ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ДЕРЖАВНОГО ДІЯЧА В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Управлінська діяльність стає одним із важливих чинників ефективного функціонування системи публічного адміністрування. Це спричиняє потребу якісного оновлення корпусу державних службовців, підвищення рівня їхньої

управлінської культури в контексті сучасних змін в системі соціальної відповідальності та необхідності впровадження гуманістичної парадигми державного управління.

Поняття «управлінська культура державного службовця» формується на перетині культурологічної, управлінської, психологічної та соціальної наукових галузей, які обумовлюють, пояснюють та структурують суспільний розвиток держави. Управлінська культура в системі публічного адміністрування розглядається як динамічне складне системне особистісне утворення, яке об'єднує в собі сукупність професійних компетентностей (необхідних знань, умінь, світоглядних спрямувань, особистісних якостей і способів мислення) та морально-етичних якостей (демократичність, толерантність, здатність до компромісу, етичність, культурна освіченість та ін.), що забезпечують ефективне ведення державницької діяльності на принципах адміністративного менеджменту шляхом технологічного виконання управлінських функцій [1, с. 110].

Формування управлінської культури базується на соціокультурній та соціально-ідеологічній основі в межах освітнього процесу з урахуванням вимог суспільства та пріоритетів, окреслених у державних нормативно-правових документах та реалізованих у змісті фахової підготовки фахівців з публічного управління та адміністрування. Сформована управлінська культура в системі публічного адміністрування передбачає володіння фахівцем якісно новим управлінським мисленням (глобальністю та нелінійністю), здатністю до реалізації державницьких функцій; вміннями саморегуляції та раціонального використання часу, системним володінням сучасними знаннями, здатністю до засвоєння і впровадження у соціальне середовище інноваційних державних пропозицій та проектів. Формування управлінської культури передбачає необхідність підготовки кадрів в системі публічного адміністрування спроможних транслювати в існуючу патерналістичну культуру державницьких структур сучасну ідеологію управління для вирішення проблем креативного управління соціально-політичними системами [2, с. 11].

Управлінська культура в системі публічного адміністрування як складова загальної культури суспільства, визначається як сукупний показник управлінського досвіду, рівня управлінських знань та почуттів, зразків поведінки та функціонування суб'єктів державного управління, певна інтегральна характеристика стану управління в Українській державі. Нині управлінська культура в системі публічного адміністрування набуває нового статусу: стає реальною управлінською поведінкою, діями людей, способом спілкування, що матеріалізується в інтелектуальних, організаційних, інформаційних, управлінських технологіях і продуктах. Розглядаючи управлінську культуру в контексті професійної діяльності фахівців з публічного управління та адміністрування, необхідно враховувати зміст цієї діяльності та зіставлення з особливостями її виконання. Система публічного адміністрування є складною системою, яке забезпечує значний вплив на розвиток національної економіки, що характеризується економічною привабливістю та соціальним значенням. Отже, ми переконані, що професіоналізм сучасного державного діяча вимагає радикальної переорієнтації на гуманістичну доміную, на пошук шляхів розширення об'єктивного протиріччя між технократизмом і гуманізмом. При цьому соціально-технологічні знання стають найважливішими елементами управлінської культури в системі публічного адміністрування XXI століття.

Професійно-управлінську культурну компетентність фахівців сфери публічного адміністрування доцільно розглядати як поліструктурне, системне особистісне утворення, що інтегрує знання про соціум, ознаки національної (професійної, правової, управлінської, етичної, організаційної) культури; знання щодо управлінської культури; містить сукупність ціннісних орієнтацій; передбачає вміння застосовувати набуті соціокультурні знання під час фахової діяльності; формує готовність до ефективної взаємодії та співробітництва в процесі здійснення завдань публічної політики, здатність адекватно реагувати на зміни в соціальній і професійній сферах [3; 4].

Сформована в результаті навчання професійна компетентність у сфері управлінської культури має складатися з трьох компонентів: 1) мотиваційно-

ціннісного, 2) когнітивно-процесуального та 3) особистісно-рефлексивного. Мотиваційно-ціннісний компонент поєднує в собі сукупність якостей і потреб у вдосконаленні пам'яті, мислення, творчих здібностей. Він передбачає наявність індивідуальної системи цінностей та етичних норм, володіння науковими методами і формами пізнання, позитивне ставлення та пізнавальний інтерес до здійснення управлінської діяльності в публічній сфері через активну пізнавальну діяльність. Когнітивно-процесуальний компонент визначає якість управлінської діяльності. Він містить систему знань, умінь та професійних навичок щодо формування управлінської культури і проявляється в готовності самостійно приймати науково-обґрунтовані державницькі рішення. Особистісно-рефлексивний компонент відображає готовність і здатність державного діяча до самонавчання та саморозвитку, наявність високих морально-етичних норм та демократичних цінностей та особистих якостей з урахуванням тенденцій соціально-економічного розвитку сучасного суспільства.

Враховуючи результати проведеного аналізу пропонуємо в системі публічного адміністрування такі заходи з удосконалення механізмів формування управлінської культури:

- при розробці довгострокової стратегії розвитку управлінської культури особливу увагу необхідно приділити питанню підвищення трудової активності, продуктивності праці та постійному розвитку професійної компетентності державних службовців;
- державницькі структури мають розробити програми розвитку кадрового потенціалу із зазначенням центрів функціональної відповідальності;
- удосконалення мотиваційної складової управлінської культури також припускає удосконалювання оперативного управління, автоматизації та інформатизації, організації робочих місць, створення сприятливих умов праці;
- вагомими організаційними чинниками формування управлінської культури є раціональний розподіл обов'язків, організаційне закріплення

процесів поділу та кооперації праці, розстановка кадрів по ланках системи державного управління, нормування управлінської праці;

- одним із пріоритетних напрямків підвищення рівня управлінської культури є забезпечення прозорості кадрової політики. Вважаємо за необхідне проведення постійних соціологічних досліджень із визначення мотиваційних потреб та ціннісних орієнтацій державних службовців.

Література:

1. Нижник Н. Управлінська культура: теоретичне поняття чи управлінська поведінка. / Н. Нижник // Політичний менеджмент. - № 5, 2005. - С.103-113.

2. Писаренко Ж.А. Культурологічні засади державного управління: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / Ж.А. Писаренко. – Х., 2011. – 20 с.

3. Публічне адміністрування в Україні: навч. посібник / В. Б. Дзюндзюк, Н. М. Мельтюхова, Н. В. Фоміцька та ін. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. – 305 с.

4. Яшник С.В. Сутнісна характеристика управлінської культури фахівців аграрної галузі / С.В.Яшник // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». - Київ, 2012. - Вип. 175. - Ч. 2. - С. 265-274.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України.

Напльоків Ю.В.

Аспірант кафедри менеджменту
і публічного адміністрування
Харківського національного університету
міського господарства ім. О.М. Бекетова
м. Харків, Україна

MAINTAINING OF EFFECTIVE PUBLIC GOVERNING THROUGH A SOCIAL DIALOGUE

A feedback of a system maintains its functionality and allows achieving an established goal. A wrong or weak feedback can decrease effectiveness of the system and eventually destroy it. A social dialogue provides a feedback for the social system and presents communication between the state authority (SA) and the civil society (CS).

A social dialogue is critical in public governing because it provides exchange of information between the SA and the CS when they have to tell truth and be able to listen to each other. This communication channel should be open enough in order to lead the system properly based on establishing of understanding between the CS and the SA. Regional features and change of the environment requires a flexible approach to centralization or decentralization in the context of delegation of leadership power between the SA and the CS [1, p. 170]. A wrong delegation of power, lack of trust and confidence between the SA and the CS make the system not competitive in the complex and dynamic environment.

Nonprofessional and non-honest leadership can decrease the social dialogue because of differences in interests of a leadership authority and people, absence of “a codex of dignity,” as powerful unwritten rule of behavior, and an ability of people to announce a moral shame to a leadership that does not follow to this codex. A period of transition of the system can create a chaos in human minds because of the need to refuse from obsolete rules and norms when new ones are not created yet.

In spite of this moral unity of the CS and the SA can define successful public governing. It is possible to suppose that coincidence of beliefs and values of the SA

and the CS can join them and create a positive resonance or synergy effect. It can generate an extra energy that can create a new system structure correctly and quickly especially in a period of transition when the system is ductile. Also, “the feeling of joy and unity creates a social group whose members can be separated by thousands of kilometers...Such emotional experiences are akin to patriotic experiences that unite the whole nation [2, p. 314].”

“Social dialogue is an instrument based on the ‘moral obligation’ of the social partners: trade unions, employers’ organizations and the state (represented by the government), designed to fulfill the main social rights and agreements [3, p. 5].” Thus, “moral obligation” can become an essence of the problem. It can be explained from the position of vulnerability of the system in the period of transition when physical and mental parts of the system change. Moral aspects start changing because of transition from current set of values [4, p. 177] to a new one. In the period of chaotic transition there are no stable values accepted by all and communication becomes a powerful leadership tool on one hand and vulnerable also on the other hand.

Different players (interior and exterior), including non-state actors, can use communication in their interests. The use of current weaknesses, as a tool to get advantages or to promote own interests, creates a hybrid threat. Players use available ways and means to achieve their goals in the framework of four domains such as “Diplomacy, Information, Military, and Economy.” Additionally, technological development and innovations change the environment and generate the need of adaptation for any system. Moreover, social engineering starts working in a cognitive domain to use human psychological vulnerabilities. As a result of this, people become participants of a virtual informational game that influences on their consciousness.

Based on the analysis above it is possible to observe a paradox of feedback in conditions of complex and dynamic environment. On one hand, the system should be open through communication channels in order to be flexible and react to environmental change as soon as possible. On the other hand, increasing

communication and openness can make the system vulnerable under influence of big amount of actors.

“Moral obligation” based on national interests can join the SA and the CS in one team that will make right decisions through divergent and convergent processes in thinking. It can help to deal with the paradox of the feedback. Also “moral obligation” can maintain a communication flow that will facilitate achieving an established goal.

Thus, one of the main tasks of public governing is to delegate leadership power between the SA and the CS properly through a social dialogue. It has to provide an effective leadership in the complex and dynamic environment. In spite of possible differences between the SA and the CS both have to join their efforts in order to achieve the end-state in the context of support of national interests.

The need of adaptation of the system to a changeable environment forces creating an approach that will provide a possibility to change not only physical, but also mental parts of the system. It can be based on constant feedback of the system through uninterrupted learning, holding of “moral obligations” and social dialogue between the SA and the CS.

References:

1. Напльоков Ю. A model of delegation of leadership between the state authority and the civil society (Модель делегування керівництва між державною владою та громадянським суспільством) / Ю. Напльоков // Публічне урядування: зб. наук. пр. – К. : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2018. – № 5 (15) – С. 167-187. Retrieved from: <http://pub-management.com/index.php/about/article/view/109/94>

2. Тихомирова С. Эмоции коллективного субъекта. Retrieved from: http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=2ahUKEwjQ2Y_U3NzgAhUQwsQBHa9ZA4QQFjABegQIBxAC&url=http%3A%2F%2Fwww.ipras.ru%2Fengine%2Fdocuments%2Fdocument6942.pdf&usg=AOvVaw17g8rLAGiRasme26iPa58-

3. Vnuchko S., Ilchenko B. and V. Roi. How to set up effective social dialogue in Ukraine? Ukrainian National Platform of the Eastern Partnership. Civil Society Forum.

4. Напльоков Ю. The archetypal foundations of value choice in the process of adaptation to the modern society (Архетипні основи ціннісного вибору в процесі адаптації до сучасного суспільства) / Ю. Напльоков // Публічне урядування: зб. наук. пр. – К. : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2018. – № 4 (14) – С. 171-183. Retrieved from: <http://pub-management.com/index.php/about/article/view/109/94>

Науковий напрям: Просторове планування територій та урбаністичні тенденції

Немчук П. В.
науковий співробітник
ННЦ “Інститут аграрної економіки”

ЗМІНИ СТРУКТУРИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД РІВНЯ УРБАНІЗАЦІЇ

Скорочення сільськогосподарських угідь в слабо та середнє урбанізованих групах склали 0,3% в порівнянні з показником 1999 року, а в групі високо урбанізованих суб'єктів 0,5%. Понад 60% від загальних втрат сільськогосподарських угідь припадають на високо урбанізовані суб'єкти та агломерації.

Загальне скорочення площі ріллі в Україні за період з 1999 по 2018 рр. 4 рази перевищує скорочення площ сільськогосподарських угідь. На частку Слабо урбанізовані суб'єктів припадає лише 3% від загальних змін в країні, але при цьому відсоток зміни склав мінус 4,7%.

У міру зростання рівня урбанізації відносні показники скорочення площ ріллі знижуються, але тим не менше вони вище, ніж показники зменшення площ сільськогосподарських. При цьому потрібно відзначити, що в більш

урбанізованих групах частка ріллі в складі сільськогосподарських угідь вище, ніж в менш урбанізованих групах: [1]

Посівна площа скоротилася за період з 1999 по 2011 рр., що майже в 13 разів, ніж скорочення сільськогосподарських угідь і в 3 рази менше, ніж абсолютне скорочення площ ріллі. Найбільші скорочення посівних площ спостерігалися в високо урбанізованих суб'єктах.

У високо урбанізованих суб'єктах сільського господарства з одного гектара сільськогосподарських угідь незначно перевищує аналогічний показник для середнє урбанізованих суб'єктів, але, тим не менш, він росте, незважаючи на втрати сільськогосподарських угідь. Зростання склало 32%. При цьому вихід продукції сільського господарства в високо урбанізованих областях нижче, ніж в середнє урбанізованих, хоча в 1999 році він був вище. Це пов'язано з тим, що за минулі роки в високо урбанізованих областях крім вибуття сільськогосподарських угідь, змінилася структура виробництва продукції сільського господарства, а саме скоротилася частка продукції рослинництва. [2] Потрібно відзначити, що така тенденція характерна тільки для групи високо урбанізованих суб'єктів. У слабо і середнє урбанізованих групах частка продукції рослинництва зросла, а в агломераціях залишилася без змін.

При цьому високо урбанізовані суб'єкти та агломерації справили 35% всього сільського господарства країни в 2018 році, що на 6 нижче, ніж в 1999 році. Також в більш урбанізованих суб'єктах країни

Були проаналізовані зміни в структурі використання сільськогосподарських земель в підгрупах з виділенням суб'єктів з низькою і високою концентрацією міського населення в великих містах, суб'єктів в зоні впливу.

В результаті аналізу змін площ сільськогосподарських угідь було виявлено, що найбільші скорочення відбулися не в підгрупах суб'єктів з високою концентрацією міського населення в великих містах.

Найзначніші скорочення відбулися в Київській агломерації, що становить більше третини від загальних змін сільськогосподарських угідь в країні.

Найбільші скорочення площ ріллі відбулися в менш урбанізованих суб'єктах – Слабо урбанізованих суб'єктах і середнє урбанізованих суб'єктах (за винятком середнє урбанізованих суб'єктів).

Як було виявлено вище, у міру зростання рівня урбанізації скорочення площ посівів зростають [3].

Використовуючи інші показники, що характеризують землекористування та сільське господарство в Україні, не було виявлено залежності між рівнем концентрації міського населення в великих містах і змінами в структурі використання сільськогосподарських земель. Найкращі показники спостерігаються в середнє урбанізованих суб'єктах: другі за величиною високі значення показників продукції сільського господарства з одного гектара сільськогосподарських угідь, рівень фактично використовуваних сільськогосподарських угідь склав 80% не дивлячись на досить високі показники скорочення площ сільськогосподарських угідь, також в цих суб'єктах найвищі значення індексу виробництва продукції сільського господарства. [4]

Таким чином, змін в структурі використання земель, що стався в Україні за період з 1999 по 2018 рр., Було виявлено, що з ростом рівня урбанізації суб'єктів, який характеризується показником частки міського населення, скорочення площ сільськогосподарських угідь та посівних площ збільшуються. Динаміка площ ріллі зворотна, тобто в більш урбанізованих групах показники скорочення площ ріллі менше, але вище показник частки ріллі в складі сільськогосподарських угідь. Також простежується зв'язок між значеннями таких показників як частка фактично використовуваних сільськогосподарських угідь, вихід продукції сільського господарства з одного гектара сільськогосподарських угідь, середньозважений індекс виробництва продукції сільського господарства чим вище рівень урбанізації (частка міського

населення), тим нижче показники виробництва продукції сільського господарства і рівень фактично використовуваних частин.

Література:

1. Креснікова, Н.І. Система землекористування/ Н.І. Креснікова. – М.: Видавництво «Фоліум», 2006.
2. Наймарк Н.І., Полян П.М. Проблеми вивчення міських агломерацій. Збірник статей. М. ІГАН 1988. - 210 с
3. Гукалова І.В., Омельченко Н.В. Категорія «урбанізація» у понятійній площині соціальної географії та інших наук // Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки. Том 20, Вип. 2(24). – 2015. – С.96-109 (0,8 д.а.)
4. Буряченко А. Урбанізаційні фактори економічного росту / А. Буряченко // Ринок цінних паперів України. – 2013. – № 7–8. – С. 13–23

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України.

Панасенко Д. І.
*здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Зв'язки з громадськістю» спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»,
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава, Україна*

НАЛАГОДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В ШИШАЦЬКІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ (ОТГ) ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Як відзначають науковці, питання управління твердими побутовими відходами в місцевих громадах набувають все більш пріоритетного значення, оскільки їх вирішення пов'язано з поліпшенням якості життя [1]. Автори досліджень наводять невтішну статистику: «На сьогодні, в Україні утворюється

понад 52 млн м³ твердих побутових відходів щорічно або близько 10 млн тон, більша частина з яких (понад 93%) захороняються на 5434 звалищах і полігонах загальною площею понад 8575 га» [там само, с. 6].

В населених пунктах звичним явищем стає утворення стихійних звалищ поблизу житла: в лісосмугах, на вигонах, біля покинутих і зруйнованих виробничих приміщень, а також забруднення довкілля сміттям, яке важко і довго розкладається в природніх умовах; зливи нечистот в природні водойми тощо. Питання утилізації відходів життєдіяльності та господарської діяльності людей давно вийшли за межі лише місцевого значення і стали об'єктами державної політики, про що свідчить прийняття таких законів, як, наприклад, Закон України «Про відходи» [2] чи Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3]. У Полтавській області на виконання цих та деяких інших нормативних актів (Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року») затверджено Комплексну програму поводження з твердими побутовими відходами у Полтавській області на 2017-2021 рр. [4]. Серед іншого, документ вміщує рекомендації органам місцевого самоврядування затвердити місцеві програми поводження з твердими побутовими відходами, передбачивши при прийнятті місцевих бюджетів виділення коштів на відповідний фінансовий рік щодо фінансування передбачених програмами заходів.

У межах зазначеної програми у Шишацькій ОТГ було розроблено і реалізовано проект облаштування полігону для накопичення твердих побутових відходів, який було введено в експлуатацію з 01.10.2018 р. [5]. Цьому передувало виконання великого обсягу управлінської роботи – від створення проекту до отримання дозвільних документів та узгодження проекту на різних рівнях управління. Важливо, що як у мешканців населених пунктів ОТГ, так і в керівництва громади є бажання використати існуючі технологічні можливості для більш цивілізованого поводження з твердими побутовими відходами.

Однак, сам факт облаштування полігону не вирішує усіх питань, а інколи ставить перед громадою нові завдання.

Так, із відкриттям полігону нагальною стала потреба в організації роздільного збирання сміття або його сортування, а це пов'язано із закупівлею спеціального обладнання, контейнерів для збирання, додатковими витратами на утримання персоналу та здійснення перевезень. Гостро стоїть питання укладання договорів між місцевою радою та юридичними і фізичними особами на право користуватися послугами полігону. Розподіл твердих побутових відходів на фракції тягне за собою необхідність вирішення питань їх переробки та знаходження чи створення організацій, які будуть надавати такі послуги. Зрозуміло, що виникатимуть питання економічного обґрунтування плати за вивезення сміття, її зміни під впливом інфляції тощо, але разом із цим, знаходження можливостей для утилізації твердих побутових відходів сучасними методами дає можливість узгодити при прийнятті управлінських рішень економічні, соціальні та екологічні аспекти цієї проблеми, що відповідає принципу комплексності в управлінні та дозволяє підвищити його результативність.

Література:

1. Управління твердими побутовими відходами в умовах реформування місцевого самоврядування та розвитку міжмуніципального співробітництва: [навчально-практичний посібник] / За заг. редакцією Толкованова В.В., Ілляш О.Е., Журавля Т.В., Голіка Ю.С. – Київ, 2018. – 393 с.

2. Про відходи: Закон України від 05.03.1998 №187/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/187/98-%D0%B2%D1%80>.

3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 №1264-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1264-12>.

4. Про затвердження Комплексної програми поводження з твердими побутовими відходами у Полтавській області на 2017-2021 роки: Рішення Полтавської обласної ради від 14.07.2017 №497 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oblrada.pl.ua/ses/7/17/497.pdf>.

5. У Шишацькій ОТГ відкрили полігон твердих побутових відходів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/9810>.

Науковий напрям: Сільський розвиток та урбанізація

Папірник Д.А.
*здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
спеціальності «076 Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»
факультету економіки та менеджменту
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна
Науковий керівник - Михайлова О.С.,
кандидат економічних наук, доцент*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ МЕХАНІЗМУ ФОРВАРДНИХ КОНТРАКТІВ

Сільське господарство, як одна з пріоритетних галузей економіки України, спрямована забезпечити інтенсивний розвиток і підвищити ефективність усіх його напрямів, з метою збільшення обсягів виробництва і поліпшення якості продукції.

Оскільки, сільське господарство має дуже ризикований характер, тому що має велику залежність результатів виробництва від кліматичних та погодних умов і потребує підтримки державної підтримки. На даний час з боку держави, ця підтримка досить незначна. Тому крайнє необхідні такі засоби та механізми удосконалення державної підтримки сільськогосподарських виробників.

Одним з таких перспективних засобів є здійснення щорічних державних форвардних закупівель зерна. Відомо, що практика укладення та виконання договорів, що опосередковують форвардні закупівлі, вказує на існуванні недоліки, що заважають форвардним контрактам стати повноцінним засобом

державної підтримки сільського господарства. Ось чому, це питання потребує проведення спеціального дослідження шляхів удосконалення такого механізму, як державні форвардні закупівлі зерна.

Форвардний контракт – це договір, який визначає умови поставки товару в певний проміжок часу в майбутньому на чітко визначених умовах. Відповідно до ст. 17-2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» держава забезпечує підтримку у формі застосування державних форвардних закупівель зерна на організованому аграрному ринку України [1].

Основна ідея форвардного контракту – домовитися заздалегідь про купівлю-продаж продукції, у даному випадку – зерна. У такому договорі сторони прописують умови поставки і попередню ціну.

Форвардні контракти за відсотковими ставками доцільно використовувати товаровиробникам з тривалим операційним циклом, як наприклад, сільськогосподарське виробництво, оскільки у таких підприємств виникає постійна потреба в обігових коштах. Сільськогосподарські підприємства через специфіку своєї діяльності чітко можуть визначити обсяги та періоди залучення додаткових фінансових ресурсів і наперед укласти контракти, згідно якими на визначену дату матимуть необхідну суму кредиту. Форвардний контракт дає змогу зафіксувати розмір кредитної плати за майбутнім кредитом, що дає змогу спрогнозувати майбутні грошові потоки, спланувати витрати та доходи підприємства, максимально збалансувати його розвиток. За умови, що у підприємства відпала потреба у кредиті, воно має можливість за погодженням [3].

ПАТ «Аграрний фонд» щороку фонд закуповує близько 1 млн тонн зернових саме шляхом укладання форвардних контрактів. Основна мета спільної програми фінансування – підтримка малих та середніх агровиробників, створення зручної системи отримання коштів аграріями. Після укладання форвардного контракту агровиробники одразу отримують 65 % від загальної вартості поставки за договором. Остаточний розрахунок відбувається за ринковими цінами на момент поставки. Основна відмінність форвардного

контракту від банківських кредитів – ПАТ «Аграрний фонд» не вимагає додаткової застави, заставою є зерно майбутнього врожаю. Додаткова вимога – обов’язкове страхування врожаю. Договір про страхування укладається між агровиробником та страховою компанією, ПАТ «Аграрний фонд» виступає у якості вигодонабувача.

Провівши аналіз та дослідження форвардних контрактів, можемо наголосити на деяких проблемних аспектах в діяльності ПАТ «Аграрний фонд»:

- попередня оплата. Сума попередньої оплати вираховується на підставі мінімальної інтервенційної ціни на момент укладення договору. Така попередня оплата названа саме авансовою, тобто не вказується, що така сума є завдатком, тому це є принциповим питанням, оскільки створює визначені правові наслідки.

- механізм укладання договору. Обов’язком сільськогосподарського підприємства є укладення договору страхування та договору застави майбутнього врожаю сільськогосподарських культур. Договір застави має бути обов’язково нотаріально посвідченим. Оскільки, форвардний контракт є біржовим, він укладається не напряму, а за допомогою посередників – брокерів, за послуги яким мають бути оплачені кошти.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновки, що потрібно по іншому визначити підхід до розуміння сутності форвардного контракту, а саме позиціонувати його, насамперед, як засіб державної підтримки. Таке бачення вимагає кардинально інших положень щодо виконання, укладення, оплати за форвардним контрактом, а також до інших пунктів договору. Тому модель форвардного контракту потребує подальшого наукового аналізу, дослідження та удосконалення.

Література:

1. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. // ВВР. – 2004. – № 49. – С. 527.

2. Мартинова Л.В. Особливості державного регулювання ринку зерна в Україні / Мартинова Л.В. // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. - №4 (221), 2015. – С. 177-185.

3. Масловська Л. Хеджування ризиків сільськогосподарських підприємств за допомогою фінансових деривативів / Л. Масловська, Л. Недільська // Вісн. Тернопільського нац. екон. ун-ту. – 2008. – № 5. – С. 293-298.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Пастух К. В.

*кандидат наук з державного управління
м. Харків, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Поглиблення депресивного характеру розвитку сільських територій, низький рівень соціального забезпечення сільського населення, руйнування об'єктів соціальної інфраструктури села, скорочення чисельності економічно активного населення, загострення проблеми безробіття, погіршення екологічної ситуації, низький рівень доходів населення, занепад села вказують на важливість удосконалення державної політики сільського розвитку в Україні.

Сучасний стан розвитку сільських територій в Україні характеризується насамперед загостренням просторово-територіальних дисбалансів, низькими значеннями соціально-економічних індикаторів. Сільське населення позбавлене можливості якісного задоволення власних потреб, що поглиблює стагнацію сільських територій, а також перешкоджає процесам формування людського капіталу в сільській місцевості [1, с. 5].

Низький рівень соціально-економічного розвитку сільських територій вказує на потребу додаткового визначення шляхів вирішення розв'язання існуючих проблем сільського розвитку в Україні.

Однією з причин загострення соціальних проблем у сільській місцевості, на думку М. Латиніна, є відсутність зваженої державної політики розвитку села та механізмів її реалізації [2, с. 4].

До основних причин погіршення соціально-економічного та екологічного стану сільських територій у Концепції розвитку сільських територій [4] віднесено: недостатність обсягів державної фінансової підтримки програм, спрямованих на сільський розвиток; низький рівень забезпечення сільського населення соціально-економічними послугами; нерівномірність забезпечення центрами первинної медичної допомоги, низький рівень якості та її доступності; неврахування екологічних вимог у виробничих процесах; низький рівень диверсифікації економіки сільських територій; низький рівень технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва; низький рівень підприємницької ініціативи; низька конкурентоспроможність та рентабельність сільськогосподарських товаровиробників; обмеженість можливостей сільського населення для підвищення доходів; неготовність територіальних громад до ініціювання та участі у проектах місцевого розвитку; низька ефективність органів місцевого самоврядування у вирішенні проблемних питань сільського розвитку; низький рівень розвитку системи кредитування у сільській місцевості; низький рівень інвестицій в сільський розвиток; відведення недостатньої ролі у процесах реформування аграрного сектору економіки для кооперації; обмеженість ресурсів місцевих бюджетів для розв'язання проблем сільського розвитку; низький рівень фінансового забезпечення села; недостатність та неефективне застосування природоохоронних заходів; низький рівень інформаційно-просвітницької діяльності, спрямованої на створення позитивного іміджу, переваг та можливостей сільського розвитку; підхід до сільських територій як виключно просторової бази сільськогосподарського виробництва; відсутність послідовної державної політики, спрямованої на комплексний розвиток сільських територій, в основі якої закладені потреби територіальних громад.

Для забезпечення комплексного розвитку сільських територій в інтересах населення мають бути створені умови, що передбачає раціональне формування конкурентоспроможного багатогалузевого і багатоукладного сільського господарства, диверсифікованої сільської економіки, сприятливого середовища проживання на основі нарощування людського і соціального капіталу та розвитку партнерства держави та бізнесу [4].

Т. Лозинська та Ю. Малько звертають увагу на те, що сучасний рівень державної підтримки сільського розвитку в Україні є недостатнім. На їх думку, проблема сільського розвитку має як економічний, соціальний, так і політичний, культурний, етичний аспекти. Це вимагає залучення до розроблення політики значно ширшого кола учасників [3, с. 8].

Вважаємо, що для розв'язання існуючих проблем сільського розвитку перш за все мають бути створені належні умови для роботи і проживання сільського населення, здобуття якісної загальної середньої освіти; забезпечення розвитку сільської економіки, соціальної інфраструктури, фізичної культури і спорту; будівництва транспортної інфраструктури, житла; збереження та відновлення природних ресурсів; зміцнення матеріально-технічної бази закладів медичної допомоги та закладів культури. До важливих напрямів удосконалення державної політики сільського розвитку в Україні слід віднести: оновлення нормативно-правового та організаційно-економічного забезпечення сільського розвитку, реформування системи управління розвитком сільських територій, що потребує подальших досліджень.

Література:

1. Бойко В. В. Пріоритети та інструменти розвитку сільських територій в системі забезпечення економічної безпеки України : [Моногр.] / В. В. Бойко. – Л. : Вид-во ННВК “АТБ”, 2017. – 426 с.
2. Латинін М. А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання: [Моногр.] / М. А. Латинін. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2006. – 320 с.

3. Лозинська Т. М., Малько Ю. С. Обґрунтування концепції моделі державної політики сільського розвитку // Міжнародний науковий журнал “Інтернаука”. – 2019. – №1.

4. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 вересн. 2015 р. № 995-р // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 78 – С. 244. – (Ст. 2624, код акта 78806/2015).

Науковий напрям: Просторове планування територій та урбаністичні тенденції

Петренко О.М.

*доктор технічних наук, доцент,
доцент кафедри електричного транспорту,
Харківський національний університет
міського господарства ім. О. М. Бекетова,
м. Харків, Україна*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Характерними рисами державного регулювання міського пасажирського транспорту як соціально-економічної системи на сучасному етапі ринкових перетворень є:

- комплексність виникаючих проблем, тобто необхідність врахування впливу сукупності екологічних, соціальних, психологічних, технічних, управлінських та інших факторів;
- посилення ролі людського фактора в економічних процесах;
- дефіцит матеріальних і фінансових ресурсів;
- ускладнення процесу прийняття рішень в силу високого ступеня невизначеності параметрів зовнішнього і внутрішнього середовища [1, С. 180].

Ринковий механізм, шляхом жорсткої конкуренції, банкрутства та безробіття, забезпечує самонастроювання економічних об'єктів та процесів, економіки в цілому на раціональний ефективний режим господарювання. Саморегулювання проявляється в тому, що ринковий механізм здатний без втручання держави координувати економічні інтереси підприємців в

максимізації прибутку з вигодою споживачів при придбанні товарів і послуг. Забезпечується саморегулювання економічними, а не адміністративно-розпорядчими методами впливу.

Для міського пасажирського транспорту ринковим регулятором є конкуренція перевізників за досягнення оптимальної відповідності попиту і пропозиції на транспортні послуги, заснована на ціновому і неціновому факторах. Обсяг попиту визначається, перш за все, середньодушовими доходами населення, рівнем забезпеченості громадян індивідуальними автомобілями, параметрами розселення. Пропозиція виражається кількістю наданих послуг або працюючого рухомого складу різних модифікацій на міських маршрутах в різні періоди часу, співвідношенням комерційних і пільгових форм обслуговування.

Однак ринковий механізм не здатний вирішити в повному обсязі існуючі та виникаючі економічні проблеми. Є ряд питань, що знаходяться поза ринкових компетенцій. Це відноситься до надання соціально значущих послуг, до яких відносяться послуги міського пасажирського транспорту.

Для обліку зазначених факторів згладжування протиріч у системі міського пасажирського транспорту необхідна зовнішня контролююча сила, якою виступає суспільство.

Таким чином, державне регулювання міського пасажирського транспорту є створення комплексу умов формування адекватних соціально-економічних відносин для забезпечення цілеспрямованого розвитку системи, має високу соціальну значущість.

Державне регулювання діяльності міського пасажирського транспорту виражається в двох формах: адміністративно-правове регулювання і економічне регулювання.

Адміністративні методи державного регулювання мають силу наказу, примусу, жорсткого обмеження, спираються на суворе виконання законодавчих норм і забезпечують захисту інтересів прав споживачів. До адміністративних методів регулювання справедливо віднести [4, С. 98]:

- пряме встановлення цін на надані послуги і лімітування підвищувальних коефіцієнтів, і примус до виконання наданих пільг на проїзд;

- організація дорожнього руху, в тому числі і через обмеження кількості транспортних засобів-виходячи з пропускної здатності вулично-дорожньої мережі;

- квотування викиду шкідливих речовин в атмосферу, тобто регламентація технічного стану транспортних засобів;

- пряма заборона діяльності через позбавлення ліцензії, у разі порушення нормативних приписів, тобто ліцензування та сертифікація;

- організація необхідного рівня кількісного і якісного обслуговування населення підприємствами міського пасажирського транспорту;

- встановлення мінімального розміру оплати праці.

Економічне регулювання міського пасажирського транспорту передбачає використання можливостей кредитно-фінансової системи, вплив на економічні процеси шляхом розвитку державного сектора, відпрацювання системи допусків до участі у визначених секторах ринку, економічне програмування. Основні економічні інструменти регулювання наступні [2, С. 6]:

- використання засобів податкового регулювання (часткове вивільнення від сплати податків підприємств міського пасажирського транспорту);

- фінансування науково-дослідних ідей і розробок через організацію венчурів;

- диференційована кредитна політика;

- конкурентний розподіл муніципального замовлення та відповідних бюджетних дотацій;

- державні замовлення на обслуговування на конкурсній основі серед приватних підприємств;

- ліцензування та сертифікація діяльності;

- фінансова підтримка розвитку пасажирського транспорту бюджетами різного рівня, включаючи компенсацію пільгових поїздок через дотації, субвенції, субсидії.

У свою чергу економічне регулювання може бути представлено у двох формах: пряме – передбачає використання фінансів, податкових, кредитно-банківських методів, що включають різного роду дотації і доплати із спеціальних бюджетних і позабюджетних фондів, а також пільгові кредити.

Непряме регулювання задіює економічні інтереси і стимули, що впливають на економічну поведінку господарюючих суб'єктів і споживачів, а не сам фізичний процес виробництва та споживання, чим і виражається сутність державного регулювання.

Тенденція децентралізації в економіці України пов'язана із зростанням ролі місцевих органів влади в загальній системі державного регулювання.

Як наслідок, система муніципального управління міським пасажирським транспортом – одна з найскладніших і нерегульованих сфер. Багато в чому це пов'язано з тим, що муніципальне регулювання в Україні проходить період становлення. Виробляються методи, критерії, підходи до регулювання соціально-економічних підсистем міст та інших муніципальних утворень в умовах тривалої економічної кризи в країні [3, С. 63].

При цьому на муніципальному рівні структури регулювання різні і однотипної схеми не існує.

Найбільш поширеним і апробованим варіантом організації муніципального регулювання діяльності транспорту можна вважати акціонерні товариства, які засновані більшістю транспортних підприємств. Органи місцевого самоврядування передають даним акціонерним товариствам свої повноваження з управління діяльністю транспорту. Ці організації наділяються повноваженнями генеральних замовників на виконання транспортного обслуговування населення. Регулюючі організації, як правило, створені на базі колишніх територіально-виробничих об'єднань, що забезпечує їх якісну роботу за рахунок наявності в штатах кваліфікованих фахівців.

Відомий варіант організації та управління сферою обслуговування населення міським пасажирським транспортом через включення до складу виконавчих органів при адміністраціях регіону владних управлінських

підрозділів. Цей орган юридично обґрунтований і доцільний, не залежить від впливу комерційних структур, але невизначеність механізму фінансування створює перешкоди в реалізації його функціональних повноважень. У більшості випадків впливу формальні, а їх вираз носить рекомендаційний характер.

Таким чином потрібно відзначити, що проблема організації ефективного регулювання міського пасажирського транспорту залишається однією з найскладніших, оскільки послуги міського пасажирського транспорту є соціально значущими, і в зв'язку з цим необхідне державне регулювання цією галуззю, яка має адміністративно-правову і економічну форми, і здійснюється органами влади державного та місцевого рівня. При цьому в процесі децентралізації в Україні зростає роль місцевих органів влади в загальній системі державного регулювання.

Література:

1. Амоша О.І. Європейський досвід забезпечення ефективного функціонування підприємств міського пасажирського транспорту / О.І. Амоша, О.С. Філіппова // Економіка будівництва і міського господарства. – 2010. – № 4. – Т. 6. – С. 179-189.
2. Грабельников В.А. Організація регулювання системою міського громадського пасажирського транспорту / В.А. Грабельников, О.В. Шевченко // Вісник Донецької академії автомобільного транспорту. – 2013. – № 4. – С. 4-9.
3. Ільчук В.П. Комплексний аналіз транспортної мережі міста: системно-аналітичний підхід : монограф. / В.П. Ільчук. – Харків. С.А.М. – 2015. – 367 с.
4. Степанов В. Ю. Державне регулювання транспортною сферою / В. Ю. Степанов // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. – 2016. – Вип. 1. – С. 97-103.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України.

Плотницька А.І.
*магістрантка дніпровського державного аграрно-економічного університету,
м. Дніпро, Україна*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Базовою основою для створення системи економічно спроможного та юридично дієздатного місцевого самоврядування має стати відповідне законодавче підґрунтя. Важливими характеристиками для розвитку вітчизняного законодавства у відповідності з міжнародними стандартами місцевого самоврядування є: стабільність нормативно-правової бази; передбачуваність дій уряду; відповідність певної сфери політики міжнародним вимогам, що імплементовані у внутрішнє законодавство. За висновками вітчизняних експертів обсяг пристосування (у матеріальному вимірі) національного законодавства до європейського складає близько 80 – 100 тисяч сторінок текстів документів. Більше того, цей фактаж має тенденцію до збільшення, оскільки процес європеїзації є незворотнім, а зростаюча самостійність регіонів – об'єктивним фактором в умовах демократії та ринкових відносин. При цьому сучасна історія розвитку регіонального і місцевого управління характеризується двома ключовими тенденціями: розширення функцій регіональних структур управління; в питаннях, пов'язаних з управлінням фінансовою стратегією, переважає регіональний рівень [1].

Основним законом України закріплено конституційний лад, за яким:

– носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (ст. 5 Конституції України);

– в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування (ст. 7 Конституції України) [2]. Таким чином, місцеве самоврядування, як складова частина конституційного ладу та об'єкт законодавчого врегулювання, повинне:

- бути незалежним під час вирішення місцевих питань;
- сприяти установленню свобод громадянина і людини та розвитку їх ініціатив;
- мати чітко окреслене коло повноважень своїх органів;
- нести ретельно визначену на рівні закону відповідальність перед відповідними громадянами [1].

Базовим міжнародним документом для визначення основ демократичного місцевого самоврядування в Україні є Європейська хартія місцевого самоврядування (15 жовтня 1985 р., Страсбург). За Хартією основними принципами місцевого самоврядування є правова (ст. 2, 3, 4, 11), фінансова (ст. 9), організаційна (ст. 6, 7, 8, 10) автономія органів місцевого самоврядування. Хартія зобов'язує всі країни, які її ратифікували, застосовувати у своєму законодавстві ці основні принципи як гарантію самостійності місцевої влади [3]. Однак, за висновками експертів стан імплементації у Конституції України та у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР цих основних принципів свідчить про незавершеність цього процесу.

Зокрема, йдеться, про наступні проблемні аспекти. На законодавчому рівні в Україні не забезпечено регламентацію усіх питань, пов'язаних з децентралізацією влади. Також слід відмітити той факт, що, відповідно до ч. 3 ст. 140 Конституції України, місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через відповідні органи місцевого самоврядування.

З огляду на цю конституційну норму та ч. 1 ст. 3 Хартії, ст. 19 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» є недосконалою в

частині унормування питання прийняття статуту відповідної територіальної громади представницьким органом місцевого самоврядування [1].

Законодавче та нормативно-правове забезпечення реформування місцевого самоврядування на всіх рівнях передбачає суттєві зміни структури і змісту основних політико-правових механізмів: розвитку місцевого самоврядування в контексті політичної, адміністративної і адміністративно-територіальної реформ; реалізації основоположних принципів місцевого самоврядування – забезпечення самостійності і самодостатності територіальних громад, передусім унормування їх матеріально-фінансової самоврядності; подальшого розвитку демократичних інститутів у цій сфері, забезпечення участі громадян у прийнятті управлінських рішень на місцевому рівні. [4, с. 14 – 15].

На основі виділення ключових проблем місцевого самоврядування в Україні пропонується здійснити наступні етапи розвитку законодавства у цій сфері, що сприятиме вирішенню стратегічних завдань, пов'язаних із забезпечення реального, дієвого та потужного місцевого самоврядування.

На першому етапі пропонується забезпечити повну відповідність цього інституту принципам Хартії та єдиній стратегії розвитку держави. Таке забезпечення має базуватися на основі принципів комплексності і послідовності, фінансової обґрунтованості і наукового супроводу та експертизи проєктів нормативно-правових актів, проведення експериментів із запровадження нових форм організації місцевого самоврядування. Зокрема, йдеться про необхідність приведення низки норм Конституції України (зокрема, розділів IX, XI) до вимог Хартії на базі комплексного бачення реформування місцевого самоврядування, адміністративно-територіального устрою та регіонального розвитку.

На другому етапі, на думку експертів, необхідним є приведення законів України у відповідність до конституційних основ організації та діяльності інституту місцевого самоврядування. Основними орієнтирами законодавчого унормування на цьому етапі виступають: концептуальні основи державної

регіональної політики, адміністративно-територіального устрою та реформи місцевого самоврядування; місцеве самоврядування громади / району / області; основи надання адміністративних послуг; бюджетна та податкова основи для створення стабільних і достатніх джерел фінансового задоволення потреб органів місцевого самоврядування; розширення прав та повноважень органів місцевого самоврядування у сфері міжнародного економічного співробітництва; питання комунальної власності та господарства, землекористування, містобудування тощо).

Третім етапом забезпечення дієвого і ефективного нормативно-правового забезпечення місцевого самоврядування є вирішення практичних питань, що перебуває у віданні Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади і передбачає локальну нормотворчість цих органів у межах їх компетенції. Основна проблема у цьому напрямі: визначеність на рівні закону основ контрольних функцій органів державної влади, якими вони мають бути наділені відповідно до вимог Хартії (ст. 8).

На четвертому етапі предметом нормативно-правового врегулювання можуть бути, наприклад, регламентні процедури щодо організації роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування, процедура проведення зборів громадян за місцем проживання, місцевих референдумів тощо [1].

Узагальнення основних пропозицій щодо подальшого розвитку нормативно-правового забезпечення місцевого самоврядування в Україні дозволяє виділити наступні кроки:

- закріплення у Конституції України чіткої відповідності визначення поняття «місцеве самоврядування» положенням Європейської хартії місцевого самоврядування;
- врегулювання та узгодженість на рівні Конституції України основних складових елементів адміністративно-територіального устрою і територіальних громад;
- надання правової визначеності з відповідною законодавчою регламентацією: системи, повноважень та гарантій суб'єктів місцевого

самоврядування, основ правового статусу їх органів та посадових осіб; основ господарювання у системі місцевого самоврядування, стабільного і достатнього фінансового забезпечення потреб місцевого самоврядування, взаємодії з громадськими організаціями; засад комунальної власності, землекористування, містобудування, охорони та використання природних ресурсів, довкілля, соціальних гарантій; удосконалення системи підготовки і перепідготовки кадрів (особливо у сільській місцевості);

– унормувати питання: відкритості і прозорості діяльності органів місцевого самоврядування; громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування; роботи органів місцевого самоврядування зі зверненнями громадян, яке надало б можливість громадянину отримати необхідну йому допомогу на місцевому рівні; уточнення підстав та меж відповідальності посадових осіб органів місцевого самоврядування; розширення використання територіальними громадами механізмів прямої демократії.

Література:

1. Кушнір М. Стан нормативно-правового забезпечення місцевого самоврядування в Україні / М. Кушнір. Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/25.htm>.

2. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. : із змінами. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

3. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 15 жовтня 1985 року Документ 994_036. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

4. Інституційний розвиток місцевого самоврядування в умовах державно-управлінських реформ: наук. розробка / авт. кол. : В. Козюра, А. О. Краснейчук, Ю. Г. Іванченко та ін. – К. : НАДУ, 2012. – 60 с. – Режим

доступу: http://www.academy.gov.ua/%5CNMKD%5Clibrary_nadu%5CNavch_Posybniky%5C98a824fa-7df2-46a4-9494-cb6f9feef4e.pdf

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Попова Ю.М.

кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії м. Полтава, Україна

Трайно М. А.

магістрант спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Полтавської державної аграрної академії м. Полтава, Україна

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Досвід розвинутих зарубіжних країн свідчить, що головною передумовою успішного розвитку громад є об'єднання їх територій та ресурсів. Україна рухається в напрямку, закріпленому в Європейській хартії місцевого самоврядування, та, враховуючи досвід Європейських країн, декларує пріоритетом реформ децентралізацію з перерозподілом повноважень від центрального управління на місця – в громади.

Розвиток територій у форматі об'єднаної територіальної громади (ОТГ) має ряд важливих переваг. Це, зокрема, такі [1]:

- поєднання ресурсів громад-партнерів (матеріальних, людських тощо);
- отримання додаткових фінансових ресурсів у вигляді інфраструктурної субвенції з державного бюджету для розвитку інфраструктури – доріг, освітлення, водопостачання та водовідведення, утилізації побутових відходів тощо;
- підвищення привабливості для інвесторів, що забезпечить економічний розвиток та нові робочі місця;
- покращення управління громади, наявність планів розвитку.

Разом з тим, актуальним є пошук інструментів ефективного управління місцевим економічним розвитком. Одним із таких інструментів є стратегічне планування. Стратегічне планування – це системна технологія обґрунтування та ухвалення найважливіших рішень щодо місцевого розвитку, визначення бажаного майбутнього стану території та способу його досягнення, що базується на ситуаційному аналізі зовнішнього оточення території та її внутрішнього потенціалу і полягає у формуванні узгоджених з територіальною громадою дій, на реалізації яких концентруються зусилля, ресурси основних суб'єктів місцевого розвитку [2, с. 14].

Стратегічне планування охоплює систему довго-, середньо- та короткострокових планів, проектів і програм. Однак головний змістовий акцент робиться на довгострокові цілі та шляхи їх досягнення. При цьому система стратегічного планування має узгоджувати інтереси як на національному, так і на регіональному та місцевому рівнях.

Перспективний план є основою для утворення ОТГ. В перспективному (середньо- та довгострокове) плануванні ОТГ важливим є не тільки результат (власне планувальний документ), скільки сам процес його створення за участі широкого кола зацікавлених сторін – представників різних населених пунктів, різних підприємств, установ та організацій, різних політичних поглядів.

Типова структура Стратегії розвитку ОТГ має вступну частину і такі розділи: аналітична частина; сценарії розвитку ОТГ; стратегічне бачення перспективного розвитку ОТГ; стратегічні та оперативні цілі розвитку ОТГ; аналіз відповідності положень місцевої стратегії Державній стратегії регіонального розвитку України та регіональній стратегії розвитку; етапи та механізми реалізації місцевої стратегії; моніторинг та оцінка результативності реалізації місцевої стратегії [1].

Основними аргументами, які свідчать про необхідність розроблення стратегічного плану ОТГ є наступні:

– стратегічний план – є показником готовності керівництва взяти на себе відповідальність за майбутнє території та соціально-економічний розвиток його територіальної громади.

– стратегічний план виступає інструментом реагування на невизначеність зовнішнього середовища і формування сприятливого для розвитку економіки місцевого ділового клімату, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність і матеріально-фінансову самодостатність території замість орієнтації на державну допомогу.

– розробка стратегічного плану передбачає організацію конструктивного діалогу органів місцевого самоврядування, державної влади, населення і підприємств, розташованих на території, з метою її розвитку. Цей процес сприяє зміцненню іміджу території у населення і потенційних інвесторів як такої, що має перспективне майбутнє.

– стратегічний план є ефективним засобом лобювання інтересів ОТГ на регіональному і національному рівнях [2, с. 14 – 15].

Отже, розробка стратегічного плану громади є необхідною, оскільки його кінцева мета – покращення стандартів життя, зміцнення місцевої демократії, виховання соціально активних громадян – патріотів своєї громади.

Література:

1. Від перспективного плану до стратегії розвитку громади (через призму досвіду об'єднаних територіальних громад Хмельниччини) / Ткачук А.Ф. – К.: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. – 76 с.

2. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, І. В. Валентюк, А. Ф. Ткачук. – К., 2017. – 121 с.

Науковий напрям: ефективне використання місцевих ресурсів

Попова Ю.М.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна*

Філоненко В.Ю.

*магістрантка спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна*

МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ГРОМАД ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ РЕСУРСІВ

Фінансове питання може бути головною причиною для створення ММС або для відмови від цієї ідеї. Теоретично, об'єднання зусиль декількох громад, які будуть об'єднувати свої ресурси та отримують під власну відповідальність більшу інфраструктуру, є рішенням, від якого можуть виграти усі учасники. Але співпраця у вигляді спільного використання податкових надходжень не є спонтанним політичним рішенням. Ефективне співробітництво має чимало передумов як технічного, так і психологічного характеру, які не завжди є очевидними. Воно вимагає кваліфікації, яка не завжди є у муніципальних службовців.

Окрім цього, нелегко організувати спільні заходи, які допомагають заощаджувати кошти. Можуть існувати побоювання, що ММС буде асиметричним і що окремі громади-партнери отримують більше переваг (фінансових, публічне визнання тощо), ніж інші.

Тому ініціатори ММС мають демонструвати, що ММС відповідає загальним інтересам, адже:

– усі партнери можуть заощаджувати кошти для отримання певних послуг та використовувати їх для удосконалення інших послуг або для інвестицій у інфраструктуру;

– ММС відкриває шляхи для отримання більших трансфертів від уряду та надходжень з інших джерел;

– воно може створювати необхідні умови для залучення інвестицій у муніципальний сектор [2, с. 80].

Наприклад, у Польщі місцеві об'єднання груп муніципалітетів створювались для того, щоб створити можливість освоєння коштів з фондів ЄС. Об'єднання громад Верхня Раба та Кракова було створено для вирішення проблеми забруднення водних ресурсів у басейні річки Раба. Планувалося побудувати заводи для обробки стічних вод та санітарні водогони. Завдяки створенню згаданих «об'єднань» муніципалітети змогли подати заявку на отримання коштів, обсяг яких був би занадто великим для одного муніципалітету.

Само по собі ММС не є процесом, який забезпечує заощадження коштів, в той же час воно має потенційні переваги фінансового характеру. Так, ММС може допомогти громадам-учасникам співробітництва:

– спільно фінансувати адміністративні витрати (зокрема, витрати на персонал);

– зменшити витрати на одиницю продукції та підвищити якість послуг шляхом заощадження витрат на більшому обсязі продукції у використанні обладнання та персоналу;

– залучити інвестиції, передбачені для проектів, які повинні мати певний мінімально необхідний обсяг (наприклад, структурні фонди ЄС, інші міжнародні та вітчизняні фінансові й донорські організації);

– у деяких країнах – залучати додаткові кошти, які пропонуються для мотивації до співробітництва (для фінансування попередніх досліджень або необхідного для початку роботи обладнання);

– покращувати економічні показники через більш ефективну координацію діяльності з питань планування та захисту довкілля.

Для досягнення цих цілей необхідно обирати відповідні рамкові умови фінансової підтримки. Вибір фінансових рамок умов для ММС залежить від послідовності рішень про форму співробітництва (утримання спільного комунального об'єкта, реалізація спільного проекту, делегування повноважень тощо); типи послуг охоплених ММС (адміністративні послуги, благоустрій); типи доходів, оптимальних для послуги. [1, с. 215]. У разі, якщо предметом співробітництва громад є надання комунальних послуг, можливі наступні джерела доходів: збори зі споживачів; місцеві податки, які стягуються органами місцевого самоврядування та залишаються у їх бюджеті; міжурядові трансферти, які складаються із загальних та цільових грантів або частини надходжень від спеціальних національних податків; збори за отримання дозволів, ліцензій та сплата за інші адміністративні процедури; довго- та середньострокові позики для фінансування капітальних інвестицій; короткострокові позики для усунення дефіциту ліквідності.

Таким чином, співпраця територіальних громад у форматі ММС дозволяє усім учасникам – органам місцевого самоврядування – значно ефективніше використовувати місцеві ресурси: земельні, фінансові, людські та ін. У зв'язку з цим в умовах адміністративної реформи ММС може слугувати важливим фінансовим інструментом для забезпечення соціально-економічного розвитку громад.

Література:

1. Міжмуніципальне співробітництво: Навч. посіб. / Уклад.: В. Вакуленко, О. Ігнатенко, Г. Борщ, О. Курт, Ф. Тедік, Т. Журавель. – К.: Фенікс, 2012. – 392 с.

2. Розвиток міжмуніципального співробітництва: вітчизняний та зарубіжний досвід / Під редакцією В.В. Толкованова. – К.: Видавництво «Крамар», 2011. – 261 с.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Попова Ю.М.

кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії м. Полтава, Україна

Чепя Т.О.

магістрантка спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Полтавської державної аграрної академії м. Полтава, Україна

РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

Становлення і розвиток малого та середнього підприємництва (МСП) в громадах України є вкрай актуальним питанням, оскільки саме цей сектор економіки стимулює конкуренцію, сприяє послабленню монополізму, впливає на якісну характеристику ВВП, характеризується раціональними формами управління, пришвидшує реалізацію інновацій. Розвиток МСП вкрай необхідний в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України, тому потребує підтримки як на державному, так і на місцевому рівнях.

За даними Державної служби статистики України станом на 2017 р. (дані за 2018 р. відсутні) кількість суб'єктів МСП становила 1804660 одиниць (в т.ч., середнього – 15254, малого – 1789406). Тоді як у 2010 р. їх кількість складала 2183342 одиниці (в т.ч., середнього – 21343, малого – 2161999), тобто за 7 років кількість суб'єктів МСП знизилася у 1,2 рази [1]. Це пов'язано із низкою проблем, що стримують розвиток підприємницької діяльності. Більшість опитаних, які мають зараз свій бізнес, вказують, що труднощами в процесі ведення бізнесу є нестабільність валюти, низька платоспроможність покупців і високе податкове навантаження. Переважна більшість респондентів, які не мають зараз своєї справи, також вказали ці три проблеми як ключові для бізнесу в Україні. Але є велика різниця в розумінні перешкод для бізнесу між

цими двома категоріями опитаних. Так, 64% тих, хто не має зараз бізнесу, вважають проблемою тиск з боку контролюючих органів, 63% - правова незахищеність бізнесу, 36% - складні митні процедури, а 34% - недоступність кредитування. У той же час, власники бізнесу не дуже розподіляють таку думку, серед них удвічі менше тих, хто згоден, що тиск з боку контролюючих органів є проблемою (30%), а складні митні процедури помічають лише 13% бізнесменів [2].

З точки зору підприємців основними проблемами ведення бізнесу є: низький рівень заробітної плати доходів, життя населення; низька платоспроможність населення; високі тарифи, особливо на тепло, комунальні послуги, електроенергію; малий бізнес під тиском супермаркетів закривається; погана якість доріг; значний відтік молоді з країни; більшість людей працюють без офіційного оформлення; не розвинута інфраструктура послуг для бізнесу; велика орендна плата за земельні ділянки; високий тариф за вивезення сміття; люди з ментальністю критицизму; інертність населення, перекладання відповідальності на інших [3].

Що стосується можливостей розвитку бізнесу в сільських громадах у порівнянні з міськими територіями, експерти відмічають певні відмінності. Передусім це: значно нижча щільність/густина населення; мала кількість підприємств та підприємців на тисячу осіб населення; переважна орієнтація людей на зайнятість у сільськогосподарському виробництві; недостатня мобільність сільського населення; низький рівень інновацій, наукової діяльності; розтягнуті комунікації; нижчий рівень публічних послуг та сервісів потрібних людям за місцем проживання [5].

Ці відмінності є вкрай важливими для прийняття рішення про відкриття бізнесу, адже в умовах ринку для бізнесу важливим є отримання максимального прибутку. В сільських територіях, зважаючи на вище названі характеристики, бізнесом, який потребує значної кількості зайнятих чи який орієнтований на місцеві ринки, працювати не так комфортно та рентабельно, як у великих містах чи урбанізованих територіях з високою щільністю населення.

На думку деяких експертів саме об'єднані територіальні громади (ОТГ) забезпечують сприятливі умови для розвитку МСП [4]. Сучасна реформа децентралізації в Україні сприяє тому, що все більша кількість представників європейського МСП зацікавилася інвестиціями в країну як можливого варіанта розвитку власного бізнесу.

Виходячи з проведеного дослідження пропонуємо такі рекомендації для керівництва ОТГ щодо створення передумов для успішнішого ведення бізнесу у громадах:

- постійно знайомитися з позитивним досвідом, в т.ч. зарубіжним та бути креативними;
- розробляти Програму розвитку МСП своїх громад, яка б передбачала відповідну фінансово-кредитну та інвестиційну підтримку підприємців, котрі започатковують бізнес у громаді, а також їх ресурсне та інформаційне забезпечення;
- впорядкувати нормативне регулювання підприємницької діяльності;
- сформувати інфраструктуру підтримки підприємництва;
- надавати певні преференції для МСП: податкові канікули, пільгові умови оренди тощо;
- підвищити інституційну спроможність влади для роботи з підприємцями;
- підготувати інвестиційні пропозиції для бізнесу;
- заохочувати розвиток соціального підприємництва;
- сприяти створенню нових робочих місць в громаді.

Таким чином, децентралізація не здійснює прямого впливу на розвиток підприємництва, її завданням є створення сприятливих умов для розвитку місцевого бізнесу. Наразі ОТГ виступають привабливими об'єктами для інвестицій, оскільки це потенціал для нового партнерства із зарубіжними партнерами.

Література:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Манаєнко І. Проблеми та тенденції ведення бізнесу в Україні / І. Манаєнко, В. Прудкий // Сучасні підходи до управління підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf.management.fmm.kpi.ua/proc/article/view/101173>
3. Підприємці назвали основні проблеми ведення бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukranews.com/ua/news/431213-pidpryemci-nazvaly-osnovni-problemy-vedennya-biznesu-v-ukraini>
4. ОТГ є “теплицями” для малого та середнього бізнесу // Представництво ЄС в Україні Укрінформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2493405-otg-e-teplicami-dla-malogo-ta-serednogo-biznesu-predstavnictvo-es-v-ukraini.html>
5. Чим сільські території відрізняються від міських з точки зору можливостей розвитку? // Інститут громадянського суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.csi.org.ua/news/chym-silski-terytoriyi-vidriznyayutsya-vid-miskyh-z-tochky-zoru-mozhlyvostej-rozvytku/>

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Прокопець А. А.

студент спеціальності Публічне управління

та адміністрування

Полтавської державної аграрної академії

м. Полтава, Україна

Науковий керівник: Мирна О.В.

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У сучасному світі ми вже не бачимо життя без торгівлі і обігу грошей. У містах, селах десятки людей займаються торгівлею, але ми розглянемо це питання на більш масштабному рівні, такому як наприклад торгівля окремих

країн, або навіть всього світу. Дослідження цієї теми було зумовлено тим, що на даний час по цілому світу спостерігається досить складна економічна ситуація. Одні країни досить бідні щоб розвиватися і займатися торгівлею, а багатим більшість країн не є цікавим в плані торгівлі. За даними Всесвітньої торгівельної організації вже зараз спостерігається стрімке зменшення обсягів міжнародних торгових стосунків, в Україні також обсяги зовнішньої торгівлі суттєвого скорочуються, що вкрай негативно відбивається на загальному економічному стані країни.

Розвиток зовнішньої торгівля України відзначився рядом проблем, серед яких, у першу чергу, нераціональна структура вітчизняного експорту, в якому домінують сировина та продукція з низьким рівнем переробки.

Міжнародна зустрічна торгівля є якісно новою формою організації комерційних операцій, розвиток якої відрізняється швидкими темпами. Вона сприяє встановленню ефективного, довгострокового, взаємовигідного співробітництва учасників безпосередньо в сфері виробництва. У міжнародному товарообігу її частка складає близько 50 %.

Видами міжнародної зустрічної торгівлі є: бартерні операції; зустрічні закупівлі; викуп техніки, що була у вживанні; операції з давальницькою сировиною; прості компенсаційні операції; складні компенсаційні угоди.

Отже, зовнішня торгівля являє собою обмін товарами та послугами з іншими країнам для окремо взятого національного господарства. З моменту виникнення зовнішньої торгівлі відбувався постійний розвиток та вдосконалення її форм, пошук найзручніших способів організації взаємовідносин між торговельними партнерами.

Основою системи показників розвитку міжнародної торгівлі є група обсягових індикаторів, до складу якої входять експорт, реекспорт, імпорт, реімпорт, зовнішньоторговельний обіг, генеральна торгівля, спеціальна торгівля та фізичний обсяг торгівлі.

Зовнішньоторговельний оборот – сума вартості експорту і імпорту країни

або груп країн за певний період: рік, квартал, місяць [1, с. 3]. Зовнішньоторговельний обіг показує загальні обсяги зовнішньоторговельної діяльності, тобто експорту та імпорту в цілому.

Таблиця 1

Структура обсягів експорту, імпорту або зовнішньоторговельного обігу на душу населення, 2017 р.

Назва продукції	Експорт, %	Імпорт, %
1. Сільськогосподарська сировина	24,7	5,3
2. Продовольчі товари	17,6	5,0
3. Мінеральна сировина	7,5	21,6
4. Продукція хімічної промисловості	5,4	21,6
5. Деревина вироби з деревини	4,6	2,8
6. Продукція легкої промисловості	2,4	4,6
7. Недорогоцінні метали і вироби з них	22,9	5,9
8. Продукція машинобудування	11,9	29,1
9. Інші товари	4,0	4,0

Джерело: [2]

Проаналізувавши дану таблицю можемо зробити висновок, що в експорті найбільший відсоток займає сільськогосподарська сировина – майже 25 %, друге місце посідають недорогоцінні метали і вироби з них – майже 23 %. Як бачимо, в експорті останніх років продовжує переважати сільськогосподарська сировина, яка, на відміну від готової продукції, має меншу вагу доданої вартості. А в структурі імпортованої у 2017 р. продукції найбільшу частку займає продукція машинобудування – майже третина, а друге місце поділяють продукція хімічної промисловості і мінеральна сировина, а інші види продукції по окремих позиціях структури не перевищують 6 %. Таким чином, в Україні є досить широкий асортиментний ряд товарів для продажу, таких як: послуги, сировинні ресурси, промислові товари тощо.

Можна зробити висновок, що серед форм міжнародних економічних відносин основною і найбільш вагомою ланкою була і залишається міжнародна торгівля, теоретичну базу якої становлять надбання багатьох вчених-економістів, які являються актуальними і сьогодні. Виграш від торгівлі та ефективність її здійснення можна оцінити за допомогою ряду показників

міжнародної торгівлі, що дає змогу отримати інформацію про загальний стан міжнародної торгівлі та уявити місце окремої країни в системі світових господарських зв'язків.

Література:

1. Герасимчук В. Г, Войтко С. В. Конспект лекцій «Міжнародна економіка» К., НУТУ «КП», 2009. 78 с.
2. Державний комітет статистики України: офіційний сайт. – URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 20.05.2019).

Науковий напрям: Управління організаціями публічної сфери

Михайлова Л.І.,
д.е.н., проф., завідувач кафедри
менеджменту зовнішньоекономічної
діяльності та євроінтеграції Сумського
національного аграрного університету
м. Суми, Україна
Ревенко Т.І.
здобувач другого (магістерського) рівня
освіти спеціальності «Публічне управління
і адміністрування» Сумського
національного
аграрного університету
м. Суми, Україна

НЕМАТЕРІАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ МОТИВАЦІЇ ДО ПРАЦІ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Для підвищення професійної компетентності, кар'єрного зростання посадовців органів публічної влади та загалом поліпшення управлінської сфери мотивація займає значне місце.

Такими науковцями як Н. Гончарук, С. Гайдученко, В. Гончарова, О. Єгоршин, О. Єськов, С. Занюк, О. Крушельницька, Д. Мельничук, А. Кібанов, І. Баткаєва, О. Мітрофанова та іншими, вивчаються питання мотивації як способу підвищення ефективності управління персоналом. Втім, аналіз проведених наукових досліджень вказує на те, що у сфері служби в органах публічної влади

питання вивчення мотивації не розкрито у тій мірі, як би це мало бути. Теоретично обґрунтуваннями проблеми мотивації державних службовців займалися В. Бондар, В. Мартиненко, Н. Нижник, Т. Пахомова, О. Пархоменко-Куцевіл, М. Пашкова, С. Серьогін, І. Шпекторенко, М. Ярмистий та все ж і до нині відсутні дієві механізми застосування цих теорій у практичній діяльності.

Розглядаючи складові мотивації, їх роль у підвищенні ефективності діяльності, загалом слід звернути увагу на ряд чинників, що є досить специфічними для управлінської діяльності. Так, авторський колектив дослідників у складі С. Серьогіна, І. Шпекторенко, Н. Липовської вважають, що мотиваційно-стимулюючими чинниками в органах публічної влади є матеріальна, соціальна, політична та адміністративна мотивація. Матеріальна мотивація включає в себе оплату праці, пенсійне забезпечення, розподіл матеріальних благ. Соціальна - базується на морально-етичних принципах; політична - полягає у політичних ідеологіях, адміністративна - реалізується через адміністративну відповідальність працівника шляхом виконання ним наданих повноважень [2].

Загальновідомо, що перебування на службі в органах публічної влади вимагає від працівника сумлінно, компетентно, результативно і відповідально виконувати свої посадові обов'язки, проявляти ініціативу; поліпшувати свої уміння, знання і навички відповідно до функцій та завдань займаної посади, підвищувати свій професійний та культурний рівень, удосконалювати організацію службової діяльності. Спонування до сумлінної праці, служіння громаді та державі, повноцінне надання громадянам послуг не може відображати лише матеріальну сторону. Слід враховувати особисті, морально-етичні особливості працівника: добросовісність, відкритість, чесність, патріотизм, відчуття обов'язку, здатність до співпраці, прагнення до самовдосконалення тощо. Для того, щоб розвинути та розкрити ці особисті риси, необхідне зовнішнє, додаткове стимулювання.

Чинним законодавством України встановлюються базові мотиваційні чинники публічної служби, зокрема, це оплата праці, пенсійне забезпечення,

соціальні гарантії, правове регулювання робочого часу та часу відпочинку, відпустки, пільги тощо. Натомість для західноєвропейських службовців країн-членів ЄС не передбачається пільг; для них основним матеріальним мотиваційним чинником є рівень заробітної плати та пенсійне забезпечення. У якості нематеріального стимулу головним виступає престиж публічної служби та кар'єрне зростання [1]. А які чинники спонукають вітчизняних державних службовців до ефективної праці? Які стимули є визначальними та першочерговими в системі мотивації праці в органах місцевого самоврядування?

З цією метою нами було проведено соціологічне дослідження щодо вивчення мотивації праці посадових осіб місцевого самоврядування департаменту соціального захисту населення Сумської міської ради. Анонімне анкетування 65 респондентів дало змогу виявити такі основні потреби працівників: вважать вагомим фактором мотиваційного заохочення просування по службі на вищу посаду 32% респондентів; 78% - розмір заробітної плати; 14% - зарахування до кадрового резерву; 16% - особисту подяку керівника, вручення грамоти.

Як бачимо, нематеріальні засоби мотивації, такі як подяка, грамота керівника мають своє місце серед мотиваційних чинників. Таким чином можна стверджувати, що для службовців є важливими також нематеріальні мотиваційні фактори як хороший психологічний клімат у колективі, відчуття досягнення та можливість самореалізації, підтримка та визнання керівництва.

Нематеріальна мотивація державних службовців прямо закріплена Законом України «Про державну службу», яким встановлені такі види заохочень: оголошення подяки; нагородження грамотою, почесною грамотою, іншими відомчими відзнаками державного органу; дострокове присвоєння рангу; представлення до нагородження урядовими відзнаками та відзначення урядовою нагородою; представлення до відзначення державними нагородами [4].

Натомість рамковим законом, що регулює питання проходження служби в органах місцевого самоврядування (Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування») не визначаються види заохочень. Заохочення службовця місцевого самоврядування виступає як особлива форма оцінки і публічного визнання його заслуг у роботі, виконанні ним обов'язків на відповідній посаді, найважливіший засіб морального і матеріального стимулювання його службової діяльності [3].

Підсумовуючи викладене приходимо до висновку, що питання мотивації посадових осіб місцевого самоврядування залишається ще не повністю вирішеними, зважаючи на відсутність норм права.

Проте практика публічного управління та адміністрування засвідчує, що важливими мотиваційними чинниками є не тільки матеріальні стимули, але й нематеріальні мотиви, такі як самоповага, визнання досягнень, моральне задоволення роботою і гордість за свою організацію. Методи мотивації базуються на вивченні психологічних, ціннісних, моральних потреб людини, а саме усвідомленого відчуття потреби у чому-небудь. Значна роль у виборі та застосуванні різних матеріальних і нематеріальних чинників мотивації праці належить і вищому менеджменту органів місцевого самоврядування, а також врахуванню соціально-психологічних особливостей кожного працівника, його ціннісних орієнтацій.

Забезпечення працівників мотиваційними стимулами, досягнення певної мети при виконанні службових завдань можливе після аналізу та вивчення цілей працівників на робочому місці. Отже, службова діяльність в органах публічної влади безпосередньо пов'язана із системою мотиваційних сил, а мотиваційні чинники, у свою чергу, знаходяться в складній взаємодії між собою.

Література:

1. Пархоменко-Куцевіл О. Формування, розвиток та модернізація державних посад: концептуально-методологічні засади: монографія / О. Пархоменко- Куцевіл. — К. : ФАДА, ЛТД, 2010. — С. 215
2. Сучасні технології роботи з персоналом: наук. розроб. / авт. кол. :С. Серьогін, І. Шпекторенко, Н. Липовська - К. : НАДУ, 2010. - 48 с.
3. Шовгеля О. Забезпечення мотивації посадових осіб місцевого самоврядування в умовах індустріальних міст України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/1/09.pdf>.
4. Закон України «Про державну службу». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

Науковий напрям: Просторове планування територій та урбаністичні тенденції

Реуцький І.Ю.

*магістрант кафедри системотехніки
Харківського національного університету радіоелектроніки
м. Харків, Україна*

Творошенко І.С.

*к.т.н., доцент кафедри інформатики
Харківського національного університету радіоелектроніки
м. Харків, Україна*

ПРО МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПЛАНУВАННЯ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У той час, як населення світу зростає в геометричній прогресії, земля, яка має бути доступною для розміщення, залишається обмеженою. Фактично, вона зменшується в розмірах з кожним днем. Встановлено, що урбанізація – нова загроза, з якою бореться навколишнє середовище.

Крім того, ключ до стійкого розвитку територій, безумовно, лежить в оптимальному використанні та організації життєвого простору. Інструментом, що сприяє оптимальній організації території, є просторове планування.

Слід зазначити, що просторове планування, зокрема, стосується схем територіального планування різних територій і генеральних планів населених пунктів. Таке подання засноване на всебічному науковому вивченні природних та соціальних факторів, наприклад: економіко-географічне положення території (міст); природних, промислових, демографічних ресурсів; агропромислового, лісового комплексу; екологічного стану.

Проведений аналіз показав, що розвиток обчислювальної техніки дозволяє використовувати сучасні інформаційні технології у більшості сфер людської діяльності, одна з яких є планування міських територій. Особливе місце серед цих технологій займають геоінформаційні технології [1].

Слід зазначити, що використовуючи геоінформаційні системи у містобудуванні, планувальники мають можливість розширити урбанізацію до нових масштабів. Міське планування включає множину функцій, масштабів, секторів та етапів.

Функції міського планування можна класифікувати таким чином [2]:

- загальне управління;
- управління розвитком;
- складання плану;
- стратегічне планування.

Масштаб охоплюваного району планування може варіюватися від цілого міста до субрегіону міста, району або вуличного блоку. Найчастіше у містобудуванні задіяні різні галузі, наприклад, землекористування, транспорту, житла, розвиток землі та навколишнього середовища.

Визначено, що планування включає такі етапи:

- визначення цілей планування;
- аналіз існуючих моделей та проектування ситуацій;
- розробка варіантів планування;
- вибір варіантів планування;
- виконання плану, його оцінка, моніторинг та зворотній зв'язок.

Таким чином, різні функції, масштаби, сектори та етапи міського планування використовують різні геоінформаційні системи.

Сучасні геоінформаційні системи надають планувальникам, геодезістам та інженерам інструменти, необхідні для розробки та відображення районів та міст. Візуалізація, просторовий аналіз та просторове моделювання є найбільш часто використовуваними функціями геоінформаційних систем у формуванні плану. Зазначені системи можуть допомогти зберігати, маніпулювати та аналізувати фізичні, соціальні та економічні геодані міста [3, с. 40]. Крім того, планувальники можуть використовувати функції просторового запиту та відображення в геоінформаційних системах, вирішуючи прикладні завдання з аналізу існуючої ситуації в місті.

Слід зазначити, що за допомогою аналізу просторових шарів на картах геоінформаційна система забезпечує визначення зон конфлікту розвитку землі із навколишнім середовищем шляхом накладення існуючого землеустрою на карти придатності земель.

Враховуючи, що дані організацій, у тому числі графічні документи, зазвичай, подаються на різних картографічних основах, то саме сучасні геоінформаційні технології дозволяють привести їх до єдиної картографічної бази. Крім того, розділи та картографічні матеріали по окремих напрямках створюються у цифровому вигляді, що складають тематичні та семантичні бази геоданих.

Використовуючи багаторівневу особливість картографування геоінформаційних систем, муніципальний департамент із планування територій має можливість візуалізувати, наприклад, первинну сільськогосподарську землю, поверхневі води, високу частоту паводків та надзвичайно еродовані землі. Саме дана інформація є підґрунтям до прийняття обґрунтованих рішень під час планування міських територій [4, с. 58].

Слід зазначити, що техніко-економічне обґрунтування невеликих структур, таких як школи та лікарні, також можна ефективно проводити за допомогою геоінформаційних систем [3, с. 67]. Крім того, зазначені системи

також можуть бути використані для з'ясування можливості використання території для утилізації та переробки відходів.

Встановлено, що геоінформаційна система вирішує завдання щодо виявлення змін у географічних особливостях або поведінці землі протягом певного часу. Така інформація дає можливість фахівцям приймати обґрунтовані рішення щодо прогнозування розвитку площі та планування території [4, с. 71].

Отже, сучасні планувальники використовують геоінформаційні системи для залучення громадян міста до управлінської діяльності, оскільки саме мешканці міста можуть надати краще бачення, що може покращити якість життя всіх громадян.

Геоінформаційні системи все частіше використовують у плануванні міських територій у розвинених країнах та тих, що розвиваються. Інструменти геоінформаційних систем допомагають планувальникам більш швидко та ретельно аналізувати проблеми, формулювати рішення та контролювати прогрес у досягненні довгострокових цілей для спільноти.

Таким чином, враховуючи, що постійно збільшується кількість функцій програмного забезпечення геоінформаційних систем, а також помітно знижується вартість цін на обладнання для них, тому на сьогодні найефективнішими є саме геоінформаційні технології для планування міських територій.

Література:

1. Urban planning and GIS [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.geospatialworld.net/blogs/gis-in-urban-planning/>.

2. Пространственное планирование, как основа устойчивого развития [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.esri-cis.ru/news/arcreview/detail.php?ID=1802&SECTION_ID=48.

3. Творошенко І.С. Конспект лекцій з дисципліни «Геоінформаційні системи в управлінні територіями» (для студентів 5 курсу денної форми навчання спеціальностей 7.08010105 – Геоінформаційні системи та технології,

8.08010105 – Геоінформаційні системи та технології та студентів 6 курсу заочної форми навчання спеціальності 7.08010105 – Геоінформаційні системи та технології) / І.С. Творошенко; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2015. – 87 с.

4. Творошенко І.С. Конспект лекцій з дисципліни «Технології підтримки прийняття рішень в геоінформаційних системах» для студентів 1 курсу денної форми навчання спеціальності 193 – Геодезія та землеустрій спеціалізації (освітньої програми) – «Геоінформаційні системи і технології» / І.С. Творошенко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2016. – 79 с.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Сердюк О. І.,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування, к. е. н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія
Рівна І. О.
здобувач СВО Магістр
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна

РІВЕНЬ ПРОЗОРОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Прозорість органів місцевого самоврядування є стратегічним пріоритетом та принципами державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні.

Прозорість органів місцевого самоврядування – ступінь обізнаності, поінформованість громадян, їхніх об'єднань про наміри, рішення та дії органу місцевої влади; зрозумілість широкій громадськості обумовленості, змісту і сенсу політичних дій та рішень органів місцевого самоврядування, а також своїх прав і свобод.

Результати досліджень українського представництва міжнародної

антикорупційної мережі Transparency International Ukraine в рамках проекту «Розбудова прозорості в містах України», що втілюється за підтримки Фонду Демократії ООН дозволяють здійснити аналіз прозорості місцевої влади. Мета проекту – подолання корупції в місцевих органах самоврядування та дотримання найкращих практик в прозорості та підзвітності.

Рейтинг прозорості муніципалітетів, укладений Transparency International Ukraine разом з Інститутом Політичної Освіти (<http://publicityindex.org/>), оцінює прозорість, кількість проактивно наданої інформації громадянам, якість превентивних заходів з боротьби з корупцією та відкритість по відношенню до громадян, які потребують інформації. Міста України охарактеризовані за 91 показником, які охоплюють 13 сфер. Кожна з них має різну вагу в рейтингу. Максимальна оцінка – 100 балів. Індикаторами дослідження визначено: інформація про роботу органів місцевої влади; доступ та участь; закупівлі; житлова політика; бюджетування та контракти; гранти, виділення фінансів; соціальні послуги; кадрові питання; професійна етика та конфлікт інтересів; землекористування та будівельна політика; комунальні підприємства; комунальне майно; освіта.

У десятку найпрозоріших міст країни у 2017 р. увійшли Львів, Кропивницький, Івано-Франківськ, Миколаїв, Київ, Червоноград, Ніжин, Кременчук, Вінниця, Дрогобич. Найменш прозорими є Коломия, Лисичанськ, Слов'янськ, Стрий, Боярка, Лубни, Лиман, Дунаївці, Мирноград, Новомосковськ [1]. У 2018 р. найпрозорішими стали міста Дрогобич (з 46,2 абсолютних бали до 85,2, далі так само), Маріуполь (із 28,05 до 76,35), Вінниця (із 49 до 70,29), Покров (з 18,3 до 67,95), Дніпро (з 25,5 до 66,6), Львів (з 59,7 до 65,7), Житомир (з 42,78 до 63,85), Бахмут (з 27,26 до 62,23), Кропивницький (з 55,96 до 61,5), Тернопіль (з 33,51 до 60,7). Позиції лідерів у рейтингу втратили Івано-Франківськ, Миколаїв, Київ, Червоноград, Ніжин, Кременчук, Вінниця. Найімовірніше, це пов'язано з відсутністю політичної волі міських голів щодо впровадження інструментів публічності та прозорості влади, з підвищенням активності інших міст країни щодо виконання рекомендацій за результатами

оцінювання попереднього року, а також використанням рекомендацій Transparent cities Ukraine. Найменш прозорими у 2018 р. були такі міста: Нововолинськ, Лозова, Самбір, Первомайськ, Ізмаїл, Коломия, Лубни, Світловодськ, Подільськ, Стрий (від 26,93 до 17,7 абсолютних балів) [2].

Загальний рівень прозорості у розрізі 100 міст підвищився від 30 % у 2017 р. до 41 % у 2018 р. При цьому, 27 міст України отримали понад 50 балів зі 100 у 2018 р., у порівнянні з 6 містами у 2017 р. В розрізі індикаторів найкращі показники у міст за такими критеріями, як доступ та участь громадян у самоврядуванні, інформація про роботу органів місцевої влади, а також бюджетування та контракти. Найбільш закриті для людей сфери міського життя пов'язані з житлом, роботою комунальних підприємств та соціальних установ [3].

Значні результати у 2018 р. у міста Дрогобич. Завдяки наполегливій роботі міського голови місту вдалося покращити власні показники прозорості на 34 бали та піднятися з 10 на 2 сходинку рейтингу прозорості та отримати 80,3 бали зі 100 можливих, а також здобути максимум балів у трьох сферах відповідальності міської влади: закупівлі: від 3,5 балів до 7 (максимум 7 балів); гранти, виділення фінансів: від 3,5 балів до 8 (максимум 8 балів); соціальні послуги: від 1 балів до 4 (максимум 4 балів).

Абсолютний рейтинг та показники прозорості міст Полтавської області в 2017-2018 рр. залишаються сталими. Проте, у 2018 р. отримано значно нижчі місця в рейтингу (Кременчук – 17 проти 8, Горішні Плавні – 58 проти 21, Миргород – 67 проти 44, Полтава – 81 проти 70, Світловодськ – 98, Лубни – 97 проти 96), що пов'язано з розширенням вибірки та зростанням показників інших учасників дослідження. Збільшення кількості об'єктів розширює діапазон дослідження, проте несталість вибірки ускладнює порівняння позицій муніципалітетів у рейтингу прозорості. За результатами дослідження вищезгаданих населених пунктів Полтавської області найбільш прозорою є інформація в сферах: робота органів місцевої влади, доступ та участь, бюджетування та контракти, професійна етика та конфлікт інтересів,

землекористування та будівельна політика.

Transparency International Ukraine комплексно підходить до розробки та впровадження змін: надає рекомендації щодо збільшення підзвітності та поширення кращих практик для представників місцевої влади; пропонує готові рішення для органів місцевої влади щодо підвищення рівня прозорості та підзвітності, забезпечує підтримку міст у процесі змін; навчає активістів інструментам забезпечення прозорості та контролю діяльності місцевої влади; проводить неформальне навчання з тем прозорості та підзвітності для органів місцевого самоврядування, активістів та представників бізнесу. Використати запропоновані можливості розвитку механізмів громадського контролю влади органи місцевого самоврядування можуть долучившись до програми Transparency International Ukraine. Також, важливою умовою успіху в підвищенні рівня прозорості та підзвітності є корегування кадрової політики в напрямку підвищення кваліфікації посадових осіб, які організують роботу із забезпечення доступу до публічної інформації, відповідальних за наповнюваність і роботу веб-сайтів і т. ін.

Література:

1. Рейтинг 2017 [Електронний ресурс] // Рейтинг прозорості Міст. Прозорі міста. – Режим доступу : <https://transparentcities.in.ua/rating/?rating-year=current>.
2. Рейтинг прозорості 100 міст [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://transparentcities.in.ua/ranking2018-interactive/?fbclid=IwAR1jN8BhLoMLsXm-ВМКnug7Og3dcMhUL79cThu45uUogXzxOCFEv0PbK8Gg>.
3. Найпрозоріші міста України // Transparency-international Ukraine – ще не найчесніші. – Режим доступу : <https://ti-ukraine.org/news/rejtyng-transparency-international-najprozorishi-mista-ukrayiny-shhe-ne-najchesnishi/>.

Науковий напрям: Ефективне використання місцевих ресурсів

Сидоренко Є.В.

науковий співробітник відділу організації менеджменту

публічного управління та адміністрування

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

м. Київ, Україна

СИСТЕМА ДОРАДЧИХ СЛУЖБ У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Зараз важко уявити собі будь яке аграрне виробництво без сучасних знань, без вчасно донесеної до селян інформації про інновації, які можуть поліпшити ефективність виробництва та позитивно впливати на розвиток сільських громад. Забезпечення трансферу знань та новацій є пріоритетним завданням спільної аграрної політики Європейського Союзу, та більшості передових країн на аграрному ринку. Функції забезпечення ефективної взаємодії між виробниками, науковцями, переробниками, органами влади, громадами у більшості країн світу взяли на себе сільськогосподарські дорадчі служби. В нашій країні, де система сільськогосподарського дорадництва ще перебуває у стані сталого формування, використання досвіду інших країн, зокрема досвіду сільськогосподарського дорадництва прибалтійських країн, може суттєво прискорити цей процес. Це має вплив на те яким буде українське село вже в найближчому майбутньому[1]. Децентралізація та політика сільського розвитку підсилюють одна одну, і ці два процеси мають високий потенціал ефективності, зокрема зростають економічні можливості об'єднаних територіальних громад. Розглянемо нагальні проблеми, що потребують вирішення:

1. Відсутність бачення шляхів економічного розвитку громади
2. Відсутність навичок з підготовки стратегій та планів економічного розвитку , проектних пропозицій.
3. Низька якість проектів, підготовлених на місцевому рівні.

4. Відсутність спроможностей та навичок у виокремленні та вирішенні системних проблем розвитку громади, зокрема, в економічній сфері. (наприклад, щодо механізмів покращення доступу дрібних виробників до ринкової інфраструктури)

Усі ці проблеми і виклики можуть допомогти подолати сільськогосподарські дорадчі служби[2]. Дорадчі служби сприяють виробленню стратегічного бачення, економічному розвитку громад, пошуку вигідних та раціональних технологічних рішень, економічному зростанню дрібних виробників, створенню робочих місць, відкритому доступу до ринкової інфраструктури та інформації, збільшенню бюджетних надходжень. Дорадники можуть допомогти у створенні кластерів на територіях об'єднаних територіальних громад. Кластери є мережою вертикально інтегрованих підприємств та організацій, які виробляють конкурентоспроможні послуги та товари, насамперед використовуючи внутрішні регіональні ресурси. При цьому ці утворення забезпечують зв'язок виробництва з поширенням інновацій та нових технологій, сучасною інформацією, що передбачає включення у кластерний ланцюг науково - дослідних центрів, університетів[3]. На нашу думку, кластеризація аграрного виробництва може забезпечити вирішення багатьох викликів сучасності. Це насамперед підвищення товарного виробництва в особистих господарствах селян, які є домінуючими виробниками овочів, м'яса, картоплі, молока, продукції вівчарства. Кластеризація може забезпечити інвестування розвитку соціальної сфери й об'єднаних територіальних громад взагалі. Для сільських територій кластер є тією інтегрованою структурою, яка одночасно займається проблемами соціального розвитку та виробництва[4]. Визначальними чинниками тут є:

- 1) можливість організації виробництва на інноваційній основі;
- 2) наявність вільних інвестиційних ресурсів та їх капіталізації;
- 3) максимальне скорочення посередницьких ланок і націлення виробництва на конкурентоспроможність та комерційний результат;

- 4) ефективне регулювання грошових, товарних і ресурсних потоків;
- 5) запровадження взаємовигідної системи внутрішніх розрахунків;
- 6) здійснення комплексу заходів щодо соціального розвитку територій;
- 7) наявність вільних інвестиційних ресурсів і необхідність їх капіталізації.

Література:

1. А. Лисецький, М. Соломко, І. Думич Аграрний сектор України: адаптивний саморозвиток і глобальні виклики у регіональному вимірі// Економіка України .-2007.-№11.-С.57
2. Наумов О. Концепція регіональної інвестиційної програми Херсонської області // Економіка України. – 2004. - №2. – С.28-33
3. Федулова Л. Управління інноваційним розвитком регіону/ / Регіональна економіка.-2005.-№2.-С. 37-47.
4. Малик М.Й. До питання сталого розвитку сільських територій // Економіка АПК.- 2008. - №5.-С. 51-54

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Ситник А.П.

*аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна*

Аранчій Я. С.

*здобувач СВО Магістр
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна*

МІСЦЕ МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ ЦНАП

Розбудова в Україні мережі ЦНАП (центрів надання адміністративних послуг) є кроком до запровадження стандартів європейського рівня, який є одним із відчутних результатів децентралізації.

За даними мережі ЦНАП в ОТГ України на 01.01.2018 створено

125 центрів надання адміністративних послуг. Для забезпечення територіальної доступності адміністративних послуг, в т. ч. соціальної сфери, на Полтавщині функціонують 40 ЦНАП, з них 25 – в районах, шість – у містах та дев'ять в ОТГ.

Більшість ОТГ пріоритетом визначають створення ЦНАП, які забезпечують інтегроване надання різних послуг в одному місці. Прикладами сучасних ЦНАП є центри у Кременчуці, Пирятинській, Глобинській, Омельницькій ОТГ. При їх створенні максимально враховані рекомендації щодо забезпечення комфортного перебування громадян та надання їм вичерпного переліку адміністративних послуг.

Джерелом допомоги у створенні ЦНАП є державний бюджет, а саме субвенція на розвиток інфраструктури ОТГ та Державний фонд регіонального розвитку.

Для розвитку мережі ЦНАП громади активно використовують і міжнародні грантові проекти:

- Проект ЄС «Центр надання адміністративних послуг як інноваційний інструмент взаємодії влади та громади (16 ЦНАП вже відкрито);
- Проект ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток орієнтований на громаду (МРГ)» (16 ЦНАП вже модернізовано);
- Проект Швецької міжнародної агенції з розвитку та співпраці (SIDA) «U-LEAD з Європою» – програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, прав та підзвітності (26 ЦНАП вже відкрито, 600 буде модернізовано);
- Проект Федерального Міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ, що реалізується Німецьким товариством ГмбХ (GIZ) «Реформа управління на сході України» (10 ЦНАП вже відкрито);
- Проект департаменту закордонних справ, торгівлі та розвитку Канади (DFATD) «Експертна підтримка врядування та економічного розвитку» (EDGD) (методологія і стратегія);
- Проект Агентства США з міжнародного розвитку (USAID)

«Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)» (інфраструктура);

– Програма Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «USBI – Українська ініціатива зміцнення громадської довіри» (методологія і стратегія);

– Проект Швейцарської агенції з розвитку та співробітництва «Електронне врядування задля підзвітної влади та участі громади (EGAP) (програмне забезпечення) [1].

Результатом ефективного партнерства між громадою та міжнародною програмою технічної допомоги для України «U-LEAD з Європою» (фінансується спільно Європейським Союзом та його країнами-членами Данією, Естонією, Німеччиною, Польщею та Швецією) є ЦНАП Глобинської ОТГ Полтавської області. Він з'явився у 2017 р. разом із 26 подібними центрами в Україні. ЦНАП Глобинської ОТГ надає 109 адміністративних послуг понад 16 тис. мешканцям.

Створити ЦНАП в Пирятинській ОТГ вдалося за рахунок співфінансування: частину коштів виділили з місцевого бюджету, іншу – міжнародний проект GIZ. Залучити додаткові кошти Пирятинська ОТГ змогла шляхом підписання меморандуму із владою району про те, що поряд з жителями ОТГ ЦНАП обслуговуватиме і жителів інших сільських рад [2]. Нині безпосередньо в ЦНАП Пирятинської ОТГ надається 121 послуга та 14 соціальних послуг – адміністраторами віддалених робочих місць [3].

Громади користуються тим, що сучасні інформаційно-комунікаційні технології сьогодні можуть вирішити питання доступності та швидкості надання адмінпослуг. Це реалізується, в першу чергу, за умов міжнародної донорської підтримки. Зокрема, з метою надання громадянам можливості отримати послуги на сайті здійснено переформатування веб-сайту Пирятинської міської ради в інтегрований портал. Таким чином, в Пирятинській ОТГ адміністративні послуги можна замовити через спеціальний додаток для смартфона [4]. Запуск порталу «Смарт-Пирятин» в поєднанні з 11 електронними сервісами в тестовому режимі стартував ще наприкінці

2018 р. Новий портал максимально зручний для користувача, а також, забезпечує принципи верховенства права.

Зазначимо найближчі перспективи покращення та спрощення доступу жителів Полтавської області до адміністративних послуг у рамках програми «U-LEAD з Європою»: у 2018 році для надання допомоги на модернізацію та створення ЦНАП відібрано Білоцерківську, Великобагачанську, Гребінківську, Новознам'янську, Омельницьку, Пирятинську та місто Миргород; в 2019 р. шанс на допомогу отримали Малоперещепинська, Новосанжарська, Опішнянська, Піщанська ОТГ. Конкретні види допомоги та її обсяги будуть визначені спільно програмою «U-LEAD з Європою» та громадою, з урахуванням методологічних підходів програми до функціонування належного ЦНАП та за результатами візитів до кожної громади. «Після детального оцінювання реальних потреб та визначення заходів щодо модернізації та створення ЦНАП для кожної спроможної громади буде складене технічне завдання для створення чи модернізації ЦНАП із розподілом зобов'язань між програмою та громадою. Напрями діяльності програми: реконструкція приміщень (зміна планування, ремонтні роботи), купівля меблів та обладнання, допомога у розробці документації для ЦНАП, обрання моделі та визначення спектру послуг, які будуть надаватися. Також у рамках програми здійснюється навчання персоналу ЦНАП та залучення населення до участі в процесі прийняття рішень на місцевому рівні, контроль з боку громадян за цим процесом» [5].

Таким чином, для забезпечення через ЦНАП надання якісних адміністративних послуг, в т. ч. соціальної сфери, місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, при яких утворено ЦНАП доцільно вивчати умови та можливості участі у програмах і проектах міжнародної технічної допомоги, що спрямовані на розвиток ЦНАП в Україні, а також види допомоги, які можна отримати в рамках цих програм, та подавати заявки до участі у них.

Література:

1. Звіт про розвиток мережі Центрів надання адміністративних послуг за 2018 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://my.gov.ua/be/files/10062/embed>.
2. Пальчук В. Програма «U-LEAD з Європою» у розвитку мережі центрів надання адміністративних послуг [Електронний ресурс] / В. Пальчук // Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. – Режим доступу : http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3518:pidtrinka-detsentralizatsiji-programa-u-lead-z-evropoyu-2&catid=64&Itemid=376.
3. Центр надання адміністративних послуг. Перелік послуг та їх інформаційні картки // Пирятин. Офіційний сайт територіальної громади. – Режим доступу : <http://pyriatyn.org.ua/pages/p111>.
4. У Пирятинській ОТГ адмінпослуги замовлятимуть через портал «Смарт-Пирятин» [Електронний ресурс] // Асоціація міст України. – Режим доступу : <https://auc.org.ua/uspihy/u-pyryatynskiy-otg-adminposlугy-zamovlyatymut-cherez-portal-smart-pyryatyn>.
5. Ще 118 громад отримали шанс на допомогу у створенні ЦНАП за підтримки Програми «U-LEAD з Європою» [Електронний ресурс] // U-LEAD з Європою. – Режим доступу : <https://tsnap.ulead.org.ua/news/shhe-118-gromad-otrymaly-shans-na-dopomogu-u-stvorenni-tsnap-za-pidtrymky-programy-u-lead-z-evropoyu/>.

Науковий напрям: Управління організаціями публічної сфери

Соловійов В.Д.

*студент Харківського національного університету
міського господарства імені О.М.Бекетова*

м. Харків

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ САМОДОСТАТНІХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Досвід прогресивних країн Європи щодо децентралізації державної влади довів стратегічну роль первинної ланки публічного управління інституту місцевого самоврядування [1]. В свою чергу, первинним управлінським рівнем цього інституту виступає територіальна громада як суб'єкт, що забезпечує якість і рівень життєдіяльності соціальної системи, а також зумовлює ставлення людей до влади та держави. Адже державна політика тоді має підтримку громадянського суспільства, коли реально спрямована на забезпечення його прав та інтересів.

Невеликий та недостатньо успішний досвід України щодо децентралізації та демократизації державної влади свідчить про необхідність постійної підтримки місцевого самоврядування з боку держави та створення нею умов для сталого розвитку територіальних громад. Однією з таких умов є укріплення їх дієздатності та самодостатності, зокрема, завдяки добровільному об'єднанню з метою ефективнішого використання територіального потенціалу, а також інвестицій держави [4]. Утім, успішність цих процесів має низький відсоток в силу низки об'єктивних (слабке нормативно-правове поле, різний територіальний потенціал) і суб'єктивних причин (громадянський рівень розвитку громади, лідерський потенціал місцевої еліти).

За таких умов актуалізується теоретико-методична проблематика державного управління [5, 8, 9], як-то: осучаснення змісту державної політики щодо самостійного розвитку територіальних громад; упорядкування повноважень між різними рівнями публічного управління за принципом субсидіарності; удосконалення механізмів державної політики щодо

забезпечення співробітництва територіальних громад на засадах партнерського використання як місцевих, так і державних ресурсів [3, 7].

Аналіз державного механізму формування та реалізації державної політики щодо розвитку спроможних територіальних громад [6] дозволив виокремити такі ключові напрями його удосконалення:

- розробка та впровадження сучасного формату функціонування місцевих органів державної влади;
- розробка та впровадження уніфікованої моделі функціонування і розвитку територіальних громад;
- визначення чітких орієнтирів розвитку соціального капіталу громад;
- моніторинг, оцінювання та координування діяльності громад;
- осучаснення нормативно-правових засад формування та реалізації державної політики щодо розвитку територіальних громад.

Таким чином, дієвість та самодостатність первинної ланки місцевого самоврядування територіальних громад може бути забезпечена, переважно, завдяки досконалій державній політиці в умовах децентралізації влади, але не менш визначальною стає ініціатива самих територіальних громад та їх прагнення до співробітництва не лише з державою [2], а й між собою з метою ефективного використання ресурсів.

Література:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 15.10.1985 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036
2. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI // ВВР України. – 2010. – № 40. – Ст. 524.
3. Про Державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні : Указ Президента України від 24.06.2010 № 723/2010. // Уряд. кур'єр. – 2010. – 1 лип.
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від

05.02.2015 № 157-VIII // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 18. – Ст. 471.

5. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII // ВВР України. – 2015. – № 13. – Ст. 90.

6. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова КМУ від 08.04.2015 № 214 // Офіц. вісник України. – 2015. – № 33. – Ст. 963.

7. Про заходи щодо виконання Програми державної підтримки розвитку місцевого самоврядування в Україні : розпорядження КМУ від 13.03.2002 № 123-р. // Уряд. кур'єр. – 2002. – 20 берез.

8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // ВВР України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

9. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV // ВВР України. – 1999. – № 20/21. – Ст. 190.

Науковий напрям: Маркетинг територій

Сподарик Т.І.

Студентка кафедри обліку та аудиту

Львівського національного університету ім. Івана Франка

м. Львів, Україна

МАРКЕТИНГ ТЕРИТОРІЙ ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК РЕГІОНУ

В умовах загострення конкуренції природні умови та вигідні географічні положення вже не є основними факторами привабливості території. У боротьбі за присутність міжнародних компаній, висококваліфікованих робітників та туристів країни, регіони та міста ведуть активну діяльність по зміцненню їх позицій у напрямку так званих м'яких факторів. У цих умовах маркетинг територій стає невід'ємною частиною економічної та соціальної політики міст та регіонів[5].

Глобалізаційні процеси та бурхливий розвиток міжнародних економічних відносин змушують країни і регіони конкурувати за інвестиції, ринки збуту, відвідувачів, іншими словами «продавати» свою територію. У сучасному світі

не можливо уявити собі продаж будь-якого товару чи послуги без його просування, так само просування потребують і території. Тому маркетинг територій за останнє десятиліття набуває все більшої популярності і стає невід'ємним елементом державного та регіонального управління[1].

Проблеми територіального маркетингу надзвичайно актуальні в Україні, адже вони стосуються таких важливих напрямків, як державне та місцеве управління, інвестиційна привабливість, євроінтеграція, конкурентоздатність та стратегічний розвиток регіонів[4]. Стратегічно важливою для України є реалізація регіональної політики, яка спрямована на усунення диспропорцій між регіонами та забезпечує їх комплексний розвиток.

Категорія «маркетинг території» являє собою взаємозв'язок двох незалежних, на перший погляд, компонентів – маркетингу й території. Термін «маркетинг» означає систему методів і засобів з просування товарів або послуг від виробника до споживача, що включає аналіз ринку, дизайн, розробку упаковки, систему збуту, рекламу. У свою чергу, під територією розуміється частина земної суші з її надрами, а також космічний простір і небесні тіла, що перебувають у ньому[3]. Отже, маркетинг території — це діяльність, що дозволяє в систематизованому виді, за допомогою основних маркетингових технологій, інструментів і стратегій розробити комплекс заходів, спрямованих на найбільш ефективно й вигідно для території використання наявних ресурсів з метою підвищення її конкурентоспроможності й іміджу.

Територіальний маркетинг не лише розширює інструментарій публічного управління, а й змінює підходи, постановку стратегічних цілей, адже мета будь-якого маркетингу – задоволення потреб споживачів. У випадку територіального маркетингу слід говорити про орієнтацію на мешканців території, інвесторів, відвідувачів та інших економічних суб'єктів, що діють або можуть діяти на даній території.

Основними суб'єктами для будь-якого виду маркетингу є виробники товару чи послуги та споживачі, а також посередники. В маркетингу територій можуть приймати участь органи управління (державні і місцеві), галузі/види

діяльності економіки (торгівля, туризм), засоби масової інформації, наукові та освітні установи, некомерційні організації, але найбільш активними традиційно є виробники товарів і послуг, а цільовою групою – їх споживачі.

Останнім часом у маркетингу території стає популярним такий інструмент як брендинг, який успішно практикується у приватних фірмах вже протягом тривалого часу. Брендинг – це побудована на пізнаваних, відомих ресурсах матеріально невідчутна цінність пропозиції, що може бути створена поєднанням товарів, послуг, інформації та досвіду[5]. Брендинг території означає створення додаткової атрактивності місця, його головною метою є створення ідентичності бренду міста чи регіону.

У сучасному маркетингу брендингу відводиться важливе місце, так як він об'єднує всі стратегічні елементи в одну формулу успіху. Бренди є основою для довгострокового успіху фірм та організацій. Вони найчастіше є передумовою великих поглинань і злиттів. Для формування необхідних асоціацій щодо території брендинг підходить краще за інші маркетингові інструменти. Успішна територія залучає нові інвестиції та створює позитивні умови для свого ж розвитку [4]. Територія може бути брендвана як товар чи послуга. Метою брендингу території є покращення привабливості території. Брендинг не тільки впливає на маркетингову діяльність, але і на цілісний розвиток, що впливає на територію загалом. Брендкування території приносить їй додаткову привабливість. Таким чином, для кожної території необхідно та цілком можливо віднайти унікальні відмінності, які відрізняють її від конкурентів.

Таким чином варто зробити такий висновок, що відсутність на даний час маркетингового обґрунтування економічних стратегій, що розробляються в Україні, призводить до неповного врахування інтересів та особливостей регіонів та міст. Впровадження маркетингового підходу в практику стратегічного територіального управління на будь-якому рівні потребує значних зусиль та фінансових ресурсів. Тому, важливо починати з розробки маркетингових заходів для міст, регіонів і поступово вивести маркетинговий підхід на макрорівень.

Крім розробки практичних підходів до впровадження маркетингу в управління територіями на різних рівнях (державному, регіональному, місцевому), надзвичайно актуальними у даній сфері є питання брендингу регіонів, переоцінка територій як продуктів у глобальному вимірі та застосування новітніх інформаційних технологій у маркетингу територій[2].

Застосування концепцій маркетингу територій при розробці економічних стратегій дозволить більш успішно залучати інвестиції у регіони, підвищить привабливість серед іноземних країн і у цілому покращить імідж територій, що матиме позитивний вплив на їх соціально-економічне становище.

Література:

1. Кахович О. О. Регіональний маркетинг: Суб'єкти та цілі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kahovichooregionalniymarketingsubektitatsili/>
2. Щелкунов В., Бондаренко В., Каракай Ю., Грамотнєв В., Матвєєв В. Маркетинг регіонів: інвестиційні аспекти. – Київ: Наукова Думка, 2005. – 176 с.
3. Старостіна А. О., Мартов С. Є. Регіональний маркетинг: суть та особливості становлення в Україні // Маркетинг в Україні. – 2004. – № 3. – С. 55.
4. Лучик В. Є. Особливості регіонального маркетингу [Електронний ресурс] / Лучик В. Є. – Режим доступу: http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_113/19.pdf
5. Бондаренко, В. М. Поняття та інструменти територіального маркетингу в контексті стратегічного розвитку регіонів [Текст] / В. М. Бондаренко, К. О. Шершун // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка / В.П. Мікловда, М.І. Пітюлич, Н.М. Гапак. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2012. – Вип. 2 (36). – С. 66–73. – Бібліогр.: с. 72–73

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України.

Стрельченко О.Г.

доцент кафедри публічного управління та адміністрування, к.ю.н., доцент Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ ОБІГУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ У СВІТЛІ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ

Розглядаючи таку категорію як «механізм публічного адміністрування» необхідно зазначити, що він проявляється як система, яка безпосередньо реалізовує публічне адміністрування на практиці з метою досягнення поставлених цілей. Вона має визначену структуру та інструменти впливу на об'єкт адміністрування із відповідним їй правовим забезпеченням.

О. А. Шатіло зазначає, що «механізми публічного адміністрування» – це спеціальні засоби, що забезпечують здійснення регулюючого впливу публічних адміністрацій на соціально-економічні територіальні системи різних рівнів (села, селища, райони у містах, міста, райони, області, Автономна республіка Крим) з метою забезпечення гідних умов життєдіяльності людей, що проживають у державі, та громадян України, що тимчасово проживають за її межами. Технологія публічного адміністрування являє собою детальний опис дій, що мають бути послідовно, у належний спосіб та із застосуванням конкретних засобів та прийомів здійснені суб'єктом публічного адміністрування (організацією чи конкретно посадовою особою) для досягнення певної мети. Вони чітко прописані у технології процедури здійснення публічного адміністрування, регламентують напрямок та послідовність дій працівників, виключають використання неефективних прийомів, надають керівникам впевненості щодо раціональності дій підлеглих та отримання бажаного результату [1, с. 8-9;2].

І. А. Ісаєнко доводить, що «механізми публічного адміністрування» передбачає демократичну організацію управлінського впливу на суспільні процеси, яка забезпечує ефективне функціонування системи органів державної влади, органів регіонального та місцевого самоврядування, громадських (неурядових) організацій, фізичних осіб та інших суб'єктів громадянського суспільства з метою реалізації державної політики у найрізноманітніших сферах суспільного життя[3, с. 116].

Т. О. Коломоєць «механізм публічного адміністрування» розкрила, як сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права» [4, с. 23]. При цьому вона в механізмі публічного адміністрування виокремлює дві складові частини: органічні (ті, що визначають суть самого явища механізму публічного адміністрування, тобто без яких не може відбуватися сам механізм, та функціональні складові частини); функціональні (ті, що значною мірою впливають на механізм публічного адміністрування, які не є обов'язковими його елементами) [4, с. 24].

За особливостями побудови механізми публічного адміністрування поділяються на цільові (спрямовані на досягнення певної мети) механізми публічного адміністрування, механізми функціонування системи публічного адміністрування на різних етапах суспільного розвитку країни та механізми здійснення процесу публічного адміністрування різними владними органами та окремими посадовими особами [5, с. 76].

Цільові механізми публічного адміністрування використовуються як органами державної влади, так і органами місцевого самоврядування у якості знаряддя для здійснення цілеспрямованих перетворень у функціонуванні або розвитку конкретних об'єктів публічного адміністрування [6].

Механізм функціонування системи публічного адміністрування представляє структуру системи публічного адміністрування, яка відповідає чинному законодавству, наявні зв'язки між її підсистемами та усіма органами,

що входять до їх складу, а також особливості функціонування системи публічного адміністрування та взаємодію між її елементами [3].

Механізми здійснення процесу публічного адміністрування являють собою чітко вибудовані послідовності дій, реалізація яких забезпечує здійснення публічного адміністрування відповідними органами або їх посадовими особами шляхом поступових перетворень у стані об'єктів публічного адміністрування [5, с. 77].

Механізм публічного адміністрування у сфері обігу лікарських засобів є складовою частиною механізму публічного адміністрування, тобто є його видовою категорією, що доцільно представити як родо-видова категорія.

Таким чином, *механізм публічного адміністрування у сфері обігу лікарських засобів доцільно визначити як взаємозалежну та цілеспрямовану діяльність уповноважених органів публічної адміністрації та її посадових осіб за допомогою застосування адміністративно-правових засобів забезпечення обігу лікарських засобів та задоволення потреб пацієнтів.*

В. В. Корженко зазначає, що складовими елементами структури механізму публічного адміністрування є: суб'єкт і об'єкт управління; цілі, принципи, функції, методи, інформація, технологія та технічні засоби. Але якщо виходити з того, що управління це єдність діяльності і відносин, а також враховувати особливості державного управління, цей склад доцільно трансформувати [7].

К. В. Степаненко виділяє наступні елементи механізму публічного адміністрування: суб'єкт, об'єкт; адміністративно-правові засоби. Ми підтримуємо позицію автора щодо структурних елементів механізму публічного адміністрування та вважаємо за доцільне взяти їх за основу для дослідження механізму публічного адміністрування сфери обігу лікарських засобів.

Відповідно, елементами механізму публічного адміністрування сфери обігу лікарських засобів є: суб'єкт, об'єкт адміністрування; система нормативно-правових актів та засоби адміністрування.

Отже, суб'єкт і об'єкт адміністрування є найпершими елементами механізму публічного адміністрування сфери обігу лікарських засобів, саме їх взаємодія відображена у нормативних документах, що регламентують вплив держави на сферу обігу лікарських засобів. У якості таких зазвичай розглядаються органи публічного управління, підприємства, установи організації, що забезпечують обіг лікарських засобів та пацієнти. Нормативно-правові акти відображають безпосередньо усі сторони діяльності суб'єктів, що забезпечують обіг лікарських засобів. На їхній підставі створюються нові правила поведінки у сфері обігу лікарських засобів безпосередньо, виникають та змінюються конкретні правові відносини, скасовуються застарілі норми поведінки тощо. А також, засоби публічного адміністрування обігу лікарських засобів являють собою розгалужену систему правових прийомів, що використовуються державою для забезпечення обігу лікарських засобів.

Література:

1. Шатило О.А. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування» (для студентів спеціальностей «Менеджмент організацій і адміністрування» та «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності») / О.А. Шатило; Житомирський державний технологічний університет. Житомир : Кафедра менеджменту організацій і адміністрування ЖДТУ, 2014. 51 с.
2. Корнієнко В.О. Інститути громадянського суспільства та української держави: правові витoki. URL: <http://www.apdp.in.ua/v29/42.pdf>
3. Ісаєнко І.А. Європейські підходи до функціонування механізмів публічного управління. Інвестиції: практика та досвід. 2012. №5. С. 114- 117.
4. Адміністративне судочинство України : підручник / [за заг. ред. Т.О. Коломoeць]. К.: істина, 2008. 216 с.
5. Соціологія: Словник термінів і понять / За ред. Є. А. Беленького, М. А. Козловця. К. : Кондор, 2006. 372 с.
6. Теоретичні основи публічного адміністрування. URL: <https://lektsii.org/11-66361.html>

7. Дзюндзюк В.Б., Мельтюхова Н.М., Фоміцька Н.В., за заг. ред. д-ра ф. наук, проф. В.В. Корженка, к.е.н., доц. Н.М. Мельтюхової. Публічне адміністрування в Україні: навчальний посібник. -Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. 306 с.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Таран О.М.

канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва м. Харків, Україна

Калюжна Т.Ю.

здобувач другого (магістерського) рівня спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва м. Харків, Україна

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Публічне управління, як будь-яке інше соціальне явище, відрізняється своєю системно-символічною природою, в тому розумінні, що мова, праця, культура, етика є різними системними формами символічного буття людини. Кризи розвитку цивілізації (екологічні, демографічні, культурної ідентичності та ін.) зумовили гуманізацію управлінських процесів у суспільстві та орієнтацію на загальнолюдські моральні цінності. Емпіричний рівень людських відносин дає змогу ввести їх у свідомість суб'єкта управлінської діяльності як систему ідеальних уявлень та орієнтирів, дозволяючи здійснити оцінку вчинків.

Етика – наука про мораль. Дане твердження – одне з небагатьох, щодо якого збігаються теорія і практика, історичний досвід морального розвитку в цілому і його конкретні періоди. Термін «етика» в значенні вчення про моральність ввів Арістотель (давньогрецький вчений-енциклопедист, філософ і логік, засновник класичної (формальної) логіки) [1]. Етика – це філософське

знання, яке характеризують як мудрість життя. Етимологічно слово «етика» виникає зі слова «ethos», яке виступає як термін, що спершу означав звичне місце існування, який уточнювався за змістом для позначення сталого характеру явищ; стосовно людини зміст сталого характеру її існування – ethos'a людини – визначається через побут, звичаї, характер [2]. Предметом етики є мораль. Вона вивчає особливу сферу людської діяльності, її закономірності та прояви в історичній практиці людей, у моральних поглядах, у структурі моральної свідомості. Мораль – один із способів освоєння людиною дійсності, духовно-практичне відношення, в процесі якого виникають спільність, людяність в своїй безпосередності, що втілені в моральні цінності. Етика не створює моралі. Мораль виникає й розвивається у співжитті людей як спосіб міжлюдських відносин. Етика розвивається в напрямі пошуку наукової мови, якою говорив би предмет, прагне відтворити в теоретичних знаннях своєрідність моральності.

Етика як наука про моральність є важливим чинником формування морально-етичних переконань людини, це наука про найбільш загальні закони становлення та історичного розвитку моралі [3].

Розуміння моралі, і відповідно, підхід до неї відкривають різні можливості для її вивчення етикою, а також різне тлумачення етики як науки. Кожна професія має свою власну мораль, кожна трудова діяльність базується на моральній системі суспільства. Але моральна значущість різних професій не є і не може бути однаковою. Проте в управлінні суспільством центральне місце посідає людина, тому не можна ігнорувати те, що можна позначити поняттям «людський вимір» [4]. За таких обставин зростає роль саме морально-етичного чинника в усіх сферах життєдіяльності суспільства і людини. Мораль існує як: особистісні моральні якості (милосердя, відповідальність, скромність, чесність тощо); сукупність норм суспільної поведінки й оціночних уявлень (наприклад у вигляді правил, заповідей) [5].

Людина володіє певною професією, а кожна професія має свою власну мораль. Принципами організації й діяльності органів публічної влади є

законодавчі відправні засади, ідеї, положення, які виступають базисом формування, організації та функціонування органів публічної влади. При цьому особливе місце в організації роботи публічного службовця посідає професійна етика, оскільки вона значною мірою характеризує взаємовідносини органів держави, місцевого самоврядування і громадянина.

Публічне управління являє собою різновид суспільно корисної діяльності, який здійснюється певною сукупністю суб'єктів, у т. ч. органами державної влади, місцевого самоврядування тощо. Професійна робота будь-якого працівника організації пов'язана з дотриманням етичних норм взаємовідносин з колегами, підлеглими, партнерами. Дотримання морально-етичних засад є потужним чинником конструктивної взаємодії представників публічного управління та громадян. Взаємодія публічних службовців та громадян повинна базуватися на моральних якостях особистості. У сфері адміністрування праця стає моральною цінністю (оскільки не завжди є джерелом існування), одним із потужних чинників формування людської гідності. Індивідуальна мораль у професійній сфері передбачає також усвідомлення професійного обов'язку [6].

Виділення особливих професійно-етичних настанов, в яких загальнолюдські принципи моралі конкретизуються відносно тієї чи іншої спеціалізованої діяльності, зумовлено низкою факторів: своєрідністю місця та діяльності представників професії, сфери діяльності в суспільстві; специфікою відносин, що складаються в процесі цієї діяльності; підвищеними моральними вимогами, особливою напруженістю, складністю реалізації етичних норм у певних професіях, сферах діяльності. [7, с.9]

Оскільки професійна діяльність публічних службовців налаштована на виконання визначених професійних функцій, вона потребує від індивіда наявності певних якостей, які необхідні для продуктивної діяльності публічного управління. До таких якостей та характеристик морального та професійно-етичного гатунку належать бажання приносити користь суспільству, громадянськість, відданість ідеалам демократії, законослухняність, патріотизм, політична неупередженість бюрократії, професіоналізм, повага та чуйність до

людей, доброзичливість, схильність до взаємодопомоги та співробітництва, толерантність, працелюбність, відповідальність, сумлінне ставлення до своїх обов'язків, непідкупність, принциповість, вимогливість, справедливість, чесність, стриманість, урівноваженість, коректність і ввічливість, скромність в особистому житті, відчуття професійної честі та професійної гідності тощо.

Незважаючи на відмінності у підходах різних країн до формування організаційної культури публічних службовців, незмінною є її мета – забезпечити професійну діяльність чиновників в інтересах громадян і суспільства, а також запобігти можливим зловживанням владою і порушенням закону. Таким чином в умовах модернізації системи публічної служби в Україні високий професіоналізм, моральні якості посадових осіб є одним з найважливіших чинників створення ефективної системи публічної влади, що відповідає стандартам правової держави [8].

Впровадження етичної інфраструктури у публічному управлінні залежить від багатьох механізмів, які її регламентують та реалізують, серед них виокремлюють наступні: політична воля; етичне законодавство; механізми звітності та нагляду (відповідальності); кодекси поведінки; механізми професійної соціалізації; належні умови організації праці публічних службовців; громадський контроль за діяльністю публічних службовців.

Література:

1. Ларіонова В.К. Історія етичних учень: посібник. – Івано-Франківськ: Видавництво «Гостинець», 2004 – 192 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://194.44.152.155/elib/local/sk754744.pdf>.
2. Предмет і об'єкт етики [Електронний ресурс]. Етика (семінари) – Режим доступу: http://studies.in.ua/etic_seminar/2231-predmet-obyekt-etiki.html.
3. Мовчан В. С. Етика : навч. посіб. / В. С. Мовчан. - 3-тє вид., випр. і доп. - К. : Знання, 2007. – 483 с.
4. Яремін І.І. Аспекти етичних правил поведінки публічних службовців: навчально-методичний посібник / І.І. Яремін. – Івано-Франківськ: ІФОЦППК, 2016. – 68с.
5. Культура й етика в публічному адмініструванні: наук. розробка /

С. М. Серьогін, О. В. Антонова, І. І. Хожило та ін. - К. : НАДУ, 2010. - 40 с. 6. Морально-етичні засади розвитку державної служби України: європейський та вітчизняний досвід : монографія / С. М. Серьогін, О. В. Антонова, І. І. Хожило та ін. ; за заг. наук. ред. проф. С. М. Серьогіна. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2007. – 290 с. 7. Василевська Т. Е. Етика державного управління: підручник / Т.Е. Василевська, В.О. Саламатов, Г.Б. Марушевський ; за заг. ред. Т. Е. Василевської. – К.: НАДУ, 2015. – 204 с. 8. Величко О.О. Методичні рекомендації. Етика поведінки державного службовця / О.О. Величко, Є.О. Шевченко, А.І. Коба. – Біляївка: Біляївське міськрайонне управління юстиції в Одеській області, 2013.

Науковий напрям: Управління організаціями публічної сфери

Таран О.М.

*доцент кафедри менеджменту
і адміністрування,*

*Харківського національного аграрного
університету ім. В.В. Докучаєва
м. Харків, Україна*

Степанова І.Д.

*здобувач другого (магістерського) рівня
спеціальності 281*

«Публічне управління та адміністрування»

САМОМЕНЕДЖМЕНТ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Управління професійним розвитком персоналу в органах публічного адміністрування є одним з пріоритетних напрямів подальшого становлення державного управління в Україні. На сучасному етапі перетворень встановлюють високі вимоги до професіоналізму та соціальної відповідальності персоналу органів публічного адміністрування, так як саме професіоналізм публічних службовців є фактором формування конструктивних основ якісного життя суспільства.

Самоменеджмент у сучасному вигляді являє собою інтеграцію багатьох наукових дисциплін: філософії, соціальної психології, основ менеджменту,

основ маркетингу, теорії управління, управління персоналом, організаційної поведінки, розробки управлінських рішень тощо. *Самоменеджмент* – це процес самовдосконалення, самоорганізації та самоконтролю. Об'єктом вивчення є індивід. Предметом вивчення є методи організації власного робочого часу, мобілізації власних резервів. *Самоменеджмент* – це послідовне і цілеспрямоване використання ефективних методів, прийомів, технік та технологій, спрямованих, на саморозвиток свого творчого потенціалу з метою свідомого управління своїм життям та максимальної самореалізації у всіх його сферах.

Самоменеджмент – це технологія ефективного управління собою для забезпечення більш успішного і продуктивного виконання своїх обов'язків, збереження здоров'я та активного, зацікавленого ставлення до життя. *Самоменеджмент* передбачає навчання в досягненні високого рівня здібностей до самопізнання, самовизначення, самоорганізації, самореалізації, самодіяльності, самоконтролю, самооцінювання, самомотивування, саморозвитку. *Самоменеджмент* – послідовне і цілеспрямоване використання методів роботи в повсякденній практиці для того, щоб оптимально і зі змістом використовувати свій час. *Самоменеджмент* – це прояв волі, яка іноді вимагає власної перебудови. *Самоменеджмент* – це саморозвиток особистості, заснований на самопізнанні, самовизначенні, самоврядуванні, самовдосконаленні, подоланні стереотипів свідомості, самоконтролі і, як підсумок, самореалізації в обраній сфері діяльності [1].

Ознайомлення з існуючими концепціями самоуправління дає підстави для багатьох висновків, що характеризують його сучасну модель: 1) самоменеджмент здійснюється з урахуванням національних традицій, загальних норм, культури, але базується на знанні законів функціонування людини як біосоціальної і духовної системи, а також законів навколишнього середовища; 2) для ефективного самоменеджменту людині необхідно оцінити ситуацію, в якій вона опинилася, свої можливості, поставити мету, повірити у свої можливості з її досягнення і, самовизначившись, виконувати

самоуправлінські функції. При цьому варто пам'ятати, що людина як організаційна система належить до класу відкритих, нелінійних, динамічних систем, що самоорганізуються; 3) самоменеджмент – багатоетапний процес саморозвитку, що передбачає зміну станів, людських якостей. Ефективне самоуправління враховує біологічну і соціальну природу людини (біоритми, генетичну програму, соціальне кодування тощо), реальні економічні та соціально-психологічні умови в країні проживання, перспективи розвитку ринку праці, професій; 4) у процесі реалізації власних планів людина не обмежується управлінням внутрішніми процесами в організмі, особистою життєдіяльністю і діяльністю, а активно впливає на навколишнє середовище; 5) самоменеджмент ситуативний, але здійснюється з орієнтацією на стратегічні цілі, стратегію життя; 6) самоменеджмент є різновидом людинознавчих технологій, який охоплює навички, уміння, прийоми, операції, процедури, алгоритми впливу тощо. При цьому під технологією розуміють сукупність методів цілеспрямованої діяльності суб'єкта управління і самоорганізації зі зміни стану соціуму й особистості. Вона передбачає упорядкування системи життя людини [2,с.58].

В умовах публічного управління, людина працюючи на державній або в службі органах місцевого самоврядування поряд з власними перевагами має певні недоліки і для досягнення успіху у професійній сфері має максимально використовувати можливості власних переваг та запобігати негативним проявам вад, що власне і є розвитком службовця як фахівця та особистості. Тому сучасні програми становлення персоналу публічної служби в основному спрямовуються на розвиток у працівників управлінських умінь та відповідних функціональних навичок.

Самоменеджмент для фахівця є технологією ефективного управління собою для забезпечення більш успішного і продуктивного виконання своїх обов'язків, збереження здоров'я і активного, зацікавленого ставлення до життя [3]. Самоменеджмент публічного службовця передбачає навчання в досягненні високого рівня здібностей до самопізнання, самовизначення, самоорганізації,

самореалізації, самоконтролю, самооцінювання, самомотивування, саморозвитку.

Література:

1. Ажажа М.А. Самоменеджмент в органах публічного адміністрування: метод. посіб. / Ажажа М.А. – Запоріжжя: ЗЦППКК, 2018. – 40 с.

2. Колпаков В. М. К61 Самоменеджмент: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. – 528 с.

3. Бондарчук Л.В. Профілактика синдрому вигорання персоналу служби зайнятості: пошуки, проблеми, перспективи / Бондарчук Л.В. // Ринок праці та зайнятість населення. – 2015. – № 2. – С. 41–42.

Науковий напрям: Ефективне використання місцевих ресурсів

Таран Ю.С.
*аспірант кафедри
менеджменту і адміністрування
Харківського національного аграрного
університету ім. В.В. Докучаєва
м. Харків, Україна*

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК УМОВА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

В сучасних умовах стратегічне планування стає інструментом підвищення конкурентоспроможності територій і регіонів, засобом згуртування різних суб'єктів територіального розвитку навколо нових цінностей і довгострокових пріоритетів. Така активізація планувальної діяльності, з одного боку, є закономірним етапом розвитку окремих територій, з іншого – намаганням регіонів знайти адекватні інструменти, які б допомагали відповісти на виклики сучасного зовнішнього середовища, коли істотно пришвидшуються різноманітні зміни, в тому числі політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні тощо[1, с.5].

Зарубіжний досвід стратегічного планування на територіальному рівні (зокрема, США, Канаді, Великобританії, Франції, Ірландії, Італії та ін.)

свідчить, що воно розглядається як систематичний процес, що використовується громадою для планування свого майбутнього й результатом якого є документ, що веде її до визначених цілей. Важливий не тільки план як продукт, а й сам процес планування як спосіб реалізації суспільних потреб і потенціалу необхідних змін. Накопичений досвід свідчить про відчутний позитивний вплив стратегічних підходів на підвищення результативності управлінської діяльності як центральної, так і регіональної влади шляхом переносу акцентів з внутрішніх факторів до зовнішнього оточення й через краще усвідомлення того, що й для кого повинна робити влада.

Стратегічне планування охоплює систему довго-, середньо- та короткострокових планів, проектів і програм. Однак головний змістовий акцент робиться на довгострокові цілі та шляхи їх досягнення. Влада на місцевому рівні сьогодні має справу зі складними і загрозливими проблемами: надзвичайні економічні складнощі, нерозвинута інфраструктура; відсутність почуття безпеки у людей та регіональна нерівність; зростаюча бідність, безробіття, втрата самоповаги та соціальне виключення; брак водних ресурсів та їх забруднення, деградація ґрунтів, забруднення повітря, незадовільні засоби утилізації твердих, небезпечних та токсичних відходів, обмежений доступ до безпечних джерел енергії тощо.

Більшість із наведених проблем і викликів тісно пов'язані між собою, що посилює необхідність застосування інтегрованого стратегічного підходу до місцевого розвитку. Саме тому головним завданням стратегічного планування є забезпечення сталого розвитку територій, основними принципами якого є: орієнтація на потреби й інтереси людей, консенсус щодо (бачення) розвитку території, усебічність та цілісність, спрямованість на чіткі бюджетні пріоритети, проведення комплексного аналізу стану розвитку територіальної громади, обов'язковість моніторингу та оцінювання, наявність відповідальності та лідерства на місцевому рівні.

Стратегічне планування місцевого розвитку спрямоване на вирішення одного з основних завдань будь-якої системи: пошук відповіді на питання про

ключові точки, куди необхідно спрямовувати доступні ресурси для того, щоб забезпечити нормальне відтворення і розвиток системи життєдіяльності території [2, с.7].

Поширенішими методами аналітичної діяльності в рамках стратегічного планування місцевого розвитку є: соціально-економічний аналіз, порівняльний аналіз, SWOT- аналіз, PEST-аналіз, соціологічні дослідження [3].

Інформаційною основою для проведення аналізу стану розвитку території слугують: генеральний план розвитку території, інша існуюча містобудівна документація; дані управління (відділу) економіки облдержадміністрації та виконавчого комітету місцевої ради; програми соціально-економічного розвитку та окремих сфер і звіти про їх виконання; дані Державного комітету статистики України та його місцевих підрозділів; дані галузевих міністерств та відомств, якщо їх профільні підприємства знаходяться на даній території; інформація банків; результати соціологічних досліджень; результати наукових досліджень, що стосуються даної території; матеріали засобів масової інформації; дані земельного кадастру; соціально-економічний паспорт території; інша інформація публічного користування.

Атрибутами правильно вибраного сценарію стратегічного планування є:

- бачення розгорнутого в часі «ландшафту» (прогноз можливих варіантів розвитку подій за умови, що нічого не буде робитися для впливу на траєкторію розвитку – події відбуваються за інерцією);
- здійснення вибору в ситуації невизначеності і ризику бажаного обраного сценарію розвитку подій на існуючому масиві даних;
- розуміння, що з того, що ми маємо сьогодні (потенціал і можливості), є пріоритетно важливим для розвитку цієї території (громади);
- свідомий вибір конкретних способів (траєкторій розвитку або системи цілей) розв'язання проблем або реалізації можливостей [4].

Література:

1. Берданова О., Вакуленко В. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник / [Берданова О., Вакуленко В.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 88 с.
2. Берданова О.В. Стратегічне планування регіонального розвитку: навч. посібник / О.В. Берданова, В.М. Вакуленко. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 96 с.
3. Карий О. Стратегічне планування розвитку міста / О. Карий. – Львів.: ЗУКЦ, 2007. – 317 с.
4. Олексій Грушко: "Стратегічне планування у громадах: необхідність та дороговказ розвитку " [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buk-visnyk.cv.ua/misceve-samovryaduvannya/1003/>

Науковий напрям : Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Тюріна Н. М.

канд. екон. наук, проф.,

Карвацька Н. С.

канд. екон. наук, доц.

кафедри економіки, менеджменту та адміністрування,

Хмельницького національного університету,

м. Хмельницьк, Україна

ПРОЦЕСИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

На сьогодні в Україні одночасно проходить процес становлення як демократичної влади, так і демократичного суспільства. Це є причиною повільного та болісного впровадження всіх реформ і реформи децентралізації зокрема. Підтвердженням цього є те, що, де-юре, процес децентралізації влади в Україні розпочався після проголошення незалежності у 1991 році, коли постала проблема організації місцевої публічної влади відповідно до проголошеного принципу демократичної держави. Але, де-факто, цей процес розпочато у 2014 році з прийняттям «Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади» (01.04.2014 р.), Законів

«Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014 р.), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015 р.) та змін щодо фінансової децентралізації до Бюджетного та Податкового кодексів. У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (12.01.2015 р) щодо децентралізації та реформи державного управління зазначено: «Метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування»[1].

Тобто відповідно до реформи державного управління в Україні основною метою децентралізації є розвиток місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади. Саме створення та ефективна дія територіальних громад може дати потужний поштовх для прискорення розвитку держави та громадянського суспільства в цілому. Та створить умови для ефективного та швидкого розв'язання таких нагальних проблем [2]:

- погіршення якості та доступності публічних послуг внаслідок ресурсної неспроможності переважної частини органів місцевого самоврядування здійснювати власні і делеговані повноваження;

- зношеність комунальних мереж і житлового фонду та ризик виникнення техногенних катастроф в умовах обмеженості фінансових ресурсів місцевого самоврядування;

- неузгодженість місцевої політики щодо соціально-економічного розвитку з реальними інтересами територіальних громад;

- неспроможність населення до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та інтересів, у співпраці з місцевими органами виконавчої влади та досягнення спільних цілей розвитку громади;

- зниження рівня професіоналізму посадових осіб місцевого самоврядування, низька ефективність управлінських рішень;

- закритість і непрозорість діяльності органів місцевого самоврядування, високий рівень корупції, зниження ефективності використання ресурсів, погіршення інвестиційної привабливості територій, зростання соціальної напруги;

- надмірна централізація повноважень органів виконавчої влади та фінансово-матеріальних ресурсів; відсторонення місцевого самоврядування від вирішення питань у сфері земельних відносин, посилення соціальної напруги серед сільського населення.

Однак процес практичної реалізації реформи децентралізації в нашій країні, незважаючи на розроблену теоретичну та законодавчу базу, позитивний практичний досвід інших країн, виявився достатньо складним. Очевидні переваги реформи децентралізації за кордоном не отримали у нас поки що належної підтримки, необхідної для швидкої та ефективною реалізації цієї реформи. Саме тому важливо більш ґрунтовно дослідити процеси децентралізації публічної влади за кордоном та в Україні.

Децентралізація публічної влади була реалізована в різних варіантах у переважній більшості розвинутих країн світу. Саме децентралізація у демократичних країнах сприяла тому, що ефективність публічної влади в них було піднято на новий якісний рівень. Як показує досвід європейських країн, в основі реалізації реформи децентралізації та побудови систем місцевого самоврядування лежить адміністративно-територіальний устрій, що є однією з найважливіших складових організації держави. Наприклад, базовими об'єднаннями територіального устрою в європейських країнах є: громади (Австрія – 2359, Німеччина -14000); муніципалітети (Бельгія – 589, Болгарія – 260, Греція – 900, Фінляндія – 446, Чехія – 6254, Данія – 98, Іспанія – 8111); комуни (Греція – 133, Швеція – 288, Італія – 8103, Румунія – 2688); гміни (Польща – 2489).

Компетенції органів місцевого самоврядування в різних країнах дещо різняться, однак спільним є те, що питання освіти, охорони здоров'я, культури,

спорту, будівництва місцевих доріг, захисту довкілля, місцевої інфраструктури, соціальної допомоги тощо є об'єктом вирішення органів місцевої влади. Тобто все те, що необхідно населенню для нормального та якісного життя, вирішується на місцевому рівні швидко, оперативно і прозоро.

Аналізуючи теоретичні напрацювання та практичний досвід реалізації процесів децентралізації за кордоном [3, 4] до її переваг можна віднести:

- спрощення процедури прийняття управлінського рішення на місцевому рівні. Реалізація управлінського рішення відбувається за участі суб'єкта прийняття цього рішення, час, місце прийняття рішення відповідають його очікуванням;

- підвищення ефективності адміністративної діяльності через прозорість та відкритість процедур прийняття рішення, процесу його реалізації;

- скорочення часу прийняття та реалізації рішень на нижчому (місцевому) рівні; підвищується відповідальність посадовців за прийнятті рішення на місцевому рівні;

- мінімізація бюрократизму, створення умов для партнерства органів влади та громадянського суспільства;

- створення умов з безпеки та комфорту, відсутності корупції для вирішення проблем юридичних та фізичних осіб;

- прискорення процесу пристосування до зовнішніх та внутрішніх змін через гнучкість прийняття рішень;

- зростання ефективності використання людського потенціалу, мотивація праці та ініціативність працівників нижчого рівня управління;

- підвищення якості прийняття та спрощення процедури реалізації стратегічних рішень, що сприяють розвитку та приросту потенціалу на рівні адміністративно-територіальних утворень;

- підвищення об'єктивності оцінки результатів прийнятих і реалізованих рішень, створення умов для виправлення помилок або усунення негативних чинників впливу на процес прийняття та реалізації рішень;

- створення умов для територіального наближення публічних та побутових послуг до споживача тощо.

Однак децентралізація поряд з перевагами має і певні недоліки. Досить влучно про недоліки децентралізації сказав американський фінансовий аналітик Джеймс Шуров'єскі «...суттєвий недолік децентралізованої системи – це відсутність гарантій того, що цінна інформація, отримана в одній частині системи стане всезагальним надбанням...» [5]. Автор також зазначає, що важко створити децентралізовану систему, а ще важче її підтримувати, щоб вона не перетворилась в дезорганізовану.

В різних країнах негативні наслідки децентралізації можуть бути обумовлені своїми причинами. Так в умовах дії економічної та політичної кризи в Україні децентралізація може привести до [6]: поглиблення регіональних ідентичностей серед населення, сепаратистських настроїв в окремих регіонах; посилення свавілля чиновників та місцевих еліт, зростання незадоволення населення регіонів владою, включаючи центральну, яка демонструватиме неспроможність захистити інтереси та права регіональних громад; небезпеки відцентрових тенденцій через украй низький рівень відповідальності держави перед адміністративно-територіальними суб'єктами.

Розглянутий досвід адміністративного устрою європейських країн є корисним для України, для оптимізації її адміністративно-територіального устрою, адже без удосконалення територіальної організації держави неможливо побудувати нову систему її публічної адміністрації. Саме реалізація переваг децентралізації, що вже підтверджені світовою практикою, буде сприяти підвищенню ефективності публічного управління в Україні.

Література:

1. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

2. Аналітична доповідь від громадськості у форматі Shadow Report. Створення об'єднаних територіальних громад в Україні 2015-2017, Київ, 2018. Програма USAID «РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво», виконується Фондом Східна Європа.
3. Бориславська О. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько–український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с.
4. Devolution process in the European Union and the candidate countries. – European Union. Committee of the Regions. – Brussels, 2003.
5. Шуровьески Джеймс. Мудрость толпы. Почему вместе мы умнее, чем поодиночке, и как коллективный разум формирует бизнес, экономику, общество и государство / Джеймс Шуровьески : [пер. с англ. В.Н. Логвинова]. – М. : И.Д.Вильямс, 2007. – 304 с.
6. Скрипнюк О. Децентралізація влади як чинник забезпечення стабільності конституційного ладу: теорія й практика [Електронний ресурс] / О. Скрипнюк // Віче : громадсько-політичний і теоретичний журнал. – 2015. – № 12. – С. 22-24. – Режим доступу : www.viche.info

Науковий напрям : Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Тюріна Н. М.

канд. екон. наук, проф.,

Назарчук Т. В.

канд. екон. наук, доц.

кафедри економіки, менеджменту та адміністрування,

Хмельницького національного університету

м. Хмельницький Україна

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У світі сучасним та затребуваним стає тренд нового публічного менеджменту («new public management») і управління («governance»), що базуються на відкритості уряду, високій результативності державного

управління при делегуванні повноважень на нижні рівні управлінської ієрархії, більш збалансованому розподілі влади, відповідальності, підзвітності, розвитку та розширенні громадської участі у процесі державотворення.

Тобто у демократичному суспільстві проходить зміна моделі державного управління та її трансформація у модель публічного управління. Це природний процес розвитку державного управління та наближення його до реальних потреб населення, розширенням сфери відповідальності органів державного управління, підвищення ефективності цього управління.

Термін «публічне управління» у глосарії Програми розвитку ООН розглядається як галузь практики та теорії, що є ключовою для публічного адміністрування та зосереджена на внутрішній діяльності державних установ, зокрема на вирішенні таких управлінських питань, як контроль, керівництво, планування, організаційне забезпечення, забезпечення інформаційними технологіями, управління персоналом та оцінка ефективності [1].

Дослідження сутності цього терміну в попередніх роботах [2] дозволило зробити висновок, що публічне управління необхідно розглядати як вплив суб'єкта управління на суспільство (суспільні процеси, відносини) відповідно до покладених на нього суспільно-значущих функцій та повноважень; відкрито взаємодію державного апарату та суспільства при прийнятті важливих для країни (суспільства, населення) рішень. Тобто, публічне управління є управління суспільством із залученням самого суспільства.

Характерними ознаками публічного управління є те, що воно: є ключовою галуззю з практики та теорії для реалізації публічного адміністрування; реалізує цінності суспільства; діяльність, що тісно пов'язана з політикою, правом та громадянським суспільством; забезпечує вплив суб'єкта, що володіє публічною владою, на об'єкт з метою будь-яких суспільних інтересів та обмеженим суспільним контролем; має широкий профіль керуючого впливу; є управлінням суспільством із залученням суспільства на засадах демократичності, легітимності, транспарентності.

Зважаючи на те, що публічне управління базується на принципах верховенства закону, демократії, партисипативності, відкритості, гнучкості, субсидіарності, об'єктивності, соціальної справедливості, зворотного зв'язку, системного підходу та інших - це дозволяє максимально наблизити його до потреб усіх членів суспільства, спрямувати дії управлінців на забезпечення належного сервісу надання публічних послуг. Для світових та європейських стандартів демократичного управління характерним є реалізація в першу чергу принципів відкритості та прозорості.

До прикладу, для реалізації принципу відкритості державної інформації в публічному управлінні в США у 1996 році був прийнятий Закон «Про свободу інформації», що встановлює право громадян на доступ до інформації про діяльність уряду. У Великобританії - Закон «Про свободу інформації», за яким громадянам повинні надаватися будь-які документи, крім тих, які мають відношення до формулювання і визначення політики уряду. В Канаді уже у 1982 році вступив в дію Закон «Доступ до інформації», що регулює право приватних осіб на доступ до певних видів урядової інформації та вимагає, щоб влада надавали інформацію своєчасно. Забезпечення такого правового поля для доступу до публічної інформації у розвинених країнах світу свідчить про створення умов для практичної реалізації принципів публічного управління. Принцип прозорості, відкритості бюджету і витрачання коштів у США реалізується через систему Recovery.gov (система контролю за витрачанням бюджетних коштів) та систему USAspending.gov (система розподілу державних грантів і субсидій). Аналогічні системи створені в інших країнах. У Великобританії створена загальнонаціональна система роботи зі зверненнями громадян (epetitions.direct.gov.uk), в США на порталі www.regulations.gov проходить громадське обговорення проектів всіх законів, збір думок з приводу найкращих шляхів залучення громадськості до процесу вироблення норм і правил федеральних відомств. Це приклад практичної реалізації принципу партисипативності.

На сьогодні в світі, застосовується велика кількість інструментів, що

підвищують прозорість та ефективність публічного управління, підзвітність механізмів прийняття рішень та залучення громадян до процесу прийняття рішень, такі як [3]: електронний уряд; єдині відкриті бази даних всіх органів публічної влади; інформаційні системи органів місцевого самоврядування; система громадського контролю за витрачанням бюджетних коштів; портали публічного обговорення та внесення поправок до законів і законопроектів; електронні сервіси, консультації, «система єдиного вікна» для надання державних послуг; спеціалізовані програми для персональних комп'ютерів і мобільних пристроїв, спрямовані на вирішення конкретних проблем громадян; контроль з боку громадян через механізми зворотного зв'язку і ЗМІ тощо.

Таким чином, в сучасних умовах проходить зміна моделі державного управління та її трансформація у модель публічного управління. Ці процеси є безповоротними і відносини держави та громадянського суспільства у світі будуються на засадах публічності, демократії, це підтверджує світова практика. Аналогічні процеси проходять і в Україні. Так у 2016 році Верховна Рада України приєдналася до Декларації відкритості парламенту та стала учасницею Партнерства «Відкритий уряд» підтвердивши цим, що поділяє його основні принципи, а саме: забезпечення прозорості державного управління, залучення громадськості до формування та реалізації державної політики, протидії корупції та впровадження нових інформаційних технологій.

Література:

1. Глосарій Програми розвитку ООН. – Режим доступу : <http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministrationGlossary/>
2. Тюріна Н.М., Назарчук Т.В., Карвацка Н.С. Трансформація державного управління в систему публічного управління // Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing, Taunton, VF, United States of America, 2017. – P. 340-346
3. Кайль Я. Я. Зарубежный опыт партисипативной ориентации публичного управления / Я. Я. Кайль, В. С. Епинина // Национальные интересы:

приоритеты и безопасность. - т. 9, вып. 2, январь 2013. - С. 42-48.

4.

Науковий напрям: Маркетинг територій

Угоднікова О.І.

к.е.н., доцент кафедри

туризму і готельного господарства

Харківського національного університету

міського господарства імені О.М. Бекетова ,

м. Харків, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ:

МАРКЕТИНГОВА СКЛАДОВА

Однією із актуальних проблем розвитку територій на сьогодні є їх позиціонування на ринках як конкурентоспроможних суб'єктів господарської діяльності. В умовах реформи децентралізації громади отримали широкі повноваження та додаткове фінансування, що дає їм змогу зробити ребрендинг власної території та позиціювати себе на рівні регіону, країни, і навіть виходячи на світові ринки з точки зору власних конкурентних переваг.

Галузь туризму є мультиплікатором економічного розвитку. Її специфікою є низький бар'єр входження на ринок та висока віддача від вкладених інвестицій. Розвиток туризму є одним із пріоритетних напрямів для об'єднаних територіальних громад, адже може допомогти залучити додаткові кошти для реалізації стратегії подальшого розвитку території за умови відносно невеликих фінансових вкладень. Розвиток туризму сприяє розвитку супутніх галузей народного господарства, таких як, наприклад, готельне господарство, ресторанний бізнес, будівництво, транспорт, розвиток інфраструктури, сільське господарство та інше. Також, туристична галузь суттєво підвищує імідж території у зв'язку з тим, що туристи можуть ознайомитися із культурою, традиціями та менталітетом місцевого населення, популяризувати місцеву автентичність та етно-колорит.

Отже, питання розвитку туризму та реалізації туристського потенціалу території сприяє розвитку маркетингової складової громади.

Просування туристського бренду території є комплексним системним процесом. До маркетингового плану територіального розвитку галузі туризму доцільно включити наступні елементи:

- рекламу – інформаційний супровід та підтримка через ЗМІ та медіа-комунікації презентаційно-інформаційної складової розвитку туристського потенціалу регіону.

- PR – розвиток зв'язків із зовнішніми партнерами з метою формування лояльного ставлення до туристського бренду території.

- аналіз ринку та аналіз конкурентів – визначення сильних та слабких сторін територіальної громади по відношенню до основних конкурентів, пошук шляхів позиціювання власної унікальності як туристичного центру.

- брендинг – побудова бренду території з її позиціювання як туристичного центру та формуванням упізнаваності елементів системи просування: логотип, герб, назва тощо.

- програми лояльності – сукупність заходів, які спрямовані на забезпечення лояльного ставлення споживачів до туристського бренду тієї чи іншої території.

- стимулювання збуту – налагодження каналів просування туристського продукту території, формування системи ціноутворення на послуги галузі туризму, які були б конкурентними на туристичному ринку серед основних конкурентів території.

- соціальний медіа маркетинг – використання соціальних мереж як потужного механізму інформаційно-презентаційної роботи, формування лояльного ставлення споживачів до бренду території, формування системи упізнаваності бренду, просування окремих івентів, які розробляються та проводяться у рамках позиціювання території як туристичного центру.

Таким чином, було визначено, що маркетингова складова розвитку туристського потенціалу територій є комплексним поняттям та потребує системного підходу до забезпечення якісного управління позиціюванням туристського бренду території на ринку надання туристських послуг.

Для реалізації туристсько-рекреаційного потенціалу територій через використання інструментів маркетингу необхідно поставити та вирішити наступні завдання:

- провести аналіз та оцінку туристсько-рекреаційного потенціалу території, визначити сильні та слабкі сторони, провести аудит туристичних об'єктів та туристичних ресурсів,

- визначити пріоритетні напрями розвитку туристсько-рекреаційного потенціалу відповідно до аналізу ресурсів та конкурентних переваг території,

- розробити календарний план заходів просування території як туристичного бренду,

- розробити елементи бренду території: логотип, гімн, герб, презентаційні матеріали, бренд бук тощо,

- просувати бренд території шляхом позиціонування її на ринку як потужного туристсько-рекреаційного центру,

- забезпечити розвиток туристичної інфраструктури для прийому туристів, в тому числі засобів розміщення та харчування, як елементів туристського просування, які здійснюють суттєвий вплив на формування якісного туристичного продукту,

- провести підготовку обслуговуючого персоналу відповідно до вимог та стандартів надання туристських послуг,

- налагодити співпрацю зі стейкхолдерами, які можуть стати потенційними туристами або просувати територію як туристичний бренд,

- забезпечити систему моніторингу якості надання туристичних послуг з метою визначення та усунення проблемних аспектів, які не подобаються туристам, для забезпечення підвищення ефективності розвитку туристичної галузі території.

Таким чином, проаналізувавши питання розвитку туристичного потенціалу територій шляхом використання інструментаріїв маркетингу, можна зробити ряд висновків. На сьогодні, актуальним є питання розвитку об'єднаних територіальних громад, що утворилися внаслідок впровадження реформи

децентралізації. Реформа передбачає розширення повноважень громад на місцях та забезпечення додаткового фінансування. Проте, відсутність стратегічних планів розвитку територій гальмує ефективне зростання основних соціально-економічних показників територіальних громад. Одним із найбільш ефективних шляхів розвитку території на сьогодні є розвиток галузі туризму. Ця галузь забезпечує максимальні доходи при мінімальних інвестиціях. Тому, туризм може стати одним із пріоритетних напрямів розвитку економічних систем об'єднаних територіальних громад. Важливим етапом розвитку території є її позиціонування на ринку з точки зору презентації переваг території. Аналіз та оцінка туристсько-рекреаційного потенціалу території дасть змогу визначити переваги її розвитку та проводити позиціонування території як туристичного бренду серед конкурентів.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Усата Н.В.

*К.е.н., провідний науковий співробітник
відділу організації менеджменту, публічного
управління та адміністрування
ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН,
м. Київ, Україна*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Ситуація, що склалася на сьогодні у сільській місцевості, характеризується складними і нагальними проблемами: високий рівень безробіття, зростаюча бідність, низька якість життя, занедбана інфраструктура; деградація ґрунтів, забруднення водних ресурсів тощо.

Досвід показує, що об'єднавши зусилля, сільські жителі спроможні будуть самостійно вирішувати економічні та соціальні проблеми на місцевому рівні. До того ж, Конституцією України та Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено, що органи місцевого самоврядування можуть і повинні самостійно вирішувати питання місцевого значення. Саме

децентралізація створює необхідні умови для перегляду існуючої парадигми сільського розвитку та відкриває все нові і нові можливості для органів місцевого самоврядування.

Процес децентралізації в Україні розпочато ще у 2014 році з прийняття Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади (01.04.2014 р.), законів України «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014 р.), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015 р.) та певних змін до Податкового і Бюджетного кодексів. Цією реформою передбачено:

- добровільне об'єднання та укрупнення територіальних громад – формування на базовому рівні дієвого інституту місцевого самоврядування – об'єднана територіальна громада (ОТГ);

- фінансова децентралізація. Внесення змін до Податкового та Бюджетного кодексу (від 1 січня 2015 року) дало можливість місцевому самоврядуванню отримувати більше коштів для розвитку своїх територій.

- нові можливості та повноваження – передача повноважень та фінансів від державної влади якнайближче до людей – органам місцевого самоврядування [1].

Реформа триває чотири роки і вже має певні результати. Так, станом на 10.05.2019 року в Україні було створено 899 ОТГ, що об'єднали 4187 територіальних громад (38% від загальної кількості рад базового рівня станом на 01.01.2015 р.), площа яких 217,5 тис. кв. км, або 39% всієї території України і близько 9,5 млн. осіб, або 27% від загальної чисельності населення. Не об'єднаними ще залишається 6774 територіальні громади (62 % від загальної кількості рад базового рівня станом на 01.01.2015 р.) [2].

Запорукою добробуту будь-якої громади є її економічний розвиток, який передбачає належний рівень зайнятості працездатного населення, розвиток її інфраструктури, облаштування благоустрою, підвищення доходів до місцевих бюджетів і т.д. Конкурентоспроможність сільських територій значною мірою залежить від розвитку місцевих ініціатив, використання ресурсів, які раніше не

використовувались.

Зрозуміло, що не всі громади мають однаковий потенціал розвитку – територію, кваліфіковану робочу силу, основні фонди, водні ресурси, інфраструктуру тощо. Проте, ефективне використання наявних, навіть обмежених, ресурсів може забезпечити сільським жителям певні вигоди. Важливим питанням для сільської громади є визначення наявного потенціалу даної території та бачення її подальшого розвитку.

Тому, кожна територіальна громада має усвідомлено працювати над розробкою стратегії свого розвитку, обговорюючи її з представниками усіх зацікавлених сторін, враховуючи думку кожного. Це дасть можливість розкрити сильні та слабкі сторони сільської території, визначити конкурентні переваги порівняно із своїми сусідами, а також сприятиме прийняттю більш кваліфікованих рішень та спільному вирішенню складних проблем.

Розробка стратегічного плану не можлива без стратегічного бачення майбутнього сільської території та визначення її місії. Тому важливо визначитися якою себе бачить в найближчому майбутньому сільська громада.

Під стратегією розуміють детальний комплексний план, який дає можливість забезпечити здійснення місії та досягти його цілей з урахуванням ресурсного потенціалу, а також факторів зовнішнього середовища. Вона визначає основні цілі та шляхи їх досягнення таким чином, що громада отримує єдиний вектор руху для свого розвитку.

Характерною рисою стратегічного розвитку є те, що внаслідок реалізації такого плану відбуваються якісні зміни на певній території, перетворюючи її у якісно нову. Метою стратегічного управління є забезпечення нововведень, що дає можливість адекватно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі.

Добре продумана стратегія та допущення мінімальних прорахунків при її виконанні забезпечує можливість повного використання потенційних можливостей даної території.

Отже, стратегічне управління передбачає собою:

- аналіз середовища (SWOT-аналіз);

- визначення місії та цілей;
- аналіз стратегічних альтернатив;
- та вибір стратегії та розробка програми (плану) в її реалізацію;
- виконання програми по стратегії (через проекти, бізнес-плани, заходи);
- оцінка, контроль і коригування стратегії [3].

Втілення стратегії в життя має відбуватися за активної співпраці всіх зацікавлених сторін на місцевому рівні: держави, громади та бізнесу. Лише постійна співпраця цих складових має можливість підвищити економічний потенціал конкретної громади, а отже і якість життя населення.

Література:

1. Реформа децентралізації: веб-сайт. URL: www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi (дата звернення: 20.05.2019).
2. Навіщо децентралізація?: веб-сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/about> (дата звернення: 20.05.2019).
3. Усата Н.В. Сутність та необхідність стратегічного управління підприємством. Агроінком. 2006. №11-12. С.63-65.

Науковий напрям: Правове забезпечення адміністративно-територіальної реформи

Харченко Т.О.

к.і.н., доцент кафедри правознавства

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

м. Полтава, Україна

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ: ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ В РАМКАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

За період реформи децентралізації в Україні напрацьовано значний масив нормативно-правових актів, які окреслили основні завдання та напрями

процесу реформування. Зокрема «Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», затвердженої Кабінетом Міністрів України у 2014 році, було визначено на законодавчому рівні основні принципи децентралізації [1]: передача повноважень від центру до найнижчого можливого рівня; відповідно до переданих повноважень передача фінансових ресурсів; забезпечення контролю з боку держави за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Науковці вважають, що правова основа для проведення цієї реформи була сформована, шляхом імплементації положень Європейської хартії місцевого самоврядування, прийняттям Верховною Радою України постанови «Про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади», затвердженням Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р., ухваленням Закону України «Про засади державної регіональної політики» та введенням в дію цілого ряду інших нормативно-правових актів.

Логічним продовженням розвитку законодавства щодо децентралізації є проект Закону України «Про засади адміністративно-територіального устрою України», який був зареєстрований 22 лютого 2018 р. за № 8051 [2]. Ухвалення Верховною Радою даного проекту в статусі закону віднесено до переліку ключових завдань реформи децентралізації, визначених на 2019 рік, поруч з такими важливими завданнями по формуванню нової територіальної основи для діяльності органів влади як: затвердження Кабінетом Міністрів України Перспективних планів створення спроможних громад областей на 100% території України; створення спроможних об'єднаних територіальних громад по всій території України; розроблення пропозицій (картографічних моделей) щодо адміністративно-територіального устрою базового та районного рівня областей.

Згідно ст. 1 законопроекту адміністративно-територіальний устрій України – це зумовлена географічними, історичними, економічними, соціальними, культурними та іншими чинниками внутрішня територіальна

організація держави з розмежуванням її території на складові частини – адміністративно-територіальні одиниці з метою створення для всіх громадян України незалежно від місця їх проживання сприятливих умов для розвитку людського потенціалу, забезпечення необхідного рівня надання населенню адміністративних, соціальних та інших послуг, функціонування раціональної системи управління соціально-економічними процесами, збалансованого розвитку усієї території держави.

По-суті законопроектом встановлюється система адміністративно-територіального устрою України, яка буде складатися з трьох рівнів: регіональний рівень (області), субрегіональний рівень (райони) та базовий рівень (громади, до складу яких входять один або декілька населених пунктів). Крім того, за проектом закону запроваджується державна реєстрація адміністративно-територіальних одиниць.

Згідно законопроекту про адміністративно-територіальний устрій повинно зникнути дублювання повноважень районних ради і районних державних адміністрацій із органами місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. У свою чергу це повинно ліквідувати надмірні витрати на утримання апарату райдержадміністрацій та підвищити якість надання адміністративних послуг населенню, покращення доступності для громадян в частині медичного забезпечення, дошкільної та шкільної освіти.

Зрозуміло, що законопроект має чимало положень, які потребують доопрацювання, про що свідчать матеріали експертного висновку. Так, наприклад, фахівці назвали дискусійною пропозицією у законопроекті приймати Верховній Раді України окремі закони про ліквідацію адміністративно-територіальних одиниць (ч. 1 ст. 24 проекту), про утворення, реорганізацію та ліквідацію конкретних громад, перенесення їх адміністративних центрів (ч. 1 ст. 15), про утворення, реорганізацію та ліквідацію конкретних районів, перенесення їх адміністративних центрів (ч. 1 ст. 16). Викликало заперечення у експертів і встановлений критерій чисельності населення не менше 150 тис. жителів, що введений у законопроекті при

визначенні терміну «район». Такий підхід призведе до скорочення кількості районів в Україні орієнтовно утричі, адже значна кількість районів має чисельність до 150 тис. жителів. Проте, у пояснювальній записці до проекту не міститься жодних прогнозів щодо соціально-економічних результатів таких кардинальних змін [2].

Зазначимо, що не зважаючи на певні заперечення з боку експертів, розуміючи необхідність подальшого суттєвого доопрацювання, потрібно визначити, що держава потребує відповідного законодавчого унормування засад адміністративно-територіального устрою, які повинні відобразити та закріпити результати реформи децентралізації.

Література:

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. №333-р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>.

2. Про засади адміністративно-територіального устрою України : Проект закону від 22.02.2018 р. № 8051 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. Законодавство України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63508

Науковий напрям: Сільський розвиток та урбанізація

Хрущ С. В.

*аспірант кафедри державного управління
та місцевого самоврядування,
Дніпропетровський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентові України*

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В сучасних умовах перед територіальними громадами особливо гостро постають проблеми фінансування соціальних об'єктів, житлово-комунального господарства, проектів місцевого розвитку, утримання органів місцевого самоврядування та ін. Територіальна громада як соціальне явище є особливою соціальною спільнотою, з притаманними будь-якій спільноті якостями. Базовою умовою розв'язання цих проблем є знання про елементи системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, без чого неможливе прийняття ефективних управлінських рішень, у тому числі й щодо активізації діяльності органів місцевого самоврядування з приводу належного фінансового забезпечення розвитку територіальних громад [4].

Пріоритетність розвитку сільських територіальних громад в Україні зумовлюється винятковою значущістю виробництва продукції сільського господарства та продовольства в життєдіяльності людини, потребою відродження селянства як господаря землі, носія моралі та національної культури. Найгострішими проблемами на селі залишаються відсутність мотивації до праці, безробіття, бідність та трудова міграція [1].

Серед основних проблем розвитку сільських територій можна назвати масовий відтік молодих кваліфікованих кадрів з села до великих міст. Важливими пріоритетами державної аграрної політики є створення умов для закріплення в сільській місцевості кваліфікованих спеціалістів сільського господарства, освіти, культури, охорони здоров'я та побутового обслуговування [3].

Щодо конкретних важелів та інструментів реалізації механізму забезпечення соціального розвитку сільських територіальних, то вони, повинні передбачати:

- наявність соціальних стандартів та нормативів, які визначають— основні параметри для проживання та праці населення у сільській місцевості;

- організацію навчально-виховної, пропагандистської роботи— спрямованої на зміну моделі поведінки членів сільської громади;

- практику компенсування витрат сільської громади на реновацію та— розширення об'єктів соціально-культурного призначення (будівництво та оновлення дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, пунктів медичного обслуговування, закладів культури, спортивних споруд);

- створення соціально-економічних умов для постійного— забезпечення сільських територій профільними спеціалістами (вчителями, лікарями, працівниками культури) через створення належних умов праці, вирішення проблем соціально-економічного характеру;

- безперешкодну та якісну систему доступу сільської молоді до— здобуття освіти, в тому числі й професійної; комплексну та систематичну державну підтримку розвитку— проблемних сільських територій [5].

Тому, першочерговим завданням влади є забезпечення усіх умов для життя та розвитку молоді у селах. І розпочинати треба з освіти усіх рівнів, у першу чергу, із шкільної. Для подолання проблеми нестачі шкільних вчителів на селі, на початку 2019 року в Україні було прийнято закон, у якому зафіксовано, що вступники, які мають бажання працювати в сільській місцевості, вперше зможуть скористатися правом першочергового зарахування на бюджет. На думку вченої Застрожнікової І.В., дія цього закону допоможе покращити якісний склад вчителів сільських ОТГ [2].

Зважаючи на сучасні проблеми в розвитку сільських територій, попередню практику державного управління ними та її низьку ефективність, запорукою успішної життєдіяльності і розвитку сільських територій у

перспективі вбачається зміщення акцентів в управлінні цими процесами з загальнодержавних програм і заходів до значного зростання ролі і можливостей територіальних громад самостійно вирішувати питання розвитку власних територій.

Отже, з викладеного матеріалу слід відзначити, що проблеми сталого розвитку сільських територіальних громад потребують належної уваги з боку держави, а також подальших теоретичних надбань та практичних розробок вчених з цього напрямку.

Література

1. Застрожніков А.Г., Застрожнікова І.В. Державна підтримка інфраструктури села, як передумова сталого розвитку сільського господарства країни. / А.Г. Застрожніков, І.В. Застрожнікова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2016. - №1. – с.148-152 .

2. Застрожнікова І.В. Державне регулювання підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад вищими навчальними закладами України./ І.В. Застрожнікова // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2019. – Вип. 1 (55).

3. Застрожнікова І.В. Обґрунтування пріоритетів державної аграрної політики / Економіка та держава. – 2010. – № 6. – С. 33-35

4. Ткаченко С. Проблеми розвитку територіальних громад в Україні//Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал - 2018. - №1. - <https://nauka-online.com/ua/publications/ekonomika/2018/1/problemy-razvitiya-territorialnyh-obshhin-v-ukraine/>

5. Фесіна Ю.Г. Синергетика складових сталого розвитку сільських територій: теоретичні засади та механізм забезпечення: Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_re/2010_7_5/21.pdf

Науковий напрям: Просторове планування територій та урбаністичні тенденції

Чернявський К.О.

студент

*Харківського національного університету
міського господарства імені О.М.Бекетова*

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Процес реформування системи місцевого самоврядування в Україні, побудований на засадах децентралізації державної влади, сприяє формуванню та розвитку такого інституту влади, який декларує територіальні громади первинною ланкою публічного управління та надійною інституційною основою народовладдя на місцях. Така концепція врядування базується на мотивованій самостійній діяльності громади у межах чинного законодавства держави, яка орієнтована на суспільно-корисний результат, очікуваний усім населенням певної території. Згідно теорії державного управління, такий результат досягається за допомогою ключового інструменту програмно-цільового підходу до управлінської діяльності – проекту. Тому проектний підхід до управління стратегічним розвитком територіальних громад, незважаючи на певні здобутки за часи реформування системи місцевого самоврядування, не втрачає особливої актуальності і у нашому сьогоденні. Недостатня якість проектів була виявлена експертами Державного фонду регіонального розвитку в Україні [1] на етапі їх відбору для реалізації державної підтримки розвитку інфраструктури добровільно об'єднаних територіальних громад. Фахівці пояснюють такий факт не стільки низьким рівнем готовності посадовців місцевого самоврядування до проектної діяльності, скільки відсутністю відповідного методичного забезпечення на місцях.

В силу специфіки проектів місцевого самоврядування та інтенсифікації процесів об'єднання територіальних громад існує необхідність впорядкування їх методичних засад в частині визначення необхідного та достатнього рівня

обґрунтування їх життєздатності; логічної структури та змісту концепції, а також технологічного інструментарію її розробки.

Актуалізує означену проблему і чинне законодавство[2], яке встановлює такі форми співробітництва територіальних громад, як спільні проекти, створення спільних об'єктів комунальної власності, спільних органів управління за фінансової підтримки Державного фонду регіонального розвитку, що у сукупності створює конкуренцію проектів за спільні ресурси.

За таких умов, виникає чітке розуміння шляхів розвитку проектно-орієнтованого управління стратегічним розвитком територіальних громад, які реалізуються за такими ключовими аспектами діяльності:

- удосконалення теоретико-методологічних засад формування та реалізації проектів;

- координаційна підтримка процесів реалізації проектів з боку релевантних владних та громадських інституцій, об'єднаних у форматі проектного офісу та покликаних здійснювати оцінювання рівня і якості проектної діяльності органів місцевого самоврядування, визначення напрямів її удосконалення та формування відповідних рекомендацій.

Характерно, що удосконалення теоретико-методологічних засад формування та реалізації проектів має бути спрямовано на такі особливості проектів: цільова стратегічна орієнтація на розв'язання соціально-економічних проблем, яка підлягає оцінюванню суспільно-корисного результату проекту та його інноваційності; оптимізація вимог до концепції проекту для забезпечення логічного ланцюжка її взаємообумовлених елементів; збалансування змісту проектів та інтересів зацікавлених сторін; спрощення трудомістких технологій проектного аналізу масштабу проекту та потреби в інвестуванні; мінімізація політичних чинників і потенційних ризиків у процесі забезпечення сталості результатів проекту.

Таким чином, хоча озвучена проблематика в Україні є достатньо дослідженою, утім, її актуальність залишається постійною в силу наявності необмеженої низки особливостей проектно-орієнтованого управління

стратегічним розвитком територіальних громад та турбулентного соціально-економічного середовища.

Література:

1. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад : постанова Кабінету Міністрів від 16.03.2016 р. № 200 // Офіц. вісн. України. – 2016. – № 24. – С. 50. – Ст. 9572.

2. Про затвердження форми проектної (інвестиційної) пропозиції, на основі якої готується інвестиційний проект, для розроблення якого може надаватися державна підтримка, Порядку розроблення та форми інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 19.06.2012 р. № 724. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-formi-proektnoyi-investiciinojipropozici-doc110197.html>.

Науковий напрям: Управління організаціями публічної сфери

Шаповал І.А.,

Фоміна О.О.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри економіки і маркетингу

Донецький національний технічний університет,

м. Покровськ, Україна

ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА В АСПЕКТІ УПРАВЛІННЯ СОЦІУМОМ

Усі ми – просто звичайні люди, люди розумні. Проблема полягає в моделі, яку використовують економісти, моделі, що замінює «Людину розумну» уявною істотою із назвою «Людина економічна». Порівняно з цим уявним світом економічних людей, звичайні люди розумні часто поведуться неправильно, а це означає, що прогнози на основі економічних моделей нерідко грішать неточностями, і такі прогнози можуть мати набагато серйозніші наслідки, ніж розчарування певної групи людей[1, с.20-23]. Це перший плюс

поведінкової економіки. Фактично, жоден економіст не передбачав фінансової кризи 2007-2008 років, більше того, багато хто вважав, що сам крах економічної системи і його наслідки – речі взагалі неможливі.

Складно змінити чиесь рішення стосовно того, що з'їсти на сніданок. Не кажучи вже про проблеми, які тягнуться все життя. Багато економістів роками опиралися заклику створювати свої моделі на точніших характеристиках людської поведінки. Однак завдяки напливу молодих і творчих економістів, готових піти на певний ризик і порвати з традиційними методами економіки, мрія про вдосконалену версію економічної теорії здійснилася. Ця галузь стала відомою за назвою «поведінкова економіка». Вона не є окремою дисципліною: це все ще економіка, однак збагачена знаннями із психології та інших суспільних наук. Саме спираючись на поведінкову економіку можливо удосконалити управління публічною сферою, що набуває все більшої актуальності на сучасному етапі розвитку економічної системи суспільства. Відповідно до зазначеного метою нашого дослідження є з'ясування плюсів і мінусів поведінкової економіки для використання її аспектів у практиці управління соціумом.

Основною причиною, чому в економічних теоріях варто брати до уваги людину розумну, є підвищення точності прогнозів таких теорій. Проте існує ще одна перевага включення реальної людини: поведінкова економіка – цікавіша й захопливіша, ніж традиційна, вона є реальною і більш зрозумілою суспільному загалу, вона пояснює суспільні відносини такими які вони є. Слід зазначити, що поведінкова економіка – це галузь економіки, яка наразі швидко розвивається, а її послідовників можна знайти в більшості найкращих університетів світу.

Люди вчаться в університетах багато років, щоб зрозуміти, як працює економіка. Але стрункі графіки, прогнози, доказовість і формули день за днем терплять оглушливе фіаско, стикаючись з реальним світом. Економісти розводять руками на всі ці «окремі випадки» для їх теорій і тут виникає потреба виявлення того фактору, що вносить непередбачуваність в економічні моделі.

Більшість людей сьогодні живуть в світі, що постійно змінюється. Один з чинників змін – людська поведінка. В економічних моделях вона приймається як раціональна– така, за якої людина, група людей, компанія прагне до якоїсь сформульованої нею самої мети існування і розвитку з урахуванням наявних обмежень і витрат [3]. Плюсом такої економіки, на наш погляд, є баланс розуму та емоцій. В цілому, люди діють на основі впливу обох цих сил, застосовуючи їх у різних пропорціях.

Проблема сучасної класичної економічної теорії свідчить, що людина робить вибір, виходячи з можливого оптимального результату. Тобто, при виборі товарів і послуг людина буде здійснювати свій вибір неупереджено, набуваючи тільки найкраще з того, що може собі дозволити.

Пояснюючи, як поведінкова економіка проявляється у житті, можна навести простий приклад. Якщо ми запитаємо у людей, що їм здається краще: отримати 1000 гривень зараз або 1100 гривень завтра, більшість відповість, що краще 1000 гривень зараз. А якщо ми запитаємо, чи віддадуть вони перевагу отримати 1000 гривень через 30 днів або 1100 гривень через 31 день, то більшість відповість, що краще 1100 гривень через 31 день. Це пояснюється тим, що людям більше цікава гарантована вигода в близькій перспективі, а в довшій перспективі пара днів значення вже не має[2].

Ще одним плюсом поведінкової економіки є взаємодія з багатьма психологічними явищами, виключеними класичною економічною теорією. Вона трактує будь-які економічні явища будь-якого масштабу з позиції психології, поведінкових механізмів, раціональності та ірраціональності [2].

Поведінкова економіка вчить вимірювати помилки і передбачати реакції суб'єктів взаємодії, так званих агентів, знаходячи ефективні рішення для особистості, фірми, держави. Віднесемо це до плюсів [4].

Разом з тим, поведінкова економіка не позбавлена мінусів, до яких, на наш погляд слід віднести: вплив на прийняття рішень окремо людини масової поведінки та соціуму, у якому знаходиться людина або група людей; а також вплив вже надбаних звичок, свідомих та несвідомих дій.

Якщо особистість вирішує прийняти повністю раціональне рішення, слід розуміти, що це неможливо. Раціональність не можна зробити повною (як необхідно в економічних моделях) як у часі, так і в просторі, адже тоді необхідно буде врахувати всі варіанти, приймаючи до уваги всі справжні і майбутні вигоди і витрати [3].

Таким чином, розуміючи та зважаючи на основні моменти поведінкової економіки, суб'єкти соціально-економічної взаємодії починають усвідомлювати свої поведінкові проблеми та здатні придумувати для них відповідні поведінкові рішення. Що ж стосується безпосередньої користі поведінкової економіки, то вона виражається головним чином в тому, що поведінкова економіка підштовхує до вчинення більш раціональних економічних дій з урахуванням психологічних, політичних та інших інституційних факторів. Вона дає важливі знання для кращого розуміння фінансово-економічних механізмів, мотивує до критичного сприйняття інформації і допомагає приймати більш правильні рішення і набагато ефективніше вибудовувати поведінку як окремих індивідів, так і певного суспільства. Зважаючи на це, основні аспекти поведінкової економіки маю обов'язково застосовуватись у практиці господарювання суб'єктів різних рівнів соціально-економічних відносин, зокрема управління ними.

Література:

1. Річард Талер. Поведінкова економіка. Як емоції впливають на економічні рішення / *Річард Талер. – Наш Формат. – Київ. 2018. - 464 с.*
2. Поведенческая экономика/ *URL:https://4brain.ru/blog/поведенческая-экономика/*
3. Шаховская Кася. Эмоциональная экономика / *URL: https://medium.com/@inspiremetofly/эмоциональная-экономика-82dad3f65db1*

4. 5 термінів поведінкової економіки, які впливають на вас щоденно/
URL: <https://variat.com.ua/5-terminiv-povedinkovoi-ekonomiki-yaki-vplivayut-na-vas-shhodенно/>

Науковий напрям: Сільський розвиток та урбанізація

Шевчук Ю.І.

студентка

Львівського національного університету

імені І.Франка

м. Львів, Україна

СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Необхідність оптимізації діяльності адміністративно-територіальних утворень на всіх рівнях вимагає більш повного розкриття соціально-екологічних, галузево-технологічних та територіально-економічних особливостей їх розвитку. Динамічний характер формування відносин суспільного сектору в умовах децентралізації управління визначає потребу визначення принципового нових підходів до адміністрування. Специфічні умови природного і соціального середовища сільських територій, становлення яких супроводжується дією ідеологічних, політичних, соціальних і економічних чинників на макро- і мікрорівні, характеризується нестабільністю, посиленням асиметрій та диспропорцій розвитку, що вимагає певних суспільно-економічних та адміністративно-інформаційних впливів для підтримки життєздатності та господарювання населення, що на них розвивається.

Стабільність розвитку України значною мірою залежить від розвитку сільських територій та її складових компонентів. В умовах процесу децентралізації влади в нашій країні з'явилися нові можливості для підвищення продуктивності, ефективності та розвитку особливостей даних територій.

Передусім, варто зазначити, що становлення української державності відбувається в умовах економічної неспроможності значної кількості територіальних громад до реалізації своїх повноважень та несистемного їх

розподілу між державними та місцевими органами влади і управління. Найважливішим аспектом становлення та розвитку об'єднаної територіальної громади є питання створення її майбутнього із рівним доступом до послуг, високою якістю життя та комфортними і безпечними умовами проживання. Саме тому останнім часом все активніше обговорюється необхідність здійснення стратегічного планування на рівні громади.

Поява якісно нових типів поселень продемонструвала, що реалізація низки заходів уможливорює матеріалізацію суспільних образів. Альтернативою традиційним формам зайнятості в таких населених пунктах (родових поселеннях) стали професії, що легко підтримують дистанційний та/або вахтовий характер робіт.

З позицій забезпечення самодостатності проживання в екологічних та родових поселеннях важливою є реалізація освітньої діяльності, екологічного та сільського туризму, організація дозвілля та відпочинку, організація та участь у ярмарках та інших заходах просування продукції, у тому числі наукомісткої та з високою доданою вартістю за біологічних підходів до життєдіяльності та господарювання в поселенні.

Сталий розвиток територій забезпечується поєднанням екологічних, економічних та соціальних складових розвитку. Саме за таких умов можливе створення комфортного середовища, підвищення якості життя сільського населення. А основними механізмами вдосконалення системи місцевого самоврядування є діяльність у сфері реформування адміністративно-територіального устрою, а також оптимізація управління діючої системи без реформи управління.

В Україні знайшла свій прояв змішана форма, коли проявлено процеси децентралізації поряд із самовизначенням громад та формуванням визнаних на державному рівні пріоритетних моделей розвитку суб'єктів із властивими їм та/або перспективними моделями управління. Проте доводиться визнати, що сучасні проблеми українського села є проявом системних територіально локалізованих соціальних проблем, успішне вирішення яких залежить як від

державного механізму їх адміністративної та фінансової підтримки, так і від місцевої ініціативи щодо створення нового життєвого середовища власними зусиллями сільських мешканців.

Основним ідеологічним підґрунтям для активізації суспільно-економічних процесів у регіонах є наближення послуг, у тому числі публічної влади, до людини, за рахунок передачі повноважень первинним рівням самоврядування разом із правом розпоряджатися місцевими ресурсами. Одним із можливих підходів до розширення спектру послуг та їх здешевлення є різні форми комунальних об'єднань (спілки, союзи, синдикати тощо), які дають змогу діяти набагато ефективніше, зокрема з позиції соціальної орієнтованості держави (здійснення відповідних виплат) [1; 2].

Сучасні децентралізаційні зміни в Україні та її регіонах реалізуються через значний вплив самоврядування територіальних громад, які мають чітко усвідомити власні потреби і необхідність досягнення збалансованого розвитку поселень, бути достатньо мотивованими щодо цього як постійні мешканці цієї території та заінтересованими в економічному зростанні і соціальному піднесенні.

У загальнонауковому контексті будь-яка збалансованість – це стан, наближений до врівноваженості системи. Оновленою Стратегією збалансованого розвитку ЄС, ухваленою Європейською Радою у Брюсселі 16 червня 2006 р., визначено, що досягнення цієї мети має відбуватися на демократичних засадах верховенства права та рівних можливостей задля формування соціально згуртованого суспільства. Цілі та завдання досягнення збалансованого розвитку мають бути достатньо інтегрованими в процес розроблення і реалізації державної політики на всіх рівнях управління.

У документі, відомому як Глобальні цілі збалансованого розвитку до 2030 року, ухваленому під час 70-ої сесії Генеральної Асамблеї ООН (25–27 вересня 2015 р.), запропоновано 17 таких цілей та 169 завдань. Серед них важливе місце посідає 11 ціль – зробити поселення інклюзивними, безпечними, життєстійкими та збалансованими [3, с. 9]. Досягнення кожної із цих характеристик можна

розглядати як стратегічно важливий напрям сучасного поселенського розвитку зі специфічними ознаками та властивостями, обумовленими певним набором інструментів для реалізації визначених цілей та завдань.

За сучасних умов уряди багатьох країн, як економічно розвинутих, так і бідних, здійснюють формування та імплементацію інклюзивної моделі розвитку сільських громад, що у свою чергу сприятимуть життєдіяльності та господарюванню відповідно до концепції сталого інклюзивного розвитку за участю сільських громад, тобто активне залучення до процесу здійснюваних реформ усіх суб'єктів господарювання.

Оскільки сільські території займають 5 частину України, тому дуже важливо вибудувати правильну аграрну політику і знайти баланс у збуті продукції, що виробляється. Цього можна досягнути шляхом: підвищення державної підтримки фермерських господарств, впровадження стратегії розвитку сільських територій, щоб збільшити доступ населення до соціальних благ, розвивати економічну діяльність на селі, не пов'язану з АПК.

Здійснюючи процес стратегічного планування розвитку об'єднаної територіальної громади, необхідно обов'язково пам'ятати про три складові сталого розвитку – екологічну, економічну та соціальну, які стають складовими Стратегії. Також слід враховувати взаємодоповнюваність та взаємозв'язок цих складових, оскільки вони формують логічне бачення майбутнього громади та поєднують усі цілі розвитку в рамках стратегій.

Стрижнем процесу стратегічного планування є участь членів громади на усіх етапах планування та розробки стратегій. Лише у такому випадку стратегія зможе вплинути на кожну сферу життя громади, а отже забезпечити рівний доступ до якісних послуг. Розробка Стратегії активно залучає громадян до вирішення власних проблем і, одночасно, визначає пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади. Активне залучення максимальної кількості громадян дає можливість створити «живу» Стратегію з дієвим механізмом розвитку громади, а безперервність та постійність процесу стратегічного планування забезпечується регулярним

переглядом Стратегій та внесенням відповідних коректив. Саме такий документ сприятиме створенню об'єднаної громади, у якій хочеться жити та працювати.

Отже, українська децентралізація сьогодні, не тільки створює умови для покращення якості життя людини в українських містах і селах, на основі покращення якості послуг, що надаються органами місцевого самоврядування спроможних територіальних громад, а й реалізовує «стару радянську» ідеологему, що «місто має віддати борги селу».

Міські об'єднані територіальні громади, завдяки поєднанню міських та сільських територій, поширюють позитивний вплив міст на суміжні сільські території і вносять у ці території більш новітні підходи щодо розвитку. Плануючи власний розвиток, такі громади неминуче стикаються із питанням розвитку сільських територій і починають застосовувати до такого розвитку підходи, які широко впроваджуються зараз в країнах Європейського Союзу на рівні політики ЄС і на рівні національної політики.

Література:

1. З історії адміністративно-територіального устрою України, 1907–2009 роки / А. Ткачук, Р. Ткачук, Ю. Ганущак. К.: Леста, 2009. 128 с.

2. Європейська хартія місцевого самоврядування. м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року. Офіційний переклад. Офіційний вісник України. 2013. № 39. 4 червня. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

3. Оновлена стратегія збалансованого розвитку ЄС. – Київ, 2016. – № 7. – 35 с. – Серія «Європейська інтеграція».

4. Rural Business And Its Infrastructure Management In Ukraine / E. Khodakivsky, Yu. Bogoyavlenska, M. Plotnikova, S. Tyschenko. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2009. № 17(2). R. 147–156.

5. Bogoyavlenska Yu., M. Plotnikova M. Plotnikova Innovative Investment Development Vector Of Rural Territories. Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. 2014. Vol. 36. № 2. P. 382–393.

Науковий напрям: Просторове планування територій та урбаністичні тенденції

Шупта І.М.
*доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна*

ПУБЛІЧНИЙ ЛЕКТОРІЙ ЯК ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ДОЗВІЛЛЯ СУЧАСНОГО ГОРОДЯНИНА В КРЕАТИВНОМУ ПРОСТОРИ МІСТА

Науково-технічна та інформаційна революції, що відбулася в ХХ-ХХІ столітті, призвели до значних змін в системі знань і технологіях їх впровадження. На сьогодні кількісні та якісні зміни в структурі знань, накопичених людством, досягли небувалого розвитку. На даний час традиційні інформаційні канали передачі знань в глобальному соціумі піддаються значним змінам. Знання завжди відігравали величезну роль в житті людства, проте їх роль на сьогодні колосально зросла. Для розвитку сучасної економіки характерним є вплив традиційних чинників (земля, праці, капітал) на основі ефективного використання знань. Управління знаннями спонукає до пошуку інтелектуального капіталу, тобто інформації та знань, що відіграють роль «колективного мозку», акумулюючи наукові й повсякденні знання працівників, інтелектуальну власність і накопичений досвід, спілкування й організаційну структуру, інформаційні мережі та імідж.

На нашу думку, активна підтримка освітніх проектів в сучасній Україні повинна виражатися не лише в фінансовоекономічних та адміністративних комплексах заходів, проте й в масовій популяризації наукового знання через доступні населенню форми презентації. Так, добре відома концепція «третього місця» вперше була викладена в книзі американського соціолога Р. Ольденбурга «Третє Місце». Згідно Ольденбурга, третє місце відіграє важливу роль в розвитку громадянського суспільства та демократії. Соціолог називає «першим місцем» помешкання – місце, де людина проживає. «Друге

місце» – це робоче місце, де люди насправді проводять більшу частину свого часу. Третє місце – це якір в житті суспільства, який сприяє і сприяє творчому взаємодій людей. Будинки, робота, школа, інститут – перше і друге місце – вважаються пріоритетними в житті індивіда. Третім же місцям частіше відводиться розважальна, рекреаційна роль. Проте, Р. Ольденбург вважає, що «треті місця» виконують важливі соціальні, економічні та політичні функції. Креативний простір міських поселень – це публічно доступні місця міста, де люди можуть вільно самовиражатися, обмінюватися ідеями, демонструвати іншим результати своєї творчості і комунікувати з іншими не в ролі споживача товарів або працівника компанії, а в ролі розробника, творця унікального продукту своєї особистості.

Під лекторієм маємо на увазі (в англійській практиці – «Public talk») форму передачі специфічного знання від професіоналів (представників наукового, культурного, творчого товариства чи реального сектору економіки) зацікавленим особам в максимально доступному для розуміння вигляді чи формі публічного читання.

На даний зростає зацікавленість мешканців міст до інтелектуальних форм дозвілля, до числа яких і відносяться лекторії. Так, наприклад в м. Москва за день проходить до 100 публічних освітніх заходів [3].

Серед популярних лекторів є наступні прізвища : Д. Бикова – російського публіциста, О. Маркова – завідувача кафедрою еволюційної біології МГУ, Л. Лур'є – російського історика, С. Попова – провідного спеціаліста Астрономічного інституту МГУ, І. Хакамади – російського політика, Т. Чернгівської – російського ученого в галузі нейронауки та психолінгвістики та ін.

Варто зазначити, що лекторії стали розвиватися нині не лише в Росії. Наприклад, в Європі, в США є цілі фірми, котрі займаються пошуком публічних лекторів. На Заході є така позиція «публічний лектор», якого постійно запрошують на різні заходи. Список найбільш затребуваних американських публічних лекторів наведено за допомогою даних табл. 1 [3].

Список найбільш затребуваних американських публічних лекторів

Публічний лектор	Сума гонорару, \$	Спеціалізація
1. Б. Клінтон	150 000-500 000	Актуальні питання в сфері політики та економіки .
2. Б. Бернанке	250 000	Актуальні питання світової економіки та зміна клімату.
3. А. Шварцнегер	200 000	Актуальні питання в сфері політики, проблеми культури.
4. Р.Бренсон	100 000-200 000	Актуальні питання в сфері бізнесу.
5. Р. Флорида	75 000	Популяризація теорії креативного класу.
6. Н. Рубені	75 000	Актуальні проблеми сучасної економіки.
7. Н.Талеб		Популяризація теорії «чорних лебедів», актуальні проблеми сучасної економіки.
8. Г. Каспаров	50 000	Актуальні проблеми в сфері політики.
9. Д. Трамп	1,5 000 000	Актуальні питання в сфері бізнесу та телеіндустрії.
10. Д. Білфорд	100 000	Мотиваційні виступи.

В Україні публічні лекторії теж набувають популярності серед жителів міст. Так, у позаробочий час на першому і другому поверхах Київської мерії – в лекторії та Колонному залі – проводяться публічні заходи міського, всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Варто зазначити, що традиція проведення публічних лекцій склалася ще півтора століття тому (тоді частина земель України входила до складу Російської імперії) за часів правління Олександра III. У 20-і роки XIX століття лекції професорів Московського університету були відкриті для всіх охочих. Особливо помітний вплив публічних лекцій на міське середовище мав у Дерпті, Томську, Казані, в невеликих містах, що відрізнялися сконцентрованим університетським компонентом, «не розмитими» неуніверситетськими елементами столиць і великих міст Російської імперії – Санкт-Петербурга, Москви, Варшави, Одеси та Києва [1]. Ідея організації лекторіїв в період соціалізму знайшла масовість і новий імпульс, активно використовувалася з метою виховання всебічно розвиненої радянської людини.

На даний час лекції як жанр зберегли свою популярність у зв'язку з тим, що в масовій свідомості лекція є незмінним продуктом, живим діалогом із професіоналом по темі, цікавий потенційному слухачеві. Лекторій як форма

пізнання особливо цінується в міському середовищі, котра зазнала кардинальної реформи спілкування, – sms-листування, месенджери, соціальні мережі. Завдяки онлайн-платформам і діяльності сучасних блогерів, кожен пост яких може вважатися публікацією, статус письмового донесення інформації до споживача масового інтелектуального продукту значно знизився [2]. Як означає російський учений в галузі нейронауки та психолінгвістики, а також теорії свідомості Т. Чернігівська : «Смаку до читання складної, цікавої літератури дистанційно не прищепити. Людина йде вчитися до конкретного майстра для того, щоб сісти на інтелектуальну голку та отримати драйв» [2].

Це зумовлено низкою причин. По-перше, це поява так званої «моди на розум» як способу самоідентифікації сучасної людини. Це і зумовлює зростання інтересу до інтелектуального дозвілля. Головним принципом, мотивуючим відвідувати лекторії, стає принцип зацікавленості особистості в пізнанні нового, здатний переключити увагу з емоційної складової дозвілля на предметну область конкретної теми лекторію. Так, наприклад у «Сити Класс», комерційному центрі допоміжної освіти в м. Москва, що проводить майстер-класи з 2004 р., зробили нахил саме на лекції як більш інтелектуальний формат. Ця ідея себе виправдала, адже з 2009 р. по 2013 р. доходи центру зросли в п'ять разів, про що зазначає Н. Кисельова, генеральний директор цього центру [2].

Другою причиною зростання популярності лекторіїв є висока ефективність способу трансляції інформації та висока оцінка її достовірності слухачами лекції. Лекторій (традиційна форма проведення лекції) дозволяє сконцентрувати увагу слухачів на конкретній проблемі, стимулювати мислення (самі ж лектори, будучи представниками наукового співтовариства, виступають в якості легітимного джерела об'єктивного знання, презентуючи громадськості певний тип достовірної інформації). Третьою причиною є формування нового способу соціальної взаємодії в процесі проведення лекторію.

Таким чином, лекторій, як ефективний інструмент інтелектуального, духовно-морального виховання, має в сучасних умовах значний потенціал,

здатний служити просуванню високих культурних і морально-етичних основ суспільної свідомості, трансляції важливих ціннісних знань сучасності, просувати кращі досягнення в сфері освіти і культури.

Література:

1. Ермакова Л. И. Публичный лекторий как форма интеллектуального досуга современного горожанина в креативных пространствах города [Электронный ресурс] / Л.И. Ермакова, Д.Н. Суховская. – Режим доступа : http://scjournal.ru/articles/issn_2618-9690_2018_6_19.pdf. – Название с тит. экрана. – Дата доступа : 20.05.2019 г.
2. Марш на кухню: как лектории побеждают кризис [Электронный ресурс].
3. Режим доступа : <https://hbr-russia.ru/biznes-i-obshchestvo/fenomeny/a17232>. – Название с тит. экрана. – Дата доступа : 20.05.2019 г.
4. Своим умом : самые высокооплачиваемые публичные интеллектуалы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.the-village.ru/village/business/how/158301-publichnye-intellektualy>. – Название с тит. экрана. – Дата доступа : 20.05.2019 г.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України

Щетініна Т.О.

*к.і.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Децентралізацію, як багатоаспектне поняття, по-різному визначають у наукових роботах, розглядаючи її як принцип, метод, властивість державного управління. Серед форм децентралізації виділяють політичну, адміністративну, демократичну, ринкову, просторову, фінансово-бюджетну та децентралізацію

надання громадських послуг [1, с.279].

З юридичної точки зору мета децентралізації полягає в підвищенні ефективності роботи державного механізму й активізації розвитку регіонів і муніципій шляхом певного збалансування владних обсягів останніх із центром. Науковці прямо вказують, що таке збалансування може здійснюватись у формі деконцентрації повноважень по вертикалі органів виконавчої влади завдяки передачі частини таких повноважень від центральних органів до компетенції адміністративно-територіальних, керівники яких призначаються центральним урядом, тобто обмежуючись ієрархічною системою державного управління. Проте змістовнішою є децентралізація державної влади, спрямована на інші види публічної влади – пряме народовладдя та місцеве (територіальне) самоврядування. Останнє включає територіальні громади та систему територіальних органів представницької демократії [2, с.137].

Узагальнююче бачення правників щодо децентралізації подано в юридичній енциклопедії в 1999 році: «Децентралізація це процес розширення та зміцнення прав і повноважень адміністративно-територіальних одиниць та автономних утворень унітарних держав, політико-територіальних суб'єктів федерацій або нижчих органів та організацій через звуження прав і повноважень відповідного центру» [3, с. 168-169]. Звертає на себе увагу, той факт, що науковці розкривали зміст цього поняття через термінологію з обмежуючим змістом – «звуження повноважень». У той час, як зараз використовуються формулювання «перерозподіл», «передача повноважень». А в узагальнюючому сенсі трактують «децентралізацію, як усунення монополізму державного управління з царини суспільних відносин» [4, с. 96].

За двадцять років явно змінилося розуміння суті децентралізації. На зміну визначення через «звуження повноважень» прийшла термінологія суто управлінського підходу, адже «перерозподіл» чи «передача повноважень» чи «монополізму управління» характерні для сучасного менеджменту. Децентралізація виступає перерозподілом управлінських функцій, які у своєму кінцевому виразі покликані сприяти прийняттю оптимальних управлінських

рішень на різних рівнях влади.

Зміна в підходах до термінології дала можливість сучасним науковцям дати комплексне визначення, як наприклад: «децентралізація – це одноразова передача владних повноважень від органів державної влади до органів місцевого самоврядування, а як комплексний процес, що включає у себе такі елементи, як питання спроможності органів державної влади передати, а органів місцевого самоврядування – отримати і ефективно розпорядитися владними повноваженнями; визначення обсягу повноважень, який необхідно передавати механізм передачі владних повноважень; механізм взаємодії органів державної влади і органів місцевого самоврядування; питання адміністративно-територіальної реформи тощо» [4, с. 96-97].

Інша важлива тенденція у формуванні термінології щодо децентралізації полягає у відокремленні та розмежуванні таких понять як децентралізація публічної влади, децентралізація державного (публічного) управління та деконцентрація влади. Осягнувши децентралізацію як комплексний процес, науковці розкладають певні понятійні пазли, які і створюють повну картину, зокрема, розмежувавши децентралізацію влади та управління.

З появою компетентнісного підходу в державному управлінні виокремили і деконцентрацію влади, що трактується більшістю науковців як формальний або неформальний розподіл владних компетенцій між декількома інститутами чи центрами прийняття рішень, які функціонують на різних щаблях організації (центральному, регіональному, місцевому рівнях). Розуміння глибинних механізмів децентралізації дозволило науковцям виокремити процес передачі повноважень органами виконавчої влади на нижчі рівні управління.

У найзагальнішому сенсі можна стверджувати, що децентралізація в правовій демократичній державі – це передача певного обсягу владних повноважень компетентними суб'єктами управлінського впливу іншим структурним одиницям, наділеним необхідними правами, обов'язками та ресурсами [4, с. 94]. Таким чином, для розуміння та аналізу процесів реформи децентралізації, яка реалізується в Україні в останні роки, і на думку політиків і

експертів є найбільш успішною з сучасних реформаторських починань влади, необхідно визначитися із сутністю понять, що використовуються. Чим більшим є досвід практиків та розуміння громадськістю відповідних процесів децентралізації, тим глибшим є усвідомлення їх специфіки.

Література:

1. Тарасенко Т. Проблема децентралізації в реформування місцевого самоврядування в Україні / Тетяна Тарасенко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2014. – Вип. 2 (21). – С. 277-286.

2. Гамбург Л. С. Теоретичні питання децентралізації державної влади в системі публічної влади унітарної держави / Л.С.Гамбург // Вісник Запорізького національного університету. Серія: Юридичні науки. – 2014. – № 4 (I). – С.134-145.

3. Горбатенко В. П. Децентралізація / В. П. Горбатенко // Юридична енциклопедія : в 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученка. Т. 2 : Д-Й. – К. : Українська енциклопедія, 1998-2004. – С. 168-169.

4. Роман В. Ф. Особливості децентралізації та деконцентрації влади: теоретичний аспект / В. Ф. Роман // Ефективність державного управління : Збірник наукових праць. – 2014. – Вип. 38. – С. 92-98.

Науковий напрям: Публічне управління в умовах реформування адміністративно-територіального устрою України.

Явтушенко С.П..

заступник директора з навчально-виховної роботи

Полтавського навчально-виховного комплексу

(ЗНЗ-ДНЗ) №16

м. Полтава, Україна

ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В УМОВАХ РЕФОРМ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Держава виходить з того, що освіта – це стратегічний ресурс соціально-

економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості [1]. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості.

Розбудова національної системи освіти в умовах становлення України як самостійної незалежної держави з урахуванням кардинальних змін в усіх сферах суспільного життя, історичних викликів XXI століття вимагає критичного осмислення досягнутого і зосередження зусиль та ресурсів на вирішенні найбільш гострих проблем, які стримують розвиток освітньої галузі, не дають можливості забезпечити нову якість освіти, адекватну нинішній історичній епосі [2].

За останні роки здійснені вагомі позитивні заходи реформування системи освіти України:

- ухвалено новий рамковий Закон України «Про освіту» [3] ;
- прийняті зміни до базових нормативно-правових актів, які регулюють порядок і зміст надання освітніх послуг у державі;
- здійснено заходи з гармонізації системи середньої та вищої освіти України та країн ЄС, зокрема щодо терміну навчання в загальній середній школі, переліку спеціальностей у вищій школі, запроваджено пілотні проекти з впровадження сучасних інноваційних форм освіти [4];
- прийнято Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, якою передбачено необхідні інституціональні та структурні зміни системи освіти загальної середньої освіти [5, 8];
- істотно покращено доступ до інформації про діяльність профільних органів державного управління, діяльність закладів та використання публічних ресурсів у системі освіти через запровадження Державної інформаційної

системи освіти, Єдиної державної електронної бази освіти, системи «Вступ. Інфо» [6];

– Законом України «Про освіту» передбачено повну прозорість фінансування закладів освіти. Зокрема заклади освіти оприлюднюють всі кошти, які надходять з бюджету та з інших джерел [3, 8].

Проте, система управління освіти потребує удосконалення.

Модернізація і розвиток освіти та науки повинні набути випереджального неперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються у світі й Україні. Підвищення якісного рівня освіти має бути спрямоване на забезпечення економічного зростання країни та вирішення соціальних проблем суспільства, необхідних для подальшого навчання і розвитку особистості.

Для підвищення результативності управління освітою в процесі реформи системи освіти України на рівні МОН першочергово потрібно:

– забезпечити системний моніторинг використання бюджетної субвенції місцевим бюджетам, провести аналіз причин невикористання бюджетних субвенцій у поточному році з розробкою відповідних заходів щодо покращення ефективності освоєння бюджетних коштів;

– провести цільове дослідження відповідності існуючого рівня якості системи освіти України завданню забезпечення захисту та реалізації соціальних прав і свобод громадян України та засад гуманітарної безпеки країни;

– переглянути відповідні концепції та стратегічні документи розвитку освіти з їх переорієнтацією на навчання впродовж життя, соціальну, професійну спрямованість, у тому числі на розробку технічного та методичного забезпечення запровадження освітніх он-лайн курсів, електронних підручників для закладів освіти різних рівнів.

Виконання цих конкретних заходів та вирішення низки інших проблем сприятиме підвищенню результативності управління освітою в Україні.

В процесі адаптації діяльності освітніх установ до економічних умов країни Мельник Я.В. виділяє такі основні напрями вдосконалення фінансування освітніх установ [7]:

По-перше, перехід до ринкових відносин розширив можливості по залученню освітніми установами позабюджетних джерел для забезпечення навчального процесу. Тому за відсутності належного бюджетного фінансування освітніми установами необхідно створити і забезпечити такі умови, щоб зароблені ними кошти в повному обсязі залишалися в їх розпорядженні і надати більшу самостійність у визначенні напрямів використання цих коштів.

По-друге, забезпечити можливості фінансування навчальних закладів з бюджетів різного рівня на основі нормативів. Цей норматив повинен включати переважно поточні витрати: заробітну плату, навчальні та адміністративно-господарські витрати, витрати на підвищення кваліфікації, на утримання і ремонт обладнання. Таким чином, зберігається цільове фінансування освіти.

По-третє, слід знизити витрати освітнього закладу, досягаючи економії ресурсів. План економічної роботи в освітній установі включає комплекс організаційно-практичних заходів щодо раціонального і економічного використання державних коштів, мобілізації внутрішньо господарських резервів, скорочення невиробничих витрат і втрат, поліпшення фінансової дисципліни, посилення контролю за збереженням фінансових і матеріально-технічних ресурсів. Це можуть бути економні форми організації навчального процесу, залучення до навчального процесу ресурсів інших організацій.

Цікава ідея про те, що у школах повинні існувати особливі інвестиційні рахунки поряд з бюджетними і комерційними рахунками, які повинні повністю звільнятися від оподаткування.

Для складання реалізації цілей пріоритетності освіти необхідно змінити практику складання бюджету [9]. Повинні бути розділені бюджет функціонування і бюджет цільового розвитку. Бюджет функціонування забезпечує відтворення і збереження наявних освітніх інститутів, а бюджет розвитку повинен забезпечувати умови, при наявності яких крок розвитку може бути здійснений.

До стратегічних напрямів ефективної державної освітньої політики слід віднести підтримку і розвиток обдарованості, сприяння розвитку дослідницьких

навичок молоді та надання освітніх послуг з формування прагнення і вміння вчитися самостійно у системі неформальної регіональної освіти, створення умов для покоління, здатного вчитися упродовж життя. На сьогодні лише у 2-х школах Полтави (НВК №16 та гімназія №17) реалізується Всеукраїнський науково-педагогічний проект “Інтелект України” для академічно здібних дітей. Попит батьків на навчання їх дітей в таких проектних класах зростає.

Тому керівникам ЗЗСО м. Полтави актуально розглянути можливість впровадження інноваційних педагогічних проектів для академічно здібних дітей, таких як “Інтелект України”, “На крилах успіху” чи інших.

Контингент учнів м. Полтави, охоплених профільним навчанням відповідно до аналізу минулого навчального року, становить: філологічний – 45%, природничо-математичний - 25%, суспільно-гуманітарний – 20%, художньо-естетичний – 3%, технологічний – 7%. Такий відсотковий склад викликаний перебуванням в умовах підготовки до ЗНО, а не у відповідності до бажань чи нахилів учнів.

Для УО рекомендовано реалізувати принцип безперервності між добровільною підготовкою учнів основної школи та профільним навчанням у старшій школі із забезпеченням приміщень профільних класів-майстерень, лабораторій, осередків для практичної діяльності та набуття життєвого досвіду.

Слід звернути увагу на необхідність проведення спільних освітніх проектів чи інших форматів співпраці України із Європейськими країнами.

На рівні уряду України має бути розроблена національна програма волонтерства для створення структур та можливих напрямків роботи, що сприяють виникненню і закріпленню основ волонтерства на національному освітньому просторі. Рекомендації щодо того, як уряди і система Організації Об'єднаних Націй могли б підтримати волонтерство висвітлюються у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН [10].

Література:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>

2. Національна доктрина розвитку освіти : Указ Президента України № 347 від 17 квітня 2002 року // Освіта України. – 2002. – С.4–6.

3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145 – VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/>

4. Бурдонос Л.І. Вхідження вищої школи України до Міжнародної системи освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe

5. Концепція Нова українська школа. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/reform/54276/>

6. Єдиної державної електронної бази освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://info.edbo.gov.ua/about/>

7. Мельник Я.В. Шляхи удосконалення системи фінансування закладів освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe

8. Нова українська школа. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

9. Гриневич Л. Розробка моделей організації управління освітою на місцевому рівні. Національний та зарубіжний досвід /Л. Гриневич,П. Хобзей, О. Процак. – Київ,2006.

10. Резолюції Генеральної Асамблеї ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/.../Резолюція_Генеральної_Асамбл.

Наукове видання

**«РЕФОРМА АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ В
УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ» – тези доповідей всеукраїнської
науково-практичної конференції**

Комп'ютерна верстка – Різник І. В.

Підп. до друку 23. 07. 2019 р. Формат ?
Папір ксерокс. Друк RISO.
Ум. друк. арк. – 11,7.
Тираж 100 прим.

Віддруковано на потужностях
Україна, 36008, м. Полтава, вул.
Тел.